

LIBER PRIMVS.

sinistra perficiuntur. Cæterùm quomodo in philo-
 sophia res è diuersis elementis coagmētatas ex eo-
 videmus accipere vocabulum, quod in vnaquaq;
 partes habet potiores: sic quoniam veteres illum
 mentis concitatę spiritum in poeta plurimum va-
 lere animaduertebant, quem cura & industria co-
 mputarentur, non antecederent, quod erat iustus,
 id etiam solum esse affirmarunt. Ergo poetica nec
 soluta legibus temere vagatur. nec legibus tota
 constringitur: & cum naturam siue ingenium ma-
 ximè, in primisque desideret, vt ne quid ad perfe-
 ctionem desit, artē quoq; tantūmne? præterea la-
 bore exercitacionē, imitationem deposcit. Quo
 nonnulli referendū opinantur, quod Pindarus ce-
 cinit, poetas lacte simul & melle pasci. Lactem enim
 fecundā, vberem, & suauem naturam: mel vero, um-
 artificiam & proficiēdi conatum videri: quāuis
 quidem citra studium, laborem atq; diligentiam
 mel nequaquam comparatur.

Universitat
CADA

NOTATIO, ET NATURA POETICÆ.

CAPVT II.

POETAE nomen τὰ ποιητὴν de-
 Quā vocem facere & fingere cur-
 tentur (quāquam non absolute, sed
 qua docendi probandive causa dicimus. si-
 hoc, illud esse, ita fieri, ita factum futurum-
 quod quidem cum natura, & sine poetices satis
 (ordat) poeta nobis factor & fictor, siue imita-
 & poetica proinde ars faciēdi & fingendi, siue

Tabla

lexum est.
Surre-
pore

imitādi exponetur. Fingere enim seu effingere est imitari: nempe ré illa, cuius imago & similitudo fingitur: & qui imitatur, effingit quippiam. Quod quale in hac nostra disciplina sit, deinceps dilucidius intelligetur. Cum igitur artes reliquæ omnes, quæ vel factione, vel imitatione constant, propter communem verbi, τῆ ποιήσῃ, inquam, potestatem poeticæ, ipsi vero earundem artifices poetæ appellari possint, tenendū est, soiam scientiam, quæ dulci, ac certis numeris téperata oratione vitam atq; mores hominum effictos explanat, & tâquam depingit, seu quæ mores & studia hominum fictis rebus ac personis tractat, quia vtriusq; excellentissimè præstat, proprium hoc sortiri nomen; quicquid præstare norunt, solos poetas nuncupari. Sic cum omnis locutio sit oratio, nihilomin⁹ vnus eloquentis locutio hoc proprio signata nomine est: quæ nimirum ornatu, copia, grauitate præcellit: cuius auctores soli, ratores dicuntur. Similiter quoniam res ipsas non tam narrādo intelligentiæ hominum subiicere, quam faciendo & procreando quodāmodo, in eorū conspectu videntur collocare: cum non tantummodo rerum extantium formas & simulacra elegantissimè imitando consequantur, & exprimant: sed insuper non extantium, quæ tamen extare possent, & ita possent (quod quidē magis forum est officium) nouas, mirificas planè species, ac similitudines præclaro quodam modo prægnant, & tanquā è nihilo res fingendæ producunt. Altera illa significatio τῆ ποιήσῃ, facere scilicet, per quam que ἀπὸ τῶν μαθητῶν in poeticam poetasque conuenit. Non aliena est huic loco sentētia Eustathii in

Iliad. de poetæ vocabulo magnifice prædicantis.
 τὸ ποιεῖν ὅλως μὲν τὸ πρᾶττεν, ἰδιάζεται δὲ ἡ λέξις καὶ
 ἐπὶ τὸ βραβυδόντων κατὰ πᾶσαιρετὸν διὰ τὸ τῆς ἐν αὐτοῖς
 ποιέσεως ταύτης ἕξοχον ὡς θεῖον, καὶ ἐλλόγιμον. Ποιεῖν gene-
 ratim est facere: propriè tamen, & singulari ratione ποιεῖν
 dicuntur, qui carmina faciunt? ob eorum videlicet in eo
 genere faciendi præclaram eloquentiam, ac diuinitatem
 quandam.

Sit ergo poetica, *Ars, hominum aitiones effingens,*
etque ad vitam instituendam carminibus explicans.
 Quod de actionibus dicitur, caue de probis dun-
 taxat accipias. Est enim quando rerum ἀκολυθία,
 & necessitas, & decorum personarum requirit, vt
 improbos quoque imitentur & afferant in medium,
 quæ nec honesta sunt, nec laudabilia: qualia sunt vi-
 delicet serui nequam, senes auari, duces ignaui aut
 perfidètes, adulteri, ebriosi, proditores, impij, pro-
 fusi, garruli, &c. Verùm istuc eo fine, quo historia-
 rû scriptores crudeliter, impiè, stultè, incontinen-
 ter ac turpiter patrata vnà cû clementer, piè, pru-
 denter, moderatè & honestè factis commemorât.
 Eodè quo philosophi, quo theologi, qui in virtute
 tradenda vitia quoque demonstrant: illam quidem
 vt consectemur: hæc vt fugiamus: quorum vtrumque,
 nisi vtrumuis nouerimus, facere qui tãdem possi-
 mus? Qui res ab honestate remotas tantum scrip-
 sitât (vt quidam totos etiam libros nequitias ama-
 toris compleuerunt) illi profectò arte, quæ nisi cõ-
 mendanda præcipit, per summã licentiam abutũ-
 tur, eorumque lectione adolescētulis ad cõcipiendas
 libidinum flammam propter imbecillitatem cõsiliij

paratioribus abstinendum est. Quare vt ad superiora redeam, non quem imitentur, quid narrent, quid agant poetæ: sed quamobrè, qua mente, quibusq; rationibus, hoc intuendū est. Humanarum rerum statum ponere ante oculos studēt: in quib^{us} dici nequit quam multa, quam diuersa omnium virtutum vitiorumque exempla versentur, quam dissimilia studia vigeant: quando alij honesta, alij iucunda, alij vtilia, alij etiam nefanda vel vtilitatis, vel iucūditatis obiecta specie in fraudem acti amplectuntur: & hi priuatis, illi publicis commodis inserviunt. Huc facit quod scribit Plutarchus. *Poesis, inquit, est imitatio morum & vitarum hominum non perfectorum, aut sincerorum, aut ab omni reprehensione immunium: sed in quibus locum habeat multum perturbationum opinionum, mendaciorum, ignorantium: qua camen ij ob natura bonitatem saepenumero corrigunt.* Iam imitatio seu fictio poeticam ab iis artibus discernit, quæ imitatione nulla continentur: carmen ab his, quæ tamen si imitantur & fingunt, vt dialogi, metrum tamen non adhibent. Idcirco si vel imitatio, vel carmen abfuerit, poesis nulla erit.

At verò vsus, quæ penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi, poetas nominare consuevit, qui tantū norūt metra funditare, quiq; ἢν τῷ μιμητικῷ nihil valent. Hos docti versificatores vocant. Vulgi morem nos quoque per hos libros sepiissimè tenebimus, & de poeta ac poesi perinde loquemur, quasi ποιῆν esset metra tantum componere, seu ἐμμέτρως λέγειν: quæ notio postea huic verbo afficta creditur. Quia enim ποιηταὶ fictores illi vterentur

τὴν ἑμμέτρων λόγῳ, idcirco ἑμμέτρως λέγων dictus est ποιητής, ὅτι ἑμμέτρως λέγειν ποιεῖσθαι. Quod (metro inquam, vti) quanquam est necessarium, ipsum tamen per se, vt infra docebo, non sufficit.

POETAM NECESSA-
riò imitari.

CAPVT III.

QVI metro, seu carmine nihil imitatur, nihil fingunt: solum disputant ac docent, artiusue alicuius præcepta differunt, siue aliud quippiam scriptione certo numero numerosa persequuntur, quorum ingens reperitur numerus, videndum est ecquid in ordinem poetarum recipiendi sint. Aristoteles Homero, ait, ὅτι Empedocles nihil commune est præter metrum. Quapropter illum quidem poetam iustum est nominare, hunc vero physiologum (hoc est naturæ explicatorem: siquidem de natura libros versibus confecit) non poetam. His duobus Græcis Virgilius & Lucretius Latini velut à religione respondent. Vt namque Homerus prælia ad Troiam, & errores Ulyssis: sic noster Maro *ὄσα ἐν πόντοις* errores Æneæ per maria, per terras primum, deinde eiusdem in Italia pugnata bella decantauit. Lucretius verò Empedoclis exemplo de rerum natura versus elaborauit. Immo enim uero vnus idemque Virgilius in *Æneide* quidem Homerum, vt posuimus, in *Georgicis* (tametsi longè aliam materiam, rusticam scilicet, exsequitur) Empedoclem

nobis exhibet. Rursum Aristoteles, vt tollat errorem vulgi, arbitrantis id nominandum poema, quod esset metricum, asserit historicum & poeta nō hoc differre, quod hic metris illigatam, ille solutam ac liberam orationem vs. rpet: *quia licet, inquit, Herodoti scripta ad metrum redigere, & manebit tamen historia, & prius, non poema.* Sententia igitur tanti viri, cum metro quippiam aliud, nempe imitatio inest in poemate, extra quam poematis nomen amitteret. Ea verò nulla cernitur in historia. Quà de orationibus, fas est historicis talem iis affingere, quos oratores nonnunquam inducunt, non modo quali potuissent vti, verum etiam quali debuissent. Atque in istiusmodi orationibus effingendis eorum artificium p̄ne totum consumitur. Et in eo quidem similitudinem poetarum tenent, qui idem institutum nō in orationibus duntaxat, quas personis attribuunt, sed in tota quoque narratione custodiunt: cum historicis negatum sit quidquam proferre, quod factum non sit, quantumuis verisimile videatur. Plutarchus homo in disciplinis graui auctoritate, vt ait Gellius, cum Aristotele consentit lib. de aud. poet. Statuit enim Empedoclem, Parmenidem in Physicis, Nicandrum in Theriacis, Tleognidem in sententiis illis moralibus nō poema, sed versus tantum condere, & ab art. poetica mutuari solum numeros pro vehiculo, vt pedestris incessus humilitatem effugiant. Quomodo nimirum qui de obscuritate nature politè & copiosè disputat, illā copiā, & nitorem ab oratore mutuū sumit. Igitur fabulosa fictio erit tāquam forma & anima poeseos, cum fin-

gere magis, quam verificari poetam reddat. Quo-
 circa rectè idem Plutarchus. Etenim sacrificia quadã
 nouimus choris & tibus carentia: poesin fabularũ & figmẽ-
 torum expertem non nouimus. Itaque Socrates quibusdam
 somnis ad scribendum carmẽ compellitur, quum ipse, ut qui
 per omnem vitam pro veritate decertasset, facultate pro-
 babiliter fingendi destitueretur, Aesopi fabellas argumen-
 tum sibi delegit: poesin nõ putans eam, à qua abesset fictio.
 Vidit hoc ipsum Germanorum natio: cui poema
 sonat ein gedicht / poeta ein dichter: non autem
 versck macher / oder reimer. Ac versus ideo poe-
 taz assumunt, quod sciunt, omnes naturã oblectari
 numeris, numeroseqũe composita ob egregiam
 suauitatem libentius legi, ac firmitus animo ac me-
 moria retineri. Propter sublimitatem quoque, e-
 lationem & amplitudinem, ad quam accomoda-
 tus est versus: in quo summissione & humilitati
 solutz orationis opponitur. Ac de carminis qui-
 dem iucunditate pulchrè Isocrates exordio Eua-
 goraz differuit. Nec profectò iure diceremus poe-
 sin picturam, si carmine tantum absolueretur, sine
 vllis fabulaz tanquam lineamentis. Ideo autem
 picturaz nomen ei datur, quoniam perinde vti in
 tabella, humanarum actionum effigies quasdam,
 rerumq; simulacra oratione dulci exprimere,
 & ante oculos statueri contendit: quare non
 pictura tantum, sed loquens pi-
 ctura appellatur.

* *

*

A S

POETAM

POETAM EX NECESSITATE AD-
hibere carmen, & de ordinibus Poetarum.

CAPVT IV.

NON quia plus valet imitatio, quam carmen sine metrum, idcirco illa tantum requiritur. Demosthenes pronuntiationi primas, secundas, tertias concedebat in eloquentia: ergo alias partes non desiderabat? Qui Milesias Appulei solutam quandam poësin, Lucianum quandam solutam Aristophanem esse iudicant: item Sositheum, & Terpantrum Rhodios, Xenarchum, & Sophronem soluta scriptione poemata dedisse, Æsopum apud Philostratum poetam nominari confirmant, his ita occurrimus. Hos & alios eiusdem classis nō aliter, quam pictores, mimos imitatoresque ceteros propter vsum nominis, generalemque significatum scilicet, de quo supra disputatum est, poetas appellari posse. Lucianus quidem ipsemet dialogo, qui inscribitur, *Contra eum qui dixerat, Prometheus es in verbis*, fatetur se prorsus diuersa coniungere, comœdiam dialogo. Spectata materia, se esse Comicum: considerata orationis forma, non esse. Quod si materia sola, dicam amplius, si materia *degrammaticis* explicata poetam efficit, Lucianus esto poeta Comicus: quō tamen esse se ipsemet perspicue inficiatur. Oportet strictam metro orationem aut omnium scriptorum communem, aut quorundam propriam
ac pe-

ac peculiarem habet, quādo soluta est *ἀντίστροφος*, illamq; ex altera parte respicit. Atqui non apparet, quibus eam iustius tribuamus, quam poetis: quæ proinde meritò, ac summo iure, poetarum, seu poetica oratio nominatur. Si quis M. Tullij dialogos de Orat. de Legibus, de Amicitia, de Senectute poemata, Ciceronem ipsum propterea poetam vocaret, an non putarimus hunc ad gentiles & agnatos deducendum? Rideantur ergo, qui Platoni ob dialogos eius, poeticā quasi ciuitatem dare non verentur. Adhuc, an quemadmodum *δραματικόν*, sic etiam *ἑξηνηματικόν*, aut *μικτόν* poema soluta oratione contexti possit? Potestne, inquam, fieri heroicum seu epicum, vt carmen absit? Virgilium narrant Æneidem prius solutis verbis composuisse. Erāsne tum poema? Quod si sola imitatio postulatur, quomodo dialogos, qui respondent dramatis, sic epicum quoq; absq; metro componi posse fatendum erit. Nec vident isti, sed, dum carmen tollunt, aut certè non esse necessarium nugantur, tot ornamentis spoliare poesin: quæ, si carmen non requiritur, nec ipsa requirentur, cum nisi in carmine, & cum carmine cōsistere nequeant. Atqui affirmare, illa ornāmēta à poetis non postulari, in re aperta desipere, ac delirare est. Consequitur itaque, vt carmen quoq; in quo illa nituntur, abesse à poesi nullo modo debeat: non solum quia proprium est eius instrumentum, & communis vsus id approbavit, verum etiam quia poesicos euentiam cum imitatione constituit. Nec si soluta oratio abesse potest ab historia (nam Herodoti historia versibus explicata nihilominus erit

erit historia, teste Aristotele) idcirco metrum quoque abesse poterit à poesi. Nec vicissim, si Herodotus cum versibus manebit historicus, ideo etiã Homerus, Sophocles, & alij sine versibus manebunt poetæ.

Et quia poetarum ordines varij sunt, iiq̄ue magnam partem à genere carminis nomen ferunt, age videamus, quid de his illustres auctores senserint. Quatuor potissimum genera videtur voluisse in Orat. perf. M. Tullius, Epicos siue Heroicos, Iambographos, Tragicos, Lyricos siue Melicos: in quorum primo principem numerat Homerum, in altero Archilochum, in tertio Sophoclem, in postremo Pindarum. In libello de opt. gen. orat. recensuit Tragicos, Comicos, Epicos, Melicos, Dithyrambicos. Quo loco pro ratione instituti fuit in enumerando accuratior, & vt credibile est, Iambographos Comicorum nomine complexus est: propterea quod in comœdia iambi vsus est frequentissimus. Horatius ad Pisones adduxit in mediũ sex ordines. Heroicos, Elegiacos, Lyricos, Iambicos, Comicos, Tragicos. Dithyrambicos ideo prætermisit: quod ea ætate nemo factitaret id genus poemata. Diomedes Grammaticus sex omnino carminum qualitates atque species statuit, è quibus totidem poetarum classes orirentur. Cæsius Bassus octo. Lycophronis explicator vndecim. Diuisio illa secundum spiritum secundum ætatem, secundum subiectum, est Seelig. lib. 1. cap. 2. In quo rectè dictum ἐξηγητικὸν, δραματικὸν, μιχτὸν narratiuum, æctiuum; mixtum cum sint modi quidam, quibus vtitur imitatio,

non posse haberi pro differentis generum poetices, seu poetarum. Cæterum si poetæ vis & facultas in fictione ducenda est potius: si item poeta immeritò appellatur, qui imitatione caret, probari utique non poterunt diuisiones illæ, quæ vel materiam, vel genus carminis tatummodo confiderant, eaq; diuersitate poetarum discrimina metuntur. Et si enim carmen ita à poeta suscipitur, ut omittere non liceat, ipsum tamè honorem ac nomen poetæ non magis cuiquam conciliat, quam corpus humanum cuiquam dat esse hominem, si animus consilij & intelligentiæ compos defuerit. Quod si quis secum attentius perpèdat, quid muneris poeta verus exerceat, nempe hominum actiones imitando exprimere, quæ aut honestæ sine & bonæ, aut inhonestæ & malæ, (eo modo quem cap. 2. demonstrauiimus, cum exemplis sententiam illustraremus) atque ideo aut laude aut vituperatione afficiendæ: tria potissimum poetarum genera, epicum, comicum, tragicum inueniet.

QVAE MATERIA POETAE.

CAPVT V.

CICERO. 1. de Orat. eadem prope, hoc est, æquè amplam, vagam, longè latèq; diffusam poetæ, quàm oratori materiam subiecit, his verbis:

Est enim finitimus oratori poeta, numeris astrictior paulò. Verborum autem licentia liberior: multis ornandi generibus socius ac pane par: in hoc quidem certè prope idem, nullo et terminis circumferibat, aut desinat suo suū, quo mi-

mus ei liceat eadem illa facultate & copia vagari quã veliã
 lam porro notum est, quid & quantum in illa eru-
 ditissima disputatione L. Crassus Oratori, id est,
 eloquenti permiserit, in quo regnare possit eius
 oratio, thesin puta & hypothesin: breuiter, res o-
 mnes. Et sanè cum historiam poetarũ euoluimus
 nihil propemodum, seu supra lunę orbem & æter-
 num, seu infra, & fluxum caducumque sit, astricto
 dicendi genere non comprehensum & explicatum
 videmus.

Quod cum ita sit, nihilominus de materia poe-
 tæ angustius, & ad definitionem huius *ῥωμάτος*,
 vt Plutarchus vocat, atque ad officium poetæ ali-
 quanto accommodatius differendum est. E quo
 tamen sermone nostro, quam multę adhuc, quam
 magnę, quam varię res poetæ subiiciantur eluce-
 bit. Sepius hætenus inculcatum est, solere poetas
 hominum actiones imitari: ea scilicet, quę fieri &
 agi ab hominibus possunt: adde, ita vt possunt, vel
 vt debent. In his effingendis, & ad vsum atq; com-
 modum vitę exprimendis eorum cura, labor, in-
 dustria se intendit: & hæc nimirum est illorum
 materia, actiones humanę. Inde fit, vt iisdem bo-
 narum malarumq; fugiendarum & expetendarum
 rerũ perutilis sit, & pernecessaria cognitio: perin-
 deq; illis, vt oratoribus discenda philosophia de
 moribus: quandoquidem ex affectionibus ac mo-
 ribus humanę actiones proueniunt: quarum alię
 studiosę, alię vitiosę dicũtur. Assumet igitur poe-
 ta quantum eunq; opus fuerit à magistris illis mo-
 ralibus, & rem è Socraticis chartis petet, vt scribẽ-
 di rectè, sapere sit & principium & fons: eoque
 modo

modo officium docebit, vt dil. siones, definitio-
 nes, ratiocinationes, interrogationes funditus re-
 pudians, eompositissima oratione, exemplisq; pul-
 cherrimis à se vel primū excogitatis, vel ingenio-
 sis fictionibus amplificatis & illustratis, & quodā-
 modo conditis, etiam diuersos animi motus mi-
 sceat, & lectores siue spectatores vel alliciat, vel
 rapiat quò placuerit. Hinc est, quod viri sapientes
 poesin quandam esse philosophiam, fabularum
 inuolucris tectam, Teruerunt. At verò cum artes
 ac disciplinæ omnes ad naturam humanam adiu-
 uandam perficiendamq; pertineant, quænam sci-
 entia poetis non concedetur? Videlicet Homerus
 & Virgilius hominum diuersissimorum actiones,
 sermones, ingenia, mores, affectus, studiat imitari:
 illi de superis, mediis, infimis: illi de naturalibus,
 de cælestibus, de regionibus, ciuitatibus, legibus,
 artibus, institutis, virtutibus, vitiis scribere quid-
 quam potuissent, nisi multarum doctrinarum, at-
 que vniuersarum pæne rerum periti extitissent.
 Non pertractabit vllam artem poeta, vt poeta: sed
 disciplinis, quæ sunt libero dignæ, sese perpoliet
 cumulabitq; inde tanquam gemmis poema suum
 variabit ac distinguet, & velut aliud agens, illis or-
 namentis carmen suum verecundè asperget: fa-
 cietq; vt omnes intelligant, eum minimè ru-
 dem, & in præclaris cognitionibus non
 prorsus hospitem ad poemata com-
 ponenda acces-
 sisse.

QVIS SIT POETAE FINIS.

C A P V T VI.

POETA est μιμητής, quoniam poesis præcipue est μιμησις, & à Plutarcho μιμητικὴ τέχνη ars imitatrix, siue ars in imitatione posita vocatur, & ab Aristotele ex imitatione orta dicitur. Horatius insuper egregium poetam doctum imitatore[m] nominauit. Huiusmodi imitatio admirationem ac delectationem gignit. Quæ si sola quaereretur à poetis (vt falsè affirmabat Eratosthenes, quamuis nonnulla voluptatis rätum gratia tingere liceat in poemate) non iniuria eã solam statueremus finem vltimum, & imitationem medium. Nunc qui sunt germani poetæ, humanarum actionum effictione vitam nostrã conantur excolere, non sine delectatione: cuius causa etiam carminibus vtuntur: docere, inquam, volût, idèq; potius, & delectare simul. Ea propter poetarum finis erit compositus: vt dicamus, poetis esse scopum docere & delectare: sed per imitationem, & carmen velut conditiones penitus necessarias. Quocirca fines illos simplices, docere tantum, delectare tantum iis relinquemus, qui veri ac legitimi poetæ non sunt: quanquam hoc nomine ab eruditis quoque, non solum ab indoctis per sæpe appellentur: quorum nos morem hisce libris frequentamus, & ita facturos cap. 2. in extremo supra promissimus. Sic de poetis locutus est Horatius.

Aut prodesse volunt, aut delectare poeta,

Aut simul & succunda, & idonea dicere vita

Distinctè & manifestè tres fines adducit, quorum postremum ipse mox commendat, cæterisque anteposit.

Omne tulit punctum, qui miscuit stile dulci.

Potest tamen etiã delectando docere poeta: quando quidem omnis oratio nos aliquid scire facit: & docendo delectare, quamuis non imitetur: vt delectat Virgil. in Georg. Lucretius, Manilius, & qui sunt eiusdem familiæ: multæ enim illecebræ carminum, multæ suauitates. At nos de morum doctrina loquimur, à qua imitationem seiungi non patimur. Quare & Horatius in illis versibus paulo ante prolatis, vt certum doctrinæ genus intelligeremus, verbum (prodesse) quam (docere) maluit. Apertius autem in secundo, cum dixit: *& idonea dicere vita*. Rerum certè naturalium, & istiusmodi aliæ eruditiones obscuræ atque difficiles, ad vitam moderandam accommodari non sunt: quippe quæ nec meliorem quenquam, nec deteriorem conciliant.

Quod deinde Flaccus ait in ead. epist. poema animis iuandis, hoc est, delectandis esse natum, & idcirco cum symphonia componit, quæ propter solam vtique voluptatem reperta est, id propterea dictum scire licet, quod cum vates spectantium indulgeant fictionibus, vt quæ simplicius multo doceri potuissent, ea variis commentis vestiant, & vndiq; omnibus elegantis ornamentisq; operiant (vulgo gratificantes, cui semper iucunda magis quàm vtilia sunt in amoribus: & quod salutarem doctri-

nam nisi leporibus & oblectamentis multimodis respersam facile aspernatur) videntur rem ad vnam duntaxat voluptatem excitandam suscepisse. Nihilominus indiserta prudentia stultæ loquacitati nunquam non antefari debet.

At enim quomodo dicimus delectare poetas, cum nunc quidem iracundiam concitent, nunc fletum excutiant, nunc odium inflamment, nunc dolorem, timorem, & alias demum affectiones lætitiæ delectationisq; contrarias commoueant? Intelligendum est, etiam in istis motibus ac perturbationibus potestatem delectare: non certè, quia crudelitas, ira, horror, metus habeant ullam in se voluptatem: sed quia dulce est hominibus ipsum artificium, quo quidem ad istiusmodi affectus volentes ac nolentes se impelli sentiunt. Ipsum porò artificium est scita & accurata imitatio: quæ, ut ait Plutarchus, siue pulchræ, siue turpis rei similitudinem exprimat, laudatur. Sed hac de re denuo, vbi de tragœdia disputabitur, & quem modo nominabam, multa lib. de eud. poet.

Iam quemadmodum oratio nostra possit imitari, perspicuum fit ex eo, quod scribit Aristoteles: sermonem esse mentis nostræ interpretem atque nuntium, & verba esse notas (symbola ille vocat) sensuum animi. Sensus autem cogitationesq; nostræ ideas, similitudines, imagines rerum concipiunt, qui conceptus philosophis nostratibus, latinis notiones, Græcis *εἰδήσεις*. Difficillimum sanè negotium, ac perquam laboriosum, perinde rem animo complecti, ac si oculis ipsis intuerere. Induendi affectus diuersi, prorsusq; pugnantes: suscipi-
endæ

endæ variorum hominum personæ: mille modis
 versandus & commutandus animus. Quæ nisi in-
 geniosus, prudens, sapiens, eruditus, nemo faciet.
 At faciunt Poetæ. Quales igitur eos existimare cõ-
 uenit? Imitatur item histrionica mores, affectus,
 motus corporis, actiones, personas, adhibita voce,
 vultu, & decora motione totius corporis, accom-
 modatè ad persuasiones spectatorum. Poetica im-
 mitatio tacita est, vocem, vultum, gestum non ha-
 bet: sermone tantum scripto mores actionesq; hu-
 manas refert. Veruntamen ambæ, illa audienti-
 bus, & spectantibus: hæc legentibus imagines re-
 rum ingenerant: estq; histrionica tanquam famu-
 la & ministra poeticæ: nec ista illa, sed illa ista indi-
 get.

QVID DISTENT POEMA
 & Poesis.

CAPVT VII.

ERVDITORVM nonnulli hoc discriminis
 agnoscunt: vt poesis nominetur, & sit opus,
 siue contextus scriptorum, seu corpus totius
 operis effecti. Sic Cicero dixit: Anacreontis tota
 poesis est amatoria: totum videlicet opus, totus-
 ue liber, quem reliquit Anacreon poeta lyricus.
 Poema contra vocitetur, & sit pars operis, pars
 poeseos, seu pusillum quiddam, & inuentio par-
 ua, quæ verbis non ita multis expediatur. Illa, vt
 Ilias, Odyssæa, Æneis: hæc, vt Margites, aut armo-

rum Achillis fabricatio, aut catalogus nauium:
Lucillius apud Nonium.

*Non hæc quid valeat, quid dūc hoc intersiet illud
Cognoscis primūm, hoc quod dicimus esse poema
Pars est parua poema,*

Postea ex Parmenone Varronis ista recitat. Poema est λέξις ἑυρυθμῶς, id est, verba plura, modicè in quandam coniecta formam. Itaq; etiam distichon epigrammation vocant poema: poesis est perpetuum argumentum ex rhythmis, vt Ilias Homeri, & annales Ennij. Hæc opinio explodenda est, atq; ita sentiendum: poema esse opus ipsum poeta, id nimirum quod effectum est, finem & fructum operæ atq; studij, quod impedit poeta: poesis autem fictionem ipsam, rationem vte ac formam poematis, siue industriam atq; operam facientis: vt poema, poesis, poeta hæc tria differant, quomodo tres personæ verbi, à quibus oriuntur, πεποίημαι, πεποίησα, πεποίηται. A prima existit poema, ab altera poesis, à tertia poeta: quasi dicas, factum, factio, factor: aut fictum, fictio, fictor. Poema Ciceroni est metrica scriptio, tam parua quam magna. Eidem, vt cæteris quoque scriptoribus, poesis frequenter habet significationem poematis. Eadem vox interdum ipsum etiam habitum, seu artem, poericam videlicet ipsam declinat. At poema nunquam pro poesi dictum inuenias.

TRES POEMATVM MODI,
eorumq; appellationes, & species.

CAPVT VIII.

PLATO de optimo statu ciuitatis lib. 3. omnem orationem poetarum in tres formas distribuit. Vnam appellat ἀπλήν διήγησιν, simplicem & nudam narrationem: quando videlicet res simpliciter ac nudè, continuatione expositionis à poeta solo commemorantur. Alteram διὰ μιμήσεως γνομένην, per imitationem efformatam: quoties adhibentur personæ quædam, quæ rem quasi tum ageretur repræsentant, tacente ac nihil pronuntiante poeta. Postremam δὲ ἀμφοτέρων, quæ ex duabus superioribus conflata & concreta est: qua vtroque modo permixto, simplici narratione, inquam, & imitatione præstant poetæ quod volunt: seu, in qua & poeta ipse loquitur, & personis sermo affingitur. Mox hæc omnia exemplis à Platone illustrantur. Atque huius tertix formæ παράδειγμα sumit ex Homero, qui principio Iliadis ipsemet narrat, quo pacto Chryses Apollinis sacerdos cum muneribus ad Græcorum naues accesserit, filiam apud Agamemnonem liberaturus. Tum subitò incipit μίμησις: ipsum quippe Chrysen loquentem, & Atreidas simulq; Græcos obestâtem facit: ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι, &c. sic noster Virgilius 1. Æneid. vbi ex sua persona aliquanto plura dixit quam Homerus, iratæ Iunonis personam in-

duit: *Mene in capto desistere victam?* qua persona mox
 deposita, narrare pergit, quid postea egerit: quo-
 modo ad *Æolum* profecta sit: quale imperium
Æolus in ventos habeat: & quibus dea verbis ro-
 gauerit immitti tempestatem in classem Troiano-
 rum: vbi rursus sit *Iuno*. Fit etiam *Æolus*, dum
 eum *Iunoni* respondētem imitatur. Eodem libro
 postquam narravit *Æneam* delatum esse in por-
 tum, septem ceruos confixos, vinumq; è Sicilia iis-
 dem manibus aduectum sociis distributum, mox
Æneam eorundem animos demulcentem refert.
O socij, neq; enim, &c. Deinde rursus narrat: *Talta vo-*
ce refert, &c. Sequitur denuo *μίμναις*. *O qui res homi-*
numq; Deūmq; &c. Hæc ratio, vt nunc poeta, nunc
 alij loquantur, tota *Iliade*, & *Odyssæa*, tota *Æneide*
 custoditur, & vt ait *Plato*, in epica poesi custodiri
 seruariq; debet. Magis tamen is poeta commēda-
 tur, qui quam minimum loquitur ex persona sua,
 perpetuoq; imitatur: cum eius laus potissimum in
 imitatione consistat. Atqui ea nulla cernitur, cum
 suam ipse personam agit. Illius secundi generis ex-
 emplum statuitur à *Platone* tragœdia & comœ-
 dia. Ibi enim poeta nihil loquitur. In primo gene-
 re collocantur ab eodem *dithyrambi*: namq; illi
 poetæ tumidum & sonorum poema faciebāt (quo
 quidem *Bacchus* celebrabatur) alienā personam
 non suscipiebant: sed ipsi tanquam ex ore suo o-
 mnia proferebant. Videtur autem hoc etiam de-
 eere carmē lyricum, cum eo diuorum præsertim,
 ac principum virorū laudes decantentur: quam-
 uis apud *Horatium*, & *Pindarū* exempla reperiā-
 tur illius formæ, quæ dicitur *διὰ μυστίων*, & illius

διὰ μιμήσεως. Nunc breuiter singulorum modorū græcas & latinas appellationes proponemus, cuiusque suas species subiiciemus, & poetas, item poetas in appellationibus generatim, qua vulgus notione ista nomina contriuit: quod iam tertium monemus.

Primum vocant *διηγηματικόν*, *ἔξηγηματικόν*, *ἀποδιηγηματικόν*, *ἀναγγελικόν*, latinè enuntiatium, & narratiuum. Ad hunc pertinent Ecloga 4. tres primi Georgicōn, & prima pars quarti, Lucretius totus, & alij. Species tres, *ἀγγελικὴ*, qua sententiæ morales scribuntur, vt fecit Theog. *ἰστορικὴ*, qua narrationes & genealogiæ, vt est Hesiodi Theogonia. *διδασκαλικὴ*, qua philosophia comprehenditur, vt libri Varronis, Empedoclis, Parmenidis, Lucretij. Item Astrologia vt *φαινόμενα* Arati, pars Georgicōn Virg. & similia.

Secundum nominant *δραματικόν*, à gestu nempe & actione: *δρᾶν* enim Dorica lingua valeret agere. Etiam dicitur *μιμητικὸς*, latinè imitatiuus, vt *ἄκτιν*. Item *διαλογητικὸς*. Huc rediguntur Ecloga 1. 3. 5. & 9. Species eius quatuor apud Græcos, Tragica, Comica, Satyrica, Mimica: apud Romanos Prætextata, Tabernaria, Atteiana, Planipes.

Restat tertius, quem nuncupant *κοινόν*, *μικτόν*, communem, mixtum: sed communem malè, Id enim quod ex partibus est compositum, non potest partium commune dici, cum ipsæ partes totum sint. Huic dantur Ecloga 2. 6. 8. 10. Hic continet Iliadem, Odysseam, totam Æneida: ad sum-

man, poesiū epicam: cuius tamen vim si acrius contemplere, non tam μικτήν, quam ἐξηγηματικὴν indicabis. Et lyricam, quæ si Horatium nostrum spectes (plures enim non habemus) æquè sub primum subiici potest.

DE EXERCITATIONE, ET MODO
scribendi: item genera quaedam ex-
ercitationis poetica.

C A P V T IX.

SI in præstanti natura inesset ea vis, vt ipsa per se omni laude cumulatum poetam efficeret, nihil causæ fuisset, quamobrem eruditi homines in arte tradenda elaborarent. Sed tantum abest, vt aptæ alioqui naturæ disciplina præceptionum necessaria non sit, vt amplius adhuc aliquid requiratur. Nam qui sine multa exercitatione, sine diligenti optimorum poetarum imitatione (vt alia non pauca præteream) se magnam laudem adepturum sperat, is non tam imprudens, quam impudens censeritè potest. Audebo dicere, homini ad poemā factō non magis oberit artem nescire, quam proderit sæpe scribere. Non ideo tamen scribam, vt scribere queam in hora ducentos, stans pede in vno, quemadmodum solebat ille Lucillius: immo, vt ingeniosè, eleganter, planetq; poeticè possim scribere quando res tulerit, scriptione non assidua modo, verum etiam accurata & diligenti me assuefaciam. Non multitu-
do,

do sed bonitas carminum poetæ honori est. Quam difficillimum fatemur, bonos versus condere, nisi prius non solum minime malos, sed etiam valde multos composueris. Ergo laborandum nihil erit, ut multos quotidie versus eructemus: paucos velim, & quam potest fieri, optimos: quod sine meditatione, cura, cunctatione & mora non est, ut possit contingere. Verùm quid inde commodi nascatur, dicit Quintil. *Cito scribendo non fit ut bene: bene scribendo fit, et cito scribamus. Primum hoc constituerendum est, ut quam optimè scribamus, celeritatem dabit consuetudo.* Stylus est optimus & dicendi, & poetandi effector ac magister: stylus, inquam, non sine cura, animaduersione, diligentia. Obtemperandam censeo prorsus eiusdem Quintil. cōsilio, cuius hæc sunt verba. *Sit primo vel tardus, dum diligens sit, stylus. Quaramus optima, nec primo se offerentibus gaudeamus. Adhibeatur iudicium inuentis, dispositio probatis. Delectus enim rerum verborumq; habendus est, & pondera singulorum examinanda. Post subeat ratio collocandi, versenturq; omni modo numeri. Non ut quodq; se proferet verbum, occupet locū. Qua quidem ut diligentius exequamur, repetenda sapius erunt scriptorum proxima. Nam præter id, quod sic melius iunguntur prior. omni sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui scribendi mora refraxit, recipit ex integro vires, & velut repetito spatio sumis impetum: quod in certamine saltandi fieri videmus, ut cenatum longius petant, & ad id quo contenditur spatium, cursu ferantur: utq; in saculando brachia reducimus, & expulsuri tela veruos retrotendimus.* Tum reprehendit eos, qui primo decurrere per materiam stylo quam velocissimo volunt, & sequente calore ac impetum, ex tempore scribunt: hæc syluam vocant. *Reperant deinde & componunt, qua effuderant: sed verba emendan-*

rum, & numeri: manet in rebus temere congestis qua fuit leuitas. Protinus ergo adhibere curam rectius eris, atque ab initio sic opus dicere, ut calandum, non ex integro fabricandum sit. Ut porrò terra variis mutatisq; seminibus, ita ingenia nostra nunc hac nunc illa meditatione excoluntur, ait Plinius.

I. Prima fit illa, vnam eandemq; rem diuersis verbis, eadem aut diuersa specie carminis eloqui. Videas licet in append. Virgiliana tanta varietate, & tam diuersis modis auroram, quatuor anni tempora, amnem glacie concretum, & alia nonnulla pulchre eleganterq; descripta. Scio distichon quoddam Græcum centies & sexies, eodem sensu manente, verbis mutatis à docto viro esse cōuersum.

II. Conducet tractare idem nunc concisè & breuiter, nunc amplè & copiosè: nunc propriis, nunc modificatis verbis: nunc simplici, nunc luminibus insignita oratione.

III. Transfundamus solutam ac liberam orationem in carmen, oratoriásque locutiones poeticis commutare studeamus. Et cum oratores restrictiores, nos liberiores simus, moreq; poetico argumentum dilatemus, fucum addamus, flores inspergamus.

IV. Vertamus interdum aliquid, breue tamen, de græco in latinum, aut de latino in græcum. Que exercitatio ad vtriusq; linguæ proprietatem, splendorem, elegantiam, copiam, figurarumq; varietatem percipiendam non mediocriter valet. Imitatione item optimorum similia inueniendi facultas parabitur, & intelligentia præterea atque iudicium ex hoc acquiratur, vt Plinius asseuerat.

V. Vnuna

V. Vnum genus carminis apud auctore aliquem inuentum, numeris mutatis ad aliud redigamus, hexametrum ad elegiacum, Phalæucium ad Sapphicum, & cætera eodem modo. Si enim vna res verbi causa, labores & ærumnæ Herculis à Virgilio in 8. Æneid. ab Ouid. in 9. Metamorph. & ab Aufonio hexametris: iterum ab Ouidio epist. Deianiræ elegis, à Seneca in Hercule furète trimetris describi potuerunt, cur non etiam diuersis generibus aliquid à nobis componatur?

VI. Quinimmo eodem genere, quo poeta ille usus est, eandem rem explicandam sumamus. Nihil enim est quod quis obiiciat, non posse aut meliora, aut paria illis antiquorum à nobis dici: siquidem eloquentia tam inops & pauper nõ est, vt vna de re nisi semel tantum præclare dici non possit. Sed faciamus esse, non fuit nostra vel meliora, vel æqualia: at erit locus proximis. Et si nonnunquam iterum, ac tertium scribendo nobiscum certamus, quare minimum semel cum alio quouis non possumus? nam vt eum non vincamus, tamen certasse, & lacertos expertum esse iuuabit.

VII. Commendat Plin. in ea epist. quæ est de exercitatione styli, scriptionem epigrammatum his verbis. *Fas est & carmine remitti: non dico continuo, & longo (id enim perfici nisi in otio non potest) sed hoc arguto & breui, quod aptè quantalibet occupationes curasq; distinguit. Lusus vocatur: sed hi lusus non minorem interdum gloriam, quam seris consequuntur. Argutum & breue carmen vocat epigramma, quod obseruabis.*

Postremo, videtur mihi centonum, & parodiærum exercitationes fore peritiles: quibus id assequimur,

quimur, vt optimos versus optimorū poetarum, propter studiosam & sollicitam lectionem, quæ ad eas per quam necessaria est, penitus inbibamus, illiq̃ mentibus altissime defixi perpetuò inhereant. Versus, inquã, poetę boni ad alium sensum conuertemus, & tanquam surculos ex arbore vna in aliam inferemus, qui tamen in ea nati, non in eam infiti videri possint: idq̃ dupliciter, vel ἀπαεργεποίησις nulla mutatione, quomodo fecerunt Proba Falconia ex virgilio, & Eudocia Imperatrix ex Homero, quod genus centones vocamus: vel παεργεποισιμένους in parte aliqua, quod genus parodias nomināt. Nec eius exempla defunt.

LIMITATIONE, ET QUÆ
nam, quòque pacto imitanda.

CAPVT X.

DUPLICEM esse imitationem cōstat. Vnam de qua multis actum est principio huius libri. Alteram, qua impellimur cum diligentiatione, vt alicuius boni, & præstantis poetę similes, secundum omnes eius virtutes, aut saltem insigniores esse possimus. Hac videlicet enitimur, vt poematis nostris aut Homerum, aut Virgilium, aut Horatium, aut alios deniq̃ referamus, & quasi quandam imaginem ex pulcherrimis eorundem tabulis depingamus. Nimirum animus noster assidua lectione atque obseruatione similitudinem quandam concipit eorum, quæ maximè probat, quemad-

quemadmodum appposito paradigmate ostendit Halicarnassæus in elogiis Græcorum auctorum. Multum tribuo exercitationi: at sine imitatione excellentem poetâ adhuc extitisse non facile probarim. Vnus Homerus tam singulari & diuina natura fuit, vt neque doctrinæ alicuius, neq; præcedentium exercitationum imitationi sue præsidio vel vsus esse, vel vti tum potuisse: sed id totû quod præstitit, immortalis ac cælestis ingenij beneficio præstitisse videatur. Virgilium autem, quod omnes docti indicant, non natura ipsius (quanquam ea miraculi instar est) sed imitationis industria tantum poetam effecit. Itaq; nos idoneam naturam si consecuti sumus, si præcepta didicimus, ad exercitationem sedulò incumbamus: in quâ imitationis nunquam est dimittenda memoria: nam exerceri ita demum prodest, si imitere: non quod alioqui id quod rectum est, fieri nequeat (quorsum enim ars traderetur?) sed quod eius ipsius viâ, quâ ars demonstrat, ducem aliquem habere nos oportet. Faciendum est igitur, vt illustria quædam exempla nobis proponamus, in quæ tota mente, omnib; studio & cogitatione intenti, intimis sensibus eorum similitudines comprehensas, ad nostra scripta transferamus. Id vsq; adeo est necessarium, vt nemo poeta bonus, quod supra dixi, nemo etiam bonus orator inuentus sit vnquam, qui non aliquem sit imitatus, quem scilicet maximè omnium probauisset. Ego vnum præcipuè tibi deligito, cui te similem esse studeas: cui si quid deerit, id nullo negotio petes ab aliis. Qui comediâ facturus est, ad exemplum Plauti properabit: vsille ad exem-
plum

plum Epicharmi. Quidam malunt Terentium. Qui heroicum, Virgilium intuebitur, latinū Homerum. Qui elegiacum, Propertium. In lyricis quid nobilius Horatio? In tragœdia quem imitemur, exemplo suo docebit Seneca: Euripidis quidem, quam Æschyli, aut Sophoclis ego me similem esse malim. Porrò quanquam in vnaquaque forma principem vnum, & post illum alios eiusdem ordinis poetas intueri te velim: non eboramen, communes quasdam esse rationes poetis, quæ poetæ sunt, & quæ versus conficiunt, de quibus arbitror dictum satis in superioribus.

Optimos porrò esse imitandos cum docuerimus, nunc in optimis illis optima nos imitari oportere dicimus. Iustissimè reprehendit oratores M. Tullius, qui aut ea quæ facilia essent: aut etiam quæ insignia ac pæne vitiosa, consecrarentur imitando. & alibi vituperat eos, qui cum se Thucydidem (quod committere nequaquam debuissent) imitari profiterentur: ipsius tamen neque verborum, neque sententiarum grauitatem imitabantur: sed cum mutila quædam & hiantia locuti essent, quæ vel sine magistro facere poterant, germanos se putabant esse Thucydidas. Potest idem poetis accidere, vt nimio plus imitationi seruiant: nec pudeant latum pedem ab alio, quem imitari conantur discedere: quodque deterrimum est, vitiosissima quæque æmulentur. Quæ duo peccata notauit Horatius illis versibus,

O imitatores seruam pecus: Si mihi sapes

Bilem, sapes iocum & estri mouere tumultus?

Quod enim religione impediuntur, ne quid prætereant,

tereant, quod imitando exprimere non enitatur, videntur serui. Quod autem vitia tanquam virtutes imitantur, produnt suam hebetudinem, stuporem, tarditatem: & communi sensu carentes, fiunt pecudum similes. Horatius igitur imitatores ne utquam reprehendit, nec imitationem contemnit, cum ipse quoque suos, vt alij suos imitatus sit: sed superstitionē, & stultitiam in imitatoribus exagitat. Virgilius dulcedine nimia Homericæ imitationis, aduersus tritum illud commisit: Ne quid nimis, quando etiā quædā vitia in versibus imitari est ausus. Sic quidā verbis obsoletis, & quæ vix E-uander intelligat, frequentius immiscēdis, Plautinos se: & cum pro spōdeis atq; dactylis proceleusmaticos, & anapæstos in heroicum carmen inferrent, merissimos Virgilios arbitrantur: vt illi apud Quintil. Cicerones, qui periodum terminabāt verbis istis, esse videatur. Quam egregiē ille poetarū latinorum Imperator ætatis cuiusq; mores notat? quā pulchre suas cuiq; partes mandat? quā feliciter naturam exprimit? quantus in eo amor vetustatis? quantum artis? quantum prudentiæ? quantum iudicij? suaves miscet affectus, iucunda habet episodica, aptē digreditur, summa in eo castitas sermonis, magna grauitas sententiarum, similitudinum, comparisonum mirifica venustas. Verecundus in fabulis, grauis, accuratus, vt nullus alius. Nihil Homero addere, huic nihil possis demere. Hæc & alia quam plurima imitari præstabit ex Virgilio, quā versiculos imperfectos, (quod quidam in suo poemate de animi immortalitate per *κακοζήλιαν* admittere non dubitauit) alienos

pedes,

pedes, & similia. Omnis autem labor eo impendendus, ne, quæ dicimus, illorum, sed nostra videantur: quamuis doctos viros, vnde illa hauserimus non fallat, Virgilius tamen, Macrobio teste, multa transtulit, quæ vnde transtulerit, difficillimè cognosci potest. Eundem asserit & iudicio transferendi, & modo imitandi consecutum esse, vt, quod apud illum legimus alienum, aut illius esse malimus: aut melius hîc, quam vbi natum est, sonare miremur.

Præclaram bene imitandi rationem tradit Demetrius. Explicans enim formam dicendi magnificam, docet immistis poetarum locis grandem & magnificam fieri orationem. Quem modum facit bipartitum. Alij nuda poetarum imitatione vtuntur, & quæ potius verborum transpositio, quam imitatio vocari debet, quod solet Herodotus: apud quem cum id frequens sit, exemplum nō ponit. Alij diuersam tenentes viam, quod à poetis sumunt, tegunt, occultant: quodq; aliorum est, ipsi proprium ac suum efficiunt. Profert locum Thucydidis. Homerus in Odyssæa situm Cretæ, & naturam, ac fertilitatem describens, inquit.

Κρήτη πῦ γὰρ ἔστι μέσῳ ἐνὶ ὄνοσι πάντων

Καλήτε καὶ πλείεα, περὶ ῥύτῳ.

Homerus in magnitudine insulæ declaranda vsus est verbo περὶ ῥύτῳ. Thucydides autem in 4. ait oportere Græcos, qui in Sicilia habitabant, concordia iungi, cum sint incolæ eiusdem telluris, & περὶ ῥύτῳ, circumfluz, & vndique mari cinctæ: & eum eadem omnia dixerit Thucydides quæ Homerus,

merus, tellurem̄q̄ (χω̄εγν) pro insula, & αεῑπ̄υτο̄
 eodem pacto, tamen aliud dicere videtur, quia nō
 ad magnitudinem, sed ad concordiam ipsis vsus
 est. Huc quoque aptissime referas illa Senecæ ex
 epist. quæ est de ratione studij. Apes imitari præci-
 pit, quas videmus volitare per florea rura, & suc-
 cos ad melliñcandum idoneos quærere. Nos simi-
 liter, quæ ex diuersa, seu multa vnius lectione congestimus,
 separare debemus: deinde adhibita ingenij cura & faculta-
 te in vnum saporem varia illa libamenta confundere: Et e-
 tiam si apparuerit vnde sumptum sit, aliud tamen esse, quã
 vnde sumptum est, appareat. Quod in corpore nostro vici-
 mus sine vlla opera nostra facere naturam. Alimenta quæ
 accepimus, quamdiu in sua qualitate perdurant, & solida
 innatant, stomacho oneri sunt. At cum ex eo quod erat mu-
 tata sunt, tunc demum in vires & in sanguinem transeunt.
 Idem in his quibus alitur ingenia prestemus: Et quacunq̄
 hausimus, non patiamur integra esse, ne aliena sint, sed con-
 coquamus illa. Halicarnassæus exprimendæ etiam
 orationis similitudo, inquit, ita demum paritur, si
 quis imitatione expresserit illud, quod apud vnū-
 quemque ex multis videtur esse præstantissimum.
 Quemadmodum, si quis multis ex fontibus riuū
 quædam deducens in animum suum deriuet. Ad-
 hibet rei declarandæ causâ exemplum Zeuxi-
 dis, quod festiuè narrat procermio 2.

de Inuent. M. Tullius.

DE ARGVMENTO VIRIBVS
*conuenienter sumendo, deq; carminis &
 poeseos genere deligendo.*

CAPVT XI.

PERBENE Horatius monuit, non esse grandius imponendum onus humeris, quam sustinere queant, materiamq; scriptioni deligere demum eam oportere, quæ exploratis ac tentatis antea diligenter viribus conuenire sentiat. Quod si nos viribus nostris metiemur, & par onus ingenio, doctrinæq; nostræ subierimus (neq; enim omnia possumus omnes) promittit, nec verba nobis, nec dispositionem atq; ordinem (sine quo nihil lucidum, omnia perturbata & obscura fiunt) defuturum.

*Sumite materiam Vestris qui scribitis aquam
 Viribus, & Versate diu quid ferre recusent,
 Quid Valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
 Nec facundia deferet hunc, nec lucidus ordo.*

Alioqui propter imbecillitatem ingenij, & orationis paupertatem in medio conatu subsistere, incæptumque cursum interrumpere compellemur. Ouidius 1. Trist. postquam semet accusauit, quod non relictis nugis amatorijs res bello gestas, res populi Romani, atq; adeo Aug Cæsaris ad posteritatis memoriam versibus commendasset, tandem ita se purgat.

*Arguor immerito: cennis mihi campus aratur,
 Illud eras magna fertilitatis opus.*

Non

*Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu,
 Forsan in hoc dubitem, numeris lenioribus aptus
 Sim satis, in paruos sufficiamq; modos.
 At si me tibeas domitos Iouis igne gigantes
 Dicere, conantem debilitabit onus.
 Diuitis ingenij est, immanis Casaris acta
 Condere, materia ne superetur opus.*

Et post multa in eodem lib. ad Augustum scri-
 pto.

*Bella sonant alij telis instructa cruentis,
 Parsq; tui generis, pars tua facta canit.
 Inusdame spatio natura coercuit arcto,
 Ingenio vires exiguasq; dedit.*

Et lib. 2. de Ponto eleg. 5.

*Dum tamen in rebus tentamus carmina paruis,
 Materia gracili sufficit ingenium.*

Consultum proinde est, non subito Iliadas, & gi-
 gantoi. achias captare, argumenta, inquam, ope-
 rosa, longa, difficilia: id enim quid aliud fuerit,
 quam cereis pennis volitare: Res ludicras princi-
 pio canamus: ipsi quoq; culicem nostrum, aut ara-
 neolum, aut formicam, aut batrachomyomachiã,
 aut apologos Æsopicos habeamus. Iocemur epi-
 grammatis: quædam pusilla, & contractiora poe-
 mata, sed venusta & ingeniosa extundamus, do-
 nec humeri vitulo ferendo assueti, bouem gestare
 possint. Hæc sunt poetarum tyrocinia, hæc primæ
 velitationes & progymnasmata. Eiusmodi argu-
 mentum eligemus, quod nobis plurimum blan-
 diatur, & quo multum delectemur. Nam quæ ipsi
 nostrum iudicium liberè secuti ad scribendū pro-
 ponimus, in iis tractandis, vt planum est, falicio-

res sumus, quam in iussis atq; imperatis. Ne primo illo impetu, qui plerunq; vehemens, nec satis consideratus est, nos abripi sinamus: néue extemplo, vt lata tempestas abblandita fuerit, ventis vela committamus. Quin prius aciem animi circumferentes, ipsum argumentum, illiusq; partes quam accuratissimè expendamus, vsque dum ardor ille repentinus, atq; igneus aliquantulum deferuescat, nosq; prudentiam potius, quam temeritatem scribendi ducem auctoremq; sequamur.

Quod de materia, siue argumentis dicebamus, hoc idem prorsus de genere carminis, quod materix cōgruens & accommodatū esse debet, intelligi postulamus: ne *optet ephippiabos piger: optet arare caballus*. In oratoribus fuerunt, qui in epidictico genere, & exornatione palmam auferrent: vt Greci illi, quos inter veluti lumen aliquod eluxit Isocrates. Quidam in deliberationibus, dandōq; consilio laudati sunt, vt M. Tullius. Nonnulli iudicia cum magna commendatione & gloria tractauerunt, vt Demosthenes: in quo genere caussarum Cicero plus defendendo, quam accusando potest. At is omne punctum tulerit, qui in singulis primas tenere potuerit. Quod affirmari de caussis, accipiatur etiam de tribus dicendi characteribus, sublimi, infimo, & medio: in horū singulis permulti, in omnibus simul perpauca claruerunt. Pari modo paucissimi inueniuntur, qui possint, non dicā omne genus, sed plura carminis, seu poematis generas sic scribere, vt cum omnem vituperationem effugerint, egregiam laudem adipiscantur. Cernimus alios ad comœdiam, alios ad tragœdiam facien-

dam natos. Hic in lyrico, iste in elegia, ille in epigrammate non perdit operam. *Vnumquodq; genus, inquit Cicero, diuersum est à reliquis, & in singulis suus est cuiusq; certus sonus, & quadam intelligentibus nota vox. Itaq; licet dicere, & Ennium summum epicum poetam, si cui ita videtur, Pacuum tragicum, & Cœcium fortasse comicum.* Aristoteles verò etiam in vna eademq; specie poëseos gradus quosdam ponit, atq; alium alio excellentiorem esse poetam asserit: vt in tragœdia (cuius quatuor genera constituit) illum pro perfecto ducit, qui æque artificiosè & splendidè omnia tractare potest. Ac Persianum quidem cum in aliis plerisq; omnibus, tum hac in re locum habet,

Tecum habita, et noris quam sit tibi curta supellex.

Horatius nec grauem materiam, nec grande plenumq; carmen suscipere est ausus: Virgilius si elegos fecisset, credo, concessisset Propertio, & Tibullo: sicut contra hi in epico longe inferiores illo extitissent. P. Ouidius in hexametro nequaquam Maronis excellentiæ respondit. Horatius apertè indicat se heroico carmini condendo imparè, negatq; in se poetæ nomen conuenire, tametsi hexametrum faciat: quia satis non sit, versum suis pedibus claudere: maiora & plura expeti.

*Primum ego me illorum dederim quibus esse poetas
Excerptam numero: neq; enim concludere versum
Dixeris esse satum neq; si quis scribat vsi nos
Sermoni propria, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sis, cui mens diuinior atq; os
Magna sonaturum, do nominis huius honorem.*

At in lyricis ferire illū videas sublimes sidera vertice. Quin de se prædicare non est veritus, in hunc modum alloquens Melpomenem.

*Totum muneris hoc tui est
 Quod monstror digito prætereuntium
 Romana fidicen lyra.*

Et alibi.

*sume superbiam
 Quæstam meritis, & mihi Delphica
 Lauro cinge Volens Melpomene comam.*

Martialis nihil nisi epigrammata scribere potuit. Quid potuerit Propertius, clara eius indicat monumenta, & elegia 1. lib. 2. Catullus in elegia aliquanto horridior, & asperior: in iambis, & hendecasyllabis planè singulari. Plautus facetiis & arte comica, iudicio Sedigiti secundas occupat: qui nūquam fortassis hexametrum, aut lyricum tolerabile fecisset. De Terentio Quintilianus, maiorem gratiam habiturum fuisse, si intra trimetros constitisset. Capiat ergo adolescens aptum sibi, & idoneum naturæ suæ poematis, & carminis genus, in quo præcipue excolendo multum temporis atque studij consumat.

*CONQVIRENDAM PRIVS RE-
 rum ac verborum supellectilem, & de
 tranquillitate animi, ac
 secessu.*

C A P V T XII.

PERELEGANTER quidã poetam cum nau-
 ta, scriptionem cum mari conferentes, do-
 cent com meatum esse ante prouidendum,
 quam

quam instituat navigatio. Volunt nos, priusquã ad conficiendum poema, longius præsertim, accingamur, multam & magnam rerum atq; verborum (quibus duobus omnis constat absoluturq; oratio) supellectilem comportare, & vndiq; conquirere. Ex arca plena sumptum facere periucundum est: durum contra, impendere quæ nondum possederis: & magnæ temeritatis, nondum cæsa, & coniecta materia aggredi ad edificandum. Et hoc quidem præceptum adhuc generale est, de rebus scilicet ac verbis ad poema necessariis, ante quasi in thesaurum reponendis. Commendantur, qui cum nunquam non studiosè attentèque, tum sub illud tempus longè studiosius attentiusq; veteres poetas legunt, quo sunt carmina scripturi: ibiq; instar apum floriferis in saltibus omnia libant, & electissima queq; depascuntur. Adde quod lectio illa diligenti decantatissimus ille furor, de quo cap. i. excitatur, animusq; noster quasdam ideas, species, formas, exemplaria, aut quocunq; tandem nomine vocare malimus, concipit longè præclarissima, atque pulcherrima, quæ deinde rebus ad scribendum subiectis conatur imprimere. Ex quo consequitur, vt iam effectum poema eruditis hominibus, quiq; tritas habent aures notandis generibus poetarum, lectu sit quam gratissimum: propterea nimirum, quod plures locos insignes ex optimis poetarum ingeniosè imitatos deprehendunt. Deniq; sicut qui in tabernis aromaticis, & vnguentariis diu ac multum versantur, quiq; aromata, vnguentaq; manibus contrectant, odorem retinent: ita prorsus, qui istas illustrium poetarum arculas, &

myrothecia frequenter inspexerit, ac legendo, re-
legendo fragrantissima pigmenta versauerit, ipse
odorem quendam suauissimum lectoribus præ-
bebit. Neq; in vna tantum parte, aut altera, verùm
tota scriptione illorum quam simillimus euadet.

Illa duo quoq; carminibus multò rectius faci-
liusq; factitandis non mediocre præstabunt auxi-
liũ. Vnum est, mens pacata, mens alia quauis sol-
licitudine vacans, angore & perturbatione omni
soluta prorsus atque libera. Animus distractus,
nulla in re munus suum fungi probè, ac decenter
potest: ne dum vt pariendis versibus ornatissimis
idoneus videatur: quos si quis cura, attentione, iu-
dicio indigere non putat, ipse iudicio indiget. Pro-
fectò non tantum apud se, sed etiam in se tota mēs
nostra esse debebit, si, quod dicebam, versus lau-
dabiles, & quasi tornatiles dare volet. Vidit hoc &
sensit M. Tullius, qui ad Q. F. de Versibus, inquit, quos
*tibi à me scribi vis, deest mihi quidem, era, qua non modo
tempus, sed etiã animum vacuum ab omni cura desiderat.*
P. Ouidius hoc ipsum non semel indicauit, do-
cuitq; hanc ipsam esse causam, cur tam diffi-
culter versus scriberet: quia scilicet pæne quoti-
diano timore periculorum ac trepidatione iacta-
retur.

carmina latum

Sunt opus, & pacem mentis habere solunt.

Carmina proueniunt animo deducta sereno,

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Idem, quomodo in tempestatum procella, animi
statu perturbatissimo versus facere potuerit, mi-
ratur, & ait,

Qued

*Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas AEgeas obstipuisse puto.
Ipse ego nunc miror tantis animi q̄q̄ maris q̄q̄
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.*

Demosthenem Fabius commendat, qui se in locum, ex quo nulla exaudiri vox, nihilque prospici posset, recondebat, ne aliud agere mentem cogere oculus. Ideoque lucubrantes, inquit, silentium noctis, & clausum cubiculum, & lumen vnum velut tectos maximè teneat. Noctem ego quoque versibus faciendis, ut ille orationibus, opportunam esse arbitror, quam Græci non sine causa *εὐφρόνη* appellant, & consultationibus accommodatam boni scriptores asserunt. Latebras etiam amplector, & loca planè sola: quod item voluit Ovidius, ut illud superius, animum scilicet curis non impeditum.

Carmina secessum scribentis, & otia quarunt.

Sed illi loci, in quibus est sensibus bladiens amœnitas, sylvæ, horti, nemora, ruscula, ubi frondescunt arbores, pubescunt vites, segetes largiuntur fruges, ubi obliquo laborat lympha fugax trepidare riuo, tales, inquam, loci poetis aptiores & proprii videntur. Atque Horatius tales recessus in primis adamavit, eosque poetis frequentandos suavit.

me gelidum nemus,

*Nympharum q̄q̄ leues cum satyris chori
Secernunt populo.*

Alibi.

*Præter cetera Roma mène poemata censes
Scribere posse inter tot curas, tot q̄q̄ labores?*

Et paulò post.

Scriptorum chorus omnis amat nemus, Et fugit Urbem.
 Ouidius proinde ad finem elegiæ, vnde superiores
 versus attuli, veniam à lectoribus petit his verbis.

Quo magis his debes ignoscere, candide lector,

Si spe sunt, et sunt, inferiora tua.

Non hæc in nostris, et quondam scripsimus hortis,

Nec consuete meum lectule corpus habes.

Lactor in indomito brumali luce profundo,

Ipsaq; caruleis charta feritur aquas.

DE IVDICIO.

CAPVT XIII.

IN poeticis nulla res tanti est momenti, quanti iudicium, nec est aliud quidquam, cuius maior sit vel commendatio, vel admiratio. Difficultas autem prope maxima, cum id arte præceptisq; tradi vix possit: quia potius naturæ munus quoddam est, atq; illustre beneficium. Nullus locus æquè lubricus, nihil in quo & frequentius, & grauius, & à pluribus offendatur. Acre igitur, perspicax, sincerum & excellens iudicium non contingit omnibus: etiam quibus alioqui nobilissimum natura concessit ingenium: sunt enim, vt clarum est, non semper coniuncta. Ouidius & Virgilius putantur æquales fuisse ingenii, iudicio non item: quo quidem Virgilius non solum Nasonem, verum etiam ipsam poeticæ parentem Homerum vicit: à quo vicissim ingenij & naturæ præstantia longè superatur. Priusquam scribere instituas, dum scribis, postquam scripsisti, siue imiteris aliquid, siue ex te

nature

natum proferas, siue hoc, siue illud agas, quocumque modo rem tractes, nusquam non opus erit iudicio. Multi in omnem partem lapsus, quos vitare non poterit, qui non animaduertent: non autem animaduertent, quem iudicij acrimonia subtilitatisque destituerit. Nihil aptius dici potest, opinor, quam iudicium esse oculum ingenij, sine quo etiam videntes nihil vident, & quodammodo in tenebris saltant. Sæpe autem euenit (id quod meam stabilit sententiam) vt dum vnam vitare culpam contendimus, & dum re ipsa vitamus, in aliam quandam stultitia nostra, & imprudentia incidamus.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Cum ergo magna sit laus iudicij, patet iam, patebitque magis, non mediocrem quoque illius esse necessitatem, & difficultatem non minimam. *Vi in vita, inquit, M. Tullius, sic in oratione nihil est difficilius, quam quid deceat videre: τὸ ἐπιπρὸν appellant Græci, nos decimus sane decorum, de quo & præclare multa præcipiuntur, & est res cognitione dignissima. Huius ignoratio non modo in vita, sed sapienter in poematis, & in oratione peccatur. Hinc Flaccus.*

Maxima pars vitatum, pater & iuuenes patre digni,

Decipimur specie reclusæ. Breuis esse laboro,

Obscurus fio: sectantem leuisa nerui

Deficiunt, animique; professus grandia turget:

Serpit humi tuus nimum timidusque procella.

Qui variare cupit rem prodigialiter vnam,

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

Quibus ille verbis vniuersè docet, quam limato & acri iudicio præditum esse poetam oporteat, vt vitiosa à rectis distinguere, & illa reicere, ista sequi

in scri-

in scribendo queat. Nisi prudentissimus & exercitatissimis veri falsiq; notas internouerit: adeo tenues obscuræque sunt. Ponit autem, si aduertas, quinque vitiorum exempla Horatius. Vt apertius loquar, nusquam minus indulgere nobis, nusquam magis suspecti nobismetipsis esse debemus, quam cum de nostris iudicamus. Hic quidem à doctis est notatus Ouidius, qui tamé potius noluit, quam non potuit incorruptè de suis scriptis facere iudicium, & adhibita lima eadem perpolire. Nec ille vitia sua ignorauit, sed amauit: vt non immeritò Fabius affermet, maluisse ingenio indulgere, quàm temperare: nec iudicium ei defuisse, sed animum, vt Seneca dixit. Rogârunt hunc poetam eruditi quidam homines, ne iniquè ferret tres versiculos in operibus suis aut mutari, aut induci. Permisit, ea conditione tamen, vt sibi liceret tres excipere, quos voluisset. Postero die cum ad eum amici illi reuertissent, iidem prorsus & in Ouidij, & in horum tabellis notati appaerunt. Fideliter monuit Horatius, vt ne nimium sententiæ nostræ tribuamus: sed alios quoq; poematum nostrorum iudices & arbitros adhibeamus: nam duo oculi plus vident, quam vnus.

*Tu nihil inuita dices faciesq; Minerva,
Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
Scripseris, in Meæ descendat iudicis aures,
Et patria, & nostras.*

Iam quod aliis faciendum suauit, id ipsemet fecit: nam ad Tibullum scribens, sic orditur.

Albi nostrorum sermonum candido iudex.

In Harmonide refert Lucianus, hunc à Timotheo aliquan-

aliquando quæsiuiffe, quonam pacto ex arte musica citò posset in ora hominum peruenire. Timotheum respondiſſe: ſi peritioribus & optimatibus placeret. Iſtuc conſilium quia contempſit Harmo- nides, & quam maximo ſpiritu tibias inflauit, no- rior quidem factus non eſt, cum ſpiritu autem vi- tam amiſit. Hoc eò pertinet, vt à doctioribus, & prudentioribus nos emendari non recuſemus, & quod vel ingenio, ſvel iudicio noſtro deeſt, id ab aliis mutuari ne erubeſcamus.

D E E R R A T I S

Poetarum.

C A P V T X I V .

SVNT peccata quædam poetarum, quibus dan- da eſt venia: ſunt quædam cõtra, quibus dan- da non eſt, quæ appellemus ſanè vitia: quo in genere numerabuntur, quæ cap. ſequenti explica- bimus. Peccata igitur illa priora vel ex aliqua in- curia (neque enim ſemper vigilant, & ad id quod agunt omnes animi ingenique partes adhibent poetæ) vel ex imbecillitate quadam humana exi- ſtunt: qua accidit, vt quamuis magno ſtudio ela- borantes, non poſſimus vſquequaq; in longo præ- fertim opere, omnem prolapſionem effugere. Ad- de quod in corpore venuſto non adeo dedecet v- nus aut alter næuus. Verumenimuerò hæc ipſa peccata mulcis, & egregiis virtutibus compenſari debent: ſicut facere nouimus Homerum, Virgi- liumque

lium : qui ambo cum dormitēt (rarius tamen Virgilius) sapius multō vigilantes ac boni reperiuntur. Quod si quis velut malus librarius semper in eadem litera pingenda, aut tanquam malus citharædus semper in eadem chorda pulsanda erraret, is in vitio poneretur. Hanc veniam existimāt nonnulli epicis concedendam potius, quam dramaticis. Epici magnam rerum varietatem complectuntur, & opera longiora contexunt, in quibus fas est obrepere somnum. Comici autem, & Tragici vnum quoddam argumentum, & actionem vnius, summum duorum dierum proponunt sibi, suūque finem assequi, & suo muneri respondere negotio minore possunt. Merentur veniam, & ad hunc locum referri possunt peccata, quæ ab Aristotele dicuntur κατὰ συμβεβηκός per accidens, vt loquuntur philosophi, quæ non ad poeticam disciplinam, sed ad quasdam alias facultates scientiasque pertinent: quæ fortuita sunt, nec malo consilio, verum ignorantia aliqua, aut falsa opinione committuntur. Hæc poetæ existimationem non lædunt, modo in reliquis scopum attingat. Tales lapsus sunt in geographia, & medicina apud Homerum. Tale peccatum Maronis, qui Æneam in Africa 7. ceruos iaculis prosternentem fingit, cum Africa ceruis careat. Tale Pindari, ceruæ cornua tribuentis, ita enim putabat, cum hoc animal fortassis nunquam vidisset. Sunt alia errata secundū ipsam artem poeticam, quæ vocant κατὰ αὐτὴν: hæc ignosci non possunt: quando nimirum in imitatione ipsa labitur poeta, & conatur exprimere id, quod fidem excedit, quod est ἀδύνατον. Aut si po-
test

test fieri, ipse tamen non ita imitatur vt potest, vel vt debet fieri. Sunt nihilominus alij poetæ, quibus ideo nulla tribuenda est venia quod duabus de-causis negligenter scribunt (nam quod de iam-bographis ab Horatio dictū est, ad omnes accom-modabitur) tum quod confidunt, non omnes sua peccata perspecturos: tum, etiam si nemo non fa-cilè perspecturus sit, quod veniam sese impetratu-ros confidunt. At non idcirco, licèter oportet nos scribere, immo verò nihil peccare in scribendo, & arbitrari, omnes errata nostra animaduersuros, & ita demum tuti erimus: neq; sperare nos impune peccaturos, & ita cauti erimus, cum ipsi spem ve-niæ omnem nobis præciderimus. Denique parum est non peccare: oportet rectè facere, si laudem at-que præmium mereri meditare.

*Non quisvis videt immoçulata poemata iuden,
Et data Romanis Venia est indigna poetis.
Idcircone Vager, scribamq; licenter? an omnes
Visuros peccata putem me atutus? Extra
Spem Venia cautus? Vt aui deniq; culpam,
Non laudem merui.*

DE VITIIS CARMINVM,
& horum castigatione.

CAPVT XV.

ACCVRATVS dicendi magister Quinti-
lianus, quo loco de oratoria emendatione
disputat, ea dicit, quæ ego, quoniam vitia
perfi-

per similia sunt, ad poeticam orationem emendandam, non incommodè retulero. *Huius, inquit, operis est, adicere, detrabere, mutare: sed facilius in his simplicibus, iudicium, quæ replenda, & delenda sunt. Premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia astringere, inordinata dirigere, soluta componere, exultantia coercere, duplicis opera: nam & damnanda sunt, quæ placuerunt, & inuenienda quæ fugerunt.* Horatius, (quem secutus videtur Quintilianus) ubi munus & officium boni censoris seu emendatoris explanat, & quid agere ille debeat, clarissimis verbis prudētissimè ostendit, septem vitia enumerat, quæ quidem omnia ad quatuor ordines, siue classes, siue capita reuocari possunt. Aut enim superuacanea amputanda: aut ommissa & necessaria superaddenda: aut in locum deteriorum meliora reponenda: aut verba demum in alias sedes, quæ numerum concinnioreni leuioremque efficiant, transferenda sunt: quæ rationes Græcè ἀφαιρέσις, ἀεθέσις, μεταβολή, μεταθέσις, latinè, ademptio, additio, commutatio, transfectio. In his non siceri tantum castigatoris, verum etiam scriptoris industrii munus, & officium cernitur: qui quidem reprehendet versus parum sedulo, & sine artificio à se confectos, seu otiosos, ut quidam (inertes) interpretantur: in quibus videlicet nulla est vel utilitas, vel delectatio: qui idcirco ad finem poetis constitutum nihil faciunt. Asperos autem propter voces duras: propter vocalium, & consonantium crebriorem concursum, seu ingratiam eiusdem literæ repetitionem: qualis est ille lippis & tonsoribus notus,

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti,

tales,

tales,inquam, non etiam præteribit inemendatos^o. Sunt quidam præterea nullis penitus neq; verborum, neq; sententiarum luminibus ornamentisq; conspicui: immo verbis incultis, inquinatis, sordidis referri, quos bella tralatione incomptos vocat Horatius. Quid his fiet? transuerso calamo debentur, quod Græcis est ὀβελίζεσθαι. Contra quidam interdum nimis superbiunt, nimis luxuriât, nimium grãdiloqui, picti & floridi sunt: hos comprimet, ac circumcidet poeta diligens. Obscuros & parum apertos illustrabit, ne opus sit OEdipo ad intelligendum. Est quando versus euadunt ambigui, idq; aut secundum vocem vnã, id est, ὁμόνυμον, aut secundum se totos, quæ ἀμφιβολία dicitur, quos proinde nescias, vtro sensu accipias, qualis ille,

Aiote AEacida Romanos Vincere posse.

Ambiguitas igitur tollēda est, quamuis in iocis & salibus multum valeat. Ad extremum mutanda mutantur, inepta aptioribus, inutilia vtilibus, leuia grauius, minus significantia significantibus, impropria propriis, stolidi sapientibus, &c. nec verò simpliciter de labore atq; opere suo iu-

dicabit poëta: sed personam seueri & incorrupti iudicis assumet,

ac sibi Aristarchus

fiet.

D

DE

DE DILIGENTIA EMEN-
dationis, & recognitionis.

CAPVT XVI.

NON minus verè quam doctè Fabius, emen-
dationem videri partem studiorum longè
vtilissimam: neque enim sine caussa credi-
tum esse, stylum non minus agere cum delet. Lon-
gè plus laudis & gloriæ in corrigendo & illustran-
do, quam in componendo positum est. Plutarchus
repetit hanc Polycleti sententiam, χαλεπώτατον
εἶναι τὸ ἔρρον, ὅταν ἐν ὄνυχῳ ὁ ποιητὴς γίνεται, difficillimū
esse opus, cum lutum est intra vngues, hoc est, cum
ad vnguem absoluitur. Et satius est premere ali-
quandiu, quod promere velis, quam inculta & vi-
tiosa reuocare, cum euulgata sint: nescit enim vox
missa reuerti, ἔπειτα γὰρ κτερόντα, vt sæpe Homertis.
Cervus vbi cornua deposuit, metuit, ac prodire
non audet. Eo vsque autem latet, dum se marem
testari queat, recuperatis cornibus. Hoc in nostris
edendis imitari deberemus, & ea, donec luce di-
gna fierent, maturitatēque consequerentur, oc-
cultare. Non imitari Calliphanem ineptum poe-
tam, qui se libera, & pedibus vincta oratione mul-
ta conscribere gloriabatur, & tribus, aut quatuor
versibus compositis, in cœtu eos literatorum pro-
nuntiabat, vt eruditi nomē consequeretur. In cre-
bra igitur & solerti emendatione permultum est
fitum, cuius negligentiam in poetis Romanis re-
prehendit Horatius.

*Nec Virtute foret, clarisue potentius armis,
Quam lingua Latium, si non offenderet unum
Quemq; poetarum lima labor & mora.*

Mox in persona Pisonum ad eam nos hortatur.

*Pompilius sanguis carmen reprehendite quod non
Multa dies, & multa iuura coercuit, atque
Perfectum decies non castigauit ad unguem.*

Alio loco.

*Sape stylium Veritas, iterum qua digna legi sunt
Scripturus.*

P. Virg. certè ex industria emendãdi summam sibi laudem cõparauit: qui teste Donato, cù Georgicõr libros conscriberet, quotidie mane plurimos versus meditatus dictabat, eosq; per totum diem retractando ad paucissimos redigebat: non absurde carmen se vsq; more dicens parere, & lambendo demum effingere. Cõstituit præterea in Græciam & Asiam proficisci, totòque triennio Æneidem limare ac perpolire: sed mors bonum consilium disturbauit. Quocirca testamento iussit eam comburi: maluit siquidem prorsus non extare apud posteros, quam inemendatam extare. Idem voluit suis Metamorph. libris facere Ouidius, cum in exilium deportaretur: verum amici iam descripserant. Quædam nihilominus scripta sua, vt vitiosa, incendiisse confitetur eleg. 10. lib. 4. Trist. Non esse porro emendatam Metamorphosin affirmat ipse Trist. 1. & 3. Quamobrem iusta vituperatione non carent, qui carmen suum, vt primùm scripserunt, euulgant, famam & celebritatem immoderate sitientes. Atque ita celeriter nata cele-

riter intereunt. Plutarchus in Pericle, ἢ γὰρ ἐν τῷ ποιεῖν ἐν χερείᾳ, καὶ ταχύτης ἢ ἐντίθησι βάρος ἐργῶ μόνιμον, ἢ δὲ κάλλος ἀκρίβειαν: ὅδ' εἰς τὴν γένεσιν τῶ πόνου προσδανιδεῖς χρόνον, ἐν τῇ σωτείᾳ τῷ γνομένῳ τὴν ἰσχυρὰ ἀποδίδωσιν, nam operis facilitas celeritasque non addit illi pondus solidum, aut duraturum, neque exactam pulchritudinem: at temporis longinquitas labori velut fenerator accedens, ei quod nascitur, robur firmitatemque adiscit. Seneca nihil ordinatum esse scribit, quod præcipitatur, & properat. Isocrates decennium consumpsit in emédando panegyrico, vt Fabius, immo 3. olympiadas, vt Plutarchus auctor est. Aristides M. Imperatori sciscitanti, quando ipsum aditurus foret, respódit: hodiernū diem exime, at cras audies, ἢ γὰρ ἔσμεν τῶν ἐμύντων, ἀλλὰ τῶν ἀκρίβοντων, neq; enim sumus de numero domentium, sed elaborantium. Agatharchus pictor, vt narrat Val. Max. ingentes sibi spiritus sumebat de pingendi celeritate: id postquam intellexit Zeuxis, dixit, inquit, ego pingo, quia pingo a eternitati. Pictori non admodum perito de celeritate glorianti, ac tabula demonstrata illam modo à se pictam iactanti, Apelles, respondit: etiam te tacente res loquitur, ex tempore pictam. Horatius

nonumq; prematur in annum.

Membris intus positus delere licebit

Quod non edideris, nescis Vex missa reuerti.

Vbi ad exemplum Cinnæ videtur respexisse, qui poema quod Smyrnam inscripserat, totis 9. annis perponuerat, de quo Catullus.

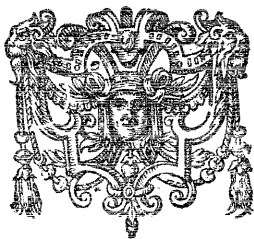
Smyrna mei Cinnæ nonam post deniq; messem

Quam capta est, nonamq; edita post hyemem.

Hæc eò dicuntur, vt sciamus nō esse festinandum.

Opti-

Optimum verò emendandi gentis asserit esse Fabius, si scripta in aliquod tempus reponantur, ut ad ea post intervallum, velut noua atque aliena redeamus: ne alioqui nobis tanquam recens editi foetus blandiantur. Addit deinde, ut emendatio ipsa finem habeat. *Sunt enim qui ad omnia scripta tantquam vitiosa redeant, & quasi nihil fas sit rectum esse quod primum est, melius existimant, quidquid est aliud, idque faciunt, quoties librum resumpserunt, & si milles sua describunt, semper mutant aliquid. Protogenes pictor nobilis tam improbo fuit studio, tamq̃ indefessa pingendi cura, ut Apellis par in omnibus esse potuerit, si manum de tabula aliquando tollere potuisset. Similes sunt isti medicis, seu chirurgis, sanis partibus scalpellum adhibentibus, & integra secantibus atq̃ vrentibus. Hinc fit, ut eorum scripta cicatrixosa, exangua sint, & ipsa cura, nimisq̃ diligentia peiora. Quare sit tandem quod placeat, aut certe quod sufficiat: ut opus poliat lima, non ex-terat.*

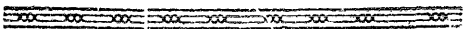

POETICARVM IN-

STITVTIONVM LIBER

SECVNDVS.

DE EPOPOEIA.

*QV*ID POTISSIMVM VELIT HOC
nomen: item de versu hexametro, & he-
roico: & quid sit Epopœia.

CAPVT I.

PΙΟΣ valet verbum seu locutio, ποιῆν
facere seu fingere, & ἐποποιῖα, quæcunq;
siue soluta, siue ligata oratione expressa
fictio. Ita erunt Epici, tum qui dialogos compo-
nunt, tum poetæ quilibet. Sed cum Epos propriè,
magisq; poeticam locutionem propter eius nobi-
litem (versum scilicet) quam aliam significet (vt
ποιῆν quocq; κατ' ἐξοχὴν vatibus tribuitur) rursus
ob grauitatem, stabilitatem, amplitudinem, excel-
lentiam ad hexametrum carmen transfertur, di-
citurque hæc poesis ἐποποιῖα, & huius composito-
res Epici, Plato sanè & Aristoteles ἐπῶ vocant. Et
Cic. ad Q. F. Quod me hortaris vt absoluum, ha-
beo absolutum, suaue, mihi quidem vt videtur,
ἐπῶ ad Cæsarem.

A maiestate item, siue vt est apud Demetrium, ὑπὸ μεγάλους, καὶ ἀρέπην τοῖς ἥρωσιν, ob magnitudinem, & quia heroum personis conueniat (quia nimirum eo actiones heroum commodissimè & optimè imitamur) heroicum appellatur. Ob id Horatius nominauit fortè epos, eo sensu, quo Persius robustum carmen, & alius in epitaphio Tibulli de Virgilio: *Aut caneret fortis regiabella pede*. Nam res gestæ regumque ductumque, & tristia bella subiiciuntur huic carmini. Hexametrum igitur semper appellare licebit: heroicum non semper: nempe si eo virorum fortium & inclytorum facinora non memorabuntur. Inter Græcos quidem Orpheus, Linus, Homerus ad hymnos deorum accommodarunt, qui cælestes habebantur heri, vt Catullus vocat, heroum ipsorum procreatores, quibus & nobilitatem dabant. Musæus ad amores, infelices tamen atque tragicos, Leandri videlicet & Erus. Hesiodus, Nicander, Virgilius rei rusticæ præceptiones eo complexi sunt. Oppianus venatui & piscatui: Aratus & Manilius astronomiis: Theocritus, Bion, & rursus nosker Maro pastoriciis iusionibus: Horatius, Persius, Iuuenalis, & his maior natu Lucilius hominum vitiis insectandis, & improbitate accusanda versus huiusmodi celebrarunt, quæ satyræ dictæ. Possunt etiam epistolæ hexametris conscribi, exemplo Horatij, & epigrammata exemplo Martialis. Epithalamia, genethliaca frequentius hexametris constare videas. Porro res & personæ de quibus ante dictum, hexametris maximè conueniunt: neque vquam præterea tanta huius carminis maiestas, dignitas,

gnitas, suauitas, sonus perspicitur, quam cum eisdem argumenta illa grauitatis, amplitudinis, admirationis plena committuntur, vbi res nouæ, excellentes, mirificæ, singulares finguntur: quales in primis sunt bellicæ: sententiæ illustres interponuntur: verba delecta grauitate, ornatu, sono, compositione, numero. Hic ingenti ac magnifico spiritu confusus poeta tubam inflare videtur, quod volebat Alexander: qui assiduo Homeri poesin voluens, & aliquid quotidie ediscens, non ad citharâ, sed ad tubam ea carmina canenda dictitabat. Quâ ob causam Virgilius de bucolicis suis propter rerum verborumque humilitatem confiteri non erubuit, se gracili auena carmen esse modulatum.

Ex his facile quid sit Epopœia cognoscemus. *Est poësis carmine hexametro illustres illustrium actiones per narrationem imitans.* Oportet ipsam imitari actionem: alioqui poësis minimè vocabitur: quæ, poësis, inquam, absque imitatione, non tam imperfecta, quam nulla est, vt ex primo libro planissimè disci potuit. Quod autem insignes & memorabiles actiones imitatur, hoc ipso à comœdia distat, in qua sunt, exprimunturque actiones humiles personarum ciuiliu. Narratio eam à comœdia & tragœdia separat: siquidem vtrobiq; aguntur res (quamobrem etiam *œcramata* vocantur) non autem exponuntur. Carmine hexametro à reliquis generibus poëseos distinguitur. Dramaticis enī fabulis iambus, quem Horatius alternis sermonibus aptum esse dicit, aptior visus est, quam hexametrum.

OBSER-

OBSERVANDA IN EPOPOEIA.

CAPVT II.

PRÆCIPVNT quidam Epico, nec inscite,
 vti à rerum scriptoribus historiam, seu vete-
 ris alicuius & eximia rei memoriam hauriat:
 quandoquidè ipsa vetustatis commemoratio ma-
 iorem fabulæ fidè auctoritatemq; parit. Maro ad-
 ventum Æneæ nauigationemq; in Italiam nequa-
 quam commētus est: sed ab historicis petiuit. Nam
 & Liuius de eo, & ante Liuium alij memoriæ pro-
 diderunt. Similiter argumenta tragœdiarum ple-
 runq; nota sunt: quoniam regum facinora, & ca-
 lamitates latere non queunt: cum contra comœ-
 diarum argumenta nesciantur, quod humiles &
 ignobiles actiones habent ad imitandum proposi-
 tas. Sumet igitur Epicus argumentum ab histori-
 cis: qui si variauerint, sequetur quem voluerit. Ve-
 runtamen à fama & memoria publica non disce-
 det. In quo Virgilius, qui Didonem fœminam ca-
 stissimam, vt ex Iustino & aliis liquet, amore Æ-
 neæ hospitis furentem finxit, quæ aliquot ante sæ-
 culis nota fuit, quam ille Italiam peteret, in repre-
 hensionem incurrit. Cæterùm quamuis historiam
 mutuetur Epicus, multa nihilominus suo iure fin-
 git, variisq; rationibus historiæ faciem in poema-
 ris speciem vultumq; commutat. Quin etiam alle-
 goria res inuertit: & cum ab historico res indiui-
 duas sumpserit, ad vniuersale, vt in scholis loquū-
 tur, transit, de quo infra pluribus, cum de discrimi-

mine narrationis historicæ & epicæ differemus. Ilias Homeri, magnanimi ac bellicosi; Odyſſea prudentis, ciuilis ac togati hominis imago eſt. Æneis optimi & religioſiſſimi principis. Et cum idonea dicere vitæ propoſitum ſit poetis, quam aptè & iucundè id vterque præſtiterit, nihil opus eſt in præſens particulatim oſtèdere. Iam hoc quoq; neceſſariò monendum eſt, vt fabula, id eſt actionum conformatio, & diſpoſitio, vna ſit, ſiue ſimplex, nõ multiformis. Licet enim in Epopœia plures actiones inſint, tamen ex omnibus, velut è pluribus membris vnum corpus, vna fabula conſtituatur, & concinnetur neceſſe eſt: ne forte mōſtrum Horatianum naſcatur. Præterea dilatanda & amplificāda eſt Epopœia pluribus epiſodiis, ſiue digreſſionibus: quarum varietas leporem, ornatum, venuſtatemq; magnam generat.

DE PRINCIPIO EPOPOEIAE:

poſtea de propoſitione.

C A P V T III.

DOCTORES eloquentiæ prudenter hoc in præceptis ſuis poſuerunt, vt orationum exordia temperamentum quoddam dictio- nis habeant: vt cincinnis, fucis, & industria comparatis ornamentis careant, ne ſuſpicio meditationis oratori officiat. Principia, inquit Cicero, verezunda, non elatis intenſa verbis, ſed acuta ſententiis. Et alibi. *Exordium ſententiarum eſt grauitatis plure-*

plurimum debet habere, & omnino omnia, qua pertinent ad dignitatem, continere in se: propterea quod id optime faciendum est, quod oratorem auditori maxime commendet. Splendoris, & festiuitatis, & concinnitudinis minimum: propterea quod ex his suspicio quadam apparationis, & artificiosa diligentia nascitur, qua maxime orationis fidem, oratori adimit auctoritatem. Sic planè, quanquam heroicum poema ornatissimum, ac politissimum esse debeat, quod tamen ad ingressum, & principium eius attinet, rectè vult Horatius, illud non esse par ac simile reliquo contextui: sed aliquanto ficius, demissius, simplicius: à quo omnis ingenij & doctrinæ ostentatio, omnis granditas, nimius & exquisitus absit ornatus. Imitetur musicum *ἄδαιον*, quod nouimus exilius esse, minusq; clarum. Ne sit anfractu longo circumducta oratio: ne tralationibus audax: nihil magnificè promittat, ne plus æquo comparatum quidquam appareat. Attentissime inhæret lector ipsi principio: in quo non licet nobis libero cursu ferri, vt in progressu: quoniam animos velut captiuos nondum tenemus. Ergo Cyclicum poetam, circumforaneum quendam seu rhapsodum, qui morem habebat carmen suum in corona ad gloriolam aucupandam recitare, acriter reprehendit Horatius, quia sic exorsus sit.

*Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum
Adiungit mox.*

*Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?
Parturiens montes, nascetur ridiculus mus.*

Deinde Homerum prædicare insistit. Is Odyssæam longe sedatiore initio prætexuit, setq; paulatim in sublime sustollens, magnificentius ingredi cepit,

Quanto

*Quanto rectius hic quis nil molitur ineptè?
Dic mihi Musa Virum capta post tempora Troia,
Qui mores hominum multorum vidit, & Vrbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, et speciosa dehinc miracula promat
Antiphatem Scyllamq; & cum cyclope charybdim.*

Porro Lucanus & Papinius de tumidiore principio accusantur. Lucani Pharsaliæ initium hoc est:

*Bella per AEmathios plusquam ciuilia campos,
Iusq; datum sceleri canimus, populumq; potentem
In sua Victrici conuersum viscera dextra,
Cognatasq; acies, & rupto fœdere regni
Certatum totis concussi Viribus orbis
In commune nefas, infestisq; obusa signis
Signa, paves aquilas, & pila minantia piliis.*

Tam vasta, sonantia, tumida carmina, vt quidam dicere ausus sit, Lucanum sibi videri latrare. Exordium Achilleidos apud Statium.

*Magnanimum AEaciden, formidatamq; Tonantis
Progeniem, & patrio Vestam succedere calo
Dina refer.*

Vbiq; maior quam par est sonitus. Vocalis, a, sextum repetita in primo versu. Tres continuæ voces tetrasyllabæ, quarum postrema videtur dimidium continere versum. Et sanè tam polysyllabæ voces conglobatæ negotium faciunt pronuntiandi. Quoniam autem tres partes numerantur epopœiæ, seu poematis heroici, Propositio, Inuocatio, Narratio, age de prima dicamus primùm.

Poetæ studio habent auditores lectorésue suos dociles reddere & attentos: quod consequimur vt præcipiunt Rhetores, si summam causæ breuiter exponamus: & si proponamus quibusnam de rebus

rebus dicturi simus. Quamuis autem orator aliquando docilem facere auditorem non labores, cum res aut nota iam, aut humilis, aut parua est, tamen qui magna, nondum cognita explicaturus est, vt poeta, nunquam non proponet.

Quoniam verò ipsa fabula simplex, & vna, quantumvis ex pluribus actionibus cohereribus composita esse debet, propositio res plures ac diuersas recipere non poterit. Homerus & Virgilius cum proponunt, longiore quadam circuitione vtuntur: nec ille Vlysem, nec iste Æneam nominat. Sic autem de illis loquuntur, vt facili negotio eos ipsos esse intelligatur. Quæ res cum magnoperè delectet, non mediocrem quoque attentionem conciliat. Fugienda in huiusmodi circuitione omnis obscuritas: ne ibi tenebras ingeramus, vbi lucem præbere debuimus. Admonent nonnulli, propositionem vt simplicem, ita breuè esse oportere. Non enim auditor ibi detinendus est verbis: qui, vbi rerum exitum & scopum didicit, ad narrationem festinat. Neq; tamen ea verba decidenda sunt, quæ si subtrahantur, rem obscurauerint. Adhæc poeta longius proponere non debet, quam res ipsa postulat. Tunc autè longior propositio videtur, cum ea proponit, quæ post exitum fabulæ euenisse creduntur. Ideoq; illa apud Virgilium,

genus Unde latinum,

Albanq; patres u: q; alia. mentia Roma,

extra descriptionem fabulæ sunt, ad Augusti populiq; Romani aucupandam gratiam dicta. Nam res Albanorum & Romanorum non sunt cõiunctæ cum fabula.

DE INVOCAZIONE.

CAPVT IV.

RE iam proposita, diuinam opem implorare vates consueuerunt. Meritò, noua enim plerunq; magna semper & admiranda canunt. Est autem ea in hominum mentibus impressa opinio, nihil arduum ac difficile sine cælesti afflatu posse perfici: proinde omnes quibus aliquod est cum religione commercium, ad auxilium diuinum, opus laboriosum aggressuri confugiunt. Quòd ipsum poetæ dum faciunt, aliorum animos ad beneuolentiam alliciunt. Pietas enim est amabilis: vt omittam, quod inuocatione attentionem summam, admirationemq; commouent: perinde, ac si illa diuinitus efferatur. Græci inuocationem, propositioni coniungunt, vt Homerus in vtroque opere.

μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλῆϊ

ἄνδρα μὲν ἔννεπε μῦσα πολύτερον, ὅς μάλα πολλὰ.

Latini pleriq; omnes seorsum vtrunq; faciunt. Paet in *Æneide*, & *Georgicis*, ne alios in presentia nominem. Quo tempore Imperatores quasi diuina cum Ioue tenebant imperium, poetæ ipsos vt numina inuocabant: vt item aliquando illustres viros. Virgilius in *Georg.* Augustum, Ouidius in *Fastis* Germanicū Cæsarem, Lucanus Neronem, Flaccus Vespasianum, Statius Domitianum, Opianus Antoninum. Quomodo porrò oratori datur potestas in ipso orationis cursu, quoties locus requirit,

requirit, denuo captare beneuolentiam & attentionem renouare: ita fas & ius est poetæ, vel ob aliquam rei difficultatem exortam, vel ob grauitatem, & magnitudinem, vel nouitatem inuocationem iterare. Virgil. lib. 6. illa loca nulli visa, & inaudita apud inferos descripturus,

Dij quibus impersum est ausurâ, Sombraq; silentes, &c.

Iterum in 7.

Tu Satem, tu Dis, mone, dicam horrida bella.

In eodem, & in 10.

• *Pandite nunc Heliconæ Deæ, cantusq; mouete.*

Non solum iniriis operum suorū Musas inuocant, inquit, Fabius, sed prouecti quoq; longius, cum ad aliquem grauiorem venerint locum, repetunt vota, & velut noua preceatione vtuntur. Nobis autem Christianis (præsertim cum argumenta pia, sacra, diuina suscipimus) pulchrum est à Deo Opt. Max. ab eius filio Iesu Christo, à sacrosancto Spiritu, à matre domini, à reliquis immortalibus auxilium poscere: quorum omnium fauor si nostra studia comitabitur, nihil verendum erit, ne illa parum feliciter procedant.

ORDO NARRATIONIS EPICÆ.

CAPVT V.

PROPOSITIONEM inuocatio, inuocationē excipit narratio. Sed ante hanc est quâdo historicorum more causas quasdam, quamuis altè, & à prima origine enumeramus, quæ simul ad ipsam expositionem quasi viam muniant, eamq; illa-

illustrent. Sic Virgilius curtantis in *Æneam* odius baccharetur Iuno, causas prius quinque recensuit, quàm ad narrationem aggredieretur. Sed iam de totius narrationis collocatione, vnde videlicet ordiendum sit Epico disputemus. Virg. noster Homericarum perfectionum cupidissimus, opus nõ quidem ab euerfione vrbs Troiæ, verum à navigatione è Sicilia versus Italiam inchoauit. Turbulentissima autem tempestate iactatus, & ad Africæ littora tandem appulsus *Æneas*, ibique à *Didone* Carthaginensium regina hospitio perhumaniter, ac perbenignè exceptus, ipsam Troiæ vastatione, itinera omnia à Troiæ littoribus in Siciliam vsq; terra marique confecta duobus libris, secundo, inquam, & tertio commemorat. Quamobrem, si ad rerum gestarũ ordinem tempusq; respicimus, liber secundus erit primus, tertius secundus, primus tertius: quia prius utiq; capi, & solo æquari Troiam oportuit, quam *Æneas* diuersa exilia, & desertas terras quæreret, atque ab Italia reiectus, per Tyrrhenum pelagus in Africum litus exscenderet. *Homerus* in *Odyssæa* post deletum funditus *Ilium* *Vlysses* in insula *Ogygia*, apud *Calypso* nem *Atlantis* filiam constituit. Deinde per grauissima pericula ad *Alcinoum* *Phæacum* regem in *Corcyram* insulam deducit. Ibi (sicut *Æneas* Carthagini apud *Didonem* inter epulas) suos errores, pugnas, & casus antegressos lib. 9. & reliquis tribus vsq; ad 13. exponit. Videtur itaq; *Virgilij* saltem & *Homeri* exemplo vel à postremis, vel à mediis ducendum narrationis principium, secus quam historici solent, qui à primis initiis, & causis narra-

tionem

tionem ordiuntur, & rerum tantummodo ordinem, ac seriem temporum inuentur: quos cum imitatus sit in Metamorphosi Quidius, potius inter historicos fabulosos, quam inter poetas epicos à quibusdam habetur. Quod si qui vitam alicuius carmine persequuntur, ab ortu eius ducant initium, illi quoque hac in parte magiserant historici, quam poetæ. Hoc illis versibus præcepisse Horatium eruditi contendunt.

Ordinis hæc virtus erit & Venus, aut ego fallor,

Ut iam nunc dicat, iam nunc debentia dici:

Pleraque differat, & præsentis in tempus omittat.

Volunt etiam (iam nunc debentia dici) esse media, vel postrema: (pleraque) esse antecedentia, quæ omitti debent præsentis in tempus, hoc est, in ipso ingressu narrationis, vel in aliud tempus, quod commodius illis narrandis censebitur. Reprehenditur Apollinius, qui in hunc ordinem neglexerit in Argonauticis. *Poeta igitur non vndelibet, & gemino ab orio, sed à re aliqua illustri faciet initium, rerumque nouitate & episodis auditoris animum quasi captiuum ad finem usque perducet. Antecedentia vero, & media (si ab ultimis caperit) opportunè intermiscet. Sicut Tragicis & comicis in ea omnia quæ argumento commemorantur, per agentes personas imitatur: Verum inde agentes faciunt, vnde res ad certam temporis legem veniri possent: quæ vero antecedunt, ea explicant in prologo. Id est in prima parte fabulae, in qua res præterita ab altore aliquo edicuntur. Quod in alia primo maxime fit, ut spectator ex præteritarum rerum commemoratione intelligat, quæ aguntur.* Hæc ad istum modum Viperanus.

E P I C A E,

EPICÆ, ET HISTORICÆ NARRATIONIS cognatio, atq; diuersitas.

CAPVT VI.

POETIS cum historiarum scriptoribus, quemadmodum in multis conuenire, sic vicissim in multis non conuenire animaduertas licet, si attentius ambas facultates inter se composueris. De harum igitur similitudine, & differētia in narrationibus, quantum satis erit explicemus. Rem gestam & veram ad exponendum sumit etiam Epicus, vt Historicus, quamuis suo eam more, & libertate tractet. Non omnia de Ænea finxit Maro, legerat aliquid, sicut de illo, ita de expugnatione Ilij apud historicos. Vterq; proponit quod est narraturus: perinde vt orator id de quo est dicturus. Amant historici nescio quomodo verba poetica: Xenophontis sunt ista, ἀναίχως, γεραιρα, γωμῆνι, δυνάμενες αἰ. ἐκπαγλότατ', ὅσσοις, παμφάνς, τερχάζω, & alia complura, cum Thucydide & Herodoto illi communia. Alludit nonnunquā ad Homeri locos, & locutiones quasdā ab eo mutuatus est. Nec poeticis vocabulis caret Liuius. Eius enim leguntur hæc. *Is Æneam Syluium creat, loco herbido, mater Scridica, magister regū pecoris (vt Virgilius, Pan curat oues ouiumq; magistrōs) inter tela volantis. Quin & dimidiatos, & plenos versus apud hunc & Sallustium inuenire est. Facturus ne operapressum sim. Et si uis tant a scriptorum turba mea fama. Docet, sanam sine uiribus iram. Spurius: arpeius Rome præerat arci, si longum sit.*

fit, præ, & si in Spurius more antiquo absorbeatur
 6. Hæc omnia ex primo libro Liuij, qui solummodo
 quodammodo poema videtur scribere. Sallustius
 ab hexametro cæpit. *Bellum scripturus sum quod po-
 pulus Romanus. ἀνοδαιζet.* Fideliter ambo, poeta vi-
 delicet & historicus, locos, ritus, mores, gentes
 describunt. Africam Sallustius: quod ut melius
 faceret, dicitur eam obiuisse: ut Homerus illa lo-
 ca Græciæ, de quibus in secundo Iliados. Galliam
 describit Cæsar, Carchaginem Virgilius, & Itali-
 am in 2. Georg. In 3. Æneid. ritum placandi ma-
 nes, in 6. rationem sepulturæ. Liuius in 1. docet
 quo pacto ferirentur fœdera, quibus cæremoniis
 indiceretur bellum. Apud Herodianum ἀποδίωται
 Imperatorum legas. Atq; hac in parte poetis vehe-
 menter profunt historici. Res à capite, & vltima
 origine historici repetunt, propter clariorem rerū
 videlicet propositarum explicationem. Liuius:
*Jam primum omnium satis constat, Troia captam ceteros
 sanctum esse Troianos, & qua sequuntur. Sallustius in
 Catilin. Urbem Romanam, sicuti ego accepi, condidere atque
 iustis habuere Troiani Dido in 1.*

*Tunc ille Aeneas, quem Dardanio Anchisa
 Alma Venus genuit Phrygiæ Simoentis ad Vindam
 Atq; equidem Teucrum memini Sidona venire
 Finibus expulsam patris, &c.*

Conuenit ambobus item in eo, quod causas re-
 rum ante narrationem exponunt. Hoc egit Liuius
 in bello Punico lib. 21. & Virgilius, ut ostendi capi-
 te antegressō, ab illo scilicet versu, *Urbs antiqua, ad
 illum, His accensa super.* Plane historice ibi se gessit,
 etiam si causæ illæ hactenus omnes. Quærit etiam

causas dissidij inter Agamemnonem, & Achillem
Homerus i. Iliad. initio. Ac de cognatione quidē
hucusq; : nunc de diuersitate.

Aristoteles luculentum discrimē his verbis tra-
didit. φανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημέλων, καὶ ὅτι τὸ τὰ μνῆματα
λέγειν, τῆτο ποιητῆ ἔργον ἐστίν, ἀλλ' οἷα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυ-
νατὰ κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὸ ἀναγκάσιον. *Perficuum est autem
ex supra dictis, poeta minus ἔ officium non esse, ea qua fa-
cta sunt exponer: sed qualia fieri potuissent, ἔ ea qua esse
possunt secundum verisimile, vel necessarium. Quem lo-
cum sic interpretari licet. Aut verā actionem ex-
plicandam sumit poeta, aut ipse totam fingit. Si
veram sumit, non sic omnino narrabit, vt res con-
tigit, nam hæ partes historicorum sunt: sed vt gerī
potuit. Quod si cōfingit, illa erit *δυνατὸν*, aut secun-
dum probabile, aut secundum necessarium: possi-
bile enim dialecticis est, quod fieri potest, siue pos-
sit etiam non fieri, siue non possit non fieri. Pergit
Aristoteles ὁ γὰρ ἰσοεικὸς καὶ ὁ ποιητὴς ἔ τῶ ἢ ἐμμέτρως
λέγειν, ἢ ἀμετρῶς διαφέρειν. ἔc. *Historicus ἔ poeta non eo
distans, quod aut metris adhibitis, aut sine metris discunt:
diceret enim Herodoti scripta in metra conuertere, ἔ nihil-
ominus tamen historia quadam esset cum metro, quam sine
metro. Verum hoc discrepant: ille dicit ea qua facta sunt, his
autem qualia fieri debuerint. Quo fit vt philosophicum ma-
gis, ἔ prastantius quiddam sit poesis, quam historia. Poesis
enim potius qua vniuersè, historia qua sigillatim fiunt, di-
cit. Est autem vniuersum quidem, quali homini, qualia cō-
suetas dicere aut facere: singulare autem, quod Alcibiades
fecit, aut passus sit. Ergo poetæ, licet Achillem iracū-
dia furentem, Vlyssē disertum ac prudentem,
Æneam pium describant, & de personis definitis
videan-**

videantur loqui, tamé in homine vno, in vna persona genus ipsum, rem vniuersam, τὸ κατ' ὅλιν ante oculos cōstituunt, sapientissiméq; in primo naturam iracundi, quidq; ille dicat & faciat, in altero prudentis, in tertio pij ostendunt: atq; vt ante dictum est, res gestas Æneæ, Vlysis, Achillis non sic narrant, vt ab illis gestæ sunt: sed vt ab illis secundum personâ ipsorum geri aut potuerunt, aut debuerunt. Vides, opinor, quam rectè Aristoteles pronuntiauerit, poësin esse φιλοσοφώτερον: philosophia namque τὰ κατ' ὅλιν vniuersalia intuetur, quid & qualis nempe sit homo, equus, corpus, motus: non quid aut qualis Socrates, Bucephalus, quid meum, tuum, aut hoc corpus, aut hic motus: indiuidua enim, vt vocant Dialectici, sub scientiâ non cadunt, quia fluxa, mutabilia, interitui obnoxia sunt. Et poetæ quidem hoc vniuersum in singularibus definitisq; personis exprimunt ac repræsentant, vt Virgilius in Ænea magnanimum ac religiosum principem. Hoc philosophi non solent: definitionibus enim, præceptis, ac disputatione cōtenti, exempla non requirunt. Petunt quidem argumenta aliunde plerunq; vates: verùm rebus aliam formâ faciémq; inducunt, vt supra paucis diximus: addendo nimirum, demendo, transferendo, ordine permutando. Res singulares ac certas mutantur sane ab historicis, verùm ab indiuiduis ad ipsas formas, & genera se conuertunt. Quocirca sicut vniuersæ & communis rerum naturæ scientia melior est, quam rerum singularium cognitio: ita, conuenienter doctrinæ Aristotelis, poësis melior est historia. Sed iam alias differētias inuestigemus. Præ-

cipit Horatius, vt persona talis seruetur ad extremum, qualis fuit ab initio: vt sibi constet, vt nihil pugnans, nihil cōtra decorum committatur. Huic præcepto historicus parere non potest, qui diuersa diuersis locis, temporibus, hominibus gesta exponit, quæ in Africa, quæ in Italia, quæ in Macedonia, his, illis cōst. à Scipione, à Catone, à Pompeio, &c. eiusdem etiam hominis inter se contraria studia virtutesq; & vitia narrans, Lilius Annibalis, Salustius Catilinæ. Hoc poeta, qui vnã aliquam actionem explicandam sumit, nunquam fecerit. Maxima porrò libertas in omni genere concinnitatis, leporis, elegantiz concessa est poetis. Oratorum, historicorumq; oratio in modum matronæ grauis compta & ornata incedit, pigmenta, calamistros, blanditias non magni pendit.

P R A E C E P T A N A R R A
tionis Epica.

C A P V T VII.

VNDE narrandi principium Epicus poeta duceret, supra traditum est: ab aliquo scilicet loco illustri, quamuis id principium rei non fuerit. Non enim rerum gestarum, sed fictæ cuiusdam actionis explicatio est narratio epica. A re aliqua præstanti, inquã, quæ in tota fabula multum emineat, etiamsi illa aut media, aut extrema sit. Et quemadmodum insigne debet esse initium, sic etiã finis siue exitus erit memorabilis: id quod

in

in vtroque poeta, Homero & Virgilio cœnimus. Tres autē sunt virtutes narrationis; breuitas, perspicuitas, probabilitas. Secundam & tertiam diligentissimè cœctabitur Epicus, earumq; rationem à Rhetoricæ magistris percipiet. Primam magnopere non curabit: nihil enim præter narrationem habet, nullam confirmationem, nullum epilogum. Et hæc narratio ad legentis, seu ad vitæ humanæ vtilitatē, non sine magna voluptate conferri debet. Ergo amplificationes, omnesq; dicendi veneres desiderat: nec potest necessariis tægens, & quadam verborum parsimonia definiti. Nihilominus quandoq; in epopœiam cadit breuitas: siquidem res ipsa interdum paucissimis verbis, & versiculis explicari vult. Vbi summa cautio est, ne dum breuis esse contendit poeta, obscurus fiat. Illa quoque breuitatis lex nunquam non obseruanda erit: vt neq; nimis altè, quasi ab ouo rem repetamus, neq; vltra quam oportet producamus: quod Virgilio accidisset, si, vt nonnulli perperam opinantur eum voluisse, res Albanas atque Romanas etiam fuisset persecutus: quæ profectò sunt extra fabulam, & vnā illam actionem Æneæ, quam imitandam susceperat. Vitanda igitur obscuritas, non in breuitate solum: sed aliàs semper, & quàm clarissimè omnia explicanda. Quò pertinet, ne fabulis inserendis luxuriemus, raræ sint, nec ita absurdæ, vt mediocriter eruditis multum negotij facestant. Ne magnam antiquitatis cognitionem ostentemus, nec frequenter ad historias veteres, aut dicta egregia sapientum alludamus: nā vt ista opportunè si facias, vehementer placent:

sic ipsa frequentia displicent, & tenebras gignunt. Fugienda etiam sunt verba prisca, obsoleta. Interim antiquum verbum habere dignitatem non negauerim: & Virgil. quædam prisca rectè intexit. Fugiendæ crebræ, & longiusculæ parentheses, hyperbata, & quidquid perspicuitati potest officere. Quam porrò necessarium sit, narrare verisimiliter, quis ignorat? siquidem Poetæ officium est, non tam quæ facta sunt, quam quæ fieri potuerunt, exponere. Si igitur narratio illius vera non est, nihil peccauit: si non est verisimilis, hoc est, si malè imitatur, si dicit ea, quæ fieri non possunt, nomen suum amittit. His tribus virtutibus adiungit Cicero in Partit. suauitatem. Hanc autem esse affirmat, quæ habet admirationes, expectationes, exitus inopinatos, interpositos motus animorum, colloquia personarum, dolores, iracundias, metus, lætities, cupiditates. Hæc non minus epopœiæ, quam duæ reliquæ necessaria est, & narrationem maximè illustrat, summamque poetæ opinionem parit. Ista verò omnia qualia sint, Æneis docebit. Mirificus etiam suauitatis artifex Homerus est. Ornanda præterea, & varianda erit narratio episodis, & aspergenda rerum futurarum semina, interimque in presentibus iucundè morandus auditor. Adhibenda rerum, verborum multa vicissitudo varietasque: grauiter omnia dicenda, non tumidè, non comparatè. Videndum ne prima mediis, vltima primis dissi-deant: & quæ desperamus tractata nitescere posse, illa relinquenda sunt.

Potissimum

Potuissem ex Horatio, & aliis nostrę ætatis scriptoribus non paulò plura præcepta congerere: sed verebar, ne esset ineptum negotium, spectare id, vt nihil omittas potius, quam vt potiora doceas. Fecissem præterea nimis longum. Et sciebam multa hoc libro partim dicta, partim dicenda, quæ ab isto loco minimè abhorrent. Nam quomodo hercica poësis, quæ est omnium regina, multa aliis poësis largitur: sic rursus ipsa ab illis aliqua sumit: vel potius cum aliis quædam habet communia. Itaque pauca, & vt arbitror, præcipua his posui: reliqua, præsertim poetarum, & ante omnes Homeri, & Virgilij lectione discuntur. In quibus poetis qui fuerit exercitatus, & nostra quæcunque de epopœia diximus rectius intelliget, & si volet, multa illis adiunget

LEGES ALIQVOT AD HEXA-
metri elegantiam.

CAPVT VIII.

PRIMA esto. Elegantissimi censentur hexametri, qui numeris siue pedibus ipsarum rerum actionumquæ celeritati, tarditati, difficultati: grauitati, amplitudini argumentorum, ac personarum respondet, & rem ipsam oculis quodammodo aspectandam subiiciunt: qua de re cap. sequenti copiosius. Tales exempli causa sunt hi, celeres quidem Aeneid. 5.

*Inde ubi clara dedis sonitum tuba, finibus omnes
 Hand mora profilmere suis, fessis aethera clamor
 Nauticus, adductis spumant freta Versa lacertis.*

Tibullus.

Namq; ager Et per plana citus sola Verbereturbo.
 Vident crebritatem dactylorum? nunc tardos &
ἄσπονδοις ὄφρα proferamus. De cyclopiibus fulmina
 Ioui fabricantibus.

*Illi inter sese multa vi brachia iactant.
 Luctantes ventos tempestatesq; sonoras.
 Olli sedato respondit corde Latente.*

In his versibus regnare spondeum cernis, & vni-
 cum dactylum adhiberi, qui praetermitti non po-
 nit. Hic de spondaico versu dicemus aliquid.

II. Spondaicum vocant, in quo quinto loco, quæ
 dactyli propria sedes est, collocatur spondeus:
 quod variis de causis fieri consuevit. Propter em-
 phasim, propter auctoritatem, dignitatem, maie-
 statem: item propter affectus magnitudinem ex-
 primendam: nec non ad rem inopinatam, & ma-
 gnam significandam, quæ ex appositis exemplis
 facile cognosci poterunt.

*Tum ille Aeneas, quem Dardanio Anchisa.
 Constitit atq; oculus Phrygia agmina circumspexisse.
 Cum sociis, natoq; penatibus, Et magnis Diis.
 Chara deum scaboles, magnum Iouis incrementum.*

Catullus.

Aequorea monstrum Nereides admirantes.

Propert.

Sunt apud inferos tot mille formosarum.

Inculcant illud preceptores carminum, vt si quin-
 ta regione spondeum collocare ob antedictas
 causas velimus, quarto loco ponatur dactylus,
 alio-

alioqui versum insuauiozem futurum: quales sunt isti:

Aut lenes ocreas lento ducunt argento.

Saxa per & scopulos, & depressas conualles.

Huiusmodi & alia, de quibus paulò post differetur, præstabit obseruare in Virg. quam annominaciones, alliterationes, alphacismos, cappacismos, deltacismos, figmatismos, & his germani quæ ille nec per somnium cogitauit.

III. Non aspernandum præterea, immo insigne huius carminis ornamentum creditur, quoties sententia suspenditur, nec nisi post quartum, sextum, septimum, octauum quandoque versum completur. Exempla sub manu sunt.

Ille ego qui quondam gracili modulatus anena

Carmen, & egressus syluis, vicina coegi,

Vt quamuis anido parerent arua colonos

& sequentes quinque his proximè annexi. Item 3. Æneid. habes septem versus, quasi quandam catenam efficientes, cum vnus ab altero, sequens ab antecedente, & ille ab hoc pendeat: ob quam causam præter alias, hoc carminis genus etiam appellatum putatur.

Postquam res Asia Priamiq; euertere gentem

Immeritam visum superis, ceciditq; superbum

Ilsum, & omnis humo fumat Neptunsa Troas

Diuersa exilia, & diuersas querere terras

Auguriis agimur Diuum: classemq; sub ipsa

Antandro, & Phrygia molimur montibus Ida,

Incerti quò fata ferant, vbi sistere datur.

IV. Non caret res venustate, cum vnico versu sententia tota perficitur.

Durate, & vosmet rebus seruate secundis.

*Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis.
Tantum cui longinqua Galet mutare vetustas.*

V. Illud etiam haud indecorum censeo, quoties dactyli & spondei alternis ponuntur.

*Obstupuit, retroq; psdem cum voce repressit.
Multa Viri Virtus animo, multaq; recursat
Gentis honos.*

VI. Docent insuper, festiuum atq; elegans videri carmen, quod initium capit à spondeo, qui partē orationis nō absoluat, seu qui non est integra vox, cui deinde adhzreant duo dactyli.

*Desertusq; videre locos, lituusq; relictum.
Defecisse vides, sua nunc promissa repositi.*

VII. Item si planè nullus pes complectatur integrum vocabulum.

*Iustitiaq; dedit gentes frangere superbas.
Infandum regina iubet renouare dolorem.
Infelix Priamus furim mandarat alendum*

Tibullus.

Inonsc crines longa cernice stuebant.

VIII. Afferunt non mediocrem delectationem etiam illa.

*sequitur pulcherrimus Astur.
Astur equo fidens.
Ad calum tendens ardentia lumina frustra,
Lumina, nam teneras arcubant vincula palmas.
Tu mihi quodcumq; hoc regni, tu scepra lonemq;
Concistas, tu das epulis accumbere diuim.*

Verùm de his commodius, qui de figuris scripserunt.

 VERSVS CVM RERVM NATV-

ra numero, verbis, & sono congruere oportere.

CAPVT IX.

BONORVM & præstantium poetarum eura-
tribus potissimum in rebus elucere consue-
uit. Dant imprimis operam, vt versus, non
quidem legitimos pedes habeant, & vocibus con-
dantur latinis, vtitatis ac propriis, non barbaris,
obsoletis, aliunde accersitis: hoc enim totum ad
tyrocinium, & primas exercitationes primaque
præcepta pertinet: sed vt rei subiectæ, seu læta seu
tristis, seu blanda seu atrox, seu tarda seu celeris,
seu grauis seu leuis illa fuerit, temperamento nu-
merorum, verbis ipsis, atque sono penitus qua-
drent, eamque imitentur. Optimi autem iudican-
tur, in quibus hæc tria copulata reperiuntur: quod
sæpe fit, vbi perfectum est aurium iudicium, & be-
ne scribendi consuetudo optimam naturam con-
firmavit. Quid igitur illo versu Maronis nume-
rosius, sonantius, verbis aptius:

Quadrupedante putrem sonitu quatit Singula campum.
Et v. Gærg. pereleganter grandinis salientis crepi-
tus exprimitur.

Tam multa in testis crepitans salit horrida grando.
Tales non paucos in hoc poetarum Platone inue-
nias. Sed iuvat de singulis seorsim agere, ac pri-
mum de numero,

Numerus alius celerior, alius tardior, alius ex
viroque

utroque mistus & conflatus est. Celeritas quidem ex iis nascitur pedibus, quorum aut omnes, aut plures, aut priores syllabæ breues sunt, vt ex trochæis (sic enim cum Cicerone trybrachim appello, à cursu) ex dactylis, ex anapæstis, ex iambis. Tarditas ex his, quorum aut omnes, aut plures, aut priores longæ: vt ex molossis, creticis, choreis. Mixtum numerum procreant pedes vtriusq; generis confusi. Accuratè igitur natura, & vultus rerum spectari debet, atq; in vnaquaque forma carminis ad eum velut in tabula referendum, accommodari pedum dispositio. In primo Æneid. Postquam Iuno Æolum ventos & tempestatem poposcit, depingitur illorum eruptio velocissima, signa ab Rege dato, idquæ numeris rapidissimis.

*Hæc tibi dicta, canum conuersa cuspide montem
Impulit in laeuis, atq; venti velut agmine facto
Quæ data porta ruunt, & terræ turbine perflant.
Incubère mari, totumq; à sedibus imis
Vnâ Euræiq; Notusq; ruunt, creberq; procellis
Africæ.*

Dehinc duobus verbis fluctuum vastitas, ventorumque in iisdem concitandis, & conuoluendis quasi nixus, & molimen diuinitus exprimitur.

& vastos voluunt ad litora fluctus.

In 2. aggrediuntur Troiani turrim caelo eductam demoliri. Perpendamus quam mirifica celeritate verborum celerem eius prolapsum Maro demonstrarit.

*consuellimus altis
Sedibus, impulimusq; ea lapsa repente ruinam
Cum sonitu trahit, & Danaüm super agmina late
Incidit.*

Quid

Quid incitatus? quid volubilius fieri poterat? Irratorum sermo est præceps, & frequentius interruptus propter impetus vehementiam, quæ hoc ipso quod nimium vrget, linguam remoratur. Sic igitur Dido ad suos Cartaginenses, iam altum tenente Ænea, quem ut apud se maneres, nullis precibus misera mulier emollire quiuerat.

Ferte citi flammæ, date vela, impellite remos.

Similis trepidorum est oratio. Caicus cum Rutulorum exercitum Turno ductore aduentantem, tumulo prospicit.

Quis globus o ciues caligine voluitur atræ

Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros,

Hostis adest:

Sic cum nocte ruere pariter videtur ille,

Vertitur interea calum, & ruit Oceano nox.

Et ille vnâ cum boue,

Sternitur, exanimusq, tremens procumbit humi bos.

Remigantium nauarumq, labores, tardioribus numeris æmulatus est in 3.

Adnixi torquent spumas, & carula verrunt.

Et idem.

Cornua Velatarum obuertimus antennarum.

Ille versus de Polyphemo est sane horrendus,

Morsus horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.

Mezentium vide quomodo consistere faciat hoc carmine.

Hostem magnanimum opperiens, & mole sua stas.

Porro de Latino sene, qui furentem audacia & iracundia Turnum iuuenem placare conatur.

Olli sedato respondit corde Latino.

Sonus quoq; non oscitanter est querendus, & pro rerū occasione variandus, vt sit in magnis & grandibus grandis, in tenuibus exilis, in hilarib⁹ letus, in tristibus mœstus, in atrocibus asper, in quietis sedatus.

Et quia sonus ex verbis gignitur, conquirenda verba, ac in promptu habenda sunt verba consonantiora, sciendumq; non minus verborum delectum esse originem præstabilis & festiui poematis, quam eloquentiz. Verum ex Rhetorum præceptis verborum discrimina cognoscentur: satis est monuisse. Egregiè sonantes versus legimus Georg. 1. inter prognostica videlicet tempestatibus.

*Continuò Ventis surgentibus aut freta ponti
Incipiunt agitata tumescere, & aridus alius
Montibus audiri fragor: aut resonantia longè
Litora misceri, & nemorum increbescere murmur.*

Est & hic locus insignis ex 1. Æneid.

*Illi indignantes magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt.*

Consonantes l, r, vocales a, o, u, sonum creant, vt in 7.

*Vt pelagi rupes magno veniente fragore,
Qua sese multis circumlarrantibus undis
Mole tenet scopuli nequicquam, & spumea circum
Saxa fremunt, lateriq; illis refunditur alga.*

Immo initium Æneidos exemplum illustre supeditat soni respondentis rebus: in quo verba ipsa, horrentia Martis, virum, horrido ipso sono aspera bella indicant, rerumq; dicendarum & granditatem & magnitudinem, vt superiores, Ille ego, &c. leuitatem & tenuitatem vitæ pastoriz.

Nifus

Nisus charissimum sibi Euryalum hostium corona cinctum, & in medio versantem turbine lethi, vt ait Catullus, aspiciens inquit.

Meme adsum qui feci, in me conuertite ferrum.

Mollis est versiculus propter vocalem e, soni tenuioris. Denique ne longus sim, potest in his tribus multum natura, vnumq; cum altero ferè implicitum est, seseq; mutuo efficiunt: & cum vnum quæritur, inueniantur omnia. Teneamus igitur hoc, rerum diuersitati versuum dissimilitudinem, quasi alio alioq; vultu respondere oportere.

DE CAVENDIS QVIBVS.
dam vitiis.

CAPVT X.

MEA sententia nullum vitium æquè absurdum atque ridiculum est, quam cum cæsuræ, quæ pentemimeris vocatur, & syllabæ eam antegredienti respondent duæ vltimæ syllabæ versus: hoc est, cum in fine, & exitu carminis iterantur eadem syllabæ, quæ prius dimidiatum versum absoluebât, Leoninos vocant. Hos etiam vulgò Germani, ne dum eruditi, contemnunt & exhibitant: qui tamen superiorum sæculorum memoria tantopere probabantur, vt nihil propemodum, nisi hoc modo scriptum, elegans ornatumq; putaretur. Non damnauerim, quæ in illis poematis interdum elucet pietatem, vitæq; ac morum innocentiam: sed ostendo peccatum in scribendo, &

F

quod

quod mei muneris est, adoleſcentibus caueo. Quã multa τῷ πεζῷ λόγῳ ſancte, & tamẽ ſordide ac nullo artificio ſcripta legimus? nec ſequitur, vt ſi rem veneremur & comprobemus, à ſermonis genere abhorrere non debeamus. Exempla ſunt obuia. Quidio quidem nobili poetæ Leonini per imprudentiam exciderunt. In oratione Vlyſſis, quæ tanquam pulcherrima & ingenioſiſſima coram edatur ab eruditis.

Si Troia fatiſ aliquid reſtare putatiſ.

Et in epiſtola Hermiones ad Oreſtem.

Vir precor uxoriſ, frater ſuccurre ſororiſ.

Quod magis mirandum eſt, in Virgilio inuenti ſunt nonnulli, qualiſ eſt hic.

Ora citatorum dextra contorſit equorum.

Nec apud Homerum deſunt.

ἔαρετε νῦν μοὶ μῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουſαι.

Quod intelligaſ, tam procliuem eſſe lapſum in hæc culpam, vt ipſam ne diligentiffimus quidem poeta, Virgiliuſ inquam, omnino potuerit effugere. In pentametro ſeu elegiaco nihilominuſ taleſ deliciæ affectabantur. Exemplum periepidum ſubiiciam, in quo verbum Phariſæa expones, ſeparata, ſeiuncta.

In cratero meo Thetys eſt coniuncta Lyao:

Eſt Dea iuncta Deo, ſed Dea maior eo.

Niſ valet hiſ vel ea, niſi ſint ambo Phariſæa.

A modo propterea ſit Deus abſquo Dea.

Item.

Singula poſt oua, pocula ſume noua.

Ad eundem lapidem Naſo offendit, 3. Faſt.

Quarebant ſtano: per nemuſ omneſ fauoſ.

Malè

Malè definit hexameter in tetrasyllabam, aut pentasyllabam vocem, quarum vtraque festiua, ac decora est in pentametro, contra quam superstitionis quidam garrunt. Exempla huius vitij reperiuntur sanè in bonis poetis, verum rarissima: at in illis versibus Leoninis longè frequētissima, in quibus etiam in ipsa syllabarum dimensione sapissimè peccatur. Apud Horatium (mirum dictu) inuentus est, qui terminaretur verbo syllabarum sex.

Quisquis luxuria tristisue superstitione.

Deformitatem parit, cum ad finem continenter tres dissyllabæ voces ponuntur: qua culpa non vacat Tibullus.

Semper se inducar blandos offers mihi Vultus.

Immo hic versus habet quatuor dissyllabas continenter.

Vitanda est item eiusdem literæ crebra iteratio. Notum Ennij carmen.

O Tute tute Tati tibi tyrannem tulisti.

HEXAMETRV M NON PESSI-
mè tum in participium, tum in mo-
nosyllabam desinere.

C A P V T X I.

SERVIVS Honoratus non vulgari eruditione literator, & interpres extra cōtrouersiam nobilis, 3. Æneid. super illo,

Progredior portu, classes & litorea linquens,

finitus est, inquit, versus participio, quod rarò sic apud Latinos, apud Græcos verò vitiosissimura est. Hoc à Seruio parùm cogitatè dictum notarunt docti. Nam si quis de Latinis vnicum Virgilium, de Græcis vnicum Homerum consuluerit, adeo multis exemplis huius assertionis falsitatem deprehédet, vt miretur, quomodo id homini doctissimo, & poetis legendis exercitato in mentem vnquam venerit. Iam verò κακόφατον iudicari quo pacto poterit, quæso te, quod duo omnium poetarum, non horum modo, sed quot aut fuerunt, aut posthac aliis erunt in annis præstantissimi toties factitarunt? Ne autem ἀμαρτύτως fidem nobis accommodari velle credamur, ecce tibi ex Virgilio participia in ans (de quibus potissimum locutus est Seruius) quæ versum finiunt, & quidem paucissima de plurimis.

Florentes ferulas & grandia lilia quassans.

Vilibus aut onerat pomis, lapidemq; reuertens.

Hi summo in fluitu pendent, his vnda dehiscens.

Ex Homero vnum atque alterum testimonium producamus Iliad. γ. δ.

αὐτὰρ ὁ ἀπ' ἐπόρουσ' κατακτάμεναι μενεαίων.

ζῆς δέ σφιν κρονίδης, ὑψίζυγος, ἀδρειναίων

ὄν, τὸ οἱ στεύσας ἔβαλεν τύξων ἔν ειδῶς.

Cæteros casus participiorum vtriusque numeri, qui ambobus poetis multò vsitatissimi sunt, missos facio.

Idem porrò Grammaticus ad illum versum JEneid. 8.

Procubuit, Siridiq; in litore conspicietur sum.

vsuna

vsus monosyllabi verbi in fine carminis nobis interdicit, aut præscribit potius his verbis. Scendum tamen est, hoc esse vitiosum, monosyllabo finire versum: nisi fortè ipso monosyllabo minora animalia explicantur.

Parturiant montes, nascetur ridiculus mus.

Gratiores enim versus sunt isti secundum Lucilium. At nos occurrimus, legem istam Seruianam à Virgilio neglectam esse: quippe qui trecentos, & eo plures versus, quasi stabilimento hoc soni monosyllabi firmavit. Nam præter animantium nomina monosyllaba, etiam aliarum rerù voces unica syllaba constantes semper in fine carminis posuit. Cum tamen sola animalium paruorum monosyllaba in fine locari posse asserat Seruius. Certè nox, mons animalia non sunt, & bos, sus aliqua cubitis murem superant.

Est apud Scalig. lib. 4. cap. 48. de monosyllabis versus claudentibus, perutilis doctrina, & poetarum contra Seruium, aliosq; Grammaticos erudita defensio: quam huic loco adscribere operæ precium fore duxi.

Ergo maximus poetarum, in 5. cum incomparabilem illum Versum fecisset.

Sternitur exanimisq; tremens procumbit humi bos, impudentissimè Seruus, pessimus, inquit, Versus in monosyllabam desinens. Virum enim malis? huncne, au,

Sternitur exanimisq; tremens bos corrumpit sc̄m? Quis igitur illum quoq; Grammaticorum interpolabis nobis, ne sit monosyllabum?

Dat lassus, insequitur cumulo præruptus aqua mons. Quem Versum quare non appellauit pessimus, sicut & congenerem illum alterum? aut quare distulit iudicium

monosyllaborum à primo ad quintum librum? At qui poterat sic,

Insequitur tumidis mens incitum vnus.

Verum Et corruit taurus, Et confluit in vnum motem mare: ita corruit Versus in monosyllabum, copia multarum syllabarum in vnam syllabam coacta est: sicut Et in illo.

rui Oceano nox.

Quid illo acrima?

en hac promissa fides est?

Nihil enim aptius indignationi, quam oratio desinens in monosyllabum. Velenolue Demosthenis orationes: quoniam eiusmodi periodos inuenies? Inuerte modo, nihil frigidius. Horatius quare, quum è magnis captis futile poema exiturum stomacharetur, ex prolixis vocibus eduxit sinem monosyllabum.

Parturiunt mentes, nascetur ridiculus mus.

Sic per a Valido monosyllabo sustentant procedentem, ac mobilem Versum,

Maslyiq; ruunt equites, Et odora canum vis.

Quam vocem si transmittas alio, totus pereas decor. In illo quoque auertit Dea mentem, Et postea figat in pertinacia.

accensa Dea mens.

Hanc dispositionem cum apud Ennium, apud Lucretium inuenisset, dixerant enim,

Et fortis equi vis,

non putauit amittendam occasionem, qua illam in suos numeros transferre posset. Pauci enim in aliis poeseos legibus, nullus hac in parte cum Virgilio comparari dignus est. Itaque omnibus locis adeo studiosus fuit collocacionis,

Et si quid tantillum mutes, deterius facias.

DE COMEDIA.

DEFINITVR COMOEDIA,
& Tragicocomædia.

CAPVT XII.

COMEDIA M Cicero scriptum reliquit, esse imitationem vitæ, speculum consuetudinis, imaginem veritatis. Quæ verba non tam ad comædiæ notionem euoluendam, quam ad eam commendandam pertinent. Haud secus ac illa ad laudandam historiam in 2. de Orat. Historia verò testis temporum, nuntia vetustatis, vita memoriæ &c. Illa quoque definitio: est priuatarum, ac ciuiliu rerum citra periculum complexio, aliquot ob causas vitiosa reperitur. Nos igitur sic eam definiamus. *Comædia est pœsis dramatica, qua ob docendam vitæ consuetudinem, ciuiles & priuatas actiones, non sine leporebus & facetiis imitatur.* Ab epopœia, & tragicœdia, quæ publicas res, & heroum acta complectuntur, comædiam separant actiones ciuiles & priuata. Præterea epopœia non est dramatica: & tragicœdia sales atq; iocos nescit, qui risus pariunt: cum illa ad terrorem potius incutiendum, & commiserationem excitandam cõferatur, quæ quidem dolorem & mœlitiã habent.

Tragicocomædia est confusum quiddam ex comædia & tragicœdia: quando nimirum cõtra legem comicam, illustriores angustioresq; persona admiscuntur. Hoc verum esse in Amphit. apud Plautum Mercurius significat, in qua comædia partes dantur Ioui.

*Faciam Et commista sit tragicocomædia.
 Nam me perpetuo facere Et sit comædia
 Reges quò uentant, Et dij, non par arbitror.
 Quid igitur? quoniam hic seruus quoq; partes habet,
 Faciam proinde, Et dixi, tragicocomædiam.*

Potest etiam dici, esse tragœdiam cum exitu comico, hinc uidelicet, pacato, & tranquillo. Finis itaque tragicocomœdiæ semper erit lætus. Verum enim uerò, licere vicissim facere comicotragœdiã, cuius nimirũ exitus sit lugubris, haud affirmem: quandoquidem personarum uulgarium humiliũque casus & calamitates, cum ad memoriam, tum ad commouendos animos nõ tanti sunt momenti. Adde quod huiuscemodi fabulæ nullam uspiam apparet exemplum.

CO MOE DIAE ORIGO,
 atates, genera.

CAPVT XIII.

ARusticanis ad urbanos hoc modo profluxit comœdia. Cum Apollini Nomio, seu pastorali ob frugum procentum facerent agrestes, primum quidem circum ipsam aram: tum circum vicos pagosq; chorum cum cantibus lætandi ducebant, seseq; mutuis conuitiis, aliõsque similiter, à quibus essent læsi onerabant. Postmodum noctu ciuitates ingressi, plateas obambulantes, eodem modo ciues ditiores ac potentiores accipiebant, à quibus aliquid iniqui pertulissent: nominatim eos exagitantes, eorumq; mala facinora,
 & quas

& quas accepissent iniurias memorâtes. Animaduersum est, hoc ad homines à maleficiis propter infamiæ metum deterrendos proficere: inde potestas facta idem interdium impune committendi, & compositis ad eam rem carminibus, si qui præstarent ingenio. Creuit paulatim negotium, nactique summam occasionem poetæ, comœdias scriptarunt, in quibus haud dissimulanter, & nominatim improborum ciuium mores vitamque omni genere dictorum contumeliarumque quam liberri-
mè proscinderent.

Sed ætas comœdiæ haud vna fuit. Alia enim nominata est vetus, quam sub Sufarione indigestam, rudem, inconcinnam Cratinus partibus & actibus distinxit ac disposuit: Aristophanes eidem quasi manum extremam addidit. Horatius hunc, item Eupolin, & Cratinum veteris comœdiæ tanquam præcipuos auctores profert: simulque solempne illius in carpendis hominum vitiis narrat, & eius deinde locum satyram tenuisse confirmat. Nec tantum reprehensione dignos, sed indignos & insontes, vt Periclem, Socratè, Aristidem æque vellicabant. Hinc illa M. Tullij querimonia in 4. de Repub. *Quem illa (comœdia antiqua) non attingit, vel potius quem non vexant? cui pepercat? Esto. Populares homines, improbos in repub. seditiosos, Cleonem, Cleophonem, Hyperbolum lafit. Pattamur. Et si huiusmodi ciues à censore melius est, quam à poeta notari. Sed Periclem, cum iam sua ciuitati maxima auctoritate plures annos domi & belli præfuisset, violari verbis, & eos agi in scena, non plus decuit, quam si Plautus noster voluisset, aut Nauius P. & Cn. Scipioni, aut Cecilius M. Catoni maledicere. Cæterum vniuersum quoque populum, nedum singulos, vt se*

res dabat, & quodcumque poterant, insectabantur, nulli ordini, ætati, sexui parcebant: interim, quod mirere, ipso populo propensis animis audiente. Versus Horatiani sunt hi.

*Empolis atq; Cratinus Aristophanesq; poeta,
Atq; alij quorum comædia prisca virorum est:
Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
Quod mæchus foret, aut sicarius, aut alioqu
Famosus, multa cum libertate notabant.*

Hæc maledicentia, in qua potissimum chorus regnabat, cohibita & compressa dicitur. cum attritis populi opibus respab. Atheniensis triginta tyrannorum iugo ceruices coacta est supponere. Lata enim lege integrum erat affectis per scenam iniuria, afficientes vocare in iudiciû. Hac ratione poetas in officio potentiorum metus continuit, sublatusque est chorus, cuius supra dicebamus fuisse munus, vt in quo seunq; liberet, reprehensionum velut spicula contorqueret. Horatius.

*Succesit Vetus his comædia non sine multa
Laude, sed in vitium libertas excidit & vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusq;
Turpiter obtulit sublato iure nocendi.*

Quamobrem comædia, in qua nullum aperte, & cum nomine fas erat lædere, quæque in eo quandam verecundiam, & modestiam adhibebat, nuncupata est Media: sed non a mediocritate, quam Nouæ inducitur appellatio. Ergo comædia, quæ neutrius faciem ostenderet, veteri similior fuit, ius quoddam reprehendendi retinens, quando chori loco parabases, quibus scripta, & dicta poetarum nullo maleficiij crimine, aut pœnæ suspitione cauillabatur, non omitebatur, ciuiumq; peccata tectius coarguebat:

bat: donec ipsa quoq; in suspensionem odiorum ac simultatum veniens, potestatem reprehensionis omnem amisit.

Post id Alexand. Plilippi imperante, argumentis ac personis plane confictis, & facetiis ad delectandum interpositis, vitam communem ac mores imitari cæperunt. Prisca illa frequenter vera tractabat argumenta: hæc nunquam. Illa ansam opprobriandi, & insectandi vndelibet accipiebat: hæc citra amarulentiam iucunda, rarè quosdam criminationum aculeos, nulla cum contumelia immiscebat, eratq; populari, ac de medio sumpto sermoni similior, iambicis & trochaicis contenta versibus: cum in antiqua pluribus carminum formis vterentur. Menædrum aiunt Nouæ comædiz principem habitum.

Deinceps, vt propositum est, comædiæ genera consideremus. PALLIATA à pallio, quo supra tunicam amicti incedebant Græci, erat ea, quæ & argumeto græco componeretur, & in qua histriones ad Græcorum morem palliati prodibant: cuiusmodi sunt Terentianæ & Plautinæ fabulæ. TOGATA perinde à vestitu, sed Romano: Romanorum siquidem toga, vt Græcorum pallium. Hæc rebus & ritibus Romanis conficiebatur. Nomine porro Togatarum Horatius Tabernarius intellexit, illo versu ad Pisones.

Velque Prætextas, Vel qui docere Togatas.

Togatarum principatum sortitæ sunt PRÆTEXTATÆ. Harum personæ Romanæ, publicæ, nobiles, graues, honoratæ, magistratus denique, à cuius genere vestis (prætextæ enim magistratum vestis, græcis

græcis *παιπέδους* (⊙) nominatæ sunt. Argumentorum sublimitate non multum tragœdiæ cedebât. **TRABEATA** si eadem plane cum Prætextata non fuit, certè parum dissimilis fuit. Nam trabea prætextam æquat dignitate. **IN TABERNARIIS**, quæ dictæ sunt à tabernis, quibuscum scenæ disponebantur, plebeiz atque humiles personæ agebant: quia & fortuna humilis, plebeiorem hominum. **ATTELLANAE** ab Attella Osci oppido, dicacitate, iocis atq; risibus, quos vel in ipsa verborum acerbitate confectabantur, scatebant. Fescennina quoq; carmina, quibus petulantius iocarentur, inter actus inferebant. **RHYNTONICAM** scribunt à quodam Rhyntone poeta Tarentino appellatam. Miror quo pacto poetæ nomen duntaxat, comœdiæ genus possit constituere. **PLANIPES** quæ neq; cothurno, neq; socco, verum plano, id est, nudo pede ageretur ab histrionibus, ob humilitatem argumenti videlicet. Censent quidam planipedem eandem fuisse cum mimo. **MIMVS** autem vniuersæ poeseos nomen, imitationis, inquam sibi soli vendicauit, quasi solus imitaretur. Res leues parùmque honestas, ac personas turpes verbis & gestificatione exprimebat. Inde mimographi extiterunt. Sunt etiam comœdiæ quæ dicuntur **MOTORIAE**, id est, negotiosæ, turbulētæ, in quibus res turbatæ magis: quales numerantur Amphitruo, Adelphi, Phormio, Heautontimorumenos. **STATARIAE** contra sedatiores sunt, vt Cistellaria, Pseudolus, Trinummus, A sinaria, Hecyra. **MEDIAE** seu **MIXTAE** quæ ab utroq; priorum generum trahunt partem, vt Andria, Eunuchus.

chus. Sunt qui faciunt quatuor genera siue species comœdiæ. Prima est simplex, quæ sit sine peripetia & agnitione: altera implexa, cuius est totum peripetia, & agnitione: tertia morata, in qua prævalent mores: quarta ridicula, in qua prævalent ridicula & facetiæ. Potest autem eadem esse simplex & morata, ut sunt Adelphi: implexa & morata, ut Hecyra: simplex & ridicula, ut Aulularia: implexa ac ridicula, ut Menæchmi.

DE PARTIBVS COMOEDIAE

κατὰ τὸ πῶς ὄν, seu qualitatibus

CAPVT XIV.

SVNT quædam, quibus ipsa comœdia qualis sit: alia quibus velut extenditur. Illas partes qualitatibus: istas quantitatis non sine exemplo vocare possumus. Prioris generis sunt omnino sex, fabula, mores, sententia, dictio, apparatus, melopœia. De his primum explicabimus, & ultimam, quæ nulli vsui nobis futura est, prætermitemus. Ac sine prioribus quatuor ne scribi quidem potest comœdia. Etenim prius necesse est rem excogitare, quam nuncupamus fabulam. Cum autem fabula imitetur, conuenit eam utiq; moratam esse, accuratèque diuersorum hominum mores exprimere. Additur porro sententia, quoniam animi sensus sententiamque per verba ostendere oportet. Et quia sententia constat verbis, additur Dictio. Nunc de singulis separatim.

FABVLA comœdiæ, id est imitatio fictiõue comica, vacat rebus admirabilibus, ac prodigiõs, quales frequenter in epopœia referuntur, & nonnunquam in tragœdia ostenduntur: neque etiam illustres, graues, lugubres, terribiles, vno verbo, tragicas complectitur. verùm ciuiles ac priuatas tantum (comœdia quidem vetus etiam deos inducebat) quæ cuiusmodi sint, quis non videt? Earum caussa humiles item, vulgarésq; personas sumit, & iis nomina cum rebus congruentia imponit. Actionem oportet esse vnã, non plures: quæ vnius diei spatio, aut paulò maiori æqualis sit. Et quoniam humanæ actiones, tametsi priuatae, vt plurimam cum perturbationibus aliquibus coniunctæ sunt, miscenda quoq; euenta fortuita, quæ insperatam lætitiã, dolorem, admirationem cõtineant. Vnde duplex fabulæ comicæ genus existit. Simplex, in qua nihil inest nouum, nihil inopinatum: nulla peripetia, nulla agnitio, vt in *Astynaria*. Connexa seu implexa, in qua aut agnitio sola, vt in *Hecyra*: aut sola rerum improuisa commutatio, vt in *Milite glorioso*: aut vtraq; simul, vt in *Andria*. Connexa præstat simpliciori. Ea verò iudicatur optima, quæ ex agnitione, & peripetia conflatur. Agnitio est, cum ex ignoratione in notitiã rei alicuius producimur, ex qua aut lætitiã nascitur, aut dolor: sed lætitiã sæpius. Ea opportunè locatur in extremo comœdiæ, vbi turbæ sedantur, vt videmus in *Andria*. Ibi enim agnoscitur *Glycerium* pro ciue *Attica*. Hoc loco de generibus agnitionum nihil dicam. Peripetia est mutatio fortunæ in contrarium. Præter illam verò actionem,

quæ

quæ ab initio est proposita, cauendum ne aliena inferciantur, quod olim factitabant, quod fabulæ & longiores herent, & amplius delectarent. Passim autem iocos captat, & ridiculis ludit comœdia, & prope omnia hoc suauis condimento aspergit: est enim id illi propriû, vt terror & misericordia tragœdiæ. Sed eiusmodi condecet esse ridicula, vt ea nec grauium quidem virorum refugiat approbatio. Sanè in his modû excessisse videtur Plautus: & Horatius eius sales vt frigidus, inconditos, & scurriles vituperat. Terentium quoddam natura tristiore finxerat, arbitrantur eruditi iocari magis non potuisse, quam aut non debuisse, aut noluisse. Veruntamen aliis laudibus hanc vnam egregiè compensauit. Personas fingit comœdia, quales in communi hominum vita versantur: non ita probas ac sapientes, vt errare, decipi, offendere non possint: nec rursus vndeunque improbas. Quæ controuersis, litibus, & iurgiis ac turbis implicentur, tandemq; ad secûdos exitus perueniant. Tollit item ex oculis multa, quæ vel visu turpia, vel indecora sunt, quæ nihilominus à persona aliqua exeunte, tanquam intus gesta, foris exponuntur, aut voce aliqua intra scenam emissa spectatoribus produntur. Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro, clamat illa parturiens. Habeat præterea fabula magnitudinem suam, nec vbiq; vel incipiat, vel terminetur. Longitudo eius duobus terminis distinguitur, cõnexionem scilicet & solutionem. Connexio id totum vocatur, quod ab initio poematis pertingit vsq; ad eum locum, vbi inclinant turbæ, & fit mutatio. Solutio est ea pars, quæ à principio-

muta-

mutationis vsq; ad finem fabulæ perducitur. Partes demum ita confociatæ erunt, vt nisi totum dissoluatur, subduci aut transferri nulla possit. Hactenus de fabula.

MORES ratione personarum sese admodum dissimiliter habent: siquidem qui laudantur in aliis, & iis maximè conueniunt, in aliis laudari non solent: & quia minimè conueniunt, interdum vituperari etiam. Sicuti cernimus in artibus fieri. Nam si plebeius peritè canat tibiis, placet, laudem aufert. At hoc ipsum artificium in rege displicet ac reprehenditur. Mulierem decet bene nere, bene texere: virum dedecet: non enim sunt hæc opera virilia. Ita cum sit in seruo virtus, & prædicetur, nō furari: viro nobili, aut alioqui honesto laudem nullam parit. Itaq; alij mores cadunt in alios, & sua quemq; maximè commendant: vt diligenter videndum sit, quos mores cui affingamus. Ad hoc caput magnopere pertinet, vt ex communi & confirmata hominū opinione mores in personis exprimamus. Hoc est, sermone & actione, quibus mores indicantur, & patescunt, tales inducamus, quales eas aut omnes, aut plurimi fuisse opinantur. Pulchrè Horatius, vbi famam in Achille, Medea, Ino, Ixione, Oreste sequendam monet.

*honoratum si forte reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, exors,
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis,
Sst Medea ferox inusctaq;, stebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io Saga, tristis Orestes.*

Seruandum insuper τὸ ἑμάλων seu æquabilitas: vt si semel timidum, auarum, ferocem quempiam ostende-

stenderis, ne eundem postea liberalem, modestum in eadem comœdia, & secundum vnam actionem facias: maneat talis, qualem ab initio produxeris. Hoc etiam Horatius iubet.

seruetur ad imum

Qualis ab incepto processeris, & sibi constet.

Quare merito damnatur Euripides, qui Iphigeniam Agamemnonis primo finxit abiectam animi, & mortem deprecantem, postea erectam, & libenter morientem. At Polyxena ab initio ad extremum vitam contemnit in Hecuba. Hoc tamen aliquam habet controuersiam. Apud Terentium siquidem in Demea & Mitione mutatio morum fit. Quippe Demea in principio durus, in extremo fit lenis: primùm auarus, postea prodigus cernitur. Mitio autem in fine multum de sua natura remittit. Respondent aliqui, non admittendam mutationem morum, nisi magna quæpiam causa exprimatur, quæ ad eam efficiendam valeat: quemadmodum Demea suæ mutationis causam multis verbis exsequitur. Mitio quoque propter nimiam Demeæ profusionem aliquantisper mutatur: sed mitis apparet. Ad hæc scire licet, mores effingendos, aut κατὰ τὸ εἶδος, aut κατὰ τὸ ἀναγκάσιον, secundum verisimile, aut necessarium. Si personæ inducuntur notæ, vt sæpenumero in tragœdia, mores posteriore modo exprimentur. Id est, tales esse in imitatione debebunt, quales reuera fuerunt. Sic enim hoc loco, necessarium, interpretamur. Sin autem fictæ & nouæ, vt in comœdia perpetuo, priore modo. Quod vt possit poeta, audiendus est

illi Horatius, & legendus præterea Aristoteles in
Rhetoricis, vbi mores ætatum exponit.

*Ætatis cuiusq; notandi sunt tibi mores,
Mobilibusq; decor naturis dandus & annis.*

Mores pueritiæ.

*Reddere que Voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum: gestis paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.*

Mores iuuentutis.

*Imberbis iuuenis tandem custodere remoto,
Gaudet equis canibusq;, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, moniteribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus aris,
Sublimis cupidusq; & amata relinquere pernix.*

Mores virorum.

*Conuersis studiis, atas animusq; civilis
Quærit opes, & amicitias: inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare labore.*

Mores senum.

*Multa senem circumueniunt incommoda: Vel quod
Quærit: & inuentis miser abstinet, ac timet Ver:
Vel quod res omnes timide gelideq; ministrat,
Dilacor, spe longus, iners, audiusq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorq; minorum.*

Habet locum rō eiusdē etiam in tragœdia nonnunquam illa scilicet, in qua nouæ, nec notæ antea personæ versari debent.

SENTENTIAE laus & virtus est, animi sēsū aptè exprimere. Quia vero comicus sermo summissus est, sententias quoq; non elatas aut grandes postulat. Nullæ hic quæstionum discussiones, aut probationes exquisitiores. Omnia tanquam probata

bata, & κερμῆνα pronuntianda, & in medium afferenda sunt.

DICTIO comica nec ad tragicam sublimitatem affurgit, nec ad humilitatē mimicam descendit: sed temperamentum quoddam seruat. Facilis, aperta, suavis, pura, elegans, simplici & medio-cricum ornatu. Cum enim, vt dicebamus, νόηματα sint minimè grandia, dictio quoque granditatem non admittit. Est tamen verissimum, quod Horatius scribit, comœdiam aliquando vocem tollere: vt cum ira quēpiam vehementior incenderit. Breuiora & magis concisa omnia quam in tragœdia: sententiosè dicta rariora, & ea potissimum, quæ communis consensus, & vulgi quoq; iudicium approbat, vt sunt prouerbia.

APPARATVS complectitur scenam, & habitum personarum. De scena videbis Vitruuium, & Scaligerum. De vestitu pauca loquemur. Senibus dabatur candid⁹, quod is putaretur antiquissimus. Iunioribus purpureus & versicolor, vt hoc pacto ingenij sui mobilitatem, & inconstantiam imitarentur. Seruis angusta, & curta tunicula, quo essent expeditiores: & pallium quoque, quod in collum flectebant conicere. Sic enim Plaut. Capt.

*Nunc res certa est, eodem pacto, vt comici serui solent
Coniciam in collum pallium.*

Epid.

*Age nunc iam, ornate Epidice, & palliolum
in collum conice,*

Parasitorum pallia erant fusca, & contorta. Sacerdotum vestes oblongæ, talaris, & albæ. Diuitum purpureæ, pauperum puniceæ. Militum chlamys.

aut sagum cum machæra. Nautarū erat caufra, ge-
nus pilei. Nuntij aut viatores veniebant penulati.
Latiatibo, ærumnofi ac triftes furuo & obfoleto
ornatu utebantur. Adolefcenribus quoque pro e-
mentu & ftatu veftis dabatur. Vetulis foeminis ac
matronis melinæ. Meretricibus ob avaritiam ea-
rum fignificandam lutea. Aurum enim quærunr.

DE PARTIBVS COMOED. IÆ

κατὰ τὸ μέτρον, seu quantitatis.

CAPVT XV.

QVINQUE partes comœdiæ numerantur,
quibus eius magnitudo abfoluitur, prolo-
gus feu prologium, protafis, epitafis, cata-
ftafis, catastrophe. PROLOGVS *eff oratio quæ ante
fabulam legitimam habetur ad fpectatores.* Eius qua-
tuor funt fpecies. Nam vel poeta commendatur:
vel obtreâtorum, maleuolorūque criminibus
respondetur, aut etiam crimina regeruntur: vel
argumentum fabulæ enarratur: vel hæc orania fi-
mul præftantur. Primum genus *ευσταπικόν* dicitur,
quale eft in Hecyra: alterum *ἀναφορικόν*, quale in
Andria: tertium *ὑποδειπικόν*, quale in Aulularia: po-
ftremum *μικτόν*, quale in Cafina. Pronunciabatur
ab ea perfona, cui cum fabula nihil negotij. Non
pertinebat, inquam, perfona prologi ad fabulam,
atque ideo nec prologus propriè pars comœdiæ,
quem vel adiungere, vel omittere citra vitium pos-
fis: (Græci certè aut ignorarunt, aut neglexerunt)

fed

sed nos vulgarem quandam opinionem, licet minus veram hoc loco sequimur. In Amphit. Mercurius & prologum agit, & fabulæ partem non modicam. Est autē prologus plerunque *μὲν ὁ πρόλογος*. In Trinummo *διὲς ὁ πρόλογος*, vbi propter Lesbonicæ adolescentis *ἀσωτίαν* commode Luxuriã cum filia Inopia introductas videmus: vt in Rudēte Arcturum, & in Aulularia Larem familiarem. **PROTASIS** *prima pars fabule, in qua summa rei proponitur, & narratur: non tamen finis ostenditur: nempe vt ex inopinato exitu crescat fabulæ iucunditas. Quamquam enim ex argumento rerum ordo teneatur, tamē brevis illa indicatio non tam explet animū, quam incendit. Sed argumentum, quo sententia fabulæ breuiter explicatur, tum fere locum habet, quando nec in prologio, nec in protasi explicatum est: Plautus tamen perpetuo solet adhibere. Protasis actu primo, interdum secundo quoque comprehenditur. EPITASIS definitur earum rerū quæ continentur in protasi incrementum. Sæpius, altera pars legitima fabulæ, in qua turba aut excitantur, aut intenduntur. CATASTASIS est vigor ac status fabulæ, in qua maior cernitur rerum perturbatio. Epitasis & Catastasis secundo & tertio, aliquando etiam quarto actu concluduntur. Quintum Catastasis rard attingit. CATASTROPHE *ultima pars, qua fabula clauditur, in qua res in melius commutantur, seu vbi fit negotij in tranquillitate non expectatam conuersio. Hæc partem actus quarti, nonnūquam totum quartum, quintum semper occupat.**

DE ACTIBVS, SCENIS,
& actoribus, seu personis.

CAPVT XVI.

ACTVS est pars fabulae, continens diuersas actiones pro diuersitate partium, de quibus supra explicatum est. Nō plures autem actus, nec pauciores quinque, siue in tragœdia siue in comœdia esse conuenit, quod Horatius etiam docuit. Videtur Cic. tertium actum pro extremo posuisse, nec plures requirere. Sic enim scripsit ad Q. F. *Illud te ad extremum & oro & hortor, ut tanquam poeta bonus, & actores industrij solens: sic tu in extrema parte & conclusionem muneris ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus, tanquam tertius actus perfectissimus atq; ornatissimus fuisse videatur.* Sed mens Ciceronis est, ut tertius annus Quinti, qui est in administratione prouinciæ vltimus, ita sit perfectus, ut est vltimus actus in fabula. Quasi Quintus fabulam ageret, cui tertius annus esset velut quintus actus in comœdia. Cæterum distinguere actum ab acti haud est facile. Olim interuentu nouæ alicuius personæ secernebantur. Deinde aliter sæpe factum est. Et primus quidem materiam seu argumentum fabulæ comprehendit: alter res in actum deducit: tertius impedimenta & turbationes affert: quartus viam monstrat, qua res implicitæ soluantur: postremus res implicitas artificiose dissoluit.

Actus in scenas diuiditur, quem perraro totum vna scena absoluit: nisi aliquando in tragœdia.

Est autem scena pars actus, in qua dua pluresue persona col-

loquuntur, qua dicuntur *disuerbia*. Initium capit nonnunquam ab omnium ingressu in scenam: nonnunquam ab vnius tantum: qui deinde alium inuenit è scena superiore. Finitur abitu, interdum omnium, aliquando vnius tantum. Vt si tres fuerint, duo reliqui scenam sequentem constituunt. Est cum vnus solus ad futuram scenam relinquitur. Scenarum numerum quidam censent maiorem denario esse non oportere: nec actores plus quatuordecim.

Actores qui & histriones, & sceniei, & ludiones, & ludij, & comœdi, græcis à simulanda per imitationem veritate dicuntur *ὑποκριταί*. Et erant primarum quidam, alij secundarum, alij tertiarum partium, quos Græci vocant *πρωτωνιστὰς*, *δευτεργωνιστὰς*, *τεταγωνιστὰς*, tres enim histriones fabulâ absoluebant. Non licere autem in eodem actu vni personæ plus quinque exire, in comœdia minime verum est. Potest id fieri in tragœdia, in qua personæ & pauciores, & grauiores. Personæ in comœdiis distinguuntur conditione, professione, officio, ætate, sexu. Protatica, siue prostatica, quæ primo actu introducitur, neque amplius vnquam eomparet: qualis est Sofia in Andria: quod quidē in Plauto nusquam factum cernas. Sunt item quædam personarum genera, velut in ima cera. Earum aliæ non prodeunt, verum intus loquuntur, aut clamant quippiam. Aliæ neutrum faciunt, vt est seruulus Storax in Adelphis. Nam ibi Mitio exiens, non exeuntem appellat, & ille tacet. Aliæ apparent in proscenio, mutæ tamen, seu nihil loquentes, vt sunt satellites in Milite, & famuli in

Andria. Sed quid sibi vult, quod Horatius præcipit: *ne quarta loqui persona laboret?* Hoc utique, ne plures personæ vno eodemque tempore in scenam prodeant locuturæ, quam 3. Si erit ut quarta intercedat, ea vel tacita audiat, vel secum, non cum aliis verba conferat, ne sermones perturbentur. Id obseruatum videas in Andria actu 3. Ibi Myfis, Simo, Dauus, Lesbia, Glycerium quinque personæ in scenâ producuntur: sed Myfis cum Lesbia duntaxat fabulatur: Glycerium intus manet. In actu 4. quatuor sunt personæ vno tempore, Myfis, Pamphilus, Charinus, Dauus: sed Myfis interuenit aliunde, & cum Charino non loquitur. Plautus hanc legem non seruauit: nam apud eum reperias quatuor & quinque personas inter se colloquentes: quod etiam solet in tragædiis.

PLAVTVS ET TEREVTIVS

comparati.

CAPVT XVII.

CVM neutrius horum Comicorum virtutes & ornamenta per se cognoscere sit facile, tum arduum videtur opus, vter alter præset diiudicare. Sed nos non tam quid ipsi, quam quid doctissimi quidam viri, in vtriusque lectione multum adeo exercitati in hac quaestione sententiam, ad emolumentum comicæ poeseos studiorum profecimus. Quamplurimi Plauto multis modis superiorem Terentium facere non dubitant.

tant. In quo proprietatem latini sermonis permagnam inesse non eunt inficias, tamen ab ea Terentium vsque adeo non desertum atque inopem esse contendunt, vt ipsi vel maior adsit. Eius locutio mundior, politior, & quodammodo nobilior censetur. Stylus liberalis: sales non plebei; nec vulgares: nihil in eo abiectum, humile: cum contra Plauti ingenium seruile sit, nec ita liberale & ingenuum. Terentium ait Donatus retinuisse morem, vt comœdiam scriberet, ac temperaret affectum, ne in tragœdiam transiliret. Quod Plautus neglexit, saltem in Amphitruone, quam tragicocomœdiam ipse vocat. Præterea Terentius neque ad tragicam sublimitatem exurgit, neque ad histrionicam humilitatem se dimittit. Nihil abstractum, quod in historicorum libris inuestigandum sit, affert. In quo peccare visus est Plautus, qui, quoniam antiquitatis est studiosior, idcirco etiam locis non paucis euasit obscurior. Immodicè sibi indulget in personis seruorum, nimiumq; risus & cachinnos theatri & applausum populi occupatur & est obscenior: quibus in rebus magna cernitur Terentij verecundia, & egregia moderatio.

Nunc videam⁹ quid pro Plauto afferatur. Eum certè se ducem, auctorem & exemplar habere Terentius profitetur: cui proinde satis honorificum videatur, si eum sit affectus. Quod de seruili ingenio obiiciebatur, conuitium est. Humili quidè genere, & seruili conditione erat, vt etiam Terentius, at ingenio liber. Quod autem est plebeius, gessit se pro natura & ratione comœdiæ, quæ lon-

gè secus atque tragœdia, non grandis & elata, sed tenuis ac demissa, & cum plebi scribatur, plebeia esse, plurimâque secundum mores, verba & sales plebeios dicere gaudet. Nimis æquabilis, & vnus filii est Terentius. Quocirca Cæsar de eo,

*Lenibus atque suauem scriptis adiuncta foret vis
Comica, & æquato virtus polleret honore
Cum Gracis, neque in hac despectus parte iaceres.
Vnum hoc maceror, & doleo tibi deesse Terenti.*

Possidet hanc vim & varietatem Plautus, qui nūq̄ affurgit, nunc se submittit: nunc protrita, nunc grandiora dicit: proponit vitia & castigat: locos communes, ethica & politica intermiscet, aliud quidem agens, sed quasi hoc vnum agens: & iocis lepidissimis hæc omnia aspergit. Varronis iudicio propria laus Plauti est in sermone. Non igitur eo Terentius mundior, purior, nobilior. Quod nonnunquam *τεχνικά πρῶ* est, scribit Horatius comœdiam interdum tollere solere vocē. Quod deos induxit, Iouem & Mercurium, habuit exemplum veteris comœdiæ. Reconditor est, fateor, sed imperitis, & veteris memoriæ ignaris. Non tamen adeo sæpe, vt pertimescas. Ipse verò Terentius de rebus in medio positis loquens, interdum inuolutus ac difficilis est. Vetustas voces, nec illas tamen innumeras non studio quæsiuit: sed se offerentes non repudiavit. Eterat is illius sæculi sermo: habuit enim ætates suas lingua latina. Sic loquitur etiam Næuius, Pacuuius, Attius, Afranius. Terentius præ Plauto sterilis apparet, parcus certè. Qui, si res sæpius se eloquendam offerat, eodémne semper modo, an parua mutatione eam efferat,

efferat nihil pensi habet. Plautus sibi nunquam similis, semper nouus. Et Terentius non castior, sed magis recte impurus: cuius argumenta non magnæ utilitatis, plena nugarum utique, cum multa Plauti perquam vtilia, & grauiora sint.

 DE TRAGOEDIA.

NOTATIO, ET DEFINITIO TRAGÆDIAE: item quæ fiat ut delectet.

CAPVT XVIII.

TRAGOEDIAM nominatam *τραγῆδία*, ut sit quasi *τραγῆδία ᾠδή*, inter plures constat. Causa nominis incertior. Potest enim videri datam hanc ei appellationem inde, quod agricolæ prisci (qui ortus est tragædiæ) cum Baccho pro annuis frugibus sacrificarēt, ardente iam victima, hirco scilicet (quæ huic deo propria erat, quoniam vineas læderet) loco precum quippiam cantarent: & quo illo beneuolentiore vterentur, magistꝝ propitio, res eiusdem gestas, ac triumphos, deuictasqꝝ gētes, & debellatos reges, eorumque calamitates, ac postmodum, non suppeditante materia, aliorum præterea regum infortunia, æruinastꝝ concinerent, victoriqꝝ in huiuscemodi cantilenis hircum in præmium darent. Ex quo illud Horatij, *Carmine qui tragico Silem certauit ob hircum*. Item quod fortasse vter hirci musto plenus

nus donabatur. Scribunt & hoc Grammatici, appellatam *παρὰ τὸν τραγῆδόν*, à vindemia: quod nimirum vindemiarum tempore illa, quorum meminimus, sacra cum cantibus peragerentur. Præterea *παρὰ τῶν τραγῶν* à facibus, quibus histriones ante vsum personarum ora consueverant perlinere, ne agnosceretur. Adducitur ad probandum Horatius:

*Ignotum tragica genus inuenisse Camæna
Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespia,
Quæ canerent ægerentque peruncti facibus ora.*

Veruntamen quia tragædiæ nomen prius exiit, quam Thespis vsum facis induceret, explodenda planè est hæc sententia. Non displicet, quod nonnullis placitum est, vocatam à principio non *τραγῶδιαν*, sed *τραχῶδιαν*, quasi *τραχῆϊαν ᾠδὴν*, ab asperitate cantus videlicet: insuavis enim cantus, cuius materia res tristes, asperæ, atroces ac miserabiles. Deinde vsu loquentium, vt alia mille, corruptum hoc nomen, & pro *τραχῶδιᾳ* *τραγῶδιᾳ* coeptum dici, & inde natam opinionem de hirco, qui huic generi fabulæ nomen attulerit.

Definimus autem eam hoc modo. *Tragædia est pœsis virorum illustrium per agentes personas exprimens calamitates, & misericordia & terrore animos ab eis perurbationibus liberet, à quibus huiusmodi facinora tragica proficiscuntur.* Atqui hic quidem finis est tragædiæ. Quod autem diximus, esse virorum illustrium, in eo à comœdia, vt per agentes personas ab epopœia secluditur.

Sed cum tragædia rebus luctuosis plena sit, mirum videatur quomodo voluptatè pariat, quam parere

parere debet omnino, siquidem delectatio aut finis est, aut coniuncta cū fine poeseos, vt alibi docuimus: quem quo pacto per mœsta & flebilis cōsequemur? Si præterea terrorem & miserationem incutit animis tragœdia, non vtique delectationem. Huic dubitationi sic occurremus. Non ipsæ res tragicæ, sed earum excellens imitatio nos delectat: vt in pictura leonum, draconum imitatio, quas bestias viuas fugimus: at in pariete, aut peristromate artificum manu velligissimè expressas infatiabiliter contemplantur. Quia verò res graues, atroces, ærumnosas, lacrymabiles, crudeles imitari difficilius est, quam ciuiles, leues, ridiculas, nugatorias: idcirco amplius tragœdiam, quam comœdiam admiramur, solidioremque ex illa, quam ex ista voluptatem percipimus. Item dolemus propter eos, quorum res aguntur, seu de quorum rebus agitur: nobis gaudemus, & gratulamur, qui tantorum malorum expertes simus. Dulce quoque, & à natura nobis ingeneratum est misereri. Quæ autem veniunt à natura, ea iucunda sunt. Ad hæc erudimur, & monemur, quæ nos fugere vt malorum, & casuum aduersorum causas oporteat. Atqui doctrina lætitiã gignit.

RATIO ET FORMA TRAGÆDIAE.

CAPVT XIX.

QUANQVAM tragœdiæ argumentum sæpius vel ab historia, vel à fabula nota petitur, aliquando tamen totum fingitur: id quod semper fieri consuevit in comœdia. Oportet autem id quod dicitur $\mu\upsilon\delta\omicron$, & latinè fabula, id est, rerum actionumue constitutionem, vnum quiddam esse, ac breuissimum, idq; breuib; episodis dilatari & amplificari, rerumq; ac personarum varietate distingui. Quales personas amet tragœdia, dictum est aliàs, & infra rursus dicetur. Humiles & plebeias rarè admittit, quibus frequentius est in epopœia locus. Res erunt eiusmodi, vt dicam breuiter, in quibus inest quædam atrocitas & indignitas, vnde terror & commiseratio: quæ est nota peculiaris tragœdiæ, qua agnoscitur: etiam si felici claudatur exitu, vt Electra Euripidis, vbi cædes Agisthi multis gaudium creat. Tales item numerantur Ion, Helena, Orestes. Illa verò duo, terror, inquam, & misericordia cum ex rebus, tum ex personis comparabuntur. Erunt enim funera, fletus, cruciatus, cædes, orbitates, desperationes, denique res grauitatis & acerbitalis plenæ, quarum vim magnopere vel auget, vel minuit personarum conditio. Considerandum præterea, quæ

quæ auribus, quæ oculis subiicienda sint. Horatij quidem præceptum est.

non tamen intus

*Digna geri promes in scenam, multaq; tolles
Ex oculis, qua mox narret factûnda præsens.*

Ea cuiusmodi essent, sequentibus verbis docet: nempe vel propter immanitatē offensionem conciliatura vel parum verisimilia.

*Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in auem Progne vertatur, Cadmus in anguem.*
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulum ods.

Æschilus sanè, quod ex Aristotele discimus, exdes à scena remouit, & per nuntios eas narrari instituit. Sunt quibus aliud de horribilibus & cruentis istis videatur, & ij se tum Græcorum, tum Latinorum aliquot exemplis defendunt. Qua de re verbum non addam, & rem in medio relinquam. Monent etiam, in tragœdia pauciores induci histriones quàm in comœdia: ac diis è machina tum concedi locum, cum vel præterita, eaque mortalibus ignota referenda, vel futura prænuntianda sunt: & omnino cum quippiam cognosci, aut confici humano ingenio industriæ non potest. Hinc Horatius.

*Nec deus interfit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit.*

Istuc videbunt poetæ nostri, quomodo ad suas tragœdias accommodent: ut item alia nonnulla, quæ à nobis de dramatica poesi disputata sunt. Hoc modo in Oreste Apollo in medio turbarum se in conspectum dans, tumultum componit. Dictionem habebit tragœdia à quôdiana loquendâ consue-

consuetudine remotam, magnificam, copiosam, sublimem, grauibus sententiis refertam. Tamen si interdum propter explicandum dolorem, & in fortuna aduersa querimoniam, quasi humi serpendum est.

*Es tragicus plerunq; dolet sermone pedestri
Telephus & Peleus, cum pauper, & exul & ierque
Proicit ampullas, & sesquipedalia Verba.*

Iambicum senarium tragœdiæ aptissimum censetur: quod idem testatur Horatius.

Hunc focci capere pedem, grandesq; cothurni.

Quia verò actio tragœdiæ vnius, summum duorum dierum spatio circumscribitur, narranda sunt quæ antecesserunt, quando inde pendet actio. Quæ pars dicitur prologus, estq; principium tragœdiæ, eamq; aperit, & recensendis præteritis actionibus ad reliquum fabulæ viam muniat. Ad hanc rem persona plerunq; protatica adhibetur, vt in Hecuba Polydori. Alia est igitur prologi ratio in tragœdia, alia in comœdia. Hic enim à fabula seiungitur, & caret imitatione, nec eo quisquam vel Græcorum, vel Latinorum tragicorum est vsus. Putatur autem tragœdiæ, propter eius notam materiam ex conditione personarum, quæ propter suam celsissimam dignitatem nemini non acceptæ sunt, haud congruere. Comœdiæ ideo conuenire, quod illic propter humilitatem personarum obscura materia. Sed hoc accipiendum de prologis, quibus argumentum narratur, non quibus auditorum animi ad audiendum apparatus: his enim etiam in tragœdia locus erit citra vitium.

Atque

Atque hæc de tragœdia. Cætera quoniam impeditiora, & magis etiam quam hætenus explicata, ab ætatis huius vsu abhœrrentia sunt, prudentes omittimus. Nunc de discriminibus comœdiæ & tragœdiæ ex instituto agemus, vt ita vtriusque dramatis naturam clarius adhuc aliquanto intelligere possimus.

TRAGŒDIAE ET COMŒDIAE
discrimina.

CAPVT XX.

QVINQVE rebus potissimum comœdia & tragœdia differunt, materia, personis, dictione, affectibus, exitu. In tragœdia actiones sunt grandiores. Quid enim aliud legis ibi, quid audis, nisi luctus, exilia, cædes: atque vt paucis comprehendam, valde horribilia, & ad memoriam sequentium sæculorum admodum insignia? Quas quidem res interdum ex se comminiscitur, vt comœdia semper: sapius ab aliis mutuatur, vt comœdia nunquam. Docuit Euripides Archelaum Regem, quodnam esset argumentum, quæ materia tragœdiæ propria. Nam cum Rex ab eo contenderet, vt de eo tragœdiam faceret. Ego verò Deos precabor, suscepit Euripides, vt ne quid tragœdia dignum Regi alquando eueniat. Comœdia res humiles, plebeis ac ciuiles habet. Atque illa quidem magnatum fugiendam, hæc ciuilem, priuatorumq; vitam experendam exprimit.

mit. Quin etiam dum miserias & stultitias amantium imitatur, honestatem turpitudini preferendam monet. Quod ad personas attinet, comicae sunt ignobiles, obscurae, ciuiles tantum. Chremes paterfamilias, Pamphilus adolescens, Dauus seruus, Phronesium meretrix, Ergasilus parasitus. Tragicæ illustres viri, illustres foeminae, principes, reges, imperatores. Illæ è pagis, & oppidis, istæ ex amplissimis vrbibus & arcibus accersitæ. Quod erat tertium, dictio comica verbis constat tritis, vñtatis, quotidianis, figura infima. In tragœdia oratio conficitur verbis electis, sublimibus, sonantibus, plenis, à communi consuetudine abhorrentibus. *Omne genus scripti grauitate tragœdia vincit.* Hinc tragicè loqui. Comœdiæ sermo est attenuatus. Interdum tamen & vocem comœdia tollit, vt est apud Horatium,

Et atusq; Chremes tumido delitigat ore,

Et tragicus plerunq; dolet sermone pedestri.

Sequntur affectus, qui in Comœdia sedatiores sunt, ἠδῆν vocant Græci, in tragœdia vehementiores, qui πένθη appellantur. Hinc illa, risus comici, res tragice, &c. Quod postremo loco posueramus, exitus comœdiæ lætior est, cum eius initium plerunque sit paulò turbulentiùs ac tristius: tragœdiæ mœstus, ac funestus planè. Hoc perpetuò verum non est. Nam & in comœdia nonnunquam infelicem exitum inuenias, quamuis non sine festiuitate & in tragœdia felicem. Ad dam corollaria duo. Vtraque in agendo, non in narrando versatur, habetq; eundem imitandi modum: & in eodem spatio temporis finitur, totidemq; & iisdem partibus

partibus constat. studiosis eloquentiæ plus multo prodest tragœdia, quam comœdia: quanquam hæc quoque non modicè prodest. Hauriunt inde verborum delectum, splendorem, grauitatem maximam, sententiarum pondera, amplificationum rationes, affectuum varietatem, & magnitudinem, omnis denique generis præclara, & ad docendum, delectandum, permouendum summè idonea ornamenta.

DE APPELLATIONIBVS FABULARUM, siue dramatum.

CAPVT XXI.

FABVLIS seu dramatis, siue illa comœdiæ, siue tragœdiæ fuerint, nomina imponuntur vel à loco, vel à re, vel à persona primarum partium: sic enim non malè nominabimus, quæ est præcipua inter omnes. A loco, vt Plauti Brundisii, Terentij Andria, Senecæ Thebais, Æschyli Ægyptij, Lemnij, Salaminij. Nomine rei plura complector, nempe casum, euentum, fortunam, conditionem, & similia. Sic Terentij appellantur Eunuchus, Adelphi, Heautontimorumenos: & Plauti Aulularia, Captiui, Mostellaria. A persona frequentissimè, vt Terentij Phormio: Plauti Amphitruo, Menæchmi, Stichus: Senecæ Hippolytus: Æschyli Agamemnon: Sophoclis Electra, Philoctetes: Euripidis Hecuba, Orestes. Aliquando cum sunt plures fabulæ de eodem, ad differentiam significandam

dam coniunguntur personæ & res, seu locus, & fiunt inscriptiones mixtæ. Vt Hercules furens Senecæ, quoniam alia est tragœdia eiusdem, Hercules Oetæus. Sic Sophoclis duo sunt Oedipi, alter tyrannus, alter Coloneus. Et prima tragœdia Sophoclis inscribitur Ajax flagellifer, seu Iorarius, vt nimirum separetur ab alia fabula, quæ dicitur Ajax Locrensis. Quamuis Dicæarchus, quem M. Tullius magnum & copiosum Peripateticum in Officiis nominat, Aiæcis mortem hanc fabulam tradatur inscripsisse. Est etiam Euripidis Iphigenia in Aulide, & Iphigenia in Tauris. Vbi porro nomen confusionem nullam parit, aliam inscriptionem addere nihil est necesse. Quapropter recentiores quidam poetæ, videntes veterum fabulas huiusmodi duplicata nomina præferentia, & causam non satis perpendentes, peccant, cum ita suas comœdias, aut tragœdias inscribunt, Ioseph cognitus, Saulus conuersus, Absolon tumentis, &c. Cum nec ipsi plures comœdias de eadem persona fecerint: nec vel ab aliis de eadem scriptæ extant: vel si extant, idem prorsus argumentum persequantur. Vbi ergo in materia nulla est diuersitas, appellationis discrimine quid fuit opus?

*ÆSCHYLVS, SOPHOCLES,
Euripides comparati.*

C A P V T XXII.

TRES potissimum apud Græcos tragœdiis præstiterunt, Æschylus, Sophocles, Euripides.

des. antiquior Sophocle traditur Æschylus annis IX. Euripide quatuor & viginti: post quem anno sexto Sophoclem anima reliquit. Atque hi duo, quemadmodum ætate inferiores, ita scriptiois excellentia superiores Æschylo iudicati sunt: quãquam pleraq; illius quodammodo, labore & studio tantum suo emendata, perpolita, & illustrata ederent. Scitum quippe fecerant Athenienses, vt vnus Æschyli fabulæ in theatro agerentur. Quade re Fabius his verbis. *Tragœdias primò in lucem Æschylus protulit, sublimis & gravis, & grandiloquus sæpe & sœpe ad vitium. Sed rudis in plerisq; & incompositus. Propter quod correctas eius fabulas in certamen deferre posterioribus poetis Athenienses permisere: suntq; comode multi coronati.* Eruditi porrò censent Sophoclis stylum, & dicendi characterem ab Euripideo differre in primis *μεγαλοφωνία*. Hinc prouerbum, Sophocleus cothurnus: quo vsus est Virgilius. Præterea ille est *φιλυπέρεσσας*, hic *φιλοσύρδεσσας*. Ille grauior & simplicior: hic versutior, argutior, disertior, & omnino doctior: quippe qui Rhetores, Philosophos præcipueq; Anaxagoram audierit, & philosophiæ mysteria absque verborum integumentis, ambagibusq; perspicua oratione pulcherrimisq; versibus in scenam introduxerit: vnde etiam scenici philosophi nomen est consecutus, id quod litteris mandauit Athenæus. Acerrimi vir iudicij Quintilianus, plurimum Euripidi nostro tribuit. *Longè clarius, inquit, illustrarunt tragœdiam Sophocles atque Euripides: quorum in dispari dicendi via, vter sit poeta melior; inter plurimos quarritur. Illud quidem nemo non fateatur necesse est, vis qui se ad agendum comparent, vtiliorem longè fore Euripidem. Namque is*

*Et in sermone, quod ipsum reprehendunt, quibus grauitas
 Et cothurnus, Et sonus Sophoclis videtur esse sublimior, ma-
 gis accedit oratorio generi, Et sententiis densus, Et in his qua
 a sapientibus tradita sunt pene ipsis par, Et in dicēdo ac re-
 spondendo cuiuslibet eorum, qui fuerūt in foro disertī, compa-
 rādus. In affectibus Verò cum omnibus mirus tum in his, qui
 miseratione constāt facile praecipuus. M. Tullius epist. ad
 Tironē singulos ei⁹ versus singula testimonia pu-
 tat. Tuscul. 4. à Socrate laudatum asserit. Laertius
 narrat, Crantorem philosophum, ex poetis admi-
 rari solitum Homerum, & Euripidem: propter re-
 conditam, credo, doctrinam & sapientiam, quam
 in eorū scriptis inesse perspiciebat. Plutarchus in
 Nicia scribit, cum Syracusani Atheniensibus ma-
 gnā cladē inportassent, multosq; captiuos ab-
 duxissent, nō paucos ob Euripidem poetam inco-
 lumes conseruatos. Eius enim poetæ carmina Si-
 culi impensius mirabantur, & si quæ à captiuis illis
 nancisci poterant, ediscebant. Vnde multi serui-
 tute liberati, cum Athenas in patriam reuerteren-
 tur, Euripidem adhuc viuētem salutatum ad-
 habant, affirmabantq; se eius versibus salutem & li-
 bertatem consecutos. Plurimi item post prælium
 per ciuitates Siculorum dispersi ac vagi, victum si-
 bi Euripideis recitandis quæritabant. Restat iu-
 diciū Aristotelis, quod ad extremum reserua-
 uimus. Sic ergo ille, καὶ δ'εὐεπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὲν
 εὐὸικονομαῖ, ἀλλὰ τραγικώτατος γὰρ τῶν ποιητῶν φαίνεται.
 Et Euripides tametsi alioqui nō bene seruas Oeconomiam,
 seu fabulas non bene disponit, Et velut coagmentat, nihilominus
 maximè tragicus & sique poetarum (tragicorum
 subintellige) apparatus Qua oratione in vitio ponit
 Euripi-*

Euripidem, & docet eum peccare in partibus fabulæ aptè decenterque collocandis, iisque rebus ex quibus conflatur & coheret inter se construendis, connectendis atque coagmentandis. Causa illa fit fortasse, quia totâ ætatem in studiis litterarum & philosophia consumpserat, ad Rempub. nunquam accesserat. Animo duntaxat & ingenio ea cernebat, & iudicabat, quæ Sophoclem vsus docuerat: quem & præturam Athenis gessisse cum Pericle, & ductasse exercitum, & in rebus maioribus versatum legimus. Quocirca τὸ δῖον δὲ cognoscere melius potuit, rectiusque ad verisimilitudinem facta fingere & instituire. Veruntamen ut in œconomia Euripidem reprehendit Aristoteles, sic in altero superasse omnes pronuntiat: ut sit, inquam, maximè tragicus, ac proinde Sophocli antepōnatur. Citra exceptionem principatus ei non debetur, quoniam ipsum tragiæ corpus minus rectè componit, & in personis imitandis haud omnino verisimilitudinem conseruat. Sed quia τραγικόν, factum sæuum, præcipuorum malorum, grauissimorumque incōmodorum plenum significat, vult Aristoteles Euripidem in eo quod tragiæ proprium est præstare cæteris, hoc est, plures, quam alios tragiæ auctores, acerbos casus tragiæ suis comprehendere, seu, illum tragiæ τραγικώτερας, siue τραγικώτατας facere. Argumentum huius rei, quod ex tot quas cōdidit, maior pars lugubrem ac tristem habuit exitum: quod commendat Aristoteles.

DE BVCOLICA POESI.

CAPVT XXIII.

BVCOLICA poesis personas humiles illa quidem, vt comœdia, veruntamen rusticas, & agrestes, non vrbanas, quæ sunt paulò elegantiores, comminiscitur: & est vmbra quædam seu quoddam simulacrum rusticæ comœdiæ: quando nimirum in duobus illis poematū modis versatur, quorum alter *μικτηκός* dicitur, alter *μικτός*: de quibus egimus cap. 8. lib. 1. Prioris generis exemplum esto eclog. 1. *Tityre tu patula*: posterioris ecloga 8. *Pastorum Musam*. Atq; istis imitandi modis ei cum reliquis poeseos generibus, epopœia, comœdia, tragœdia societas est. Argumenta & personas sumit ab agris & syluis, pastores, vinitores, aratores, olitores, accipitq; nomen potissimū à pastoribus, & iis quidem nobilioribus, bubulcis videlicet. Tractātur bucolicis vota, gratulationes, laudationes, obtrectationes, altercationes, cohortationes, sollicitationes, conquestiones, gaudia, pompæ, cātus, hilaritates, ioci. Verū omnia agrū olere debēt. Ideo porro regnat in bucolicis hexameter, & præterea nullum genus carminis, quod narrationibus videtur accommodatissimus, & cātilenis rústicis idoneus, nec ineptus actioni, modo ne adsit granditas, neue longiore ambitu circumducatur. Laudatur autem, si primus, & quartus pes integra voce terminetur, præsertim dactylica. *Tityre pascentes à flumine vesica capellas*. Quod diligenter cu-

ter custodiuit Theocritus. Definiatur ergo Bucolica poesis: *rusticarum actionum imitatio*. Fabula erit vna & simplex, non tamen digressiones non admittet. Nec necesse erit semper esse allegoricam. Nomina rebus apta fingemus: aut iam ficta à bonis auctoribus mutuabimur. Oratio vacabit splendore & ornamentis, gravitate, sententiarum acumine, iisq; omnibus, quæ rerum humilitati aduersantur. Erit autem pura ac demissa: in quo Theocritus antestat Virgilio. Partes constituunt duas, principium & narrationem. Interdum aliquid loco epilogi adiungitur.

DE ELEGIACA POESI.

VSVS, NOTATIO, INVENTOR.

Elegia.

CAPVT XXIV.

PENTAMETER solitarius non reperitur: quanquam Virgilius vni hexametro quatuor continuos subiecit.

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores,

Sic vos non vobis nudificatis aues.

Sic vos non vobis velleris fertis oves.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Ausonius item in sententiis septem sapientū, Thaletis Milesij dicta pētametris inclusit, quos ob elegantiam, & utilitatem ad mores formandos adulescentibus ediscendos propono.

*Turpe quid ausurus, te sine teste sine.
 Vita peris, mortis gloria non moritur.
 Quod facturus eris, dicere distuleris.
 Crux est se metuas, vincere quod nequeas.
 Nil nimium satis hoc, ne sit & hoc nimium.
 Cum verè obiurgas, sic i nimice iuues.
 Cum falso laudas, sic & amice noces.*

Inueniuntur etiam soli pentametri apud Martianum Capellam de nuptiis Philologiæ & Mercurij lib. 9. ad duodeciginta. Et apud Heliodorum scriptorem græcum in historia Æthiopica pentametricis versibus extat conscripta ode. Cæterum hæc species carininis hexametro subdita, genus quoddam gignit, quod elegiacum vocatur. Tibull.

*Somnia fallax ludunt temeraria nocte,
 Et pauidæ mentes falsa timere iubent.*

Et si Pythiam scribat Athenæus inuerso ordine respondisse de Charitone & Melanippo, sic.

*ἑυδαίμων χαίτων καὶ μελάνιππῳ ἔφου,
 θείας ἀγισῆρες ἐφημερίοις φιλότιτῳ.*

Elegiaco primum res tristes, & luctuosæ mandabantur. Terentianus.

*Hos elegos dixere, solet quod clausula talis
 Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis*

Hoc ipsum nomen declarat: ductum est enim ἀπὸ τῦ ἔλεον λέγειν, vel ab ἔ, ἔλεγειν, quod idem est ac αἰ, αἰ λέγειν, & vtraque interiectio vsitata est omnibus tragicis. Funebribus lamétationibus potissimum inuentam elegiam insinuat Ouidius, in mortem Tibulli.

*Flebilis indignos elegia solue capillos.
 Ab nuncis ex vero nunc tibi nomen erit.*

Et quia

Et quia in huiusmodi lamentationibus mortui plerumque laudantur, quidam *παρὰ τὸ εὖ λέγειν τὸς τεθνήκοτας* elegiam sed falsò, nominatam dixerunt. Rectè igitur Horatius ad Tibullum scribens, miserabiles elegos appellauit. Progressu temporis res secundæ, optatæ, & quidquid animus ferret, elegis scribi coeptum est: vt querelæ, expostulationes, preces, amores, vota, laudes, gratulationes, admonitiones, conuitia, &c. Ex vno Ouidio discas licet, quam varia sit huius carminis materia. Nam vt præteream epistolas heroidum, artem, remedia, & tres illos qui elegiarum libri nominantur, quæ omnia ad amores pertinent, funebria sunt, quibus Drusi & Tibulli mortem deplorat. Sex libri: quorum tres priores Tristium, tres reliqui de Ponto inscribuntur, hi, inquam, omnes tristitia continent. Apud eundem lætæ elegiæ haud multæ: illa nempe, qua de triumpho gratulatur Germanico. Ibis versatur in maledictis, quæ vt eruditi putant, melius iambis fuissent explicata. Est enim iambus conuictorum, execrationum, & maledicentiæ minister aptissimus. In Fastis docet. Maximè tamen amores lasciuï hoc poemate tractabantur olim: qui querelarum, amaritiei, & acerbitatis plurimùm habent. Horatius ad Pisones.

Versibus impariter iunctis querimonia primium,

Post etiam inclusa est voti sententia compos.

Solon vsus est elegia in scribendis legibus, quod memoriæ prodidit Laertius, qui eiusdem versus frequèter recitat: quomodo & Demosthenes orat. *ἢ εὖ παρὰ πρῶβείας* quandam ipsius elegiam. Tyræus res bellicas elegis complexus est, quibus mi-

litum

litum animos adeo vehementer incitabat, ac permouebat, vt quasi furentes, & lymphati in hostiū se agmen inferrent. Vnde Horatius.

*Tyrantūq; mares animos in Martiabella
Versibus exacuit.*

Elegia item vsus est Theognis Megarensis poeta vetustissimus non tantum in lusibus & amoribus, verum etiam in præceptis ad mores, & rectam vitæ institutionem. Epicedia quoque, epigrammata, & epistolæ hac forma carminum conficiuntur. Iouianus Pontanus ad hymnos elegiam conuertit. Quod autem præcipiunt, vno iusticho, minimum duobus finiri sententiam oportere, prorsus nugatorium est, & hactenus à nullo obseruatum.

*VIRTUTES, ET ARTIFICIUM
elegorum.*

C A P V T XXV.

INTER omnia poemata propemodum vulgatissimum est elegia, eius tamen artificium per paucis notum. Quare quæ huc spectantia legimus, & in elegiographis obseruauimus, placitum est eorum particeps facere poeticæ alumnos. Oratio elegiaca tersa sit oportet, lenis, ingenua, perspicua, morata, tenera, affectibus referta, pathetica: & sententiis exquisitis minime obfuscata, atq; impedita. Mirifice eam ornant frequentes commiserationes, conuersiones, exclamationes, apostrophæ,

strophæ, prosopopœiâ, seu fictæ personæ, excursus,
 & *παρὰ τὴν βίαν*, seu breues, & cum re aptè coharê-
 res digressiones. Ornatur etiam inductionibus,
 & exemplis: exemplis, inquam, nō modò à simili,
 verum etiam à dissimili, à contrario. Interdum ad
 comparationem adhibentur. Interiiciuntur item
 sententiæ tum breues, tum acutæ, quibus id quod
 est propositum, confirmatur. Magnum in primis
 elegiæ decus est antiquitatis aliqua significatio,
 qua aspergi, & dum aliud narratur, distingui ac
 variari debet. Talis locus est apud Tibullum lib. 1.
 eleg. 7. de triumpho.

*novos p̄bes Romanæ triumphos
 Vidit & cunctos brachia capta duces.*

*Atte victrices lauros Messallæ gerentem
 Protabat niveis currum eburnum equis.*

Et elegia 4. de equis Olympiacis.

*Quam tacet infirma Venere ubi fata senecta
 Qui prior Elco est carcere missus equus?*

Ad antiquitatem meritiò rediguntur historiæ atq;
 fabulæ, quibus moderatè utendum est: manu ete-
 nim ferere oportet, nō toto thylaco: secus est, cum
 inductione uti volumus: ibi quippe multas glo-
 merari licet: immo enim vero oportet. Hoc in ge-
 nere Tibullo præstat longè Propertius, in quo ma-
 ior est, quam in altero, poetiæ eruditionis supel-
 lex. Vnum admonebo, quo brevius paucioribusq;
 verbis antiquitates huiusmodi, siue ad fabulam,
 siue ad historiam, siue ad aliquem priscum ritum,
 morè mve pertineât, efferuntur, eo venustius car-
 men reddi. Propert. loquens de sagis.

*Tunc ego crediderim vobis, & sidera & amnes
 Possent Cythæum ducere carminibus.*

Cythæa

Cythæa siue Cythia vrbs est Colchidis, patria Medæ insignis veneficæ. Ad Tullum.

*At in seu mollis quâ tendit Ionia, seu quâ
Lydia Pactols tingit aratra liquor.*

Et elegia sequenti de Polynice & Eteocle Thebanis.

Armaq; fraterna tristia militis.

Synalœphæ si vsquam alibi, hic vitandæ sunt: frequentes item ecthlipses: multum quippe fluentes illas huius carminis delicias remorantur, atque imminuunt quodammodo, & sunt tanquam vortices ac scopuli quidam, vt in hoc hexametro videre est.

Aut abeuntis adhuc supremû anima hâlitum in aurâ.
Præterea Tibullus, vt Muretus anim. uertit, elegantiam quandam iudicauit esse in eiusdem syllabæ continuatione.

Me mea paupertas vita traducat inerti.

Ipsæ seram tenerat maturo tempore vites

*Rusticus, & facili grandis poma manu.
nam posse mederi.*

Multa docet templis picta tabella tuis.

Nudus & astutus tempora sicca canis.

Et hoc toties, vt constet id non casu, sed dedita opera factum. Dicitur istuc à Grammaticis cacemphaton, quasi turpiter sonans, & in vitiis orationis numeratur: cum nimirum ab ea syllaba posterius verbum incipit, in quam prius exhibat. Veruntamen nisi aliquid ex syllabis ita geminatis concurrentibusq; nascatur, quod vel vt inhonestum, vel vt obscenam offendat, non videtur vsq; adeo iste concursus tanquam insuauis fugiendus: siquidem tum apud oratores, tum poetas frequenter repetitur:

ritur: & Seruius in 2. Æneid. apud veteres vitiosum hoc non fuisse affirmat. Fit porro suauior, si monosyllabum præcedat. *Me mea paupertas.* Et 1. Philipp. Quæ quæsitæ. Vt eo redeam, vnde paulisper deflexi, idem poeta penthemimerim crebrò negligit in hexametro, & ex tarditate quandam iucunditatem aucupatur. Subiungemus aliquot testimonia.

Neu strepitu terretis pedum, neu quarite nomen.

Illic est cuiusq; rapax mors venit amanti.

Tisiphoneq; impexa feros pro criminibus angues.

Quid multa? sexcenties occurret. L: Propertius id sæpe facit.

Aspice quos submitit hūmus formosa colores.

Quid tibi vis insane meos sentire furores?

Sed vobis facile est verba & componere fraudes.

Ouidius interdum cæsurae subdit encliticam, & non iniucundum carmē efficit. Iucundius autem, quando idem fit post enneamimerim, vt in primo & quarto versuum qui sequuntur.

Sole tamen vnoq; calent, annosq; precantur.

Iussa facit, vntoq; ratem committit & vndis.

Pallor abie subitasq; vident in corpore vires.

Imminet huic, sequiturq; patrem similisq; ferentis.

Nex & amor, vnumq; nihil moderabile student.

Talis Virgilij.

Manalus argutumq; nemus, pinosq; loquentes.

Arbitror insuper non modicum decus elegiæ accessurum per allusiones ad apophthegmata: quod ipsum consilium aliis quoq; carminibus commune esto. Ita Virgilius cum dixisset, *necte Troia capit,* illud Philippi regis ad Alexandrum filium, qui solus Bucephalum perdomuerat, videtur exprimere,

mere, *μακροδίασος χορῆς*. Ec, *calumq;* obtexitur *ſombra*, loquens de telorum multitudine, credi poteſt reſpexiſſe ad Laconis dictum, quod Cicero 1. Tuſcul. retulit. Cum enim Perſa hoſtis ei dixiſſet: ſolem hodie præiaculorum multitudine non videbitis, reſpondit ille intrepidus: in vmbra igitur pugnabimus. Talia non pauca notabit in probatis poetis, qui multa audierit, plura legerit, ac memoria retinuerit.

DE INCISIONE PENTAMETRI,
& eius exitu.

CAPVT XXVI.

INCISIONEM illam, cui græcè *πεντημισηρίς*, latinè femiquinaria nomen eſt, perpetuò quidam Grammatici in hoc genere verſus requirunt, collisionemq; ſeu elifionem in ea fieri prohibent: quod alioqui, vt diſtitant, durus et aſper euafurus ſit. Redigere fortaffe nos volunt ad Ouidianam concinnitatem, quen. poetam vnum maximè triuerūt. Ego verò nullum fermo, dempro Catullo, ab his in iudiciū vocari video: apud què iſtiusmodi carmina legi minimè negauerim.

*Quam Veniens vna atq; altera rursus hyems.
Ceſſarent neq; trifti vmbre madere gena.
Muneraq; Muſarum hinc petis & Veneris.
Nec deſiſtere amare omnia ſi facias.*

Troia virum & virtutum omnium acerba cinis.

Conce-

Concedamus ista horridula, nec imitanda, aut rarissimè imitanda esse: qui id in virtutibus ducunt, & libenter imitantur κακὸζηλοι, & vitium κακοζήλια dicitur. Quod autem negant, syllabam, quæ post duos pedes relinquitur, & eî pars extrema verbi proximè antegressi, breuem esse posse, adduntque ratione: propterea quod, si in anapæstos versus diuidas, nequeat consistere: necesse enim est tertium pedem spondeum esse, quem conficiunt duæ longæ: quod si penthemimeris illa sit brevis, iambus fiet: hoc, inquam, poetæ nobiles non tam religiosè obseruandum sibi duxerūt, id quod patet his exemplis.

Catull.

Perpecta est igitur vnicâ amicitia.

Propert.

Vinceris aut vincis, hac in amore rota est.

Tibull.

Lactem & mistus obriguisset liquor.

Quid.

Indignus effectus omnibus ipse magis.

Horatius quoque, tametsi in alia forma versus, eque cæsuram illam breuem non reformidauit. Quin etiam Virgilius toties Georg. Æneid.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Olli serua datus operum haud ignara Minerva.

At enim poetæ auctoritas sese tuetur iudicio: ita vt temporis iacturam in syllaba, numerorum elegantia redimat. Pro cæsurâ tamen paulò durius collocatur monosyllabum. Catullus in Cæsarem.

Nec scire strum sis albus, an ater homo.

O dij reddite mi hoc pro pietate mea.

Mitigatur autem si antecedit monosyllabum. Ouid. i. de Ponto.

Magna tamen spes est in bonitate Dei.

Nullum verò dubium est, quin p̄tam̄ter, vt creberrimè, sic aptissimè, & pulcherrimè in vocem dissyllabam finiat. in monosyllabam autem non malè, si alia præcesserit. Ouidius.

Pramsa si studio consequar ista sat est.

Aut si antecedit hiatus, siue complosio, quo ita cū præcedente coalescat, vt apud eundem,

Et solum constans in lenitate sua est.

Alioqui dura carmina fiunt, & insuauia, vt apud Catullum.

Aut facere, hac à te dictaq; factaq; sunt.

Etsi Ouidianum hoc non displicet sanè, vbi extremam vocem monosyllabam antecedit dissyllaba.

Omnis at in magnos culpa Deos scelus est.

Nec etiam illud Martialis.

Sunt hac trita quidem Zoile, sed mea sunt.

Quod verò docent, non esse ponenda in extremo metri huius vocabula duabus syllabis longiora, nimirum trisyllaba, tetrasyllaba, pentasyllaba: nisi fortè ob impetum quendam, aut affectum, aut in exprimenda sententia morali, aut in argutia, aut in epigrammatis, quasi alioqui parum decenter, & festiue claudatur carmen: quodq; Ouidium in ea re testem laudant, qui in omnibus scriptis suis vix decies trium, quatuorue syllabarum voces adhibuerit, idq; in rebus tristibus, vt aiunt, quibus proinde numeri mœstiores conuenirent, ipsosq; versus ad vnum repræsentant, hoc, inquam, totum est inane, & friuolum, nullamq; omnino vim habet,

maiorumque & meliorum poetarum, vt Catulli, Tibulli, Propertij auctoritate præponderatur. Quæso num hi versiculi adeo iniucundè ad aures accidunt? Propert.

Illis ampla satis forma pudicitia.

Libera tam duris corporibus Andromeda.

Catullus.

Cum quibus illa malum fecit adulterium,

lucundum cum aras florida Ver egeret.

Tibull.

Pomaq; non notis legit ab arboribus.

Hæsuræ in nostro tela gerit latere.

Videtur tamen mihi Propertius hunc leporem præcipuo quodam studio frequentasse atque coluisse. Apud illum quippe voces istæ polysyllabæ, in extremo carminis pentametri perquam frequentes cernuntur. Et quoniam ille poemata sua vnus omnium maximè elaborauit, artisque & imitationis plenissima vt essent, omni ratione cōtendit, & præterea quid bellum, nitidum, tenerum iudicare vnus optimè potuit, nobis non licet hanc finiendorum pentametrorum consuetudinem criminari, nec vilo modo contrariâ Grammaticorum doctrinam velut oraculum amplecti. Sileo de epigrammatis, in quibus hæ gratiæ singularem animis legentium voluptatem, infundit. Sunt enim (quod ego quoque non inuitus confiteor) hæ longiusculæ voces ad acutè, sententiosè, grauitè, lepidè dicta exprimenda mirabiliter accommodatæ, Quamobrem censuerim eas in epigrammate componendo etiam studiosè inuestigandas: in elegia, si se obtulerint, non aspernâdas.

modo reliquæ partes poeseos, eodem modo ista suam sibi insignem notam vendicat, qua potissimum commendatur, & ab aliis quasi secernitur. Nam in carmine heroico quis nesciat dominari, & eminere grauitatem, in bucolico simplicitatem, in elegiaco teneritudinem ac molliem, in iambeo, & satyrico acrimoniam & acerbitatem, in comœdia iocos, in tragœdia $\omega\acute{\alpha}\delta\theta$, in epigrammaticis acumen? Quæ igitur laus propria pæne relinquatur Lyricis? suauitas, quæ cum ex verborum floribus, sententiærum copia, collocatione pedum, rerum ipsarum ornamentis permagna existat, accessione cantus, & fidium pulsu adhibito non mediocriter augetur.

Quapropter quod hæc carmina cum cantu, & ad lyram pronuntiarî solerent, à canendo $\psi\delta\acute{\alpha}\iota$ (& forma diminutionis $\psi\delta\acute{\alpha}\iota\epsilon\iota\alpha$, paræ odæ seu odulæ) vt latinè carmen eadem ratione, & $\chi\alpha\tau' \epsilon\lambda\theta\omicron\chi\eta\nu$ ab instrumento musico lyrica, & vates Lyrici cognominati sunt. Dicuntur præterea Græcis appellationibus $\mu\acute{\epsilon}\lambda\eta$, $\mu\omicron\lambda\pi\alpha\iota$, $\acute{\alpha}\sigma\mu\alpha\tau\alpha$, quarum eadem est potestas, quæ primi illius: cantus enim iis signatur. A melos autem cum vocetur melicum, non ignorandum est, propterea quod ea vox cantum significaret, poetas omnes, quasi cantores (quos se ipsi fatentur, cum se non scribere, aut loqui, sed canere dicunt) appellatos fuisse melicos, & ipsam artem melicam, propter suauitatem nimirum. Verum tamen melicum carmen in eo dici maximè captum est, quod ad neruorum tibiærumue cantum esset idoneum: qualia sunt lyricum & dithy-

rambicum. Quinimmo, cùm melicum dicimus, nomine generis potiore[m] speciem appellamus, & lyricum intelligimus. Melici ergo à lyricis separari non debent. Simonidem Suidas nunc *μελοποιόν*, nunc Lyricum vocat: & Platoni *μελοποιοὶ* canticorum scriptores ac Lyrici sunt. Item Sapphus, Alcmænis, Anacreontis, qui in Lyricis numerantur, horum, inquam, versus *μέλη* dicuntur. Iam igitur si melodiam (quo nomine harmonia afficitur) reliquis cationum formis attribui videas, & Archilochi, Hesiodi, Mimnermi, Homeri, Phocyllidæ poemata *μελωδῶδη* legeris, didicisti, opinor, quid te intelligere oporteat. Sed ad nomina redeamus. Lyricum à laudatione atq; votis appellatur hymnus, de quo seorsim agemus. Pindari Odas inscriptas videmus *εἶδη*, quasi poemata sint re vna imagines quædam, vt vox latine sonat, formæ, species: hinc *εἰδύλλια* formulæ: fortassis formulæ poematis, seu parua poemata, poematia: qualia de Græcis fecit Theocritus Syracusanus, de Latinis Ausonius.

DE PARTIBVS ODARVM.

CAPVT XXVIII.

CARMEN lyricum, quod scholiastæ Pindari tradiderunt, antiquitus tantum erat monostrophon, posteri[us] tribus partibus constare cœpit, strophe, antistrophe, & epodo. Laudes quippe

quippe Deorum Dearumq; carminibus comprehensas, aram circumiens chorus decantabat. Primum ambitum, quo sinistrorsum ingrediebatur, *στροφὴν* conuersionem: alterum quem dextrorsum redeuntes conficiebant, *ἀντιστροφὴν* reuersionem, ipsa cantica oden & antoden vocabant: quæ quidem ab illis itionibus, & reditionibus etiam strophæ, & antistrophæ. Tandem in medio, & velut in conspectu Deorum quiescetes, quod reliquum erat cantus persoluebant: id *ἐκ τῆ ἐπάδειται τῆ στροφῆ καὶ ἀντιστροφῆ*, quod accineretur ceteris partib⁹, siue *διὰ τὸ μετὰ τῶ στροφὴν ἀδειται*, quod post strophem canebatur. *ἐπαδὸς* dicebatur. Strophæ & antistrophæ totidem, ac iisdem versibus, pari ferè numero syllabarum componebantur: epodus alios, vel plures vel pauciores quàm illæ recipiebat. Si quando oda plures strophas, & epodos haberet, in sequentibus præcedentium ratio custodiebatur. Et hic quidem mos Græcis fuit. Quod verò præscriptum est odis Horatianis, ode dicolos, tricolos, distrophos, tetrastraphos, &c. declarat ex duobus, tribus, aut quatuor diuersis generibus constatas esse: & aliquando post secundum, interdum post tertium, aut quartum carmen reuersionem fieri ad primū genus. Itaq; ode secunda. *Iam fatis terris.*

Est dicolos tetrastraphos. *Sic te diua potens.*

Dicolos distrophos. Sed hæc vberius Grammatici.

DE REBUS, ET ARTIFICIO
carminis lyrici.

CAPVT XXIX.

Q. HORATIVS huic generi materiam attribuit deorum heroumq; laudes, olympionicas, seu pugilum equitumq; victorias. Hanc adeo præcipuam esse indicauit & Pindarus his versibus Olymp. carm. 2.

ἀναξιφόβητες ὕμνοι

τίνα θεὸν, τὴν ἥρωα

τίνα δ' ἄνδρα κλαδύσομεν;

Et Pindarum, vt aliâs, æmulatus Horatius.

Quem Virum, aut heroa, lyra, vel acris

Tobis sumis celebrare Chio:

Quem Deum, cuius recinet socosa

Nomen imago?

Atqui postea terminos protulit, & complexum est amores (quales celebrarunt Alcman, Sappho, Anacreon) conuiuia, comotationes, & res hilaritatis plenas. Hæc omnia argumenta esse Lyricorum ostendit Flaccus.

Musa dedit fidibus diuos puerosq; Deorum,

Et pugilem victorem, & equum certamine primum,

Et iuuenium curas, & libera vina referre.

Tractantur lyricis etiam iurgia, insectationes, vota, preces, exhortationes ad voluptates honestas. Commendatur sobrietas, iustitia, fides, continentia, parsimonia, religio ceteraq; virtutes. Laudes eodem

eodem referuntur non deorum modo ac hominum, sed aliarum quoque rerum. Itaque Horatius non solùm laudauit deos. Augustum, Mæcenatem, Drusum, Aelium Lamiam, Pindarum, verum etiã loca amœna, villas, vina, fontes, & virtutes, quas dixi paulò ante. Cadunt in lyricum vituperationes quoq; hominum, rerum, vitiorum: vt iniustitiã, perfidiã, libidinis, luxuriã. Exhortationes ad capeffenda pro Repub. pericula, deplorationes calamitatum publicarum, desideria, conquestiones, locorum, temporum descriptiones, deliberationes, inuitationes, detestationes. Item quæcunq; lyricis numeris deuinciri, & breui poemate concludi videntur posse, sub hoc genus cadere existimantur. Stesichorus quidem & bella, & clarissimos duces memorari hoc carmine posse monstrauit. Quem imitatus Simonides, cum de Regum Persarum historia elegias condidisset, certamen nauale ad Salaminam initum lyrico versu cantauit. Pindari poësin si quis inspexerit, finibus non sanè angustis lyrici materiam circūdabit. Fertur enim 17. libris poemata multa comprehendisse. De varietate poëseos Pindaricæ Horatius quoque meminit.

Politam in primis, candidam, floridam, & numerosam dictionem, accuratam voluptatem, vegetum ingenium, animi libertatem non secus, quã vel satyræ, vel epigrammata, hilaritatem, digressiones & plures, & liberiores, quoniam ad laudationes amplificationesq; conferunt (vnde Pindarus in amœniora sæpe loca vagatur) hæc, inquam, omnia requirit & amat poësis lyrica. Non excusat

frequentiam sententiarum : quarū alia sunt aperta, vt illa,

nec imbellem feroces

Progenerant aquila columbam.

Alia quodam verborum circuitu recta, vt,

Tu ne quaſieris ſcire nefas quem mihi, quem tibi, &c.

lege Odam lib. 1.

Saculum Pyrrha noua monſtra queſta.

Breuitate delectatus eſt Horatius: quod conſilium nos quoque maximè probamus: nihil enim ſuauius, quàm poſſe plures epulas ſimul deguſtare.

LEPOS ET GRATIAE

Anacreontei carminis.

CAPVT XXX.

VNVM genus inter lyrica eminet, cui Anacreonteo nomen indiderunt, ab Anacreonte nimirum, qui illud vel inuenit, vel vnus omnium creberrimè feliciffimèque tractauit. A menſuris & pede præcipuo iambicum dimetrum catalectum appellant. Primus pes iambus eſt, aut ſpondeus: alter iambus, tertius rurfum iambus, cū vna ſyllaba, quæ plerumque vocis antegreſſæ particula eſt. Quamuis Anacreon ipſe non raro anapeſtum, aliquando tribrachym prima regione locet: nonnunquã ſeu dimetra acatalecta, ſeu alias quafdam dactylicorum ſpecies intermiſceat, quæ ſono

& nu-

& numero prioribus illis catalectis nō admodum dissimiles apparent. Hoc genus Anacreonteum a deo per se venustum est, ut nihil à quoquam venustius excogitari fingiq; possit: & is, à quo nomen accepit, multas eidem suavitates, illecebrasq; adiunxit. Est in eo, quemadmodum Quintil. de Xenophonte iudicat, in affecta iucunditas: sed quam nulla possit affectatio consequi, ut ipsæ fecisse sermonem χάρτις videantur. Facilitas simplicitasq; carminis tanta, ut eam aut nullo modo, aut difficillimè labor & cura assequatur. Animaduertit hoc etiam diligentissimus Horatius: quo circa de illo scripsit.

*Qui persape caua testudine flexit amorem,
Non elaboratum ad pedem.*

Cum igitur tam dulce carmen hoc sit, & tantum eidem leporum Anacreon pepererit, obseruauimus quædam apud illum, vnde eius deliciolas bona ex parte manuisse putamus. Quæ si studiosi imitabuntur, argumenta ipsa detestabuntur, ut item in Propertio, Horatio & aliis, rectè & Christianè fecerint. Sunt imprimis ἀναφορὰ, & ἀναδιπλώσεις, latini repetitiones, & conduplications vocāt. His variè vsus est: quam varietatem exponemus, & exemplis omnia illustrabimus: quæ, ut latina demus, nemo postulet: est enim eorum festiuitas inimitabilis: docti iudicabunt.

Interdum duo versus idem habèt principium, idq; nunc initio Odes, ut

δέλω λέγειν ἀτρείδας,

δέλω δὲ χάδιμον ᾄδειν.

Nunc

Nunc in medio, aut circa medium,

μή μοι ξένον τρυφύσης,

μή φουκτὸν ἰσότημα.

Nunc ad finem.

ἀντ' ἀσπίδων ἀπασῶν,

ἀντ' ἐγχείων ἀπάντων.

Aliquando tres, versus eodem modo exorditur.

τοῖς ἰχθύσι τὸ κηκτὸν,

τοῖς ὀρνέοις πέταλαι,

τοῖς ἀνδράσι φρόνημα.

Hoc modo quādam Oden claudit, cuius initium, ἄτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον. Illa sanè bellissima est repetitio Ode 5. vbi singularis in multitudinis numerum commutatur, loquitur autem de rosa.

ρόδον ὃ φέρετον ἀνδρῶν,

ρόδον ἕαρ' ἔμειλιμα,

ρόδα καὶ θεοῖσι τερπνά,

ρόδα πᾶσι ὃ τῆς κυθήνης

εἴρεται.

In interrogationibus est multus & frequēs, etiam in initiis. In hirundinem.

τί σοι θέλοις ποιήσαι

πίσι λάλη χελιδόν;

Et alibi.

τί με τὰς νόμους διδάσκεις

καὶ ρητόρων ἀνάγκαι;

Atque in fine etiam,

τίς ἀν' ἔν ὄρῶν παρέρλοιο

καταγώγιμον τοιῦτο;

Libentissimè immiscet articulos : quin etiam statim iterat eosdem.

τὸ ῥόδον τὸ τῶν ἐρώτων.
ὁ ἀνήρ ὁ τῆς κυδῆνης.

Quæ dulcedo à nobis latinè scribentibus, quando articulis funditus caremus, exprimi non potest. Sunt & hæc exempla conduplicationis.

δέλω δέλω μανῆσαι.

Hunc versum alicubi intercalarem facit : vt appareat perquam eo fuisse delectatum. Aliam Oden sic incipit

δέλω δέλω φιλήσαι.

Aliam sic.

δοῦτε μοι δοῦτ' οἱ γυναῖκες.

Et illam quoq; in columbam præter similitur.

ἐρασμεία πέλεια
πρόθεν πρόθεν πέτασαι
πρόθεν μήτερον τούτου.

Et rursus hoc modo.

ἐγὼ δὲ τὰς κόμης μὲν
εἴτ' εἶσαν, εἴτ' ἀπῆλθον
ἐκ οἴδα, τῦτο δ' οἴδα, &c.

Ode, ἢ παντάλυ πρότ' ἐση, duorum versuum principia alternatim repetuntur, secundi etiam quartum, unico semper versiculo interiecto. Sequitur deinde continenter trium versuum simile principium. Deniq; nimium extenderetur oratio, si notare omnia ornamenta huius carminis velimus, quibus id condecoravit Anacreon : quæ legendo

fentiri

sentiri facilius, quàm vllis verbis explicari possunt.

DE HYMNO.

FINITIO HYMNI, ET
Antiquitas.

CAPVT XXXI.

HYMNVS, propriè si loquamur, nihil est aliud, quàm *ἡ εἰς θεὸν ᾠδὴ*, *Dei laus per carmen, siue cantus in Deum*, sicut Scholiastes Sophoclis definiuit, & confirmat responsum Anacreontis. Rhodigin. lib. 15. cap. 9. in qua quidem poëta Christianus cupidè, & cum lætitia versari debet: est enim tum propter rem subiectam, tum propter quandam diuinat. delectationem nobilissima. Nihil illa cum apud Græcos, tum Latinos antiquius: versus siquidem & ad sacra, & ad colenda numina adhibebantur primùm: quamuis quidam in agresti vita apud pastores prius extitisse vsum eorum affirmant: sed hoc obscurius est. Hos igitur hymnos dicere quid vetat? Romæ non paulò ante, quam vllius poëtæ extaret memoria, à Saliis sacerdotibus Martis, versus Saliarum dicti, Numæ Pompilij instituto concinebantur, quos Rex ipse, vt credebatur, composuerat. Testis fide dignus Cicero. *Numerorum vis apertior est in carminibus & cantibus, non neglecta à Numæ Pompilio rege doctissimo, maioribus quàm nostris: ut epularum seculum fides & ritus Saliarumque versus indicant.* Sed multò post sequenti-

bus

bus sæculis hymnorum canendorum, Deorumque carmine rogandorum mos increbuit, quod narrat Horatius, postquam multa de poetices utilitate commemorauit.

*Cæcis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, &atem ni Musa dedisset
Pescit opem chorus, & presentia numina sentit,
Cælestes implorat aquas docta prece blandus,
Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.*

Et quoniam ex Hieronymo & Iosepho Dauidem in morem Simonidis, Flacci, Pindari & Alcæi lyra personuisse constat, qui & Philoni *ἠμνοῦ* *ὑμνοῦ* *ἠμνοῦ*, ut item psalmi eius hymni: Certum est eum lyricis, & hymnographis Græcis multò maiorem natu esse, quod ex chronologiis apertè colligitur, non video quare hymni inuentionem non iustius Hebræis concedamus: maximè cum & Moyses hexametris versibus compositum carmè, teste Iosepho, id est, hymnum Deo cantauerit. Atqui Moyses ipsum Dauidem quot sæculis antecellit?

Illud scire nos oportet, etsi hymnus propriè Dei Opt. Max. laus sit, licere tamen nobis etiam diuos, hoc est eos, qui ex hac ærumnosa hominum vita demigrantes, in cælum recto itinere peruenerunt, & ab Ecclesia Catholica præcipua ueneratione, templis ædificatis, diebus festis, & precibus ac cæremoniis anniuersariis coluntur, hymnis celebrare, pro illis commentitiis ac detestandis Ethnicorum numinibus Ioue, Mercurio, Baccho, Iunone, Pallade, Venere, Ita quotidie sacris in ædificibus

bus hymnos de gloria, & virtute cælestium à piis sanctisq; viris conscriptos decantari audimus. In quibus quanquam verborum pigmenta, & sermoni puritatem non cernimus, pietatem nihilo mirus, vt Christiani solent, reueremur ac suspicimus.

DE HYMNIS IN DEVM

Opt. Max.

CAPVT XXXII.

DEVVM esse vnum essentia, trinum personis, omnes qui sumus Christiana disciplina imbuti, credimus. Licebit ergo poetis Deum modo vt vnum canere, eiq; bonorum omnium summam perfectionem, & copiam tribuere: modo singulas personas seorsim celebrare, & religiosè ac timidè proprietates earum, quibus diuini solent explicare. De Deo patre loquemur tâquam de fonte æterni luminis, de principio sine principio, de antiquissimo & fecundissimo parente, de rerum & naturarum omnium effectore. Filius ante omnia tempora è patre natus, & patris sapientia, mens & consilium est, humani generis liberator, iudex orbis, rex sæculorum immortalis. Spiritus sanctus est bonitas, qui à patre & filio ab omni æternitate processit, qui est vtriusque sempiternus & inexplicabilis amor, diuinus ignis, qui hominû animos cupiditate immortalitatis incendit. Hæc & plura separatim de singulis dicuntur, cum inte-

rim

rim vna & eadem sit omnium potentia, sapientia, bonitas, virtus, maiestas, æternitas.

Omnes autem illi hymni, qui certo aliquo anni, noctis aut diei tempore canendi scribuntur, ut ab Aurel. Prudentio in lib. *de Symonide* ad galli cæzum, ante cibum, post cibum, ante somnum, ad incensum cerei paschalis, in Epiphaniam: ab aliis in Pentecosten, Natalem Christi, Nomen Iesu, ad preces matutinas, tertie, sextæ, nonæ, vespertas, completorium, &c. ad Deum pertinere, & Deo ipsimet conscribi intelliguntur, quod admonendum ratus sum. Etsi Franciscus Bencius meos suos, quos ad preces horæ feci, non malè ad certos quosdam Sanctos direxit.

Quamuis autem de Deo infinita suggeratur dicendi materia, non idcirco existimabit prudens poeta, quæcumq; à diuo Augustino, Hilario, à diuo Thoma, à scholasticis doctoribus, à Dionysio Areopagita, à Damasceno, & aliis de Trinitate ac Deo subtilissimè discutata fuerint, ea sibi sumenda esse ad explicandum. Illa potius sumet, quæ nõ tam abstrusa & spinosa videbuntur, quæq; à populari intelligentia tantopere nõ abhorrebunt. Quæ in re oratores prudentes imitabitur, quibus moderantur auditorum aures, & qui quod illæ respuunt, immutant: non philosophos, qui disceptant de iis, quæ ipsi soli intelligunt. Non paulò rectius faciet, qui hymnos paget huiusmodi, in quibus Dei erga genus humanum beneficia exponuntur, quam qui de processione spiritus sancti, de relationibus diuinis, & hypostasibus, cæterisque obscurissimis rebus philosophabitur. Iam si mente

assequi illa mysteria vix, ac ne vix quidem datuf, quid tandem, obsecro, in sermone nobis continget, immo in carmine, vbi etiã perfectissimè percepta non quouis modo eloqui aut possumus, aut debemus? Quare celebremus vt sapientissimum in rerum vniuersarum procreatione, earundemq; gubernatione, vt potentissimum in conseruatione. Laudemus vt liberalissimum in tanta beneficiorum copia: siquidẽ eor. moda quibus vtimur, lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus ab ipso nobis dari atque impartiri videmus, vt Orator dixit. Prædicemus vt clementissimum, maximeq; misericordem, qui humanam naturam induit nostri causa, & interclusum ad cælos aditum sua morte nobis referauit. Poterit insuper religiosus poeta ea beneficia extollere, quæ priuatim ab ipso est consecutus. Alia item multa de Deo sine periculo erroris licebit canere. Quomodo sit mēs soluta & libera, ab omni coniunctione materie penitus segregata, qui sentiat, meminerit, prouideat, moueat, alat, foueat, sustentet omnia. Nulli subiectus, omnia potens, nusquam absens, malorum vindex, bonorum remunerator, immutabilis, quem nullus attingat dolor, nullus angat metus, nulla perturbet iracundia, nulla torqueat inuidia.

Visum hic perelegantem M. Antonij Mureti hymnum apponere in S. Trinitatem.

*O nullis hominum peruisa sensibus
 Natura peritus sola capax tua,
 Cuius condita sunt omnia numine,
 AETerna & monas & trias.*

*Nato aquaue pater, nateq; par patri,
Et manans ab utroq; inelyte spiritus,
Circumfusato nubila lumine
Nostro aiscute pectore.*

*Damens per speculum cernere se queas
Nostra, & posthabitis te petat omniaus,
E insisq; tuis pendeat, & tibi
Soli deista seruiat.*

*Tu clemens miseris da Veniam pater:
Tu fili miseris sterne viam ad patrem:
Tu sanctum miseris pneuma sagantibus
Prafer conspicuam facem.*

*Simplex atherei numinis Unitas,
Qua distincta cadem est, Veraq; trinitas,
A Eternis vigeat semper honoribus,
Et terra simul, & polo.*

DE HYMNIS IN DIVOS.

CAPVT XXXIII.

ANTIQUIVATES, praesertim Homerus & Orpheus, quoties falsos illos, & impuros deos canebant, multos sanè locos enumerabāt, in quibus ipsi versati fuissent, quibusque praesentent, & magnam inde epithetorum varietatem, ac multitudinem nominum coaceruabant, quibus hymnos suos referebant. Nos hoc in exilibus nostris commendandis facere minus possumus. Quid ergo totam, opinor, vitam, omnesque actiones Diui explicabimus. Ne hoc quidem: non hymnus magis, quàm panegyricus dicereur: aut certè ad iniustam magnitudinem carmen ex-

cresceret. Eligemus igitur vnum aliquod factum, vnam aliquam præclarissimam virtutem, seu plures, prout longi esse in animum induxerimus, & illam, illasque, quam poterimus suauissimè elegantissimèque præsequemur. Licebit autem vel simpliciter extollere, & admirari sanctum: vel tum hoc facere, tum ipsis laudibus breuem precationem annectere: qua id ab illo petamus, quod ipsum in primis Deo annuente, nobis concedere velle existimabimus. Interdum tantummodo aliquid rogare Diuum toto hymno possumus, quamuis eiusdem laudes nunquam non intercurrent: & vsitatum esse omnes norunt, laudare eum à quo quid petas. Non indigent cælites nostris laudibus: ac nos eorum beneficiis indigemus. Initium hymni venustum est, quâdo cæteros mortales inuitamus ad sanctorum nobiscum concordibus votis modulanda præconia: cū salutamus eosdem, vt Prudentius Bethleemitas pueros.

*Saluete flores martyrum,
Quos lucis ipso in limine
Christi insecutor sustulit.*

Item cum exordimur ab exclamatione. Exclamationibus autem, & admirationibus totos interdum hymnos complere licitū est. Iam verò hymnis ecclesiasticis perpetuo eam clausulam adiungi animaduertimus, qua patri, filio & spiritui sancto gloria honorque attribuitur, hac aut similibus rationibus.

*Deo patri sit gloria,
Et unq̄ soli filio,
Cum Spiritu paraclito
Et nunc & in perpetuum,*

Hoc seruauit Hieronymus Vidas hymno. in D.
Homobonum.

*Regis tamen sit gloria
Horum datorum munerum.
Qui trinitus, vnus, omnia
Regit Deus per sacula.*

Et Sannazarius in diuum Gaudiosum.

*Laus tibi cuius pater, atq; princeps,
Omnium rector simul & creator,
Quem fides veri studiosatrinum
Credidit & vnum.*

Et Muretus omnes hymnos suos ita concludit.

*Simplex aetheris numinis vnitas,
Qua distincta eadem est, veraq; trinitas,
Æternis vsqueat semper honoribus,
Et terra simul! & polo.*

Idem hymnum in D. Syluestrem Pont. Max. festi-
uè admodum inchoauit ab apostrophe ad urbem
Romam. Scimus autem hoc esse infigne orationis
ornamentum apud Rhetores: inimo enim uero
etiam apud poetas.

*Priscos Roma duces desine laudibus
Efferre immo dicit, quas valida manu
Fines imperij protulerunt tui
Quacumq; Oceanus patet.
Hic solus tibi plus contulit omnibus, &c.*

Præterea hymnus in diem Epiphaniæ, est collo-
quium elegans & pium inter poetam, & Magos. In-
terrogat poeta, quæ ipsos causa è patrio solo huc
adduxerit, quem quæsitum venerint, cui munera
demum apportent. Respondent illi ad singula.
Tum rursus percontatur, quid singula dona sibi
velint: id Magi explicant. Hymnus ita distinctus
sequitur.

- Poeta. *Qua vos caussa Magi, dicite, perpulis
E Vestris iter huc carpere sinibus?
Quem tanto studio queritis anxij?
Quoque hac munera pertinent?*
- Magi. *Nos stella insolitis humanis huc trahit,
Et dux certa viam perpetuò præs,
Iudae populis qua cupientibus
Regem significet datum.*
- Poeta. *Auri isthac sed enim quid sibi pondera,
Myrrha mirificus quid sibi vult odor;
Aut qua cum populus sacra Deo facit
Aris thura solent dari?*
- Magi. *Rex auro colitur, thura deam accens,
Nostri myrrha homines post obitum linunt.
Huic ergo hac pariter munera congruunt,
Qui est Rex, est & homo, & Deus.*

Antequam colophonem addam, vnum monebo. Est autem hoc. Caueamus $\delta\mu\omicron\iota\omicron\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\tau\alpha$ in dimetris iambicis, quæ in Ecclesiasticis hymnis perpetuo solent, anxieque seruari. Nec mirum, quâdo eum leporem similiter quæsitum studiosè videmus in aliis plurimis, quæ leguntur & canuntur in templis. Si inciderint cum aliqua festiuitate, non erunt reiicienda, tanquam absolutè semperque vitiosa. Inuestiganda autem, & continenter vsurpanda nequaquam.

DE HYMNIS IN VIRG.

Dei matrem.

CAPVT XXXIV.

Q V A N D O Ecclesia Catholica honoribus augustissimis Mariam virginem Dñum

atq; hominum Regiam prosequitur, eamq; mū-
 dus vniuersus suppliciter meritò veneratur, puta-
 ui etiam in hoc libro, atq; adeo in ista hymnorum
 disputatione aliquem tam sacrosanctæ atq; diui-
 næ matri, & qualemcunque honorem præ cæteris
 cælitibus esse tribuendum. Cuius virtutes com-
 mendationesq; cum omnes pæne omnium libros
 expleuerint, deesse materia hymnographis nun-
 quam possit. Mihi tamen rem totam animo com-
 plectenti, Deiparæ hymni in duo genera videntur
 posse distribui, nempe vt alij vniuersi, seu vagi sint,
 alij proprii seu certi. Id est, vt quidam eas laudes
 comprehendant, quæ in Virginem quouis tem-
 pore possint conuenire: quales sunt, quod nata in
 familia Dauidis, quod semper virgo, quod pudica,
 verecūda, demissi animi, prudens, tabernaculum
 diuini spiritus, genitrix Dei, quod historiis tam
 multis iam olim adumbrata (quæ cæseri poterunt)
 quod à prophetis prænuntiata, quod humani ge-
 neris amantissima, &c. Alij pertineant ad dies sol-
 lennes, illi ab Ecclesia dicatos, ad Conceptionis,
 Natalis, Annuntiationis, Visitationis, Expiationis,
 Assumptionis: vt sint, inquam, horum dierum pe-
 culiaries ac proprii.

In Cōceptione ergo prædicabimus, & suspicie-
 mus admirabilem prærogatiuam, quod in solam
 hanc macula illa fœdissima originis non cecide-
 rit: addemus causas *τῆς τᾶν τῶν δὲ δικαιοσύνης* breuissi-
 mæ. In Natalibus gratulabimur orbi terrarum di-
 uinissimæ huius puellæ ortum, quam Deus pater
 placidissimis oculis, vt vnigeniti sui futuram pa-
 rentem aspexerit, cui totum cælum arriserit, & ap-
 plau-

plausit. Valebit hęc vna & altera dulcis comparatio à nitidioribus flosculis, aut rotis exorientibus petita. Item ab aurora, à sole, à stella surgentibus: harum quippe rerum spectacula gratissima sunt, & insignis est earūdem pulchritudo. Ad gaudiū præterea & tripudia mortales excitare oportebit. In Annuntiatione satis fuerit rem gestam cum stupore describere. In Visitatione matrum sibi occurrentium latissimos complexus, & paruuli prophetæ intra vterum maternum exilientis, ac præsentem Deum gestu, non voce salutantis officium. In expiatione Simeonem senem vlnis sustinentem infantulum, cuius nec aspectu expleri, nec osculis satiari queat. In Assumptione magnificentissimam virginis triumphū attingemus, & maiestatem quam adeptam apud filium sit. De hac assumptione, quid D. Bernardus suo more, dulci videlicet eloquio scribat, accipiant, & sibi pro argumento vsurpent poetices alumni. *Quod se paruuli necdum nati anima liquefacta est, et Maria locuta est: quid putamus quam illa fuerit celestium exultatio, cum et vocem audire, et videre faciem, et beata esse frui presentiam meruerit? Sed et illud quis cogitare sufficet, quam gloriose hęc mundi regina processerit: et quanto deuotionis affectu tota in eam occursum celestium legionum prodierit multitudo? quibus ad thronum gloria cantibus sit deducta? quam placido vultu, quam serena facie, quam diuinis amplexibus suscepta à filio, et super omnem exaltata creaturam? cum eo honore, quo tanta mater digna fuit: cum eo honore, qui tantum decuit filium. Felixa prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui Virgineo mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non felicitiora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextra patris hodie in beata salutatione suscepti.*

scipit, cum ascenderet ad thronum gloria, epithalamiū ca-
mens & dicens: Osculetur me osculo oris sui? Christi genera-
tionem, & Maria assumptionem quis enarrabit? Quantum
enim gratta in terris adepta est praeceteris, tantum & in-
calis obtinet gloria singularis. Nihil etiā impedit, quo-
minus in hymnis istis seu propriis, seu vagis ser-
uentur ea, quae superiore capite praescripta fuerūt.
Vnum restat, quod tacendum non est: oportere in
his hymnis inesse aptam verborum dignitatem
atque pondus, quantum versiculi breues (quibus
potissimum hymnos scribimus) patiuntur, & su-
stinere queunt. Nihil nec vulgare, nec vulgariter
dicendum de Matre Dei, in qua omnia magna, di-
uina, caelestia sunt.

METRA, LONGITVDO
hymnorum.

CAPVT XXXV.

SI hoc in negotio priscorum exempla confide-
remus, minimè ambiguum est, hexametro
hymnos contexi solere. Homerus enim, & il-
lo maior natu Orpheus, & Callimachus in deos
deasque permultos longis versibus condiderunt,
qui ad citharam canebantur. Quos feliciter imi-
tati sunt Ioannes Picus Mirandulanus, & noster
Vida, Scaliger in tres personas Trinitatis, in Virgi-
nem genetricem, Apostolos, Stephanum, Lauren-
tium aliisque caelicolas. Praeterea Vida, sicut ante
eum Iouianus Pontanus, elegiacum carmen adhi-

buit, cum in Christum è cruce pendentem hymnum faceret. In hymnis Ecclesiasticis fermè lyricarum tantum metra frequentantur, & ex horum generibus vt plurimum iambica dimetra acatalecta, itemq; Sapphica. Nos rem cuiuslibet integram relinquimus, & hymnos lyricæ metro factos potissimum probamus.

Hymni qui hexametris versibus fiunt, vt plurimum sunt longissimi, & potius libri seu volumina, vt videre est apud eos, quos paulò ante nominavi. Aliorum generum plerumq; contracti sunt, & non ita multorum carminum. Quanquam Aurelius Prudentius pæne semper conficiat longissimos. Certa mensura constitui non potest. Illud scio, quemadmodum me, sic alios multos scita & ornata breuitate mirum in modum delectari. Ex vna strophe (scilicet quippe libet appellare qualiumcunque versuum quaternionem) non fit lyricum, nec hymnus. Ex duabus apud Horatium legimus Sapphica. *O Venus Regina Cædis*, lib. 1. Ode. 30. Et *Persicos odi puer apparatus*, eiusdem lib. Ode vltima. Et, *Montium custos memor.* Virgo lib. 3. Ode 22. Eodem modo hymnus ex duabus minimum fieri potest.

Et hæc de hymnis pro reuitate nostra. Quæ si nimium pauca, minusq; accurata videbantur, hoc responsum esto, non habuisse me (vt neq; in funebri poesi, quæ tractatio infra, disciplinâ epigrammaticariâ sequetur) cuius vestigiis ingrederer: propterea scilicet, quod hæc pars poeseos nobis quidè Christianis & Catholicis per familiaris, & perquam vsitata est: at non veteribus, aut certe aliter

veteri-

veteribus, quam nobis, vt ex dictis planum fieri potuit. Porro quamuis ecclesiasticorum hymnorum ingens extet numerus, tamē (quod fateri necesse est) non ea diligentia, eorū ingenio contexti, elaboratiq̄ sunt, vt inde artem aliquam plenam colligere queas: magisq̄ illorum auctorum sancti mores admirandi, quam ipsi scribendo magnopere imitandi sunt, iuxta illud, quod ē Grammatico haud contemnendo, cuius præceptionibus puer instituebar, etiam hodie memini.

Tu viuendo bono: scribendo sequare peritos.

DE IAMBÆA POESI.

CAPVT XXXVI.

FACTITATOS esse iambos ante comœdiã quæ ex illis postea proflexerit, quomodo ex heroica poesi tragœdia, auctor est Aristoteles. Nam similiter vt materies grauium, honestarumq̄ rerum, quæ carmen heroicum efficiebat, adiũcta forma dramaticæ imitationis tragœdiam procreauit: sic ridicula, ioci, conuitia, cauillationes, quæ iambico tractabantur, dramate adhibito ipsam comœdiam genuerunt. Ergo iam tum illis temporibus res humiliores, maledicta, iocationes materiam dabant iambographis: qui poetæ vti deinde sunt in Comicos, manēte eadem materia, forma verò τῆς μιμήσεως commutata. Constat igitur, quam sit antiqua hæc poesis: nempe æqualis seu æquæua ipsi heroicæ. Cùm porro prisca mor-
tales

tales iambicis plerunq; numeris mutuùm rodere, & lacerare consueuissent, & hi se inter maledicendum obiurgandumq; frequentes offerrent (quò etiam *κατὰ τὸ ἰαμβίζειν*, conuitiari, probra iacere nominatum hunc versum contendit Aristoteles) euenit, vt qui postea versibus corruptos & improbos aliorum mores, vitamq; insectarentur, hosce numeros sequerentur, tanquam instituto accommodatissimos: siquidem & Strabo ait: *ὁ δὲ ἰάμβου κακιστοῖς οἰκεῖ ὅτι καὶ τῷ ἰαμβίζειν*. Et quia vitia acularèt poetæ iambici, solutosq; hominum mores liberius & acrius reprehenderent, permissum id illis fuit, siue peccatorum, siue peccantium odio: tantòque magis permissum, quod illuc negotium ad corrigendas vitæ rationes, & emendandos animos non parum valere animaduersum est: cum quisq; in studio haberet, vt in istam aciem, hoc est in poetarum vituperationem, reprehensionem, maledicentiam ne incurreret.

Cognosci iam potest, vt existimo, in quibus qualibet sue argumentis potissimum exerceatur hoc genus poeseos: in obiurgationibus, reprehensionibus, vituperationibus, detestationibus, quorum omnium materia sunt vitia, scelera, flagitia, mali mores deniq;. Item quæcunq; nō decent, aut aliena sunt virtutis, grauitatis, honestatis. Non ergo adhibendum hoc genus carminum neq; ad probos, & innocentes vulnerandos, neq; ad nocentes & improbos commendandos: quandoquidē quomodo in hos non cadit virtus, quam solam laudari par est: sic in illos non cadit turpitudine, quæ aut sola, aut maximè vituperatur. Haud iniurià sxiuit hoc

hoc stimulo Catullus in Suffenum, Egnatium, Strumam, Vatinium, Mamurram, Casarem. Horatius (quanquam epodis) in Manam libertum Pompeij, in Mzuium poetam, homines ineptos, arrogantes, superbos, honore indignissimos, luxuriosos, inuidos, impudicos. Ex his duobus folis discere possumus rationem modumq; huius carminis rectè componendi: in aliis vix eiusmodi iambos inuenias, vt de imitatione admodum cogitandum sit. Ac Horatius quidem apud Latinos primus se esse gloriatur, qui hoc carmen dederit: in quo ab illa Archilochia acerbitate & verbis, quæ Lycamben ad laqueum compulerunt, abstinuerit: eius tamen poetæ vim & spiritum retinuerit, atque expresserit.

Parios ego primus iambos

Ostendi Latio, numeros animosq; secussa

Archilochi, no. res & agentia verba Lycamben.

Significat ergo Flaccus se moderatiore extitisse. Catullum antiquiorem quin boni harum rerum æstimatores omnibus iambographis Latinis præferant, nihil dubito. Vsurpant nihilominus iambum, etiam si id minus propriè, in laudatione, in gratulationibus Catullus, & Flaccus. Ille Phaselum suam prædicat, & peninsulam Sirmionem: hic vitam rusticâ. *Beatus ille qui procul, &c.* præterea Canidiam venificâ irridet. Docet Aristoteles conuenire iambicis verba translata, & cum maximè imitetur locutionem quotidianam seu vulgarem, ea nomina, quibuscunque in sermonibus vteretur aliquis: cuiusmodi sunt, inquit, propria & translata, & ornamentum. Qua voce putant Aristotelem signifi-

significare voluisse, hoc poema maxime excoli, & ornari debere. Illud ad extremum nosse te velim, nomine iambi siue iamborum intelligere, & accipere frequenter doctiores non pedem (siquidem de pedibus non disputamus) sed ipsum versum: sic enim cum pes, tum versus, eadem scilicet voce sæpenumero appellatur. Hac eadem voce (quomodo etiam cum dico, iambicum siue iambeum) intelligo nihilominus illud genus senarij quod vltimum pedem spondeum postulat loco iambi: quem tamen spondeum præcedat iambus. Quod idcirco fieri oportet, vt versus nimia tarditate ne languescat. Quanquam Græci, quibus est nihil negatum, & Seuerinus Boëtius lib. de consolat. philosophiæ spondeum quinta sede collocare non verentur. Huiusmodi versus scazontes seu choliambi, quasi dicas claudicantes seu claudi, aut mutilati iambi vocantur (priores enim, qui iambo finiuntur, recti dicuntur) quibus persæpe vtitur Marcialis. Etenim cum versus iambicus ad maledicendum reperiatu aptissimus, tum nescio quo pacto in hoc vno negotio supra cæteros isti scazontes excellunt. De vtroq; Ouid.

Liber in aduersos hostes stringatur iambus,

Seu celer, extremum seu trahat ille pedem.

Lege Politian. Miscel. cap. 64.

DE SATYRICA POESI.

NOMEN, ORIGO, ET NATVRA

Satyræ.

CAPVT XXXVII.

P O E M A T I S huius appellatio vnde nam tandem facta fit; necdū pro certo affirmari potest. A lancis genere inditam esse quibusdam placet: illo nempe, quo sacris cerealibus primitiæ inferebantur fructuum dissimilium. Sic in satyra, inquit, variz ac diuersæ res tractari solent, quibus illa velut expletur & satiatur. Hinc atque à satietate satyram, quasi saturam appellari visum est; à quibus parum dissentiunt, qui à satyra farciminis genere, quod auctore Varrone passa, polenta, nucleis pineis mulso conspersis farciebatur, & tãquam saturabatur, deductum hoc nomen putant. Malunt alij à satyra lege quæ multas leges, multaque vitia vno quasi fasce comprehendebat. Fortassis autem lex ista satyram consecuta, potius ab ipsa nomen accepit, quam dedit. A saliendo quoque dictam crediderunt aliqui, ob argumentorum varietatem: per quam fit, vt more satyri animantis illius sine modo atque ordine huc illuc ferri, rapi, ac volitare videatur. Quid si ab ipsismet satyris? quando in hoc poemate videmus diis illis petulcis, lasciuis, dicaeibus digna proferri, & satyricis fabulis ista ipsa poesis successit. Inter ipsos enim actus tragœdiæ, aut etiam acta iam tragœdia, vt il-

vt illius seueritas tristitiaq; risu, & hilaritate aliqua temperaretur, satyros inducebant, qui iustibus, iocis, scommatis festum, & tan. atrocibus rebus audiendis inestum ac perturbatum spectatorem reficerent, atque ad iucunditatem traducerent. Nam tragœdiæ ipsi hilaritæ & risus inimicae sunt. Horat.

*Carmine qui tragico Cilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper
Incoluim grauitate iocum tentauit: eo quod
Illecebris erat & grata nonitate morandus
Spectator functusq; sacris, & otus, & exlex.*

Verùm istæ in Latinis tragœdiis non fiebat, & Græcorum inuentum putatur. Fabulæ satyricæ non multum diuersæ fuerunt ab Atellanis: cum utrobique mos esset, omnia suis ac propriis verbis Cynice, id est, sine pudore efferre, sermone parum verecundo, libero, aculeato, & ad risus eliciendos idoneo: quos quidem satyri etiam vultu, & toto corpore mouebant. Exclufi postea dicuntur tragœdia satyri, & migravit in comœdiam veterem illam satyra, vbi locus procacitati & licentiæ satyrorum dari opportunior putabatur. Chorus autè maximè satyricus, & acerbus fuit, ac cines improbos nominatim, nobiles iuxta ac ignobiles carpere solitus est. Cum igitur id potentioribus vehementer displiceret, & limites egredi chorus censeretur, sublatus est. Itaq; Horatius.

*Succesit vetus his comœdia non sine multa
Laude, sed in vniuersam libertas excidit, & vni
Dignam lege regi. Lex est accepta, chorusq;
Turpiter obtinuit sublato iure nocendi.*

Sed antiquæ comœdiæ locum apud Latinos occupauit

cupavit satyra, quod genus poematis Græci nō fecerunt, teste Quintil. Numeros Latini mutarunt, seu novam quandam formam maledicendi atque insectandi repererunt. Primus satyrographus Lucillius, maior auunculus Pompei Magni, qui primus nasi stylum acuisse dictus est à Plinio. Hic in civium viciis liberrimè, ac falsissimè accusandis, planequè satyricè exagitandis primo iambis vsus est: quemadmodum Varro quoque post illum. Deinde senarios in hexametros mutavit, quia hic versus narrationi congruebat magis. Hunc Fabius & primùm fuisse Satyricum, & insignem laudè adeptum scripsit. Post Lucillum numerantur Terentius Varro, Horatius, Persius, Iuuenalis. Arbitror iam satis intelligi, quale sit poema satyra: verbanum nempe, iocosum, falsum, ad reprehendendos mores corruptos, & insectandam vitæ improbitatem comparatum.

ARGUMENTA, FINIS, VTI

istæ satyræ.

CAPVT XXXVIII.

QUEMADMODVM priscæ illius comædiæ, item iamborum, & quorundam epigrammatum, ita satyræ quoque materia dici potest turpitudine vel risu digna, vel odio. Quocirca si quid ridiculum, aut odiosum non est, habet autem luctum, terrorem, commiserationem, vt res tragiædiarum, in satyram minimè cadit. Ergo in duobus peccatorum vitiorumue generibus persequendis omne studium satyrici versabitur, quorum

L

rum

rum aliud risum, aliud detestationem mereatur. Quanquam aliquando flagitia & scelera magna etiam ridentur, & multò falsius. Sæpius tales risus ridet Horatius, & est cæteris duobus iocosior. Persius tristior est, Iuuenalis petulantior. Primum rectè appellaueris festiuū ac lepidum derisorem, secundum tetricum césorem, tertium petulcū & satyricum, & satyrum. Irridet & exagitat satyra inertes, parasitos, deformes, loquaces, ingratos, ambitiosos, pdigos, libidinosos, potatores, auaros, fœneratores, ficarios, fures, adulteros, &c. Rectè etiā fecerit, qui morbos animi satyræ subiecerit, quòd in his non secus occupata est, quam medicorū ars in doloribus, vulneribus & ægrotationibus corporum. Proponit vtraque sibi sanitatem: sed ista oratione, illa potionibus & herbis. Medicinas ambæ ægrotis faciunt amaras, insuaues, & ingratas, fecant, vrunt, non parcunt. Ergo satyram ad homines absterrendos à vitiis, & ad virtutem obiurgatione irrisioneq; impellendos natā habemus confiteri. Ex quo patet, quante sit eius vtilitas: corriguntur nimirum peruersi, & reliqui aculeos poetarum istorum metuentes, à nequitia & scelere longius refugiunt. Et quoniam amore virtutis abstinere se à prauis actionibus nolunt, formidine huius pœnæ & infamiæ, quod nolunt, id facere compelluntur. Veruntamen ioci & sales satyrici careere obscœnitate rerum verborumq; debent, & crimina libidinesq; ita reprehédi, vt ne dum animos reorum purgare volumus, alios interim sinceros & innocentes collutulemus, & ad morum turpitudinem quasi inuitemus. Diligentior hac in re Persius, & seuerior quam Horatius, & Iuuenalis.

ARTIFICIVM SATYRAE.

CAPVT XXXIX.

DOCVIMVS satyrain quandam esse medicinam: quapropter ne ea ob amaritudinem ab aegroto statim respuatur, imitandi nobis erunt medici, de quibus ita Lucretius.

*Nam veluti pueris absinthia terra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoque liquore,
Ut puerorum atas improvida ludificetur
Labrorum sensus, interea per potes amarum
Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius tali tactu recreata valeat.*

Eodem prorsus modo illinenda sunt quibusdam suauitatibus obiurgationes satyricæ: vt æquiore animo excipiantur iocis nempe & facetiis, quibus quodammodo animi ad hanc alioqui amarâ positionem exhauriendam præparantur, & inducuntur. Sed oræ poculi nimirum vrbanitate ista condiuntur, & tum demum sentitur medicamento amarities, cum est in ipsa viscera demissum. Quam rationem mirificè tenuit Horatius, qui admissus circum præcordia ludit, Persio teste. Nec dubitauit ipsemet hac de re prædicare.

*Prætereane sic, ut qui iocularia vident
Percurrant, quanquam videntem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.*

Et quamuis ad virtutem cohortari, à vitis autem auocare magna contentione debeat satyra, non ideo tamen eam de ipsis disputare conuenit: quod munus philosophiæ relinquendum est, quæ & ma-

gistra virtutum, & vitiorum sola explicatrix habetur. Versutum, sagax, callidum, disertum, acutum ingenium hic requiritur, & à leporibus minimè abhorrens atque alienum. Vtebantur satyrici veteres plerunque fictis nominibus, cum timerent potentiores in se ciues irritare, si eos aperte laceſsiuiſſent. Aliquando ita fictis utebantur, vt tamè eorum ſignificatio cum illorum vita moribusq; congrueret. Interdum vera nomina ponebant, cum aliquos ſimili ſcelere inſignes exagitant: Sic Nero pro crudeli, Clodius pro mœcho, & cætera ad eundem modum. Noſtri poetæ, quod iam pridem obſeruauī, quando epigrammatis, ſatyris, aut alia quacunq; poeſi flagitium allicuius, aut peccatum duntaxat reprehédunt, parant nominibus, & ex Martiale, Horatio, Iuuenale mutua ſumunt. Pontilianus, Fufcus, Ponticus, Gargilianus, Porcuthumus, Ciaphyre, Creſtilla, Lycoris & ſimilia: aut ipſi noua quædam fingunt ex vocibus ſeu græcis, ſeu latinis, ſeu barbaris. Amat ſatyra varietatem materiæ & argumétorum, crebras ſententias, & acutas, atq; etiam acres, dictionem ſubmiſſam, quotidianæ locutioni ſimilem, remiſſos mollioreſq; numeros, puritatem & elegantiam in verbis. Partes certas nullas habet: aliquando inſinuatione, ſæpius abrupto & incitato principio vitur. Et licet abrupta principia ſint, ad totius tamen corporis compositionem pertinere debent: ſemperquè loco exordij aliquid eſſe neceſſe eſt, quod ad ea quæ ſequuntur facilem comparet beneuolumq; auditorem. Arque illo principio Horatius,

*Quis sit Macenas, & nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obtulerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?*

id proponit, quod ubi longa exemplorum enu-
meratione probavit, aptè concludit.

**POETICARVM IN-
STITVTIONVM LIBER
TERTIVS.**

DE EPIGRAMMATE.

**NOTATIO, ET VSVS EPI-
grammatis.**

CAPVT I.

EPIGRAMMA παρὰ τὸ ἐπιγεγραμμένον, super-
scribere, seu inscribere, principid erat
tantum ἐπιγεγραμμένον, superscriptio, seu in-
scriptio, & quidem ἀμείβετον, seu numeris
libera: nam breuia poemata, quæ nunc epigram-
mata vsurpantur, posterius hanc appellatione tu-
lunt. Apud Strabonem huiusmodi legitur epi-
gramma in Cyrum, quod est eiusdem epitaphiū. ὃ
ἄνθρωπε, ἐγὼ κῦρος ὁ τὴν ἀρχὴν τοῖς Πέρσις κλησάμενος,
καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύς. μὴ ἔν φρονήσεις τὸ μνήματ' Ἀυ-
δι διατορ: ego sum Cyrus Asia Rex, qui Persis imperium
peperi: ne itaq; mihi sepulcrum inuiseris Pausanix v-

nica vox, ἐνάλι⊙, epigramma vocatur, sic enim inquit: ἐπίγραμμα ὅτιν αὐτῶ, ἐνάλι⊙, vt si dixisset, ἐπιγραφὴν ἔχει, ἐπιτέγραψαι αὐτῶ. Fuerunt igitur epigramma olim pauca verba, poeticis soluta numeris, & pro elogiis inscripta, aut incisa statuis, trophæis, imaginibus, clypeis, nauibus, sepulchris, monumentis, delubris, ædificiis, magnificis demum operibus. Quam postea varius ac multiplex eiusdem vsus increbuerit, ex Anthologia epigrammatum Græcorum, ex epigrammaticis Latinis, Martiale potissimum, & ex iis quæ deinceps differrentur, planissimum fiet. Videlicet quidquid de re tum animata, tum inanima eleganter, acuté, vrbane, breuiter ἐμμέτρως, seu versu dictum esset, seu laudationem, seu vituperationem, seu triste, seu lætum, seu aliud quippiam contineret, epigrammatis ambitu ac terminis includebatur, nullo ad inscriptionem respectu.

LAVS EPIGRAMMATIS, MATERIA, difficultas.

CAPVT II.

EPIGRAMMA non solum propter elocutionis concinnitudinem, venustatem, dulcem in modum cadentes numeros, breuitatem, varias denique blanditias, delectationes, verum etiam propter acumen, & ingenium admirari consueuimus. Reliquæ species poematum suo vnaquæque artificio magnam lectori voluptatem, magnam poetæ gloriam conciliat. Ars epigramma-

tum

tum æquè nobis vtramq; pollicetur. Iam ipsa horum componendorum exercitatio perpolit ingenium, & quodammodo elimat. Ad prudenter, ingeniosè, lepidè dicta cum in aliis subitò animaduertenda, tum in nostris sermonibus, Marte nostro adhibèda nos velut magistra instituit ac præparat. Verborum luxuriam, vt foliorum, amputat, nihilq; inane, & otiosum permittit. Ad delectandum, & mouendum valet plurimum.

In rebus autem epigrammati subiectis maxima est, ac pæne incredibilis vicissitudo. Hoc insigne & memorabile dictum: illud festiuum acroama: hoc facetum apologum: istuc lepidum, aut graue prouerbium complectitur. In alio est laus, in alio reprehensio, in alio admonitio, aut cohortatio, aut conquestio, aut iocatio, aut fabula, aut lusus, aut simile quid. Atq; vt Horatius de versibus impariter iunctis, hoc est elegiacis, primùm iis fuisse inelusam querimoniam, hoc est, res tristes, post, sententiam voti compotem, hoc est, optatas & secundas: sic nos dicamus licet, tristitia, & læta esse epigrammatis materiam, quibus duobus generibus tanquam summis omnia cõprehendimus: sicut illis verbis Horatianis interroganti de materia elegiaci carminis, probè respondetur.

Cæterùm quam egregium, tam difficile est suis numeris perfectum epigramma. Non igitur satis est delegisse materiam, lætissima vocabula contraxisse, adiuncta ad nomen seu epitheta (quam non citra delectum) in promptu habere, suoque dicendi caractere efferre didicisse: videndum præterea, vt aut profimus, aut delectemus, aut vtrunque simul effectum demus. Conandum,

vt eadem ista quàm breuissimè, quàm argutissimè, certè quàm prudentissimè præstemus. Leuia remissè, molliterq; attingenda, ridicula facètè, trifia seuerè, grauia grauius. In opere longo fas dicit Horatius somnū poetis obrepere: in epigrammate quia breue est, intelligētia nostra simul omnia concipit, & oculi vno aspectu parnam picturam totam hauriunt. Vtrobique autem, quoniam ad iudicium statim tota referuntur, & puffilla pictura, inquam, & epigramma, facillimè si quid peccatum est sentimus. In scriptione diffusata declinanti paulum à recto datur venia: in parua & modica, etiam modica macula offensionem habet. Si non totum optimè fecerit, totum vitiosum dicitur. Adde quod non omnibus ea obari solent in epigrammate. Hic ducit acutum, ingeniosum, falsum, quod alter frigidum, plebeium, insulsum. Ita displicendi metus, acerrimus laboris hortator fiet. His & aliis de causis, quod de toto genere Cicero, id nos de epigrammaticariis seorsim affirmemus: *in horum numero peritō exoriri aliquem excellentem.*

DEFINITIO EPIGRAMMATIS,
eiusq; prima diuisio.

CAPVT III.

EPIGRAMMA, vt est proprium poetarum, est quoddam breue poema, cum simplici casu sibi rei, vel personæ, vel facti indicatione: aut ex proposito aliquid deducens. Hæc definitio ex diuisione conficitur, quemadmodum Cicero in Topicis defini-
re do-

re docet, & duo summa epigrammatis genera, spectata eorum forma comprehendit, simplex nimirum, & compositum. Æneas dedicans clypeum Abantis, rem carmine signat, nempe hoc.

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

Plura de se Virgilius illo disticho, quod sibimet moriens fecit.

Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc

Parthenope: cecini pascua, rura, daces.

Indicat patriam, locum mortis, sepulturæ, genera scriptorum suorum. Nec enim eo prima forma ab altera fecernitur, quod vnum aliquod tantummodo indicet: nec ob id vocatur simplex: sed quod nihil in ea nisi indicatio, nulla compositio: de qua compositione infra agemus. In priore videas pleraque versari epitaphia. In quo quæ exprimuntur & indicantur, conuenienter antiquitati (cuius præsertim anathematum, statuarum, monumentorum ac trophæorum ἐπιγρᾶμῶν multæ) simpliciore filo, minoreque cura exprimenda, & indicanda sunt.

AMPLIVS DE SIMPLICI COM-
positoq; Epigrammate, & in extremo
secunda diuisio.

CAPVT IV.

MANNA rigitur quod docuimus, esse quædam simplicia epigrammata, quædam concreta siue composita. Simplex, in quo res aliqua, persona seu factum exprimitur, nullatq; in-

est comparatio: quemadmodum duobus superioribus exemplis est cognitum. Compositum, quod ex propositis aliud quiddam, idem aut maius, aut minus, aut æquale, aut diuersum, aut contrarium deducit. In omnibus his collationes siue relationes perspicis, quibus & tollitur simplicitas, & gignitur comparatio, siue compositio. Exemplum vbi maius aliquid ex propositis deducitur, hoc sit. Martial. lib. 1. de Carpophoro.

*Sacula Carpophorum, Caesar, si prisca tulissent,
Iam nullum in monstris orbe fuisset opus.
Non Marathon taurum, Nemeæ frondosa leonem.
Arcas Manalium non simulisset aprum.
Hæc armata manus Hydra mor: Æna fuisset,
Hinc percussa foret tota Chimera semel,
Inpedes posset sine Colchide vincere tauros,
Soluere & Hesionem solus, & Andromeden.
Herculeæ laudis numeretur gloria, plus est
Ris denas pariter perdomuisse feras.*

Et lib. 11. laudatur Nerva Traianus.

*Tanta tibi est rellæ reuerentia, Caesar, & æquis,
Quanta Numa fuerat, sed Numa pauper erat.
Ardua res hæc est, opibus non tractare mores,
Et cum tot Cræsos viceris, esse Numam, &c.*

Quando minus. Toscanus tom. 1. Collectaneorum ex illustribus poetis Italicis.

De C. Iulio Cesare.

*Speclat Alexandri pilla ut certamina Caesar:
At ego nondum aliquid gesti, aut, illacrymans,
Quid si & Alexander spectasset Caesaris actus
Dixisset: Persas vincere pigritia est.*

Quando par aut simile. Leontij in Alexandrum Macedonem.

ἦλλοι μὲν τρωὶν συγκατάθανεν, ἔδ' ἐπ' χεῖρας
 ἀντήρε Δαναῶν ωκυὸν ἐπερχομένοις,
 πῆλλα δ' Ἀλεξάνδρῳ συναπώλετο. πατείδες ἄρα
 ἀνδράσιν, ἢ πατέρας ἄνδρες ἀγαλλόμεθα.
 Hektoris ☉ Troia fuit exstus unus, & ipse
 Dardanidum soboli mox dedit i nauis,
 Pella ☉ Alexandri fuito comes. Him. decus ais
 Esse viros patria, nun patriam esse vris.

Catullus ad Quintium.

Quinti si tibi vis oculos debere Catullum,
 Aut aliud, si quid charius est oculis:
 Eripere ei noli multo quod charius illi
 Est oculis, si quid charius est oculis.

Martialis lib. 1. de leone Cæfaris, in cuius ore lude-
 bant lepores illæsi.

Aethereus aquila puerum portante per auras, ☉ c.
 Quando dispar, seu diuersum. Martial. de leone &
 Lepore lib. 1.

Resibus his tauros non eripere magistri,
 Per quos prada fugax itq; reditq; lepus.
 Quodq; magis mirum; Velocior exis ab hoste,
 Nec nihil à tanta nobilitate refert.
 Tutior in sola non est cum currit arena:
 Nec cauea tanta conditur ille fide.
 Si vitare canum morsus, lepus improbe, quaris,
 Ad qua confugias, ora leonis habes.

Quando contrarium, seu repugnans. Catullus.

Odi ☉ amo, quare id faciam, fortasse requiris,
 Nescio, sed fieri sentio, ☉ excrucior.

Martialis ad Dindymum, lib. 4.

Inqueris, fugio, fugis, insequor, hac mihi mens est:
 Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

In haben-

In habentem varios mores lib. 14.

Difficilis, facilis, incundus, acerbus es idem,

Non possum tecum viuere, nec sine te.

Sunt qui tres tanquam classes epigrammatum constituere. Vnam eorum, quibus ad rerum inscriptiones utimur, vnde nomē ipsum est natum, quæque prima origo epigrammatis fuit. Alteram, quibus laudes alicuius aut vitia explicamus, siue quibus laudamus, aut vituperamus. Tertiam, quibus fortuitum quippiam, vel nouum, vel admirabile quod acciderit argutè exponimus: vel ipsa liquid excogitamus, & comminiscimur. Primi generis paradigmata iam supra adduximus: alterius, & postremi affatim hoc in libro adducentur. Et ne diu te suspensum teneam. Fortuiti & rari, seu inopinati euentus est illud Carpyllidæ in eum, qui piscaturus, reti caput naufragio mortui attraxit: quod cum manu scalpendo sepulcrum parans terræ mandaret, improuisè thesaurum inuenit. Conclusio est, iustos viros pietatis mercedē haud amittere.

ἰχθύας ἀγκίστρῳ τὶς ἀπ' ἡόνῳ ἄττει χι βάλλων

εἴλυτε ναυγῶ κρεῖτα λιποτειχία.

ὀικτῆρης δὲ νέκυν τὸν ἀσώμαλον, ἐξ ἀσιδήρου

χεῖρῳ ἐπισκάπτων λιτὸν ἔχων τεύρον.

εὔρε δὲ κευθόμενον χευσθῶ κτέαρ. ἥρα δικαίοις

ἀνδράσιν εὐσεβῆς ἢκ ἀπόλωλε χάρις.

Et illud Germanici Cæsaris ex Græco.

Therax puer astricto glacte dum ludit in Hebro,

Frigore concretas ponderere rupit aquas.

Dumq; ima partes rapido traherentur ab amne,

Abscidit heu tenerum lubrica testa caput.

Orba quod inuentum mater dum conderet Urna

Hoc peperit flammis, cetera, dixit, aquis.

Admirabile seu magnum fit hoc, de matre Lacæna: quanquam etiam fortuita sæpe magna sunt, & contra item, magna fortuita.

γυμνὸν ἰδίου λάχανα παλίντροπον ἐκ πολέμοιο

παῖδ' ἔον ἐς πάτραν ὠκὺν ἰέντα πόδα,

ἀντὶν ἀίξασα, δὲ ἵπαι' ἤλασε λόγῳ.

ἄρρενα ῥηξάμενη φθόγγον ἐπὶ κτυμένῳ.

ἄλλοτερον πάριος εἶπεν γίν', ἔρρε σὸθ' ἄδαν.

ἔρρ', ἐπεὶ ἐφείσω παλίδαι καὶ γένεταν.

Marullus sic latinè.

Mater Lacæna consecrata filium

Relicta inermem parmula.

Progressa contra traucit ferro latus,

Super necatum his increpans:

Abi hinc, morere, non digna me proles, abi

Mentire patriam, & genus.

Eorum quibus ipsi materiam inueniunt poetæ, siue utiocentur, siue ut serua dicant, numerus infinitus est. Propterea cum pleni sint libri, quid opus exemplis in re clarissima?

TERTIVM DIVIDITVR EPIGRAMMA, secundum tria genera poematis.

CAPVT V.

POTEST non immeritò videri epigramma pusilla quædam pars, seu renocari posse partim ad tragediam, partim ad comædiam, partim

partim deniq; ad epopœiam. Quare cum hæc tria genera poeseos materia discrepent, epigrammatis item materia non erit vna, sibiq; similis: ideo nec ipsa epigrammata. Ex epopœia sumit epigramma laudationes in primis excellentium virorum, urbium, fluuiorum, portuum, locorum, fontium, monumentorum, &c. Fabulosa quoq; haud aliunde sumuntur. Hinc igitur fit, vt in Epigrammate loquatur mira cum venustate deus, vt nympa, satyrus, &c. quin aliquando amnis, fons, arbor, statua, mons, vrbs, tumulus, locus, animal cum aliis, aut cum ipsomet poeta. Tragœdiæ propria est rerum grauium illustriumq; tractatio, quæ multum doloris, & commiserationis, multum pariant admirationis. Dolorem afferunt atrocia. Commiserationem eadem ipsa, si aut immereti eueniunt, aut accidunt inter consanguineos, inter parentes & liberos, inter fratres & sorores. Fortuita commouent admirationem. Sunt autem admirabiliora, quando præter opinionem aliud ex alio dependet, vt in vita Oedipi, de quo habemus tragœdiam Senecæ. Hæc omnia aptissima sunt conficiendis epigrammatis. Hinc tam multa, præsertim apud Græcos, in heroas, Priamum, Hectorem, Achillem, Aiacem, Alexandrum & alios. Apud Latinos in Scæuolam, Pompeium, Cæsarem, Catonem, Lucretiam, Porciam, &c. Ad tragœdiam quoq; reiciantur, quæ in mortem interitumque alicuius scribuntur: est enim per se res tragica mors. In comœdia prisca poetæ homines impudè, ac nominatim accusabant, irridebant, contemnebant. Quæ materies, probrosa & ridicula scilicet, conuenit etiam epigrammatis, quorum auctores aliena pec-

eata multo sale ac lepore patefaciunt, insectantur,
 atq; irrident. Nec nominibus abstinent, quod re-
 prendit præfatione libr. 2. Martial: quamuis ea
 sæpius commutent, aut pro veris ficta supponant:
 rem enim ipsam intelligi ab omnibus nihi' vetat,
 pudori autem & famæ hominum consulendū est,
 si consuli adhuc potest. Vetus quoq; comœdia la-
 sciuis vocibus, & sententiis abundabat, quæ con-
 suetudo in epigrammata irrepfit, quorum pluri-
 ma. potissimū Martialis, videmus esse plena tur-
 pitudinis & nequitæ, & hanc epigrammatum esse
 linguam homulus ex luto & argilla factus asserit.
 Ab epigrammatis eiusmodi temperare nos oportet.
 Ex comœdia item antiqua ioci & sales ad epi-
 grammata profluxerunt. Illis quæ habent spem,
 metum, suspicionem, amorem, desiderium, dissi-
 mulationem, subitam lætitiã, insperatum in-
 commodum, misericordiam, fortunæ commuta-
 tionem, & alia huius generis, nouam comœdiam
 præbuisse materiam sit credibile.

QVARTA DIVISIO EPIGRAM-
 matis secundum tria genera
 causarum.

CAPVT VI.

VTciuilis eloquentia in tripartita causarum
 varietate exercetur: sic epigramma non in-
 commodè ad totidem, eademquæ genera
 fermè redigi potest. Itaq; ad iudicium reuocabun-
 tur omnia, quibus aliorum vitia, scelera & mala
 facinora accusamus, quib⁹ expoſtulamus, expro-
 bramus,

bramus, minamur, infimulamur, inuehimur, &c. Ad deliberationem, quibus suademus, dissuademus, hortamur, dehortamur, petimus, deprecamur, inuitamus, consolamur. Ad exornationem pertinebunt quibus laudamus, vituperamus, siue homines: siue res alias quascunq; idq; siue in ipso homine: siue extra hominem. Item quibus commendamus, gratulamur, gratias agimus, aliquid dedicamus, & iocosa, quorum materia est turpitudine sine dolore, quę potius risum excitet, quam indignationem. Quanquam etiam in his, quę ab Aristotele 2. Rhetor. dicuntur *φθασπυρά*, vt vulnere, cædes, fames, morbi, & in his quę odium indignationemq; merentur, vt fraudes, furta, adulteria, &c. iocari, ridere, aculeum exerere, & quidem magis in posterioribus istis, mos est: quę proinde in iudicialibus licebit numerare, quoties talia extiterint.

EXEMPLA IUDICIALIVM.

Afinium Catullus de furto postulat. Nam secundum cœnam, quando conuiuę vrbauitati indulgere, & poculis capacioribus potere consueuerunt, ipse mappas illorum, siue sudaria surripiebat, vt apud Martialem Hermogenes. Et cum hoc valde facerem, & nimis lepidum putaret, eundem leporem in Catullum exercuerat.

*Marrucine Afini manu sinistra
Non belle steris in ioco atq; vino.
Tollis lintea negligentiorum.
Hoc falsum esse putas? fugit te inepte.
Quamuis sordida res & inuenusta est.
Non credis mihi? crede Pollioni
Fratri, qui tua furta & el talento*

*Mutari Velit: est enim leporum,
Disertus pater ac facietiarum.*

Quare aut hendecasyllabos trecentos

Exspecta, aut mihi linteum remitte:

Quod me non mouet aestimatio,

Verum est mnemosynon mei sodalis.

Nam sudaria setaba ex Iberis

Miserunt mihi muneri Fabullus

Et Veranius. Hac amem necesse est,

Vt Veraniolum meum, & Fabullum.

Thalum quoq; vt furem incesit, cui, nisi ille quæ suffuratus erat, ab vnguibus reglutinaret, flagella, quomodo Afinio trecentos hendecasyllabos, interminatur. Epigramma est numero XXII simile fecit Martialis, in Luscum furem.

Aspicias hunc vno contentum lumine, cuius

Lippa sub attrita fronte lacuna patet?

Ne contemne caput, nihil est furacius illo,

Non fuit Autolici tam piceata manus.

Hunc tu conuuiam cautus vitare memento,

Tunc furit, atq; oculo Luscus vtroq; videt.

Pocula solliciti perdunt, ligulae q; ministri,

Et latet in tepido plurima mappa sinu.

Lapsa nec accubitu subducere pallia nescit,

Et tectus lanis saepe duabus abis.

Nec dormitantem Vernam si audare lucerna

Erubuit fallax, ardeat illa licet.

Si nihil inuasit puerum, tunc arte dolosa

Circuit, & stoleas surripit ipse suas.

Alibi Catullus Iulij Cæsaris liberalitatem in Mamurram hominem improbum stultè collatam acerrimè insectatur.

Quis hoc potest videre, quis potest pati

Nisi impudicus, & Gerax, & aleo, &c.

Talia sunt quæ scripsit in prodigiosam Gellij libidinem.

dinem. In Licinium Caluam, qui ei malos poetas dono miserat. In Cornificium, qui cum in magno animi dolore iacétem solatum non accesserat. Cū Alpheno homine parum fideli in colenda amicitia exoptulat. Alibi ingrato exprobrat.

E X E M P L A D E L I B E R A -
T I O N I S,

Notum est illud Martialis ad Iulium, quem ætate grauem ad otium voluptatemq; hortatur lib. 1.

*O mihi post nullos Iuli memorande sodales,
Si quid longa fides, canaq; iura Valent.
Bis iam pane tibi consul trigessimus instat,
Et numerat paucos vix tua vira dies.
Non bene distuleris, vides quod posse negari,
Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
Exspectant curaq; catenatiq; labores,
Gaudia non remanent, sed fugitina volant.
Hac viraq; manu complexuq; asserere toto,
Sape fluunt imo sic quoq; lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere, viraam:
Sera nimis vira est crastina, viraue hodie.*

Martialis lib. 5. per Musas petit à Parthenio Domitiani cubiculario, vt Imperatori suum librū, cum erit tempestiuum offerat. Consolatorium hoc est Leodegarij à Quercu. tom. 1. Florum epigrammatum ex variis poetis.

*Quid noctes miser eiulans, diesq;
Nil conuicta profutura fundis?
Trato Lachesin lacestis ore,
Quod natam illa tibi abstulit quadrimam,
Arguam, docilem, venaustulamq;
Es quam præstisum subinde firmum*

Sperabam

*Sperabas senio tuo futuram.
An hoc laedere? an hoc Vocas nocere,
Pro terris Marsia dedisse calum?
Quin gaudes potius, Beralde, cum, quam
Mortalem genuisse credidisti,
Hanc factam & ideas repente diuam?*

EXEMPLA EXORNATIONIS.

Catullus in Ciceronem.

*Disertissime Romuli nepotum
Quot sunt quotq; fuere Marce Tulli,
Quotq; post alius erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta:
Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.*

Martialis in Decianum lib. 1.

*Si quis erit rarus inter numerandus amicos
Quales prisca fides fama q; nouit auos:
Si quis Cecropia madidus Latia q; Minerua
Artibus, & Vera simplicitate bonus:
Si quis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qui roget ore deos:
Si quis erit magna subnixus robore mentis,
Dispercam si non hic Decianus eris.*

Concinnum, & longè festiuissimum est hoc eiusdem Martial. de catella Publij lib. 1.

*Issa est passere nequior Catulli,
Issa est purior osculo columbae.
Issa est blandior omnibus puellis,
Issa est clarior Indicis lapillis,
Issa est deliciae catella Publi.
Hanc tu si queritur loqui puerabis.
Sentit tristitiam q; gaudium q;
Colla nixa cubat, capit q; somnos.*

*Ut suspiria nulla sentiantur.
 Et desiderio coacta Ventris,
 Gutta pallia non fefellerit Vlla:
 Sed blando pede suscitatur, thoragq;
 Deponi monet, & rogat leuari.
 Casta tantus inest pudor catella:
 Ignorat Venerem, nec inuenimus
 Dignum tam tenera Virum puella.
 Hanc ne lux rapiat suprema totam,
 Pistam Publius exprimit tabella,
 In qua tam similis sibi nec ipsa.
 Istam denique pone cum tabella,
 Aut Veramque putabis esse Veram,
 Aut Veramque putabis esse pistam.*

Nullum datur epigramma, quod non tot, quot at-
 tulimus diuisionum parti alicui subiciatur. Nec
 absurdum existimes velim, vnum atque idem in
 tribus quatuorue diuisionibus locum vendicare,
 & tam huius quam illius generis efficere speciem:
 id quippe fit ratione diuersa. Etenim (vt pingui
 Minerua agamus) hono cum fit vnum quiddam,
 est, & numeratur in multis: in substantiis, in corpo-
 ribus, in viuentibus, in animantibus, alia semper
 atque alia ratione. Lac item in dulcibus, in liqui-
 dis, in albis. Pari modo epigramma est simplex, &
 habet aliquid aut fortuitum, aut admirabile (quod
 est secundæ diuisionis genus tertium) & est tragi-
 cum, & est *διγνηματικόν* (nā hæc quoque diuisio se-
 cundum tres modos poematum non est asper-
 nanda) & exornatione continetur. Iam
 qui volet, causas harum relatio-
 num quærat.

DE EPIGRAMMATE IN QVO
paria paribus, & contraria con-
trariis referuntur.

CAPVT VII.

CICERO in Orat. perf. cum de numero oratorio disputat, scribit esse quoddam genus verborum, in quibus ipsis concinnitas insit, & quæ suapte natura numerosa sunt, etiam si nihil est factum de industria. Ceterùm genus illud esse triplex. Aut enim habere casus in exitu similes, vt pro Cælio. *Non modo nihil ignoscendum, sed etiam acriter resistendum.* Aut paria paribus reddi, vt in Sextiana. *Qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consiliis audaciis resisterunt, ij graues, ij principes, ij duces, ij authores huius dignitatis atq; imperij sepe habiti sunt.* Aut opponi contraria, quæ exornatio græcè ἀντίθετος, latinè cōtentio, & contrapositum. Fit autem diuersis modis. Nam & singula singulis opponuntur, vt, *Sicut pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.* Bina binis, vt, *non nostri ingenij, Vestri auxilij.* Plura pluribus, pro Milone: *Est enim iudices hæc non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: Verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus.* Omissio primo genere huius concinnitatis, quæ hic locum nullum habet, nisi in ethicis, videamus quam pulchrè secundum & tertium in epigrammata conueniant. Quæ proinde concinna fieri & dici certissimùm est. Paria paribus referuntur in illo, quod primum est in Anthol.

τέσσαρες εἰσιν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα, τέσσαρες ἰερί,
 οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δὲ, ἀθανάτων.
 ζηνὸς, λιητοῖδου, παλαίμονος, ἀρχεμόθου,
 ἄθλα δὲ τῶν, κόπινος, μῆλα, σέλινα, αἴτους.

Et in his quæ in Appendice Virgiliana leguntur de morte trium.

Sus, iuuenis, serpens, casum Venere sub Onum,
Sus iacet exictu, pede serpens, ille Veneno.

Lege cetera, sunt enim nō vulgaria. Eiusdem clas-
 sis est hoc Pentadij in Virgil.

Pastor, arator, eques, pavi, colui, superavi,
Capras, ruis, hostes, fronde, ligone manu.

Fælici conatu hoc imitatus est Matthæus Tosca-
 nus in suis poematis, loquens de Petro Bembo.

Historicus, Gates, rhetor, celebrat, canit, implet,
Gesta, ignes, aures, ore, lyra, eloquio,

Nihil porro elegantius illo Archiz in Hectorem
 mortuum.

καὶ γένεταν τῦ νέρδε, καὶ ἕνομα, καὶ χθόνα φώνει,
 σάλα, καὶ πόσια κηεὶ δαμείς ἔδανεν.

γενήτωρ πείαμωσ, γὰ δ' ἰλιον, ἕνομα δὲ ἕκτωρ,
 ὦ ξέν', ὑπὲρ πάτρεσ δ' ὄλετο μαρνάμενος.

Et hoc Simonidæ perquam numerosum & ro-
 tundum.

εἶπον τίς, πνὸς ἔστι, πνὸς πατείδος, τίδε νικῆς;
 κέσμουλτος, εὐαγρὸν πύδια πύξ ῥόδιος.

Exemplum vbi singula singulis opponuntur Tos-
 tom. i. in Christum cruci suffixum.

Pro feruis dominus moritur, pro fontibus insans,

Pro agrote medicus, pro grege pastor obit.

Pro populo rex mactatur, pro milite duxor,

Proq; opere ipse opifex, proq; homine ipse deus.

Quid

Quid seruum, quid sans, agrotus, grex, populusq;

Quid miles, quid opus, quidue homo soluet amet.

Cōclutio huius pulcherrimi, & religiosissimi epigrammatis habet repetitionem, ὑπόζευγμα, συναρτησιμὸν, subiectionem. Quamuis autem exempla nondum repererim, in quibus bina binis, & plura pluribus opponerentur, vt fieri perspexisti, in exemplis Ciceronis, quæ supra adduxi: tamen quin idem præstari possit in epigrammatis, non est dubitandum.

DE EPIGRAMMATE
dialogico.

CAPVT VIII.

DIALOGVM conficere, cūm propter alia, tum propter decorum personarum loquentium est laboriosum: propterea quod nisi prudentissimus, & experientissimus videre potest, quando, quantum, quibus verbis, quomodo vnumquemq; loqui, & quibus moribus præditum esse oporteat. In omnib. & singulis separatim τὸ ἀξιόπαινον cernitur. Sed hæc meo quidem iudicio, vbi ad perfectum vnguem omnia exiguntur, paucisq; versibus tota collocutio arctatur, difficiliora sunt. Itaque etsi non quæuis difficilia continuo pulchra, tamen hoc epigramma, in quo vt laboriosè, ita festiuè, magnaq; cū admiratione, quales sunt personæ, secundum naturam, proprietatem & conditionem ipsarum exprimuntur, audebo

pulchrum dicere. Nec refert quidquã, verãne an fictæ personæ sint: poetæ enim frequentissimè fictas inducunt: qui, quæ hominum propria sunt, multis aliis rebus tribuere consueuerunt, siue illæ sentiant, siue omni sensu motuq; vacent.

Ausonij dialogus in simulachrum Occasionis, & Pœnitentiæ.

Cuius opus? Phidias, qui signum Pallados, eius,

Quiq; Iouem fecit, tertia palma ego sum.

Sum Dea, quæ rara, & paucis Occasio nota.

Quid rotule insistis? stare loco nequeo.

Quid talaria habes? Volucris sum, Mercurius quæ

Fortunare solet, tardo ego, cum Volui.

Crine regis faciem. Cognosci nolo. Sed heus tu,

Occipiti Caluo es. Ne tenear fugiens.

Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. disc rogo quæ sis?

Sum dea cui nomen, nec Cicero ipse dedit.

Sum Dea quæ facti, non factiq; exigo pœnas:

Nempe Si pœniteat, sic Metanæa Vocor.

Tu modo dic quid agat tecum? Si quando Volauit,

Hæc manet: hæc retinent, quos ego præterij.

Tu quoq; dum rogas, dum percunctando moraris,

Elapsam dices me tibi de manibus.

Inueni duos perelegâtes dialogos, vnum in Spem, alterum in Iustitiam. L. Q. tom. 1. Posterior tantum studio breuitatis adscribetur.

Dialogus in Iustitiam.

Quæ dea? Iustitia. Quid toruo lumine? flecti

Nescia sum & lachrymis, & precio, & precibus.

Quoq; genus? à superis. Ex quo genitore? Modo. Ecquæ

Matrem Fide. Nutrix quæ tua? Parperies.

Quis gremio infantem fousit? Prudentia. Quoniam

Freta dæce agnoscis crimina? Iudicio.

Cur gladium tua dextra gerit? cur læua bilanciem?

Ponderat hæc causas, percussit ille reos.

Quid

Quid rari assistunt? Quod copia rara bonorum est.

Qua comes assidua est? Candida simplicitas.

Aurium aperta tibi cur altera, & altera clausa est?

Hac surda iniustus, panditur illa bonis.

Paupere cur semper cultus? iustissimus esse

Qui cupit, exiguas semper habebit opes.

Quasi torno factum, elegantiae gravitatisque plenum est illud Iuliani Expræfecti Ægypti lib. 3.

α. ἀριστεροῦ ἐστὶ χάρις. β. πλεονῆπιον α. ἡεπασεν ἡδὴ τὸν νέον β. ἄλλα νόῳ τοῖς πολλοῖσιν ἴσον.

α. τρωπῶν ἀπέπασεν. β. ἀπεσυφέλιξε δὲ μόχθους

α. ἔκ ἐνόησε γάμος. β. ἔδε γάμων ὀδύνας.

Multi scriptores dialogos huiusmodi vocant dialogismos, in quo falluntur. Dialogismus siquidem à διαλογίζεσθαι, est figura, quæ fit, cum quis secum disputat, & volutat quid agat, vel quid agendum putet. Vt Terentius Andria: Quid igitur faciam? Virgil. 4. Æneid.

En quid agam? rursusne procos irrisa priores

Experiar?

Cicero pro Cluent. Dem Iudicibus? mihi igitur nihil quæretur? Et in Verrem. Si pupillo redimitur, mihi præda de manibus eripitur. Quod est igitur remedium? quod? ne liceat pupillo redimere. Peccant etiam hi, qui locos illos, ubi orator interrogationem proponit, deinde ad eam ipsemet respondet, dialogismos appellant: quia putant idē esse quod dialogus, quæ vox à διαλέγεσθαι facta est. Quamvis autem in dialogismo etiam sibi respondeat Orator, tamen interrogatio eius non est simpliciter interrogatio, sed interrogatio διαπορευτική, ac proinde dialogismus à diaporesi parum differt. Hæc ex libello cuiusdam docti viri de abusu Gra-

ex lingua, ἐκ ἀποροδίνουσα. Lib. 1. Anthol. perquam suauiſ dialogus extat Antiphili in Iliad. & Odyſſeam, quibuſcū tāquam Homeri filiabus loquitur. αἱ βίβλοι πνῶ ἐς; Alius non minus lepidus de diuerſitate patriæ Homeri, lib. 4. χῶ ἐφες; In tertio quoq; tumuli nonnulli ſuauiſſimas habent collo- cutiones. Græcis hæc forma epigram. familiarior eſt: Latini veteres eam neglexerunt. In Catullo, & Martiale nullum dialogum legere memini.

D E E C H O N E.

C A P V T I X.

PERIVCVDVM, argutum, & lepidum eſt e- pigramma, attentumq; retinet lectorem, cum in fine aut medio verſus, eiufmodi vocula ponitur, quæ vel toti verbo præcedenti, vel eius caudæ ſimilis aut eandem ſententiam illuſtrat, aut diuerſum aliquid, & nonnunquã contrarium, aut proſus inexpectatum, aut par, aut maius, aut mi- nus deniq; complectitur. Hęc Echo dicitur. In hoc genere feſtiuitatis Latini maiorem quàm Græci putantur laudem aſſecuti. Poſſe item Echo ea ra- tione ad finem verſus reſpondere, vt ipſa non ſit particula verſus: quo quidẽ pacto in medio com- mitti nequaquam poterit: eſt enim & deforme, & inuſitatum intericiere verſui, quod ad verſum ni- hil pertineat. Ego verò elegantioſam illam exiſti- mo, quæ crebrius adhiberi poteſt. Talis autem eſt hæc, quæ partem carminis continet, quæ proinde tum in fine, tum medio poterit conſiſtere. Multæ inter-

interrogationes in echicis vsurpantur: quamuis etiã sine interrogatione suam venustatem retineãt. Nec opus est, oēs & singulos vericulos echonem suam habere: sed tum illa respondebit, cum sensus absoluitur, & sententia finitur, siue id in medio, siue in extremo versus, siue vtrobiq; simul fiat. Non oportet autem diu differre istam repercussionem vocis, quia deformitatē generat dilatio: sicut frequentia ornamentum. Præterea non adeo semper numerosi esse possunt echici, possuntq; euaudere Leonini sine vilo vitio: quia ingenium & lepos qui est in rebus, quam concinnitas quæ est in verbis, aut aliud quippiam, magis hîc spectatur. Melius etiam Echo fit in disyllabis, quam in trisyllabis, aut monosyllabis: quoniam ad naturam rei illa imitatione quam ista propius accedimus. Tos. tom. 2. Poeta interponens verba sua, narrat Bethleemita pastoris & Echus colloquium quod operæ precium est legere: etsi quibusdam locis poterat fieri melius.

Hac Bethleemita pastoris Verba referre

Audita est Echo, qua iuga montis habet.

Quis natus? dixit, natus. patrisne Iudæi?

Illæ Des. Verusne est homo? dixit, homo,

Atq; hic idem, nonne Deus remanet? manet. estne

Vt pater omnipotens? retulit illa, potens.

Hunc quid de calis duxit? lis duxit. at istam

Virum Vincet? Vincet, & ipsa refert.

Litis erat radix longæna? Eua, an mala? mala.

Anne gula hoc potuit? illa refert, potuit.

An puer hic fiet magnus? quæ reddidit, agnus.

Ipse ait hoc? ait hoc. Cur ita clamat? amat.

Is manus nostro nunquid dare possit amor?

Reddidit illa nihil, quam gemebunda, mori.

*Hoc faciet: faciet, moriens? oriens. Deus ille?
Hæc, ille. est fors an caussa tua? an ausa tua.
Diligere hunc ergo par est super omnia Christum.
Istum. nonne Deum? Dixit, eum, & tacuit.*

In pictorem Echus lusit Aufonius epigrammate XII. Fabulam ingeniosè narrat Iuvidius Metamorph. 3. Licebit interdum mutare literam, aut syllabam initio, aut medio verbi: nam finis in Echone semper similis requiritur. Item addere aut tollere aspirationè, vt si pro sacer dicas, lacer, pro fenex, remex, pro mœstus, fest^o, pro abeat, habeat. Quamobrem male reprehenderentur hæ imagines. Albertúsne iacet? Tacet. Quæ caussa obitus? Pus. Religio amisit patronum? Bonum. Hæreticos oderat. Poterat. Anne huic par vllus? Nullus. In simili sono vocalium extremarum posita est echo: illæ enim solæ sonant, & echo sonus est, non in similitudine consonantium quoque, quæ tantum consonant, nec soni naturam substantiamq; mutant.

DE EMBLEMATE.

CAPVT X.

EMBLEMA dicitur *παρὰ τῶν ἐμβέλματων*, quod valet immittere, iniicere, interponere, inferere. Vocantur autem emblemata lapilli colorati & minutè secti, gemmæ, clauiculi, parua ex auro argentouè rerum diuersarum effigies, & similia, quæ pauimento, parieti, vasculis, vestibus, poculis, pileis, clypeis, gladiis in morem torulorū, pro ornamento affiguntur, inciduntur, inscuipuntur,

tur. Sic olim (id quod nunc quoq; in templis nonnullis videre est) regalium palatiorum pavimenta quadratis huiusmodi lapillis decorabantur. Ex quo illud Lucillij apud Ciceronē in orat. perfect,

Quam lepidè λέξεις composta & tessera omnes

Endo pavimento, atq; emblemate Vermiculato?

Sciendum porrò, talia opera in pariete vermiculata, in pavimento tessellata, in lignis segmentata dici. Hoc autem loco carmina seu epigrammata ipsa, huiusmodi ἀγάλματα, symbola, simulachra, & imagines rerum aliquid significantes interpretantia, emblemata vocamus μετωνυμικῶς: ut nobis aliud nihil sit emblemata, quam epigramma, quod emblemata complectitur. Iam verò emblemata tria continent. epigraphen, velut rei totius animā, picturam & poësin, artes germanas, quæ se ita explicent, ut altera alteri sit interpret. Et pictura quidem, tanquam corpus, poësis tanquam anima est: fitq; ut emblemata non possit non esse gratum, in quo & aures dulci carminum numero delectantur, animi pascuntur, & oculi pictura recreantur.

Tria maximè statuenda emblematum genera. Nam quæ rerum naturas & causas aperiunt, physica sunt. Quæ rem olim gestam, aut quasi gestam ut fabulam includunt, historica seu mythologica. Demum quæ ad mores pertinent, quæ innumera sunt, in ethicis habentur. Et quemadmodum non ex quocunque lapillo gemma in anulum aptari potest, aut debet: sic existima non omnes heroum, aut sapientum, poetarumve sententias, non omnes fabulas, historias, proverbia, apophthegmata, quantumvis lemma præscriptum habeant, pingi-

que

quæ possint, ducenda in emblematis. Verbi gratias quispiam ligna in syluam portans, cum hoc, **L A-
B O R I N V T I L I S**. Curtius in voraginem cum e-
quo defiliens, cum hoc, **A M O R P A T R I A E**. Sic
abutuntur emblematis nomine, eiusque naturam
parum perspiciunt, qui nobis vtriusq; Testamenti
historias, suprapositis lemmatis obtrudunt, tan-
quam emblemata. Exempli causa. Adamum & E-
uam stantes sub arbore vetita, cum hoc, **LIBERA-
L I S I N T E R D I C T I O**. Tres Reges infantulum
Iesum adorantes, cum hoc, **G E N T I V M L V X**. Se-
lecta sint oportet, iucunda, arguta, subtilia, quæ
quomodo Pythagoreorum notæ, & Ægyptiorum
hieroglyphica mentem exerceant: nec tam mul-
titudine figurarum, pictorisq; artificio, quam po-
testate & vi aliquid declarandi monendiq; emble-
mata metienda censemus.

DVAE PRIMARIAE VIRTUTES

*Epigrammatis, argutia, & bre-
uitas.*

C A P V T X I.

DV O præcipuè lumina flagitat epigramma,
quibus ornatur commendaturq; mirifice:
eæ sunt breuitas, & argutia: quarum poste-
rior iure optimo anima, vita, & tanquam spiritus
eius, nerui, succus, sanguis vocari potest: qua desti-
tutum velut agrum languet, friget, & quasi in cer-
moritur. Quod si vel sola affuerit, vt alia deside-
rentur, probabitur tamen. Generatur autem acu-
men istuc cum aliis modis, tum hoc frequenter, si
conclu-

conclusio aut non expectata (quod Græci dicunt *κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν*) aut expectationi planè contraria sequitur. Catullus Fusij paupertatem vrgens, sicut ante vrserat, ait villulam, quæ ei, vt verisimile est, vnica remanserat, non eo incommodam esse, quod ad huius aut illius venti flatum opponeretur: sed (quod omni vento deterius) quod opposita esset pignori pro tanta pecunia, vt nihil iam sit, cur eam Furius suam dicere debeat. Ludit autem in ambiguitate vocabuli, opposita. Hæc ex Mureto prius, ne quem obscuritas epigrammatis implicaret. Est igitur hoc.

*Furi, Villula Vestra non ad Austrum
Flatus opposita est, nec ad Favoni,
Nec sans Borea, aut Apheliora.
Verùm ad millia quindecim ducenta,
O Centum horribilem atq; pestilentem.*

Facetum illud Martialis, de Seliæ cœnicipetæ ad Rufum.

*Quod fronte Seliæ nubila Sides Rufe,
Quod ambulator porticum terit seram,
Lugubre quiddam quod tacet piger Sultus,
Quod pane terram tangit indecens nasus,
Et dextra peltris pulsas, Et comam Sellit:
Non ille amici fata luget, aut s' atris.
Vt ei q; natus Suis, Et precor Suiat:
Salua est Sxor q; sarcina q; serui q;
Nihil colonus Sillicus q; decoxit:
Mæroris igitur causa quæ est? domi cœnat.*

Lib. 3. interrogat Musam complusculis versibus, quid agat Canius Rufus. Enumerat plurima, quæ agere ille posset. Musa ad extremum respondet, illum nihil agere aliud, quam ridere.

Dixit Musa quid agat Canius meus Rufus, Et c.

Caterùm

Cæterùm, de fine epigrammatis, quem ars potissimum respicit, postea fusius. Nunc de breuitate.

Breuitatem certo aliquo versiculorum numero non definimus, quando & vnicum carmen, siue monostichon, epigramma est, vt apud Martialis, in Cinnam lib. 8.

Pauper videri Cinna vult, & est pauper,
& plura disticha, quibus aliqua sententia perfecta explicatur, epigramma dicuntur. Verantamen illud fugiendum, ne currente rota pro vrceo exeat amphora: ne, inquam, fiat elegia, aut promissum carmen. Et quoniam vox ipsa inscriptionem Latinis sonat, inscriptiones autem paucis plerunque verbis finiuntur, credamus id optimum fore, quod breuissimum. Est & illa in breuitate commoditas, quod epigramma memoria retinere, & quoties lubet recitare cum delectatione magna possumus. Lubebit autem sæpissime: siquidem arguta breuitas nunquam satiat. Et profectò acumen breuitas, non longitudo conseruat: quo amisso, nihil habet ferè, quo laudari possit epigramma. Quemadmodum igitur facetè, grauiter, scitè dicta, quæ vocantur apophthegmata, quod breuiora, eò maiorem vim ad animum afficiendum habent: sic profus de epigrammate sentiamus licet.

DE SVAVITATE, ET ALIIS

Epigram. ornamentis.

CAPVT XII.

INTER quosdam eruditos de carminum suavitate contentionem subortam narrat A. Gellius

ius lib. 19. cap. 9. Cum ibi Græcos nonnulli extollerent, & Latinos tam fluentes carminum delicia fecisse negarēt, Antonius Iulianus Rhetor docuit, Latinos nihil Græcis concedere, atque ex templo quatuor epigrammata ex memoria recitavit, Valerij Æditui, Porci Licinij, Q. Catuli, quibus, ut sentit Gellius, mundius, venustius, limatius, prescius græcum latinumve nihil quidquam reperitur. Fatendum est tamen vel inuitò, sapius licere Græcis, quam nobis esse dulcibus. Demonstrabimus nunc paucis, in quibus rebus collocata sit, & quibus è locis potissimum comparetur suauitas epigrammatis.

Principiò, quæ res sua natura vim aliquam ad sensus demulcendos oblectandasque mentes obtinent, ex iis suauitas in oratione existit. Tales, exempli causa, sunt amœnitas hortorum, species arborum virentium, flores, leni murmure labentes rivuli, stellæ, lux, cantus musici, citharæ, tiliarum, chori & tripudia, amplexus, oscula, honesta, inquam, & legitima. Quæ omnia quò clarius & *ἡμετέροις* describuntur, siue memorantur, eo cumulatiorem suauitatis sensum efficiunt. Resigitur, in quibus inest elegantia & lepos: quæque suapte vi & natura, quamuis ab aspero & agresti homine proferantur, plenz sunt hilaritatis, (nec enim, inquit Demetrius, Cupidinem Erynaum faciet quisquam vi locutionis, aut gigantem, neque ridere plorare) dulci condimento aspergent epigramma, possuntque huiuscemodi res appellari pulchræ, & tribui in totidem genera, quot sunt sensus. Vnum quod pulchrum, seu iucundum est ad aspectum, ut sunt horti, flores, aurû, gemmæ, pul-

chritudo, lux, & similia. Alterum quod mulcet auditum, vt instrumenta musica, variisq; concentus. Tercium quod palatum, & cætera similiter. Adde his vnum genus, quod animo solo perceptum delectat, & sub sensum nō cadit, vt amor, virtus, &c. hinc similis pulchrorum nominum diuisio nascitur. Quæ namque iucundè vel videntur, vel audiuntur, &c. vel cogitantur, etiam iucundè dicuntur. Addit nihilominus ipsa locutio venustatem his, quæ per se elegancia sunt. Lepida auis est Iuscinia, ait Demetrius, & ver natura lepidum: multum tamen ornantur verbis, elocutione decorantur, Profert locum ex Odyssæa.

ὡς δὲ ὅτε πανδαρὲν κῆρην χλωρείης ἀποδῶν,
καλὸν αἰεθίσειν ἔαρ· νέον ἰσαμίονιο.

Appellat poeta Iusciniam tanquam nobilem virginem, πανδαρὲν κῆρην, Pandari filiam, & Chloreida, indicans quid olim fuerit, à qua nymp̄ha ducat originem.

Reddunt nihilominus iucundam orationem epigrammatis allocutiones illæ, quibus poetæ se ipsos compellant. Catullus ad semet de aduentu Veris.

*Iam Ser egelidos refert seporos,
Iam cali furor aquas...italis
Iucundis Zephyri silescit auris.
Linguantur Phrygiæ Catulle campi,
Nicaeæq; ager uber astuosa,
Ad claras Asia Solemus verbes, &c.*

Dulcis est apostrophe, siue ad diuum aliquem, siue ad hominem, idèq; aut in medio, aut in extremo. In extremo, vt epigram. Catulli. *O dulces comitum Ga-*
leto

lete cœtus, &c. In medio, vt illo, quod scripsit in an-
nales Volufij.

Nunc ô caruleo creat a ponto,

Qua sanctum Idalium, Vrisq; apertos,

& quæ fequuntur, quibus compellat Venerem. A-
pud alios non defiderabis exempla, fi quæras.

Suauitatis gratia fermo & fensus attribuuntur
brutis animantibus, fyluis, fontibus, montibus, in-
fulis, aliisque rebus animo vacantibus. quas etiam
blandè affari concessum est. Lucillus cum auaro
murem loquentem facit, & negantem sese cibum
apud illum, sed hospitium tantum quærerè. Mar-
tialis ad suum libellum toties sermonem conuer-
tit. Apud Aufonium Danubius alloquitur Nilum.
Loquitur etiam captus à cane marino lepus. Rur-
sum apud Martialè in Xeniiis, & Apophoretis ser-
mo rebus variis affingitur. Tos. tom. 2. elegans est
querimonia anferis, quem ab arbore suspensum
iaculis Romani petebant.

Quid benefacta iuuant, quid vos seruasse Quirites,

Et Capitolini templa superba Iouis?

En iaculis summa pendens ex arbore, Vestris,

Postmodo Victoris prada futura, petor.

Ergo non aliam tanta feritate decebat,

Quam Vestri altricem sanguinis esse lupam.

Venustè Catullus ad versiculos, quos Cæcilium
accerfitum mittit.

Poeta tenero meo sodalis

Velim Cæcilio papyre dicas, &c.

Et alio loco ad hendecasyllabos quam lepidè?

Adeste hendecasyllabi quot estis

Omnes, vndiq; quotquot estis omnes, &c.

Item ad Sirmionem insulam in agro Veronenfi,
vbi possessiones habebat, reuersus è Bitunij.

*Peninsularum Sirmio, insularumq;
Ocelle, quas cumq; in liquoribus stagnis,
Mariq; vasto videt Oceanq; Neptunus.*

Peruenistum iudicatur epigramma, in quo est aliquid eruditionis non vulgaris: seu in quo aliquid antiqui moris, aut ritus attingitur, vt in illo Catulli ad puerum suum, in quo duas consuetudines aperit: vnam potendi maioribus & meracioribus poculis vetus ritus vini, in quo amarus quidam sapor sentitur: quæ cōsuetudo à Græcis procedente conuiuio tenebatur, & ab illis orta fuerat: alteram, creandi in conuiujs talorum iactu vinum aliquem, qui præscriberet, quantum quisque & quomodo temperatum biberet. Græci συμποσί-
αρχον, & βασιλέα, Horatius bibendi arbitrum, Varro modiperatorem, Cic. de senect. magistrum, Macrobb. regem mensæ, rem & potestatem ipsam, magisterium, Horatius regnum vini, Græci ἀρχποσίαν appellabant.

*Minister vetuli puer Falerni
Ingere mi calices amariore,
Vt lex Posthumia iubet magistra.
At vos, quo lubet, hinc abste lympha,
Vini perniciēs, & ad seueros
Migrate, hic merum est Thyonianum.*

Obsernaui præterea hæc in Catullianis, quæ mihi non insulla videntur. Primum versum postremo loco iterat, vt ad se ipsum, de Struma & Vatinius.

*Quid est Catulle, quod moraris emori?
Sella in curulo Struma Nonius sedet:
Per consulatum peserat Vatinius.*

Quid est Catulle, quod moraris emori?

In annales Volusij similiter. Et Marcial. ad librum suum epigram. vltimo lib. 4.

Libenter etiam, ac sæpe claudit exclamations,
& vt in luctu passeris

O factum male, ô miselle passer, &c.

Et ad Veranium.

O quantum est hominum beatorum

Quid me lætus est, beatius, &c.

Et in Furium.

O ventum horribilem atq; pestilentem,

Et in Acmen.

O seculum insipiens, & infacetum.

Gaudet etiam ab eadem particula exordiri.

O Colonia, quem cupis ponte ludere longo.

O qui flosculus es Iuuentiorum.

O furum optime balneariorum.

O funde noster, seu Sabine, seu Tiuris.

O rem ridiculam, Cato, & iocosam.

Martialis lib. 5. epigrammate de Hermete, omnes versus inchoat à nomine Hermes. Et quomodo omnes versus ab eadem voce inchoari: sic in eadem, aut easdem pulchrè possunt desinere, aut omnes, aut alterni; figura quæ Conuersio dicitur.

Pulchrum sanè & illud, in quo magnus animi motus, magnaue & vehemens affectio cernitur, exprimiturque: nempe aut mœror, aut dolor, aut pietas, aut amor, aut commiseratio. Quale est Catulli, quod inscribitur, Inferix ad fratris tumultum.

Multas per gente, & multa per equora velas, &c.

Atque etiam Ausonij in Didonem.

Infelix Dido, nulli bene nupta marito,

Hoc pereunte fugis, hoc fugiente peris.

Elegantissimum phaleucium, incerto auctore.

Ablatus mihi Crispus est amici,

Pro quo si precium dari liceret,

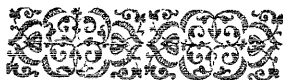
*Noſtros diuiderem libenter annos:
Nunc pari optima me mei reliquit
Criſpus, praſidium meum, & voluptas,
Pectus, delicia: nihil ſine illo.
Latum mens mea iam putabit eſſe.
Cor, ſumptus malè debiliſq; ſuam:
Plus quam dimidium me receſſit.*

Delectat etiam illud Pétadij in Narcifſum florem,
cuius fabulam perſequitur Ouidius Metamorph.
lib. 3.

*Hic eſt ille, ſu isnimium qui credidit Endis
Narcifſus vero dignus amore puer.
Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam,
Vt per quas perit crescere poſſit aquas.*

Superest enargia, Cicero euidétiam nominat, quæ
rem ſubiicit ſub oculos, & eius formam quaſi pin-
git. Ea partim ſita eſt in verbis, partim in rebus. Ex-
emplum eſſe poterit Martialis, in Mutium Scauo-
lam lib. 1. Prouidendum tamen, ne cum hanc vir-
tutem conſectamur, inani ſonitu verborum tur-
geſcat oratio.

*Dum peteret Regem decepta ſatellite dextra,
Inſecit ſacris ſe peritura focis.
Sed tam ſaua pius miracula non tulit hoſtis,
Et rapinum flammis iuſſit abire Virum.
Vrere quam potuit contempto Muſius igne,
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.
Maior decepta fama eſt, & gloria dextra,
Si non erraſſet, fecerat illa minus.*

DE SCITA CONCLVSIONE

Epigrammaticis.

CAPVT XIII.

ET si totum epigramma compositum, festiuum, artificio quodā & expolitione distinctum, & ingeniosum esse debet, id quod satis superque nos docuisse arbitramur, tamen ipse terminus eius præcipuo quodam artificio illuminatus sit oportet, talisque prorsus, qui vel acumine, vel pondere, vel lepore, vel nouitate, vel alia quapiam illecebra legentium mentes sensusque commoueat. Ideirco epigramma quidam cum scorpione contulerunt. Nam scorpium, quanquam minatur vndique, tamen in cauda gerit aculeum, quo lethalem plagam infligit. Perinde epigramma venenum, hoc est acumen, admirationem, pondus, risum, dolorem, & quidquid ad delectationem, variūque animi motum præclarum est, ad vltimum: vltimosque potissimum versiculos, tanquam in caudam referuat, quoniam ibi aures, & animus legentium conquiescit. Conclusione metimur totum epigramma: quod etsi paulò frigidius, leuius, insulsius, exilius fuerit, eleganti clausula, & festiua commendabitur: nec facile effluet ex animo. Adiuuant hinc plurimum exclamations, interrogationes rhetoricæ, epiphonemata, amaræ concessiones, quæ à quibusdam dicuntur, ironiæ, cum formis sibi subiectis, inexpectatò & sententiosè dicta, apostrophæ, & similes festiuitates, quas, quæ adduxi exempla, partem aliquam docebunt. Marcial. de Gellia lib. 1.

*Amissum non flet cum sola est Gellia patrem:
 Si quis adest, iussa proflinunt lacryma.
 Non dolet hoc quisquis laudari Gellia quarere
 Ille dolet Verè qui sine teste dolet.*

Eiusdem ad Catonem lib. 1.

*Noffes iocosa dulce cum sacrum Flora,
 Festosq; iusus, & licentiam Vulgi,
 Cur in theatrum Cato senere Venisti?
 An ideo tantum Veneras ut exires?*

In Portiam Bruti vxorem lib. 1.

*Coniugis audisset fatum cum Portia Bruti,
 Et subtracta sibi quareret arma dolor:
 Nondum scitis, ait, mortem non posse negari?
 Credideram satis hoc vos docuisse patrem.
 Dixit, & ardentes anido bibit ore fauillas,
 Inunc, & ferrum turba molesta nega.*

De Gemello, & Maronilla ibidem.

*Petit Gemellus nuptias Maronilla,
 Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
 Adeone pulchra est? immo fœdus nil est.
 Quid ergo in illa appetitur, & placet? iussit.*

Ausonij quoddam est de vxore zelotypa, veneno
 argentum viuum miscente, vt citius virum tolle-
 ret: quod tamen pharmacum præter opinionem
 purgauit potius hominem. Eius finis sic habet.

*Quàm pia cura Deum? prodest crudelior Vxor,
 Et cum fata volunt, bina Venena iuuant.*

Martialis lib. 4. de vipera electro inclusa.

*Flentibus Heliadum ramis dum Vipera serpsit,
 Fluxit in obstantem succina gemma feram.
 Qua dum mitra, ut pinguis se rore teneri,
 Concreto riguit Viscra repente gelu.
 Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulchro,
 Vipera si tumulo nobilitate sacet.*

DE EPITAPHIO, SEV FVNE-
BRI POESI.

QVID SIT ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ,
Epitaphium, Epicedium, Nenia.

CAPVT XIV.

DEFVNCTORVM imagines & simūlakra domi per atria disposita seruabantur, in foro atq; alibi eorundem statūæ collocabantur, quibus cum virorū fœminarūq; illustrium erga patriam beneficia, virtutesq; ad immortalitatem consecrarentur: tum iis aspectandis ad simile decus sibi parandum ciues inflammarentur. Eorundem facta & hanc ob causam, & ad sedandum cognatorū, affiniumq; luctū publicè laudabantur. Quæ oratio, quod initid ad tumulos eorū, quos laudabant, pronuntiabatur, ἐπιτάφιος λόγος nomen adepta est. Constabat hæc epitaphica oratio aliquando versibus: poetæ enim in defuncti laudibus prædicandis concertabant.

Nobis epitaphium hoc loco est metricum quoddam epigramma, quod videlicet inscribi possit defunctorum sepulchro, siue tumulo, illorum plerunq; nomen, ætatem, merita, statum, dignitates, laudes tum animi tum corporis, mortis genus, aliq; huiusmodi grauitate, & sæpius cum quadam commiseratione, ac interdum ingentis doloris significatione breuiter indicans. Plato breuitatem amauit in epitaphio, & sepulchra fieri sumptuosa vetuit. Sic enim eius sententiam retulit Cicero. Extrui autem vetat sepulchrum altius, quam quod

quinq; diebus homines quinq; absoluerint: nec è lapide excitari plus, nec inponi, quam quod capiat laudem mortui, incisam quatuor heroicis versibus: quos Iógos appellat Ennius. Apud Virgilium in Daphnide, cum Mopsus ita dixisset.

*Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras
Pastores, mandat fieri sibi salia Daphnis.*

Et tumulum facite, & tumulo super addite carmen,
mox sequitur epitaphium, quobus versibus comprehensum:

*Daphnis ego in syluis hinc & sique ad sidera notus,
Formosus pecoris custos, formosior ipse.*

Epitaphia ad exornationem maximè referuntur. Quod si in ista tractatione videbor paulò vberior, quam res postularet, intelligant studiosi. me voluisse cæteris etiam carminibus funebribus materiam conquirere ac suggerere, deq; illorum simul artificio naturaq; vna opera disputare: qualia sunt epicedia, nœnias, monodias, atq; adeo elegix, item threni. Idcirco quoties per hæc capita vocem epitaphij legent, simul omne genus poeseos funebris accipiant. Tenendum porrò, metonymia quadam epitaphia frequenter à poetis vocari tumulos. Quidam, propterea quod querelas, nœnias, funebres lamentationes epitaphiis permiscent, maluerunt suis libris nomen indere Funerum.

Epicediũ græcè ὀπιηθίδιον à κινεῖω, vt Eusthatius deducit, recitabatur, dum iusta mortuo soluebantur, seu ante humationem cadaueris: quasi dicas, ad exequias, in ipso funere, dum curatur funus. Eusthatius definit ἔπαινον τῆ τελευτήσαντος μετὰ τινὸς μετεῖν χεῖλιασμῶ. Exempla vestiges licet ecloga 5. vbi Mopsus Daphnidi canit epicedium. *Æneid. 9.*
vbi

vbi mater Euryalum à Rutulis vita spoliatū plorat: & 11. in quo lugetur Pallas Euandri filius. In supplemento Maphæi Daunus Turni, ab Ænea interfecti pater in hunc modum.

Nate patris dolor, & fessa miserande senectæ

Rapta quies: & quæ sequuntur

Et quidem Epicedium nō repetebatur: orationes quas *ἐπιταφίως λόγους* appellatas ostendi, siue metris constarent, siue solutæ essent, in annos singulos ad extincti monumentum iterabantur. Consuetudo tamen, quæ vt aliarum rerum, sic verborum domina est, Epicedij nomen ad carmen funebre quodcunq; indicandum transtulit.

Nænia carmen erat, quod ad rogam, seu in funere concinebatur ad tibiam, in quo ea prodebantur, quæ ad mortui laudem declarandam, iustitiamq; astantibus incutiendum faciebant. Huiusmodi cantionem sibi Dido Regina Carthaginis apud Maronem, constructa iam pyra in gladium incubitura effudit.

MATERIA FUNEBRIVM

CAPVT XV.

QUANTVAM epitaphio cæterisq; poematum funebrium generibus lugubria sermè explicantur, non sunt tamen omnia vnus eiusdemq; rationis: sicuti nec ipsæ personæ, de quibus scribuntur. Alia quippe est persona Cæsarium, Regum, Principum, alia mediocriter nobiliū, alia sapientum, alia stultorum, alia magistratum,

tuum, alia priuatorum. Rursum alia puerorum, alia adolescentum, alia mulierum nuptarum, innuptarum, alia opificum. Reliqua discrimina, ne longum sim, præteribo. Generatim autem hæc & familia epitaphio, seu genere aliquo funebriũ poematum persequemur. Significabimus nostrum aliorumq; dolorem ex obitu hominis acceptum. Inuehemur in mortem, quæ nos tam constantibus amicis, tam iucundis sodalibus, tam charis fratribus, tam dilectis sororibus, dulcissimis parëtibus, consanguineis, affinibus: nostram patriam tam bonis ciuibus. Rempub. tam sapiente gubernatore, regnum tam bono Principe spoliarit. Deestabimur ipsam causam, quæ interitum inuexit, bellum, pestilentiam, famem, morbum, tempestatem, subitos & improuisos casus, qui hic enarrari non possunt, quippe innumerabiles: & nunquam homini satis prouisum est, quid vesper ferus apporet. Fas item est deslere miseram humanæ vitæ conditionem, quæ nunquam longè abest à termino. Hic verò incredibilem optimarum sententiarum vbertatem vtriusq; linguæ scriptores suppeditabunt. Hortamur quoq; ad luctum, non homines solum, sed etiam res inanimas, & eas ipsas, sicuti bestias quoq; squalere, afflictiari, lugere dicimus. Vt Virgil. eclog. 5.

*Non vlli pastos illis egere diebus
Frigida, Daphni, boues ad flumina: nulla neq; amnis
Libanis quadrupes, nec graminis attingit herbum.*

Et postea.

*postquam te fata tulerunt,
Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo,
Grandis saepe quibus mandauimus hordea sulcis,
Infelix lolium, & steriles dominantur auena*

Compa-

Comparamus nos cum iis, qui ob patrum, filiorum, coniugum, necessariorum interitum in luctu ac mœrore non vulgari iacuerunt, nostrumque mœrorem & incommoda exaggeramus. Est quâdo consolamur propinquos & familiares defunctorum, dicentes, cum illis bene actum, & multis malis ereptos, pro excellentibus eorum meritis æquum securum agere in cælis: quin apud superstites quoque celebre nomen, & illustrem famam adeptos. Ita Martial. lib. 6. Priscum de patre Salo- nino in Hispania mortuo consolans, fama & gloria virtutis eum vivere affirmat.

Sanctus Salonini terris requiescit Iberis,

Quam melior Stygias non videt Umbra domos.

Sed ingere nefas: nam qui te, Prisce reliquit,

Vivit, qua voluit vivere parte magis.

Defunctis placidam quietem, & gaudia sempiterna precamur. Pium præterea, & Catholicum foret, si viatorem poeta hortaretur ad preces deo adhibendas pro anima demortui expianda: idque etiam ipsum è tumultu defunctum flagitantem poterit inducere. Sicut item pro nostræ religionis mysterio sæpius resurrectionis corporum meminisse poterimus, & illius vitæ beatissimæ, quâ nobis diuinæ litteræ pollicentur. Quod ad laudes at- tinet, efferemus eas, modicè tamen: in epitaphio, inquam: nam in epicediis, næniis, &c. licebit esse longiores, & cum pondere, animi atque corporis ornamenta, egregia facinora, auctoritatem, ge- nus, & alia demum, quæ deinceps omnia distinctè, distributè exponen- tur, commendare.

DE EPITAPHIO IMPERATORUM,
Regum, Principum, Nobilium,
& Illustrium.

CAPVT XVI.

GENVS hoc, quoniam id ipsarum personarum auctoritas, amplitudo, maiestas, & nobilitatis reuerentia postulat, tum verborum, tum sententiarum luminibus debet esse grauissimum, lectorumq; animis multam admirationem parere: siquidem vt nullorum hominum potentia maior, vita splendidior, fama peruagatior: ita nullorum occasus vulgatior: addo etiam mirabilior, insperatior, & saepenumero calamitosior. Celsæ enim grauiore casu decidunt turres, ait Lyricus. Alexandro Magno si quis faceret epitaphium, diceret horum similia. Heri orbis terrarum spatia non suffecerunt Alexandro: nunc trium quatuorue cubitorum latitudo illi planè sufficit. Paulò antè Alexander multas gentes morte prohibere potuit: hodie seipsum non potuit. Nuper Alexander terram oppressit: nunc à terra opprimitur. Eiusmodi *ἡρώματα* haud mediocrè materiae vim his epitaphiis creabunt. Nec verò filebitur eorum felicitas in propagandis imperiis, sapientia, iustitia in administrandis regnis, prouinciis, clementia in ignoscendis subiectorum peccatis, comitas in congressu, fortitudo & prudentia militaris: hæc enim sunt decora Principum. Maximè autè profectur pietas in benefactis erga homines, in templis conditis erga deum, in tuenda & propaganda religione ortho-

orthodoxa, in persequendis hæreticis, in puniendis flagitiosis, &c. Legenda Isocratis oratio ad Nicoclem, qua officium, & virtutes regis describuntur.

Tumulus Caroli V. ex Hippolyto
Capilupo.

*Europa domuit tollentes cornua Reges
Carolus, atq; Asia terror & horror erat.
Et pedibus Libyam calcavit Victor, & illi
Innumeras victus præbuit Indus opes.
Deinde sibi franum iniecit, fratriq; regendum
Imperium, & nato cætera regna dedit.
Atq; ait, è nobis & honores temnere, & unum hoc
Discite mortales, pulvis & Umbra sumus.*

Mollities illa, teneritudo, & commiseratio in hisce tumulis locum non habet: omnia siquidem ad acumen, grauitatem, admirationem, maiestatem conferenda sunt. Legè si lubet fragmentum Pepli Aristotelis, quo epitaphia continentur heroum Homericorū, quæ singula suis distichis absoluuntur. Eorundem heroum epitaphia in Ausonio leges: qui apud philologum quendam reperta, vt ipse inquit, liberius, & suo arbitratu latino sermone conuertit. Huc item referri queunt Heroes Scali-geri, & ex græcis epigrammatis non pauca.

In nobilitate consideratur antiquitas familiarum: quo enim quæque vetustior, hoc nobilior. Hinc nonnulli, vt antiquissimi, ideoq; nobilissimi iudicètur, nō modo ad Comites, Principes, Reges qui sexcentos abhinc annos vixerunt, sed etiam ad Pompeios, Herculem, ad Troianos originem suæ domus referunt. Semper itaq; recentiorem nobilitatem à vetusta despectam videmus. Extollamus ergo antiquitatem stemmatis in nobilibus. Plerū-

que

que opes cum nobilitate cōiunctæ sunt; nobilium quippe sunt syluæ, pagi, arces, oppida. Hinc altera laus nascitur à diuitiis. Est etiam præstans forma in nobilibus, quæ in 1. Offic. dicitur dignitas, aliq̄q̄ corporis laudes. Quanquam rectè monent Rhetores, non simpliciter aliquem laudari à diuitiis: sed ita, si iis bene sit vsus. Bona enim corporis & extra nos posita, veram laudem, quæ vni virtuti debetur, non habent. Magni tamen fiunt, & suscipiuntur à populo, ad cuius se iudicium opinionèsq̄ demittunt poetæ. Forma commendatur magis in pueris & sceminis, quam in viris: quorum alia maiora sunt ad gloriam. Quoniam verò gradibus distant nobiles, oportebit pro ratione statuum epitaphia quædam alia aliis esse nitidiora. Licet etiam captare ansam laudandi eos ex arguta explanatione insignium familiæ, si fortè obscurior est eorum significatio. Immò quamuis clara fuerit, poetæ tamen aliò detorquere fas erit.

Illustres viros appello, rebus in magistratu, vt in ædilitate, prætura, consulatu gestis, nobilitate, virtute, auctoritate, meritis claros & honoratos, toti ciuitati notissimos. Inspicienda hinc ea, ex quibus gloriosum in Repub. nomen conciliatur, quæ strictim attingenda. Libandi item loci communes, & si quid in morte nouum, admirabile, triste acciderit: si qua virtus eximia, & egregiè Christiana in homine eluxerit, qualis in primis est beneficentia in egentes: si à multis nepotibus & neptibus, vt ille Metellus Romanus, in sepulcrum illatus sit: si, vt Maximus, & L. Paulus filios claros habuerit: si vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate vixerit. Et reliqua æquum, quæ diximus,

ximū, cum de materia funebrium loqueremur. Cic. in Catone epitaphium quoddam adducit Attilij Calatini. Sic enim ait. *Apex autem senectutis est auctoritas. Quanta fuit in L. Cecilio Metello? quanta in Attilio Calatino? in quem illud elogium: uno ore quem vnicum plurima consensunt gentes, populi primarium fuisse virum. Notum est totum eius carmen incisum sepulchro.* Versiculos quos Cicero duos citat, sic digessit quidam eruditus.

*Hic situs, vni quoi plurima consensunt
Gentes, fuisse virum populi primarium.*

Lib.3. Anthol. prima statim pagina duo sunt perelegantia epitaphia: prius in Dulcitiū Procos: Constantinopolitanum, quem ob vitam inculpatam ad summos honorum gradus extulerant Imperatores: alterum in hominem claro sanguine natum & probum, generum imperatricis: cuius omnia mortalia dicit fuisse poeta, præter virtutem.

Incerti.

Δυκλίπον μὲν ἀνακτες ἄχρον βίωτοιο πρὸς ὄλβον
ἤμαρον ἐξ ἀρετῆς, καὶ κλέος ἀνδραπάτων.
τὸν δὲ φύσις μιν ἔλυθεν ἀπὸ χθονός, ἀθάνατοι μὲν
αὐτὸν ἔχουσιν θεοὶ. σῶμα δὲ σῆκεσθε ἔδει.

Iuliani Ægyptij

α. κλεινὸς Ἰωάννης. β. δητὸς λέγε. α. γαμβρὸς ἀνάσσει.
α. δητὸς ὁμῶς. β. γενεῆς ἀνθρῶ ἀνασασίου.
α. δητῶ κακείνη. β. βίον ἐνδιαι. β. ἕκ ἐπι τῆτο
δητὸς ἔφησ. ἀρεταὶ κρείσσονές εἰσι μόρτα.

DE EPITAPHIO DVCVM

atque militum.

CAPVT XVII.

DVAE sunt artes bellicæ, prudentia & fortitudo, de quibus Cicero in 1. Off. earū utraq; Duci seu Imperatori est p̄necessaria, amplius tamen prudentia: militem potius commendat fortitudo, qui ad alienum arbitriū gubernatur, & ducis imperium seu prudenter ille, seu stolidè imperauerit, capessere necesse habet. Itaq; nunquā magnopere commēdatus est miles à prudentia, sed à fortitudine. Hinc illa magnifica, & omnibus politiorum literarum alumnis iam pridem nota vox M. Tullij. Vos, vos, inquam, appello, fortissimi viri, qui multum pro Repub. sanguinem effudistis. Nec verò vel sapiēti magnanimoq; Imperatori, vel strenuo aut veterano militi digna laus persolui vnquam potest. Quorum virtute & laboribus gentes in pace viuūt, & vrbes otio tranquillitateq; florent: quibus vitam fortunāq; nostras saluas debemus. Conqueremur ergo de violentia & iniquitate Martis, qui, vt Cicero ait, optimum quenq; ex acie pignerari solet: & facilius è medio tollit intrepidus, quam ignauos atq; timidos. Prudentia quidem Imperatorem cum Vlysse, Nestore, Q. Fabio Maximo: fortitudine cū Achille, Aiace, Scipione, Hannibile, Epaminonda, Leonida contendemus. Ipsum aut æqualem, aut maiorem statuemus. Enumerabimus erecta trophæa,
aduer-

aduersus hæreticos & Turcas potissimum, concia-
 sos ac funditus deletos exercitus, captas, defensas,
 obsidione liberatas vrbes, & illa quæ in summo
 Imperatore inesse oportere scripsit M. Tullius: sci-
 entiã rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitate-
 tem. De his omnibus vniuersè, si volumus, aut del-
 vno aliquo speciatim agemus. Dicemus quam ge-
 nerosè occubuerit: præclaræ enim mortes Impe-
 ratoris. Affabimur Rempub. patriam, regna, pro-
 uinciã, ditiones, vrbes. Earum vicem deplorabi-
 mus: quantæ calamitates præstantissimo Impera-
 tore occiso ante fores sint, ostendemus. Fletum ci-
 uium, propinquorum, omnis generis hominum,
 crudelitatem hostis in mortuum exponemus. Ip-
 sum etiam sua decora predicantem, & indignita-
 tem necis, si per insidias, aut prodicionem oblata
 sit conquerentem introducemus.

Nec desunt generosi, & historicorũ, poetarumq;
 libris nobilitati bellatores, quibuscum miles re-
 ctissimè conferatur. Habemus namque Coclites,
 Horatios, Curiatios, Scæuolas, Torquatos: habent
 Euryalos, Nilos, Patrocos & alios apud Virgiliũ
 & Homerum, in 6 posterioribus Æneidos, & 24.
 Iliados libris. Laudantur præterea hæc in milite:
 obedientia erga ducem, vigilię, tolerãtia estus, fri-
 goris, itinerum, famis, sitis, continentia volupta-
 tum, & super omnia charitas patriæ, pro qua suum
 caput deuouerit. Memorantur eiusdem victoriæ,
 efferuntur cicatrices: maximè si omnes aduersæ,
 nulla auersa fuerit. Non omittitur, si nunquam
 fugam dederit: si eum sicut exemplum ceteri spe-
 ctarint: si ab imperatore aut congiarium frequen-

ter, aut coronas obtinuerit, ciuicam, muralem, ca-
strensem, naualem. Fas interim detestari bellum,
quod parentes dulcissimis liberis, Rempub. opti-
is ciuibus, prouincias & regna hominibus orba-
re, sursum ac deorsum miscere ac cōfundere om-
nia soleat.

Germanici in Themistoclem.

ἀντὶ τάφου λιτοῖο δῆς ἐλλάδα, δῆς δ' ὀπί τούτου
δύρατα, βαρβαρικῆς σύμβολα ναυοδοσίας,
καὶ τύμβου κρηπίδα περὶ χερσὶν περσικῶν ἄρη,
καὶ Ξέρξην. τούτοις δῆπote δεμισοκλέα,
σαλα δὲ ἅσασα μίς ἐπικείσεται ἔργα λέγουσα
τ' ἀμὰ, τί με μικροῖς τὸν μέγαν ἐνπίθετε;

Antipatri in Aristomenem fortissimū Messonio-
rum Ducem. Alloquitur poeta aquilam, eius se-
pulchro insidentem.

α. ὄρνι, διδὸς κρονίδαο διάκτορε, πῦ χάειν ἴσας
πρὸς ὑπὲρ μέγαλο τύμβον ἀεισομένους;
β. ἀγγέλω μερόπρασιν, ὅθ' ἔνεκεν ὄσον ἀει-
δοῖων ἄν γνόμαν, τόσον ὀδ' ἠμιθέων.
δειλαί τοι δειλοῖσιν ἐφετρήσασι πέλειαι,
ἄμμες δὲ ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα.

Tumulus Hectoris.

Defensor patriæ iuuenum fortissimus Hector,

Qui muris miseris ciuibus alter erat,

Occubuit rebo violenti uictus Achillis.

Occubere simul spesq; salusq; Phrygum.

Hunc ferus Aiacides circum sua moenia traxit,

Quae iuuenis manibus texerat ante suis.

Non quantos Priamo lux utulit illa dolores,

Quos fletus Heclaba, quos dedit Andromacha?

*Sed raptum pater infelix auroq; repensum
Condidit, & mærens hæc tumulauit humo.*

Tumulus Achillis.

*Peleides ego sum, Theridis notissima proles,
Cui virtus clarum nomen habere dedit.
Qui strauxi toties armis & iusticibus hostes,
Inq; fugam solus mille multa dedi.
Hectore sub magno summa est mihi gloria casus,
Quæ sæpe Argolicas debilitauit opes.
Ille Menastada subisti me & indice pænas:
Pergama tunc ferro procubuerè meo.
Laudibus immensis victor supra astra ferebar,
Hostilem pressi fraude peremptus humum.*

Duo epitaphia in milites apponam, ab Anacreonte scripta. Primo eandem sententiam complexus est, quam supra protuli ex Philippicis. In altero dicit Agathonem à tota patria defletum, nec parem illi in acie cecidisse.

Tumulus Timocriti.

*κρείτερος ἐν πολέμῳ πρόκειται, ἢ τόδε σῶμα.
ἀρης δὲ ἔκ ἀγαθῶν φείδεται, ἀλλὰ κελῶν.*

Tumulus Agathonis.

*ἀβδήρων προθανόντα τὸν αἰνοβίην ἀγάθωνα,
πᾶς ἐπὶ πυρκαϊῆς ἢ δὲ ἐβόησε πόλις.
ἕπνα γὰρ τοῖονδε νέων ὀφιλάματ' ἀρης
ἠνάεισε συλαῆς ἐν σροφάλιγγι μάχῃς.*

Sunt autem perfectè speciosissima epitaphia, quæ in plures milites, atq; aded in totos exercitus scribuntur. Simonidæ in 300. Lacedæmonios duce Leonida in Thermopylis occisos à Persis.

ὦ ξείν', ἀγγειλον λακεδαίμονίοις ὅτι τῆδε
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Cicero latinè.

*Dichosspes Sparta, nos tē hic vidisse iacentes.
Dum sanctis patria legibus obsequimur.*

Aliud.

εἰ τὸ καλῶς διήσκειν ἀρετῆς μέρος ὅτι μέγιστον
ἡμῖν ἐκ πάντων τῶν ἀπένευμε τύχη.

ἔλλαδι γὰρ σπένδοιτες ἐλευθερίην πειθεῖν
κείμεθ', ἀγνεθῆντι χρώμενοι εὐλογίῃ.

Maxima si virtus est fortiter occubuisse,

Fortuna hoc nobis contulit ante alios.

Nam asserere afflictam properantes Hellada, cunctis

A Eternum indepti sternimur elogium

DE EPITAPHIO SANCTORVM,
religiosorum, eruditorum, ac sa-
pientum.

CAPVT XVIII.

VSvs horum epitaphiorum ideo fit insolēs,
quod millib⁹ ē multis hominum rari sunt
& infrequentes boni: mali ac perditii infi-
nitis partibus plures. Non hic intelligo quosuis
quoquo modo bonos, id est nō improbos: vt cum
dicimus, hos vel illos, Titium & Sempronium esse
bonos viros: verum excellenter bonos, quos vo-
camus sanctos viros. Neq; religiosos, qua notione
hæc

hæc vox apud Latinos adhibetur, & Festo auctore eum significat, qui non modo Deorum sanctitatem magni estimat, sed etiam officiosus est aduersus homines: vel vt Cicero 2. de Nat. Deor. qui omnia quæ ad cultum Deorum pertinent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, sunt dicti religiosi, ex relegendo, vt elegantes, ex eligendo: sed qua apud nos Christianos in vsu est. Illos, inquam, sic appello, qui spretis huius vitæ blandimentis atque ludibriis, Deo Opt. Max. totos se consecrarunt: qui vitæ suæ cursum ad præscriptum institutorum suorum direxerunt, innocentissimeque, & quantum hominis natura fert, extra culpam suos annos decurrerunt. Sanctos homines voco illos, qui signorum editione floruerunt: eos autem magis, in quibus fuerunt expressa maximarum certissimarumque virtutum indicia, quorum obitus lætitia, non lamentis est prosequendus: vt aliorum, quibus quid fiat post discessum ex hac luce, nobis incertum est. Quapropter horum tumuli nisi meras verasque laudes nihil complectuntur. Veruntamen pie dolere possumus, Ecclesiam catholicam tantis luminibus atque ornamentis, ciuitatem tam firmo aduersus iram Dei præsidio esse priuatam. Licitum insuper in extremo epitaphij rogare illos vt apud Deum in gratia nos reponant, eius voluntatem nobis recuperent, & impendentem prouinciæ nostræ, orbique Christiano eladem, vastitatem, famem, bellum, morbos auertant. Legatum D. Ioannis Alexandrini cognomento Ἰακώμων, scriptum à Sophronio Patriarcha Hierosolymorum tit. 1. lib. 3. Anthol.

Quæ de viris dixi, suo scilicet modo de religio-
 sis sanctisq; foeminis accipiantur, quarum virtutes
 atq; laudes maiore admiratione oportebit extol-
 lere. Longe enim mirabili⁹ est, imbecillū ac mol-
 lem illum sexum, laboris rerumq; asperiorum im-
 patientissimum, ad illud sanctitatis culmen ascen-
 dere, quo cum sudore virorū paucissimi aspirant.
 Si fuerint fratres, cognati, matres, sorores, aut affi-
 nitate quapiam nobis coniuncti, aliquanto plus e-
 rit indulgendum dolori: quandoquidem hoc na-
 tura suadet, atque adeo cogit: cuius imperium no-
 lentes volentesq; patimur, & sustinemus. Laudare
 nihilominus etiam suos post mortem honestissi-
 mum est: in quo multorum nobis, & illustrium
 hominum exempla prælucent. Et hoc quidem eo
 audacius conceditur, si conscientia multorum di-
 ctis nostris testimonium impertiat.

Varij sunt ordines doctorum, & sua cuiusque
 propria laus, Theologorum, Philosophorum, lu-
 reconsultorum, Medicorum, Mathematicorum,
 præsertim Astrologorum, Oratorum, Poetarum,
 Grammaticorum. In poetarum tumulis mentio
 Musarum, Phœbi, lyræ, citharæ, plectri, fontium,
 fluminum, montium Musis dedicatorum, campo-
 rum item Elysiorum: quæ omnia cum mera fig-
 menta sint, vè alia innumerabilia in studio poeti-
 co nota omnibus, & credibilia nemini, propter
 quandam leporem tamen, & suauitatis gratia sci-
 mus à plerisq; non negligi. Mirificè placet Bembi
 in Politianum.

Duceret exsulto cum mors Laurente triumphum,

Lætæq; pullatis inuheretur equis,

Respicit infano ferientem pollice chordas

Viscera singulis concussente virum.

Mirata est, tenuitq; iugum, furit ipse, pioq;
 Laurentem cunctos flagitat ore Deos.
 Miscebat precibus lacrymas, lacrymisq; dolorem,
 Verba ministrabat liberos a dolor.
 Risit, & antiqua non immemor illa querela
 Orphes, tartarea cum patuere Via.
 Hic etiam infernas tentat rescindere leges,
 Fertq; suas, dixit, in mensura manus?
 Protinus & flentem percussit dira poetam,
 Rupit & in medio pectora docta sono.
 Heu sic tu raptus, sic te mala fata tulerunt
 Arbiter Ausoniae Polittane lyra.

Et alterum in Herculem Strozam.

Teripatum Eridani Permessus alebat,
 Fecerat & Vatem Marsq; Venusq; suum.
 Iniecere manus iuueni, & fatalia duris
 Stamina pollicibus persecuere Dea.
 Vxor honorata manes aium conderet Urna,
 Talia cum multis dicta dedit lacrymis.
 Non potui tecum dulcem consumero Vitam,
 At iam adero amplexans te cinerem ipsa cinis.

Lege Myrthxi in Iouianum Pontanũ. Tos. tom. 2.

in Cottam Veronens. in Sanazarij, lib. 2. Epigram.

Sperabas tibi doctam nouum Verona Catullum:
 Experta es duros bis Viduata deos.
 Nulla animum posthac res erigat, optima quando
 Prima rapit celeris Parca inimica manu.
 Qua tamen Et Vidit morientis frigida Cottæ
 Ora suum fassus est crimen, & erubuit.

Iureconfulti sacerdotes & antistites iuris nuncu-
 pantur. Siquidem sanctissima est res, ciuilibus sapien-
 tia, vt Vlpianus ait. Et quomodo apud antiquos,
 sacerdotes sui singulis diis consecrati erant, qui de

futuris atq; agendis responsa dabant consulenti-
bus: sic venerandi illi Iurisperiti omni genere
literarum instructissimi, gratuitam, non quæstua-
riam iurisprudentiam habentes, in publicum quo-
tidie prodeuntes, vnicuiq; cui consulendos se ve-
teri instituto præbebant, & tanquam oracula Iu-
stitiæ, Themidisq; promebant. Hoc est responsa
boni & æqui plena. Vnde Seruius Sulpitius iuris
Antistes appellatus est, auctore Quintil. vt sacro-
rum antistes, antistitæq; dicebantur. In 1. de Orat.
domus Iureconsulti oraculum totius ciuitatis no-
minatur.

Multum in hisce epitaphiis valebunt compara-
tiones. Vt si in poetam scribas, eum conferas O-
uidio, Propertio, Tibullo, Catullo, Virgilio, Ho-
mero, Orpheo, ipsi Apollini. Si in Oratorem, Ci-
ceroni, Demostheni: nam hi duo cæterorum glo-
riæ obscuritatem attulerunt. Si in Mathematicum,
Euclidi, Ptolemæo, Archimedi. Si in Medicum,
Podalirio, Pæoni, Machaoni, Æsculapio. Si in Phi-
losophum, Aristoteli, Platoni, Zenoni. Si in Theo-
logum, Augustino, Thome Aquinati. Adhæc de-
ploranda conditio literarum, amissis ipsarum in-
terpretibus, & antistitibus. Exaggeranda vniuscui-
usq; in suo genere eruditio. Prædicanda in Theo-
logo pietas, & cælestis sapientia: in Philosopho a-
cumen: in Medico diligentia: in Iureconsulto in-
tegritas: in Oratore facundia: in Poetis maxime
suauitas: in Grammaticis linguarum græcæ & la-
tinæ perfecta cognitio, multaq; lectio. Si quis li-
bros ediderit, commendandus labor, laudanda
scriptoris benemerendi de posteritate voluntas.

Incer-

Incerti in Hippocratem medicum.

Σίας αλφειπποκράτης, κωγεν, εν δαδ κείται,
φους απο ριζης αδανάτη γλαως.

πλεις τροπαια νόσων σήους όπλοισ υγείης,
δξαν ελών πολλήν υ τύχη, άλλα τέχη.

Tumulus medici, ex Fracastorio.

Dum medica Montane doces ope vincere fata,

Et Lachesi iuvita vivere posse diu,

Letheo indignans prebit te Parca fopore,

Essecuit vsta grandia fila tua.

Sic animas & tu, Asclepi, dum subtrahis orca,

Te quoque fauorem perdidit ira Deum.

DE EPITAPHIO CONSANGVI-

nearum. Item Virginum, & Ma-
trum familiâs.

CAPVT XIX.

QVAEC VNQVE in isto genere sient epita-
phia abundabunt lamentis, suspiriis, la-
crymis. Nam quid homini, potissimum
adolescenti, possit in vita funestius & lacrymabi-
lius euenire, quam amittere, quæ illum gestavit v-
tero, in hanc incundissimam lucem edidit, vberi-
bus aluit, omni sollicitudine ac pietate fouit, & su-
is visceribus chariorem habuit? nullum est artius
vinculum in natura, quam quo mater liberiq; col-
ligantur. Non igitur sine magno, & eximio dolore
disrum-

dirumpitur. Sorores quam fratres diligimus tenerius: quare eas auelli à nobis per mortem ægerimè patimur. In filios ardens est patrum, ardentior matrum amor. In coniuges, qui sunt vna caro, prò quantus? Matrum merita amoremq; erga nos memorabimus: earundem suauissimam præsentiam votis ardentissimis expetemus. Pro beneficiis & laboribus offerem^s assiduas lacrymas, dicemusq; omnino *παθητικώτερον*. Precabimur etiã quietem à Deo maternis manibus. Fingere adhuc solent poetæ sororum, filiarum, coniugum imagines occurrere dormitantibus sibi. Earundem castitatem, & pudicos mores prædicant: sed ita, vt hæc omnia ad luctum referantur. Denique, vt breue faciam, hæc epitaphia eo meliora arbitramur fore, quo suauiora: eo autem erunt suauiora, quo mœstiora.

Meleagri in vxorem suam.

δάκρυα σοὶ ἢ νέρθευ ὑπὸ χροῦς ἡλιοδώρα

δωρῆμαι σορῆας λείψανον εἰς αἶδου.

δάκρυα δυσδάκρυτα, πολυκλάυτφ δ' ὀπὲ τύμβφ

σπένδω μνάμα πόντων, μνάμα φιλοφροσύνης.

οἰκτερὰ γὰρ, οἰκτερὰ φίλαν σε ἢ ἐν φθιμένοις μελέαργφ

αἰάζω, κενεῶν εἰς ἀχέροντα χάειν.

αἶ αἶ, πῶ τὸ πόθεινον ἐμοὶ δάλλφ; ἀρπασον ἄδας,

ἄρταπεν, ἀκμαῖον δὲ ἀνθφ ἔφιρε κόνις.

ἀλλά σε γυνῆμαι γὰ πάντεσφ, τὴν πανόδυστον

ἠρέμα σοῖσ κόλποις μᾶτερ ἀναγκάσισαι.

Laudetur virgo honestè, eaq; proferantur, quæ & puella legere, & adolescens audire, & vir grauis nō impro-

improbare, & egregius poeta approbare possit. Virginum tumulos aspergimus narcisso, hyacintho, lilis, rosis, violis, atq; istum honorem integritati corporis fœminei etiam post obitū habemus. Non stultè: est enim nitidissimus & fragrantissimus quidam flos virginitas, & ad eius elegantiam exprimendam flore nihil aptius.

In tumulis matrum familiās, nullæ detestationes, exclamationes, gemitus, &c. argutz autem sententiæ non excluduntur. Ergo nihil ferè aliud præter sobriam quandam laudationem postulant hæc epitaphia. Laudes earum hæc. Concorditer, & amanter egisse annos plurimos cum marito, sine iurgio, sine querela, sine rixa. Conseruasse fidem, & iura thalami castissimè. Semper fuisse viro morigeram. In aduersis casibus nunquam eum deseruisse: præstitisse Penelopen, Alcestidem. Deditisse formosos multosq; liberos, qui est coniugij finis & fructus. Vidisse nepotes suos, & natos natorum & qui nascuntur ab illis. Bene & christiane educasse filios. Maribus diligentia & sollicitudine seruasse, & auxisse patrimonium. Filiarum vigilantè custodiuisse pudicitiam. Prudenter gubernasse familiam. Cum ancillulis nõ fuisse deditam otio, sed lanificio, vt Lucretiam. Coluisse etiam summopere pietatem & silentium. Non luxuriosam in vestibus, nõ curiosam rerum foris contingentium, non superbam extitisse Virtutes mulieris, seu matris familiās pertractauit Aristoteles OEcon. lib. 1. cap. 7.

Epitaphium nobilis matronæ. Martial, lib. 10.

Marmor a parua quidem, sed non cessura, Viator,

Mausole saxis Pyramidumq; leges.

*Bis mea Romano spectata est Vita Tarento,
 Et nihil extremos perdidit ante rogos.
 Quinq; dedit pueros, totidem mihi Iuno puellas,
 Clauserunt omnes lumina nostra manus.
 Contigit & thalami mihi gloria rara, fuitq;
 Vna pudicitia copula nota mea.*

Tof. tom. 1. ad finem ex vetustis lapidibus.

*Apolonia qua Vocitabar,
 Lapide hoc inclusa quiesco,
 Ipse mihi flore iuuenta
 Ruperunt fila sorores:
 Annos post decem, & octo,
 Vetuerunt visere lumen.
 Vnum sortita maritum,
 Seruauit casta pudorem,
 Mater misera hoc monumentum,
 Extraxit Olympias amens.
 Hac sunt: bene vine Viator.*

Aliud.

*Hoffes, quod deico paulum est, alta, ac pellege.
 Hec est sepulchrum, haud pulchrum pulchras famina
 Nomen parentes nominarunt Claudiam.
 Suom maritum corde dilexit suo,
 Gnatos duos creauit: horum alterum
 In terra liquit, alium sub terra locat.
 Sermone lepto, tum autem in cessu comodo,
 Domum seruauit, lanam fecit, Vixit: abes.*

Ausonius ex Græco.

*Viginti atque nouem genetrice Callistratea
 Nullius sexus mors mihi Visa fuit.
 Sed centum & quinque expleus bene messibus annes,
 In tremula baculo non subeunte manum.*

DE EPITAPHIO PATRIS,
fratris, filiorum.

CAPVT XX.

NON ab his modò qui in amœnioribus literarum studiis versantur, & multa solent reconditè ac festiuè disputare, verumetiam à Theologorum coryphæo D. Thoma in quæstione positum est, plus ne patri an̄ matri deberent filij. Prolatæ in vtramque partem rationes. Decretum tandem, plus nobis patrem contulisse. Hoc quanquam verum est, nihilominus non ita tenere patrum, quam matrum obitus lugemus. Quocirca quamuis epitaphium patris oporteat esse mœstum, ac lugubre, admiscenda est tamen grauitas, eiusq; laudes ac merita non tacenda: quo non solum nos optimum parentè, sed etiam Respub. bonum egregiumq; ciuem amisisse videatur: ac proinde suum illa mœrorem cum nostro mœrore cõiungat, & communibus lachrymis integerrimi viri memoriam prosequatur.

Fraterni amoris flammam norunt, qui fratres aut habent, aut habuerunt. Oratio igitur querelarum & dulcium affectuum plena huic generi epitaphiorum idonea existimatur. Catullus quidem adeo fratrem suum ardentè dilexit, vt ex illius obitu dolorem vix cõsolabilem suscepit, quem non vno in loco multis, iisdemq; vt tristissimis, ita suauissimis carminibus testificatur. Quæ ego ob eam causam inferere his præceptionibus maximè volo,

volo, vt ea materiam argumentumq; fraternis epitaphiis, seu naniis, seu epicediis ministrent, illorumq; lectione, quilibet ad germani sui è vita discessum pio luctu prosequendum excitetur. Cum igitur promississet Ortalo Catullus, se Callimachi elegiã de coma Beronices latinis versibus à se interpretatam illi missurum, id se quamuis ingenti mœrore ex interitu fratris præpeditum præstitisse confirmat.

*Esse me assiduo confectum cura doloris
Senecas à doctis, Ortale, Virginibus,
Nec potis est dulces Musarum expromere factus
Mens animi, tantis fluctuat ipsa malis.
Namque mei nuper lethæo gurgite fratris
Pallidulum manans alluit vnda pedem.
Troia Rhetæo quem subter litore tellus
Ereptum nostris obscuri ex oculis.
Alloquar? audierone vñquam tua verba loquentem?
Nunquam ego te, Sic a frater amabilior
Aspiciam post hæc, at certe semper amabo,
Semper mœsta sua carmine morte canam.
Qualia sub densis ramorum concinit vmbria
Daulias absumptis fatiga gemens Ixyle, &c.*

Elegia verò ad Mallium ostendit earum rerum studia, quas ille ab se petiuerat, penitus ob cõtractam de fraterna morte ægritudinem ex animo excidisse. Versus aliquot nostro instituto accommodatos decerpsi.

*Sed tibi ne mea, si nescis, incommoda Malli,
Nem me odisse putes hospitis officium,
Accipe queis miser fortuna fluctibus ipse,
Ne amplius a misero dona beata petas.
Tempore que primis nescis mihi tradita pura est,
Incundum cum ætas florida ver ageret,*

Mallia

*Multa satis lusi: non est Dea nescia nostri,
 Qua dulcem curis miscet amaritatem.
 Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 Abstulit, o misero frater adempte mihi.
 Tamea tu moriens fregisti commoda frater,
 Tecum Quà tota est nostra sepulta domus.
 Omnia tecum Quà perierunt gaudia nostra,
 Qua tuus in Vita dulcis alebat amor.
 Cuius ego interitu tota de mente fugavi
 Hac studia, atque omnes delicias animi.*

Et post multa iterum abripitur, moestumque ca-
nit.

*Troia, nefas, commune sepulchrum Europa Asiaq;
 Troia Viram & Virtutum omnia acerba cinis
 Qua nempe & nostro lethum miserabile fratri
 Abstulit: heu misero frater adempte mihi.
 Heu misero fratri iucundum lumen ademptum,
 Tecum Quà nostra est tota sepulta domus.
 Omnia tecum Quà perierunt gaudia nostra,
 Qua tuus in Vita dulcis alebat amor.
 Quem nunc tam longè non inter nota sepulchra,
 Nec prope cognatum compositum cineres,
 Sed Troia obscura, Troia infelice sepulchrum
 Desinet à nostro terra aliena solo.*

Sub finem porrò totius libri, eius manibus soluit
inferias hoc mollissimo epigrammate.

*Multas per gentes, & multa per aquora Sectus,
 Aduenio has miseris frater ad inferias,
 Ut te postremo donarem munere amoris,
 Et mutum nequidquam alloquerer cinerem.
 Quandoquidem fortuna mihi te abstulit ipsum.
 Heu misero indignè frater adempte mihi.
 Nunc tamen interea prisco qua more parentum
 Tradita sunt tristes munera ad exequias.*

Accipe

*Accipe fraterno multum manantia fletu,
Atque in perpetuum frater aue atque vale.*

D. Ambrosius librum conscripsit de excessu Satyri fratris. In quo quanquam sibi lugendum non esse demonstrat, se t̄p ipsum consolatur, & virtutes fratris præclare commemorat, tamen naturæ potentia, & amoris magnitudine superatus, tam piè lugeat, & tam flebilem orationem contexit, vt quamuis duro lectori lachrymas possit excutere. Sanè in eo libro permulta sunt ad versus in fratrum funera conficiendos aptissima. Quâ miserabiliter, & amanter illa dicit? quamuis non eodè loco omnia. *Nunquam totus in me fui, sed in altero nostri pars maior amborum. Atq; vti nam Et memoria, Et gratia, ita etiã vita tua hoc quidquid est quod spiramus. Spirare possemus: dimidiumq; meorum decideret temporum, quod ad tuorum proficeret & sum. Ego te frater heredem feceram, tu me heredem reliquisti. Ego te superstitem optabam, tu me superstitem dimisisti: Quid mei successor heredis? quid agam mea vita superstes? quid agam exors huius quod cupio luminis? ego te frater non requiram, aut possim Enquam obliuisci tui? quas grates, qua munera referam tibi? nihil à me præter lachrymas habes. Aut fortasse securus meriti tui, quas solus superstes habeo, lacrymas non requiris. Nam etiam cum adhuc viueres, fieri prohibebas, mæroremq; magis nostrum, quam tuam mortem tibi esse testabaris doleri.*

Et cap. 2.

Habeo planè pignus meum, quod nulla mihi peregrinatio iam possit auellere: habeo quas complectar reliquias: habeo tumulum, quem corpore tegam. Vtinam potuissem aduersus mortem tuam meum corpus obicere. Si gladiis petitus esses, me possus pro te obtulissem. Nihil mihi profuit vltimos hausisse anhelitus, nihil flatum meos inspirasse morienti.

Putas?

Putabam enim, quod aut tuam mortem ipse susciperem, aut meam vitam in te ipse transfererem.

Cap. 3.

Utrum ego possim aut non cogitare de te, aut unquam sine lachrymis cogitare? Quid mihi sine te, aut tibi unquam sine me voluptas fuit?

Cap. 14.

Ades, inquam, & semper ostenderis, & toto te animo, ad mente complector, aspicio, alloquor, osculor, comprehendo. Ipsa iam noctes, qua quasi molestiores vivere te videbantur, quod mutui conspectus copiam denegarēt, ipse iam somnus colloquiorum nostrorum dudum interruptor inamabilis, dulcis esse iam capit, quia te mihi reddidit.

Et cap. sequenti.

Teneo igitur te frater, nec mihi te mors aut tempus auellet. Ipsa dulces lachrymae sunt, ipsi fletus iucundi, quibus restinguuntur ardor animi, & quasi relaxatus evaporat affectus. Neque enim sine te esse possum, aut tui non meminisse unquam, aut meminisse sine lachrymis. O amari dies, qui interruptam copulam perdidit: o flebiles noctes, qua tam bonum consortem quietis, & indivisuum mihi comitem perdidisti.

in extremo autem cap. libri, se ait cupere fratrem quamprimū sequi, & è vita emigrare, ut eum conveniat. Ibi inter cetera, Deus bone, quam suaviter? Para hospiti cōsortium, & quemadmodum hic nobis omnia fuere communia, ita illic quoque, diuiduam nesciamus. Ne quaso cupientem tui deseras, properantem exspecta, festinantem adiuna: & si diutius tibi morari videor, accersere. Neque enim unquam prolixius absumus à nobis, tu solebas reusere. Nunc quoniam tu redire iam non potes, nos ad te ibimus, equum est & officium rependamus.

In filij epitaphio convenit lugere patrem, ut qui magnum solatium perdiderit, quia spem suam

posteritatis amiserit, plorare minus. Narrare item hæc poterit: liberalem & indulgentem educationem, curas pro eo noctes atq; dies agitatas, delectâ nuptiis præstanti corpore puellam, speratos nepotes, honores, opes, auctoritatem, gratiam ciuium, quæ omnia cum ad nihilum ceciderint, sibi dolorem & luctum immensum parere. Locus communis in vanitatem spei. Pollicebitur, se quia diu superesse nō possit eius funeri, breui ad eum in beata loca venturum. Si filius obierit paruus, blandum & ludicrum magis sit epitaphium, habeat illecebras, lusus, & oscula, quibus se cum paruulo viuente pater matære sæpenumero oblectauerit. Sanazarius nomine parentum.

*Nate patris matrisq; amor, & suprema voluptas,
Accipe qua nobis te dare par fuerat.
Busta eheu tristesq; notas dumtaxat: inuisa quando
Mors immaturo funere te rapuit.*

Bembus in Lucilium suum.

*O multum dilecte puer, quæ dura parenti
Fortuna inuidit te superesse tuo?
Quam producebam latus te fossite Vestam:
Erepto peior morte relicta mihi est.*

Filij grandioris L. Q. tom. 2.

*Non lachrymis indigne meis, nec honore sepi lchri
Rapte mihi ante diem dulcis alumne t. ces.
Intra bis denos te ostendit & abstulit annis
Parca ferox. Votis insidiat a meis.
Nec potuit probitas, nec amæni gratia cultus
Flectere: non atas, nec pia turba Deam.
Spes hominum stolidas, tumulauit mæstus ephæbum,
Qui me debuerat latus humasse senem.*

DE EPITAPHIO INFANTVM,
puerorum, adolescentum.

CAPVT XXI.

NVLLORVM abitus è vita tristior accidit,
quam puerorum, & adolescentum: eam ob
rem nimirum, quod parentes per eos sese
etiam post mortem victuros existimauerant.

ὅτι γὰρ οἱ κτλ παῖδες εἰσὶν ἀρρενες.

Et nihil dulcius hominum generi à natura datum
est, quam sui cuique liberi, præsertim dum adhuc
parui sunt. Est deinde ætas illa seminarium mun-
di, orbis ornamentum, senectutis voluptas, ludus
& solatium. Huc accedit, quod acerbius à tenera
ætate natura exigit quod dedit, quam à senibus,
qui vitam diuturniorem optare non possunt: nec
iam illis perfrui commodis, quæ venientes anni
secum ferunt. Tot autem malis premuntur, vt il-
lis mors vltro inuocanda sit, ad quam quotidie
tendunt. Hinc eleganter apud Ciceronem Cato.
*Itaq; adolescentes morti sic mihi videtur, Et cum aqua mul-
titudine vis flamma opprimitur: senes autem, sicut cum sua
sponte, nulla adhibita vis consumptus ignis extinguitur. Et
quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vis auelluntur: si ma-
tura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis auf-
fert, senibus maturitas. Quo autem breuioris vitæ
spatium contigerit, eo vehementius nos miserec
illorum, vt si 20. 10. 5. 3. tantum anni. Si accesserit
vis externa, si submersi, gladio iugulati, si rui-
na domus elisi, si fame sitiue enecti, tum vix à fletu*

temperamus : Erit igitur in hoc epitaphio primus & frequentissimus locus querimonix de incerta vitæ longitudine, de inclementia atque inuidia diræ mortis : quæ ab vtero materno videtur homines insequi, & alium citius, alium tardius infertis vnguibus apprehendere. Sunt item loci laudationis à genere, ab indole animi, à pudore, à suauitate morum, à forma liberali, ab artibus, ad quas illa ætas incumbit, à charitate dominorum, patronorum, fratrum, parentum, consanguineorum erga eos. Ad commiserationem iuuabunt dolores, & lacrymæ matrum, ac sororum : nec non iucundæ collationes à flosculis nobilioribus æstu, vento, ãmbre, grandine marcidis, prostratis, et uisis. Pythagoras quatuor ætatis gradus constituebat, pueritiam, adolescentiam, et roboratam seu virilem ætatem, senectutem. Primam veri, secundam æstati, tertiam autumno, postremam hyemi similem autumabat. Vere germina fruges fructusq; nascuntur, æstate crescunt, autumno ad maturitatem perueniunt, hyeme cocti & vieti, cum arbores nudantur foliis, decidunt & moriuntur. Quamobrem haud ineptè pueros & adolescentes cum flosculis, rosisque languentibus, ac marcescentibus componimus : siquidem illorum anni florentes, & ætas florida dicitur. Vnde factum, vt in eorundem epitaphiis poëtæ inuitarent hortarenturque viatores ad tumulum aspergendum violis, rosis, & floribus. Sic Virgil. 9. Æneid. qui loco eadem adolescentis Euryali, & ceruicem in humeros collapsam describit.

Purpuream veluti cum flor succisus aratro

*Languescit moriens, lassone papavera collo
Demisere caput, pluuia cum forte grauantur.*

Interdum tamen gratulamur potius obitum infirmiori ætati, quod nō à nobis, verum à multis malis, quibus hominum vita referta est, discefferint. Quod si tempus vllum fuit, quo illud Ciceronis verum comperiretur, nunc profectō comperitur.

Quid est enim, inquit, iam non modò pudori, probitati, virtuti, relictis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati ac saluti loci? non me hercule quenquam audisi, hoc grauisimo & pestilentissimo anno adolescentem aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseris atq; iniquissima conditione vita videretur.

Luciani in Callimachum quinquennē puerum, *παῖδα μὲ πενταέτηρον*, &c. sic latine sonat.

*Nil me sollicitum, post quintam barbara messem
Mors puerum, è viuis Callimachum rapuit.*

*Tu caue me plores: paucos qui tempore vixi,
Pauca etiam vidi sustinuiq; mala.*

Martialis in Glauciam libertum Melioris lib. 6.

*Libertus Melioris ille notus
Tota qui cecidit dolente Roma,
Chari delicia breues patroni,
Sub hoc marmore Glaucias humatus
Iuncto Flaminia iacet sepulchro.
Cæstus moribus, integer pudore,
Velox ingenio, decore felix,
Bis senis modo mensibus peractis
Vix unum puer applisabat annum.
Nis flet talia, nil fleas vsator.*

Eodem libro in Eurychium puerum. Aliud in Urbicum puerum lib. 7. in extremo. Sed venustissimum Cottæ in Quinterium.

*Me longè effigie Venustiores
Narcissi, vel Apollinis comati,
Parcarum Lachesis nimis seuera
Isti Quinceriū dedit sepulchro.
Cur non flosculus exeam requiris,
Cum tantum fuerim puer decorus?
Tellus est nimis arida, ó Via'or
Nostri facta perustione amoris:
Sed si lacrymulus tuus madescet,
Forsan flos nouus ibi è sepulchro.*

Toscanus.

*Blandidulus, nitidus, pulcher, dulcissimus infans,
Delicia matris, deliciaq; patris,
Hic situs est teneris raptus Lucellius annis,
Vt rosa qua subitis imbribus sc̄ta cadit.*

Lege tumulum Aurelij infantuli apud Iouianum, vbi mater queritur ad sepulchrum. Suauissimum hoc Macedonij, in quo infans à partu statim extinctus, Lucinam, & terram alloquitur, se vtrique satisfecisse. Illi quod natus, huic quod mox sepultus. Et nescio tamen, inquit, quo vadam, neq; noui vos, neque scio cuius, aut quis sim, aut vnde venerim.

Γαῖα, καὶ εἰλείθια (σὺ μὲν τέκες, ἡ δὲ καλύπτεις)
χαίρειον, ἀμφοτέραις ἠνυσσὰ τὸ σάδιον.
εἰμὶ δὲ μὴ νοέων πόδι νεύσομαι. εἶδε γὰρ ἕμματα
ἢ τίνος, ἢ τίς ἐὼν οἶδα πόθεν μετέβην.

Adolescentis L. Q. tom. 1.

*Julius hic taceo, prima quem flore iuuenta
Decerpfit rapida mors inimica manu.
Si spectes annos, iuuenem me fas aulerunt;
Si ingenium, dicas me persisse senem.*

DE EPITAPHIO AMICI.

CAPVT XXII.

SCRIPTVM est in monostichis græcis, amicū velut Deum nobis colendum: ingentem esse thesaurum, & possessionem longè omnium pulcherrimam. Nullum tantum in vita solatium, quam habere qui cum agere, & communicare ut tecum ipso possis: qui sit alter tu: qui rebus tuis aduersis æquè contristetur, secundis & ad voluntatem fluentibus æquè gaudeat: cui nihil sit abs te seiunctum: qui libenter sua morte vitam tuam redimeret. Talis omnino est, quem amicum nominamus: eum qui perdit, detrimentum accipit nimis magnum. Sed officij est, ut quem viventem dilexeris, & à quo tanto amore dilectus fueris, eius mortui memoriam ne finas mori: verum eidem, quomodo potest, vitam restituas: carmine autem etiam mortui tempus in omne viuunt. Continebit tumulus amici piam & lacrymabilem querelam huius acerbissimi discidij. Amisisse nos fati atrocitate partem corporis nostri, dimidium animæ, decus & præsidium, nos ipsos. Nullos vnquam fratres amasse inter se ardentius: summam fuisse consensionem studiorum, sententiarum, voluntatum. Contemnemus præ amicitia nostra Pyladem & Orestem, Theseum & Pirithoum. Denique dolorè ex illius discessu, & præsentis desiderium, quanta maxima poterimus enargia, & efficacitate declarabimus. Exemplum nullum melius inuen-

nio hoc ipso: apparet enim esse epitaphium planè,
 Cap. 14. idem alia de causa posuimus.

*Ablatus mihi Crispus est, amici:
 Pro quo si pretium dari liceret,
 Nostros disiderem libenter annos.
 Nunc pars optima me mei reliquit
 Crispus praesidium meum, voluptas,
 Pectus, delicia: nihil sine illo
 Latum mens mea iam putauit esse.
 Consumptus male, debilisq; diuam,
 Plusquam dimidium mei recessit.*

Incerti.

τὸ τόπι ἡμετέρας μνημῖον ἐδὲλθε σέβειν,
 ἀλὶδ' ὦ, ἄμικρὰ τῆς μεγαλῆς φιλίης.
 αἰεὶ ζήτησω σε. σὺ δ' εἰ δέμεις, ἐν φθιμένοισι
 τῷ λήθης ἐπ' ἐμοὶ μή τι πίνης πόμαλ' ὦ.

DE IOCOSIS ET SALSIS

Epitaphiis.

CAPITULUM XXIII.

ACVLEI, risus, & facetiæ non videntur incidere in epitaphia: at reliquæ virtutes epigrammatum omnes. Sunt tamen nonnulla tempora, quibus poëtæ in sepultos iocantur, liberiúsque ludunt. Si fuerint agresti & inhumano ingenio, monstrosi, scurræ: si aliquo malo, & omnibus noto facinore astricti: si scortatores, auari, ebriosi, maledici, superbi, decoctores, vsurarij, tyranni, hæresiarchæ, proditores. In quo genere viden-

dendum est, quam Christianismus noster facultatem nobis largiatur: imitandumq; interdū exemplum Martialis, vt parcamus personis, dicamus de vitiis. Nonnūquam ex nomine mortuorum, paupertate, pusilla statura, ingenio, moribus, euentu aliquo ridendi ansam arripiunt. Complura scripta legas in Timonem, hominem perpetuo quodam in omnes imbutū odio, vnde *μισάνθρωπος* dictus est: ē quibus ista tria breuissima ad eius naturam exprimendam præclare excogitata accipito.

Ptolemæi.

μη πόθεν εἰμι μάθης, μήδ' ἕνομα, πλὴν ὅτι θνήσκην
τὸς παρ' ἐμὴν σήλην ἐρχομένους ἐδέλω.

Incerti.

μη χαίρειν εἴπης με κακὸν κέρας, ἀλλὰ πάρελθε
ἴσον ἐμοὶ χαίρειν ὅτι, τὸ μήσε γαῖαν.

Incerti.

καὶ νέκυς ὢν τίμων ἄγχι, σὺ δὲ δεινὸν πυλωρὸν
Πλάτωνος παρβαῖ κέρβερε μὴ σὲ δάκη.

Antipatri in anam ebriosam. τῆς πολίτης τὸ ἰσῆμα,
ex huius sepulchro eminebat poculum sculptum:
ait poëta, bibulam istam Maronidem & garrulam
non dolere ob filiorum & mariti egestatem: sed
hoc vnum dolere, quod crater ille non sit vini ple-
nus.

In Vesbiam iracundam mulierem.

L. Q. tom. 1.

Tres habuit furias quondam, sed Vesbia manes
Vt petiit, furias quatuor orcus habet.

Juliani Ex præfecti Ægypti in Archilocho, cuius

nota

nota maledicentia, hoc est (quemadmodum alia quoque ab aliis in eundem poëtam, Archilochica planè epitaphia, eiusdem pane argumenti scripta sunt lib. 3. Anthol.) Monet Cerberum, vt qui aliorum vmbra latratu terret, ipse hanc formidabilem vmbra timeat. Caue tibi, inquit, à iambis eius, nosti vim vocis ipsius, quando vna Lycambæ nauis duas tibi eiusdem filias (quas cum fratre ad suspendium adegerat) attulit. κέε βερε δεμαλέην, &c.

DOCTRINÆ EPITAPHICÆ

Appendix.

CAPVT XXIV.

QVI dicti sunt modi tres poëmatum, cadūt omnes in epitaphia: nam & solus poëta loquitur, & simul sermonem aliis affingit, & ipse tacens, δραματικῶς loquentes alios facit. Loquitur autem poëta cum Musa, cum mortuo, cum viatore, cum genio defuncti, cum virtute simpliciter, aut cum ea virtute, qua mortuus fuit conspicuus, iustitia, pietate, constantia, &c. qui quidem tertius est modus, non secundus: poëta enim hic est instar personæ cuiuspiam, nec poëtæ rationem habet. Musa seu Virtus, & ipse etiam extinctus, & in græcis sæpe tumuli loquuntur cum viatore. Iucundus est ille modus, cum ipsum mortuum suos consolantem inducimus, vt filius matrem plorantem ad tumulum in hoc,

Incerti.

Incerti.

α. πόλιτις, τληῆδι πένθῳ, εἴνασον δάκρυ.

πολλὰ θανόντας εἶδον ἤεις ματέρες.

β. ἀλλ' ἔτοιέτες τὸν τρέπον, καὶ τὸν βίον,

ἔμπέρον σέβοντας ἠδύςιν θείαν.

α. τί πέρισα ἀπρωεῖς; τί δέ μά τιμ' ὀδύρεαι;

εἰς κοινὸν ἄδω πάντες ἤξει βροτοί.

Interdum viator solus, tumulus solus, mortuus solus, sacerdos solus, Musa sola, Virtus sola, vt in tumulo Aiakis, quem transtulit Alciatus in emblem. 98. Ad maternum tumulum loquuntur filij, ad filiorum sepulcra mater, ad vxorum mariti, & vicissim ad maritorum vxores: atque harum quas enumerauimus formarum, multarum saltem, si non omnium, exempla ostendimus. Si quæ varietas prætetea legendo occurrerit, notetur, & scribendo reddatur. Inueniuntur apud Ouidium in epistolis heroidum breuia & elegantia epitaphia, quibus heroinas illas suos casus exponentes facit poëta. Tale est Didonis, quod etiam 3. Pastor. reperitur.

Præbuit Aeneas Ἐ causam mortis, Ἐ enses,

ipsa sua Dido concidit Ἐ sua manu.

Hypermetra.

Exul Hypermetra precium pietatis iniquum,

quam fratri mortem depulit, ipsa tulit.

Caietæ in 14. Metamorph.

Hic me Caietam nota pietatis alumnus

Ereptam Argolico, quo debuit, igne cremavit.

In Græcis epitaphiis obseruavi iuuenum vtriusque sexus annos, menses, & dies vitæ poni ad commouen-

mouendam miserationem : quod ipsum non negligitur à Latinis, & cū soluta oratione epitaphia scribūtur, id solemne est. Et quia antiqui mortuorum tumulis eius artis instrumenta insculpebant, quam illi exercuissent, vt piscatorum retia, & remum, nautarum naues, lignatorum securim, potatorum dolium, agricolarum aratrum, ducum autem & virorum fortium aquilas, leones, ob virtutis & præstantiæ similitudinem, possumus eo aludere. Venustè autem eiusmodi animalia loquūtur, vt leo super tumulo Leonidæ.

Simonidæ.

Θνητῶν μὲν κέρπεσσι ἐγὼ, θνατῶν δ' ὄν ἐγὼ νῦν
φρουρῶ, τῷδε τάφῳ λαίῳ ἐμβεβαῶς.

Incerti.

Ἄλλ' εἰ μὴ θυμὸν γε λέων ὡς ἔνομα εἶχεν,
οὐκ ἂν ἐγὼ τύμβῳ τῷ οὐκ ἐπέθικα πόδες.

Solent adhuc poëtæ i. antiqui, leuem terram optare mortuis, & quietem ossibus, quasi in iis resideret sensus aliquis.

Tibullus.

*Et bene discedens dicet plerumque, quiescas,
Terraq̄, secunda sit sibi cuncta leuis.*

Propertias.

Sit tibi terra leuis, mulier dignissima vita.

Ouid.

Es patriæ Anchisæ molliter ossa cubent.

Idem in mortem Tibulli.

*Ossa quiete precor tuta requiescere in urna,
Et sit humus cineri non onerosa pio.*

Martial.

Martial.

*Mollis nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi
Terra gravis fueris, non fuit ille tibi.*

Quomodo id Græci faciant, legendis epitaphiis 3. lib. tu ipse notabis. Nos animæ requiem sempiternam precabimur. Illud item magnæ voluptati est poëtis mansuetioribus, animantes quasdam epitaphiis prosequi, in quibus illi sua ingenia experiantur, suosq; mirificos illos lepores ostentant: Luctus passeris apud Catullum, psittaci apud Ovidium, columbæ apud Papinium, sturni apud Iovianum, & auiculæ Liguris, quid sunt nisi illarum volucrum epitaphia? Est etiã in 3. Anthol. titulus, *ἰς ὄρνιθας*, & ibi in picam, in cicadam, in gallū, in hircinam, in perdicem, &c. Veruntamen canibus & catellis potissimum hic defertur honos, propter insignem fidelitatem, & amorem erga dominos. Cætera præteribo, mentionem videlicet libaminum, crinium, coronarum in epitaphiis. Vide dialogos funebres meos.

AUCTARIVM.

COLLATIO POETICES CVM
Pictura, & Musica.

SCRIPTORES antiqui Poeticen cum pictura, & Musica componere soliti, plurimam utique illius cum hisce duabus artibus affinitatem, cognationemq; magnam, & omnino ingenium

nium eius, ac proprietatem declarare voluerunt. Age igitur, quibusnam in rebus harum concordia, disparitasq; posita sit, non perreconditis, & abstrusis, verùm popularibus, & è medio sumptis quodammodo argumentis demonstremus. Poëticam quidem, similiter Musicam scientias esse liberales, id est, ingenuo ac libero homini minimè abhorrendas, pro indubitato habetur: de Pictura auctores in diuersum trahunt. Seneca inter artifices liberales pictori nullum locum reliquit: haud sanè magis, quàm statuario, marmorario, cæterisque, vt ipse vocat, ministris luxuriæ. Galenus partitionem quandam artium faciens, alias nominat viles, *χειρουργικὰς*, quæ videlicet citra manuum operam, nixumq; corporis non tractantur: alias honestas, nec liberis indecoras: nempe Rhetoricam, Musicam, Poëticam. Si quis fingendi, pingendiq; peritiam velit adicere, cum eo se pugnaturū negat: quoniam hæ, quanquam manus desiderent illæ quidem, viribus tamen corporum, ac lacertorum robore nequaquam indigeant. Præterea, si dedecorant hominem liberalem colores terere, tractare oleum, ducere penicillum, & similia, quomodo, quæso, alumnos litterarum non perinde putabimus dedecorare, atramentum scriptorium coquere, concinnare calamos, filo & acu chartas insuere, & alia deniq; huiusmodi? Verustus temporibus Picturam in choro artium ingenuarum fuisse certum est. In L. Æmilio Paulo testatur Plutarchus à nobilibus Romæ perdisci solitam. Adrianus Augustus excellenter pingebat, auctor Dio. Et M. Antoninus cognomento Philosophus à Diogenete

geneto pingere docebatur : scriptum apud Iulium Capitolinum. Iam illud longè minus in disceptationem cadit, vtrum omnes imitentur. De Musica Aristoteles affirmat : statuit enim tibicinum, & citharcedorum artificia, proinde vt genera quoq; poëseos, imitatione contineri, & in eo cum illis conspirare. Adhibent siquidem hæ duæ gemina illorum trium quasi instrumētorum, quibus quælibet poësis ad vim suam exercendam vtitur, cantum, inquam, & rythmum, non autem metrum: tametsi non rarò hymnos, & odas tibicines, ac citharcedi cantitent. Quocirca poëses aliquo modo nominentur. Nec in quæstione ponédum, vtrum illi vocum humanarum artificiosi concentus, siue duùm tantùm, siue trinùm, siue quaternùm, quinùm, denùm, quindenùm, vicensùm illi vocum fuerint, imitentur, & varias affectiones exprimât, quibus affectionibus cernas à Musurgis (quos vulgus componistas appellat) modulus, & intervalla accommodari: vt pluribus, minoribus, seu brevioribus, ac dimidiatis notulis in cantu hilariore, paucioribus, maioribus seu productiorib⁹ in gravi, seuero, ac mœsto vtantur: ibiq; celeritates, hîc tarditates aucupentur: ibi voces intendant, hîc remittant: ibi ascendant, hîc descendât, & tanquam humi repant. Pictura æquè motiones animorum, varios sensus & cogitationes effingere, oculisq; subicere potest. Peruulgatum est, indicem & nūctium mentis esse vultum. Atqui omnem inconstantiam, ac mutabilitatem vultus, siue hoc totum, quod dicitur vultuosum, pictores egregij bellissimè, dexterrimeq; lineis, & coloribus consequun-

Q

tur.

tur. Ergo audacem, timidum, sollicitum, dissolutum, lætum, tristem, iratum, mitem, amantem, inuidum, desperantem pingere poterunt, si lubet. Et quis tam rudis, ac pinguis inuenietur, qui nesciat, aut non intelligat, omne opus pictoris non aliud quam animatæ, aut inanimatæ rei similitudinem, & exemplar esse? Poetica verò qua ratione imitando versetur, plenissimè diximus in Institutionibus poeticis. Eius naturam si breui ac legitima definitione amplectare, ita definies, quemadmodum nos ibidem cum eruditissimo viro Ioan. Antonio Viperano definiuimus. *Est ars, hominum actiones effingens, easq; ad vitam instituendam carminibus explanans.* Nec ferè quidquam aliud tam eximie, quàm affectus imitatur: præsertim molliores illos, quibus homines crebrius perturbari consueuerunt. Oratio & calamus est illi tanquam penicillus: Picturæ colores, lineæ, penicillus tanquam calamus: Musicæ horum loco sonus. Omnium insuper commune est delectationem gignere: siquidem ad honestam animi voluptatem potius, quam ad singularem aliquam vtilitatem repertæ, & apud barbaras etiam nationes vsurpatæ videntur. Porro Poetica, & Musica (vt de externa sensuum delectatione loquar) auditum permulcent. Ouid. in Tristib.

*Detinuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina cula lyra.*

Pictura oculis blanditur. Quanta cum iucunditate Æneas Carthagini bella illa totum iam per orbem vulgata, & in pariete pulcherrimis depicta coloribus intuebatur? Certè obtutu hærebat de-

fixus

fixus in vno, pascensq; vnà mentem atq; oculos,
 nec hos, nec illam satiare poterat. Penetrant in a-
 nimum singulæ, & ad intimos vsq; sensus pertin-
 gunt: etsi minor est in hoc Picturæ, quam reliqua-
 rum duarum efficacitas. Cæterùm sicut picturæ
 quædam est adumbrata, quæ tatummodo primis,
 ac rudibus lineamentis conficitur, Græcis *εὐα-
 γαφία*: quædam electis, & opportunis coloribus
 illustratur: & illa aspicientem procul, hæc è vicino
 recreat: sic poema licet inuenire, quod vmbra
 modò, & nudos, ac simplices linearū ductus veluti
 continet: aliud quod splendidis coloribus distin-
 ctum, & accuratatione magna comparatum iudi-
 ces: quod idcirco tanquam absoluta pictura com-
 menderetur. Hanc similitudinem Horatiani versus
 ad Pisonem continent.

*Ut pictura poesis. Erit, qua si propius stes,
 Te capiat magis, & quædam si longius abstes.
 Hac amat obscurum, & volat hac sub luce & sideri,
 Iudicis argutum qua non formidat acumen,
 Hac plucius semel, hac decies reperta placebit.*

Sciunt adhæc vel leuiter imbuti græcis, latinisq;
 litteris, aoidis poetis, & cantoribus passim à Græ-
 cis vatibus tribui, & poetas ipsos semet cantores,
 & carmina sua cantus, seseq; non scribere, dicere,
 loqui, sed canere solere profiteri. Huc pertinet,
 quod Terentius diuersis prologis artem poeta-
 rum vocauit Musicam, & studium musicum. Et
 sanè quondam erant iidem poetæ, qui musici. Pla-
 to in 3. de repub. cum musicis poetas coniungit.
 Fuit quoque pictoribus, vt poetis, quidlibet au-
 dendi semper æqua potestas: cui tamen potesta-
 ti modum figit Horatius. Quod in quoque pul-
 cherri-

cherrimum, præstantissimumque obseruarunt pictores, id in vnum aliquod opus suum transferunt, vt Crotonæ in Italia Helenam picturus Zeuxis fecit, quemadmodum est in proœmio 2. de Inuent. apud M. Tullium. Id autem adeo præclarè, feliciterque, vt non ipsi à natura didicisse, sed naturæ leges potius dare potuisse existimantur. Ad eundem modum agunt poëtæ, vt Virgilius, qui in suum Æneam (vt Homerus in suum Vlysses) omnes probat. Principis virtutes, omniaque ornamenta congescit. Atque vt non quibuscunque poëtis quæuis materia: sic neque pictoribus quibusuis quæcunque argumenta sunt idonea. Nouerat optimè cupressum simulare ille nescio quis apud Horatium. Et faber imus circa ludum Æmilium (fas sit sculptores, cælatores, fictores propter similitudinem quandam pictoribus sociare) & vngues scitè exprimebat, & capillos non malè æmulabatur: veruntamen in summa operis infelix erat: nõ enim ipsum totum eleganter ponebat, etsi id in partibus quibusdam præstaret. Sic Horatius confitetur ode 6. lib. 1. se heroum facinora, clarissimorumque Principum laudes ob ingenij tenuitatem pro dignitate celebrare haud posse: res ludicras, amatorias nugas eas verò posse. Audiamus Propertium lib. 3. eleg. 8.

*Quid me scribendi tam vastum mittis in aquor?
 Non sunt apta mea grandia vela rati.
 Turpe est quod nequeas capiti committere pondus,
 L. pressum inflexo mox dare terga genu.
 Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
 Fama nec ex aquo ducitur Vlla iugo.*

Reliqua multa, immò elegiam pæne totam hac de re loquentem breuitatis ergò nolo adscribere. Idem Ouidius de se principio elegiarum.

*Arma graui numero, & violentaq; bella parabam
Èdere, materia conueniente modis.*

Et quæ sequuntur, quibus se à Cupidine incepto prohibitum memorat. Anacreon verò Ode 1.

Θέλω λέγειν Ἀτρείδης,

Θέλω δὲ Κάδμον ἄδειν.

Ἄ βάρβιτος δὲ χορδαῖς

Ἔρωτα μᾶλλον ἤξει.

Cantem libens Atridas,

Cantem libensq; Cadmum,

Sed barbisi mihi unum

Nerui sonant amorem.

Item poëtæ (inquit Aristoteles) vt pictorum mos est, quidam meliores, quidam deteriores, quidam pares, seu similes ætatis suæ hominibus imitantur, vt Dionysius: nam Polygnotus meliores, ac præstantiores, Pauson peiores, & improbos imitabatur. Meliores autem illos accipe Deorum filios, vt Herculem, Principesq; maximos, vt Achillem, Priamum, Agamemnonem, Nestorem, Vlyssem. Ita Homerus, ait idem, præstantes effingit, Cleophon similes, Hegemon verò ille Thasius, qui primus parodias scripsit, nec non Nicocharis, qui Deliadem, deteriores. De Christianis pictoribus, & poëtis idem sentiamus licet: & quod de personis affirmatur, etiam de rebus bonis, & sanctis, turpibus & vitiosis affirmatum putemus. Sunt qui pingunt perbene, quæ casti oculi non audent intueri:

& bene etiam temulentos, deformes, rusticos, fatuos, mendicos. Alij cætera, quorum vsus est in vita humana, non pessimè penicillo referunt. Inuenimus poetas alios grauibus, sacris, cælestibus, aut iis deum canendis eminere, quæ vñ laude carent, sic vituperationem nõ merentur: qui pauci semper & sunt, & fuerunt: alios ridiculis, leuibus, parum pudicis. Hæc differentia in musicos quoq; cadit, poetarum fratres. Adde quod in vno eodemq; genere poeseos magna cernitur poetarũ, vti pictorum dissimilitudo. Et in Musicis fidicen fidicinem, citharædus citharædum, cantor cantorem superat. Apelles cum superiorũ pictorum tabulas, atque opera miraretur, collaudatis omnibus, vnam illis deesse Venerem autumabat, quam Græci *χάρμη* vocant. Ipse verò de dispositione Amphioni, & Asclepiodoro de mensuris priorès concedebat. In exprimendis articulis, & capitibus aliquanto grandior fuit Zeuxis: in pingendo autem corpore muliebri, qui secum elegantia certaret, habebat profus neminem. Superciliorum internalla, malarumq; ruborem, subtilitatem vestium, quarum pars membris venustissimè adhaeresceret pars vento sinuaretur, felicissimè æmulabatur. Quæ pingebat Timanthes, in iis semper plus intelligeres, quam videres: quod item in poetis, non quidem perpetuò, aliquando tamen contingit. Non sunt æquales poætæ, quantumuis eiusdem ordinis, siue Tragici, siue Heroici, siue Elegiographi, siue Lyrici. Deest vni, quod adest alteri. Aptissimum est ad hunc locum, quod 3. de Orat. scripsit M. Tullius. *Vna fingendi est ars, in qua*

*praestantes fuerunt Myro, Polycletus, Lyfippus, qui omnes inter se difsimiles fuerunt: fed ita tamen, ut neminem fui-
 velis eſſe difsimilem. Vna eſt res, ratioq; pictura, difsimilli-
 ms tamen inter ſe Zeuxis, Apollon, Apelles: neque co-
 rum quiſquam eſt, cui quidquam in arte ſua deeſſe videat-
 ur. Et ſi hoc in his quaſi mutis artibus eſt mirandum, &
 tamen verum, quanto admirabilis in oratione, & lingua,
 qua cum in iſdem verbis, & ſententiis verſetur, ſummas
 habet difsimilitudines, non ſic, ut alij vituperandi ſint: ſed
 ut ij, quos conſtet eſſe laudandos, in diſpari tamen genere
 laudentur. Atque id primum in poetis cerni licet. Quam
 inter ſe Aefchylus, Sophocles, Euripides difsimiles ſunt?
 quamq; omnibus par parte laus in difsimili ſcribendi genera
 tribuitur? Ambae nihilominus, canendi ſcilicet, &
 pingendi artes Poeticae obſequuntur, & ancilla-
 rum inſtar dominæ famulantur, ab eaque præci-
 puum decus ſuum mutuuntur. Qui dum? Quam-
 uis enim gratus, & iucundus ad aures allabatur
 citharæ ſonus, multò tamen gratior veniet, atque
 iucundior, ſi nervorum pulſui carmina ſociata
 fuerint. Et ſi pictura illa, in qua artifex ſuas dun-
 taxat leges cuſtodierit, tantoperè oculos moratur,
 quid illam credemus facturam, in qua poeticum
 penicillum, cum pictoris penicillo convenientiſ-
 ſimè copulatum viderimus? Pingunt quippe eti-
 am Poetæ, ut de Homero confirmavit Tuſcul. 5.
 M. Tullius: ſed picturas loquentes, & diſertas, non
 tacitas, & mutas. Eorum hiftoriæ, atq; figmen-
 ta pictoribus materiam per commodam ſuppe-
 ditant: nec illi vllū fermè paulò inſignius, ac feſti-
 uius habent argumētum, quod è libris Poetarum
 non depromperint. Quæ picturarum copia apud
 Naſonem in Metamorphoſi? Duo verſus Home-*

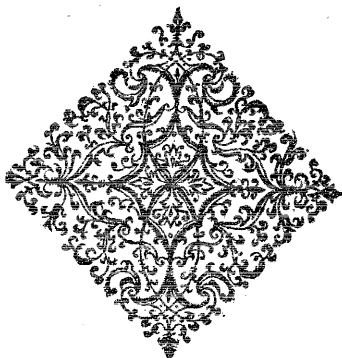
rici Euphranorem docuerunt, quomodo Iouem excellenter pingeret: vti etiam tres, qui sunt in extremo primo Iliad. vbi Thetidi pro Achille filio supplicati Iupiter annuit, Phydix statuario exemplum præbuerunt fingendi Iouis Olympij: quam statuam propter nulli imitabile artificium inter 7. orbis miracula numeratam legimus. Furore illo primo iam restincto poëtae scripta sua in manus denuo sumunt, ea incudi reddunt, limant, poliunt, perficiunt. Idem bonis diligentibusq; pictoribus, qui æternitati pingunt, factitare solenne est. Quod & musicos facere mos bonus est. Apelles opera sua iam absoluta in pergula transeuntibus iudicanda proponebat: multitudinis enim iudicium aspernandum non ducebat. Post tabulam autem latitans, quid reprehenderetur, arrectis auribus auscultabat. Accessit furor, notauitq; eum in crepida vna pauciores ansulas pinxisse. Id vitium continuò Apelles emendauit. Cic. Officior. lib. 1. poëtas idem solere asserit quod pictores, & statuarij. Vt enim pictores, inquit, & ij qui signa fabricantur, & verò etiam poëtae suum quisque opus à vulgo considerari vult, vt si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur. Atqui cum Plinius iunior scribat lib. 10. cap. 10. vt de pictore, sculptore, fictore, nisi artifex iudicare non potest: ita nisi sapiens non potest perspicere sapientem: cur tandem Poëtam perspiciat, & iudicet, qui Poëta non est? Parum itaque valet, paruique faciendum videtur in talibus vulgi iudicium: quam sententiam ipsemet Cicero approbat, cuius verba ex

ba ex 3. Offic. recitabimus. Cùm autem aliquid altum est, in quo media officia compareant, id cumulatè videtur esse perfectum. Propterea quod Vulgus quid absit à perfecto, non ferè intelligit: quatenus autem intelligit, nihil pariat prætermissum. Quod item in poëmatibus, & picturis videri solet, in aliisq; quam plurimis, et delectetur imperitis, laudentq; ea quæ laudanda non sunt. Paucis est ergo contenta iudiciis poëtica. Ac prudenter Horatius sat. vlt. lib. 1.

*Sape stylum vertas, iterum quæ digna legi sunt
Scripturus; neq; te sit misretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus.*

Adducit in Bruto Antimachum poëtam Cicero, qui conuocatis auditoribus, cum legeret magnam illud suum volumen, & eum legentem omnes extra Platonem, reliquissent: legam, inquit, nihilominus, Plato enim mihi vnus est instar omnium. Sic Antigenidas tibicen discipulo sanè frigenti ad populum: mihi, ait, cane, & Musis: insinuans Musicos & poëtas bonos iudicium multitudinis parui pendere. Habent postremò hoc pictores & poëte, quod sunt φίλαυτοι, suarq; multum admirantur: ut illud, sua cuiq; satis placebant, in nullo hominum genere verius reperiatur. Cicero agens de Dionysio tyranno, Tuscul. 5. Musicorum verò perstudiosum accepimus: poëtam etiam tragicum. Quam bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto suum cuique pulchrum. Ibid. Adhuc neminem cognoui poëtam, & mihi fuit cum Aquino amicitia, qui sibi optimus non videretur. Et ad Q. F. lib. 2. ep. 9. Non me hercule quispiam μουσικάτακτο libentius sua poëmata legit, quam ego te audio. Zeuxis athle-

tam pinxit, in quo tantoperè sibi plausit, ut ver-
 ficulū subscriberet, *μωμίσται τις πάδιον, ἢ μιμίσται,*
 facilius inuentum iri, qui cauillaretur, quam qui
 imitaretur. Donare opera sua instituit, quod ea
 nullo satis digno pretio permutari posse diceret.
 Ferunt, dum anum ab se pictam insatiabiliter ri-
 det, animam præ risu expirasse, quod de Parrhasio
 alij tradiderunt. Est & statuarius in Metamor-
 phosi, qui amore operis sui vsq; ad
 insaniam feruet.

TYROCINIVM POETICVM.

ELEGIARVM LIB. II.

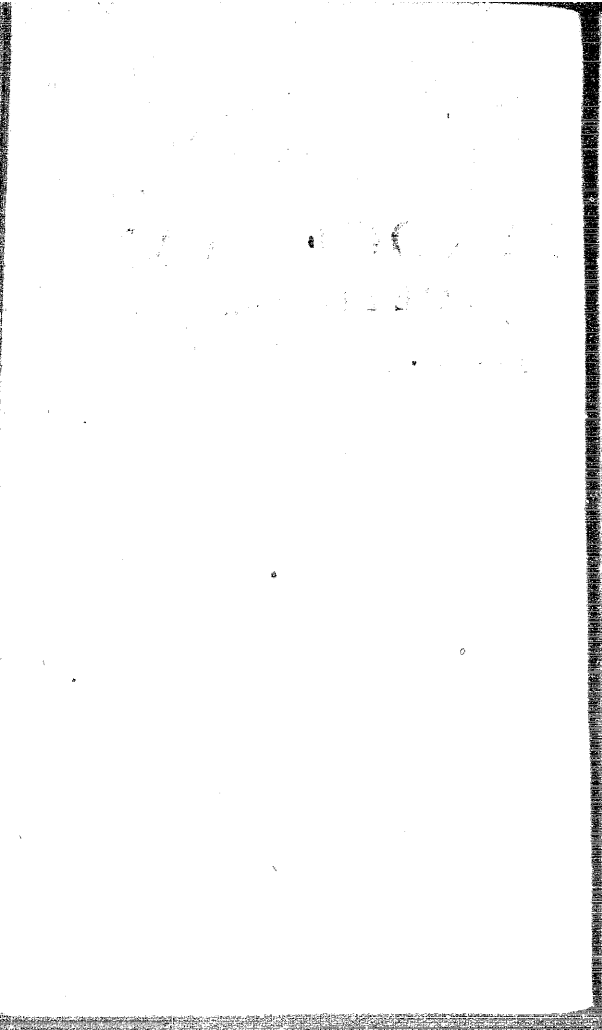
FVNEBRIVM LIB. I.

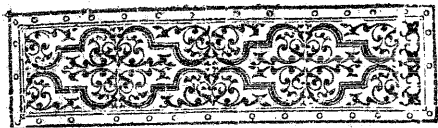
MISCELLAN. LIB. II.

ELEAZARVS Machab. tragædia.

IMMOLATIO ISAAC

STRATOCLES sine bellum } dramata.

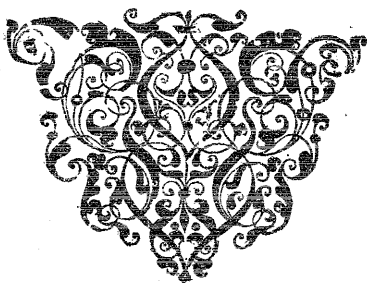

Lectori S.

DE exercitationibus meis
 poëticis, in quas olim a-
 dolescētior incubui, cū
 me Musa non furtim, ut illum, sed
 apertè in suum traherat opus, ali-
 quas selegi, quas antea tyronibus
 gustandas obtuli, si fortè inuenirent,
 unde hoc illis tam dulce studium,
 magis commendaretur. Easdem
 recensitas, & leui brachio alicubi e-
 mendatas denuo nunc offero, non
 sanè veteranis & σεφαινοφόποις, sed
 mei similibus, tenerioribus, inquā,
 huius

*huius disciplinae alumnis. Proinde
 oratum te volo, mi Lector, ut consi-
 lium istuc meum aequi bonique fa-
 cias; Et si nihil te hic reperturum
 putaueris, unde famem tuam
 consolere, eam integram epulis
 melioribus conserues.*

Vale.

ARGVMENTA POEMATVM.

ELEGIARVM LIBRI PRIMI.

I.	In natalicia IESV Christi, DE I Opt.
Max. Salvatoris.	pag. 261
II.	In eadem.	263
III.	In eadem.	265
IV.	In eadem.	268
V.	In Bethleem, & antrum IESV Christi
natale solum.	270
VI.	In diem Theophaniorum, seu Rega-
lium.	273
VII.	De infantibus, Herodis immani cru-
delitati trucidatis.	278
VIII.	In sepulturam Christi, & custodes ap-
positos.	285
IX.	Triumphus Christi in vitã reuerſi.	287
X.	De eodem.	290
XI.	De eodem.	293
XII.	De eodem.	295
XIII.	De cauſis inſtitutz Euchariftiæ.	301
XIV.	Cauſæ, panis, & vini ſpecies, nobilitas,
adumbrationes, &c.	305
		XV.

- XV. Præparatio ad Eucharistiam ineun-
dam. 309
- XVI. Effectus Synaxeos. 313
- XVII. Admiratio, & inuitatio ad Euchari-
stiam. 316

ELEGIARVM LIBRI SECVNDI.

- I. In D. Catharinam. 319
- II. Dolorem, & amorem à Christo flagi-
tat. 323
- III. Ad Deum, super nauali victoria Chri-
stianorum de Turcis apud Echina-
das. 324
- IV. Inexplebilis erga Christum amor. 327
- V. Ad Christum pro malis depellēdis. 329
- VI. Templum Societatis IESV Augusta-
num Saluatori, Deiparæ, Diuisque
commendatur. 331
- VII. Cæli ac templi comparatio. 333
- VIII. Quid in templo cogitandum. 335
- IX. Sodalitas B. M. ad eandem pro Sere-
nifs. Principe Maximiliano, Guliel-
mi filio. 336
- X. Partes, & difficultas Pontificij mune-
ris, ad Marquardum Episcopum Au-
gustanum. 337
- XI. Com-

POEMATVM.

355

XI.	Comparatio Regis, & Episcopi.	339
XII.	Super eodem argumento.	341
XIII.	Super eodem.	342
XIV.	In mortem.	345
XV.	Præstantia, & vis animi.	347
XVI.	Philosophiæ pictura.	348
XVII.	Studiosorum voluptates.	349
XVIII.	Amico longam, & beatam vitam præ- catur.	351
XIX.	In septem artes liberales, præsertim Musiam.	352
XX.	<i>Adiuta</i> poetica.	354
XXI.	Ad Philosophiam.	357
XXII.	Dialectica ad candidatos.	358

F V N E B R I V M.

In obitum Illustris. Othonis Truchses Car- dinalis, & Episcopi Augustani, Nenia pri- ma.	360
Nenia secunda.	365
Nenia tertia.	367
Eiusdem tumuli.	371
In mortem Illustris. Egoiphi, Episcopi Augu- stani, Monodia.	376
Eiusdem tumuli.	378
In obitum Sereniss. Principis Alberti Bauariæ R Ducis,	

De lingua.	404
In gemmas.	404
In baptisterium.	405
De alauda.	405
In quendam Rhodinum Hessum qui contra Societatis IESV nomen, & scholas maledi- centissimam orationem ediderat.	405
In IOANNEM Austriam, inuictissimum Chri- stiani exercitus Imperatorem contra Tur- cas.	407
In Iordanem flumen.	407
De inuido & auaro.	408
In auarum.	408
De asino, & vulpe.	408
In dialogos Luciani.	409
In effigiem D. Bernardi, argumēta necis Chri- sti complexantis.	409
Ad PHILIPPVM Serenissimum Bauariæ Prin- cipem, Episcopum RATISBONENSEM.	410.
In N. cum Theologiæ DOCTOR crearetur.	410.
In librum Petri Canisij de IOANNE Baptista.	413.
In Serenissimum FERDINANDVM Archidu- cem.	414
Similitudo.	415
Omnia mea mecum porto.	415

Viator, & Echo.	416
In septem artes liberales.	416
In Sapientiam.	417
Serenis. Maximiliano, Maximiliani II. fi- lio.	417
Serenis. Gulielmo Principi.	418
Collatio voluptatis, & sapientiz.	418
Ad Gloriam dialogus.	418
Contra auaritiam Doctorum.	419
In nouos Magistros.	419
Ad Episcopum Delphinum.	420
In factum Diogenis.	421
In Episcopum Herbipolensem.	421
In Illustris. Marquardi à Berg Pontif. Augu- sti inaugurationem.	423
Helueticæ inuentuti.	427
In tres doctrinarum Principes, Aristotelem, Ciceronem, Virgilium.	428
Ad Serenis. Gulielmum.	429
Ad Angelum custodem.	430
Ad Virginem Dei matrem.	432
In Dulcis. & Charis. fratres germanos, & Mar- tyres.	432
Ad Ioannem Egoiphum Episcopum.	433
In Christum ab inferis cum triumpho existen- tem.	434
Ad Calites pro Marquardo Episcopo.	436
	Ad

Ad Salvatorem.	437
In nomen IESV.	437
In Christum & Mariam Genetricem.	438
In SS. Vdalricum, & Afram.	439
In quatuor Euangelistas.	440
M. Antonij Mureti carmen votiuum ad bea- tam Virginem Lauretanam heroicum, in iambos conuersum.	441
In Mostellariam Plauti prologus.	444
Gulielmo Principi, eiusque familiae faustum precatut annum, simulque munus offert.	446.
Ad Templum nouum Augustanum saluta- tio.	447
De diuinis actionibus in hac æde suscipiendis ac frequentandis.	448
Ex precatone Salomonis in dedicatione tem- pli.	452
Epithalamium in nuptias Christi, & Eccle- siaz.	454
In Virginem matrem.	458
Genethliacum Francisco, filio D. Octauiani Fuggeri.	459
In imaginem D. Marci Fuggeri.	460

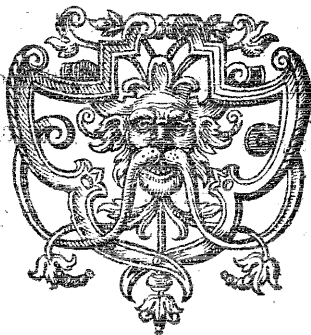

LIBRI SECVNDI.

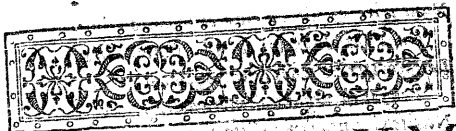
Ad perquam Reuerendum D. Iacobum Fuggerum, Ioannis F. sacerdotium ineuntem.

462.

In natalem Domini nostri, Bucolicon.	466
Labor donaturus præmia.	471
Honor donaturus præmia.	476
Epigrammata conuersa de græcis.	481
Eleazarus Machabæus tragœdia.	507
Immolatio Isaac, drama.	557
Stratocles, siue bellum, drama.	593

ELEGIA-

ELEGIARVM

LIBER PRIMVS.

In natalitia IESV Christi Dei Opt.
Max. Saluatoris.

ELEGIA I.

Atherens mea mens iam nunc furit icta furorem:
Et mea blanditum concutit ossa Deus.

Quod iuuat, in venas atq; intima pectora numer.

Insinuans, numeris pandere magna iubet.
Per non iratas eo felicissimus vndas,

Incidit antennis aura secunda meis.
Dicamus bona verba. O lux faustissima salue,

Qua Deus è casta virgine natus homo est.
Iurgia seua cadant, venis lux incluta calo;

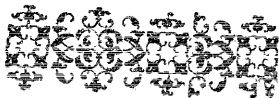
Oprati veniunt ad sua festa dies.
Sumamus noua plectra, redit lux prospera mundo.

Innumerabilibus lux venit aucta bonis.
Thuris odoratas voluant altaria nubes;

Ponite bis genito liba merumq; Deo.
Quisq; nouo cultu, puroq; incedat amictu,

Concolor & festo sit pia turba suo.

Nunc agite, & nitidos auro componite crines:
 Nunc variet teneros fulgida gemma sinus.
 Latifcos iterato sonos, cantusq; mouete:
 Tangat & argutas dextera docta lyras.
 Nectite virginea iam nectite fronde coronas,
 Impediant madidum myrrea ferta caput.
 Saltantes pedibus o pellite, fellite terram:
 Tempus adest, latus lati agitate choros.
 Sacra canant pueri, dent sese in vota puella,
 Congeminentq; pias vir mulierq; preces.
 Gaudia nunc adhibete, venit Natalis, & omnes
 Letitias secum, deliciasq; trahis:
 Quas non arummas, quos non lux ista dolores
 Abstulit? ista eadem qua bona non retulit?
 Non claros peperit mundo lux ista triumphos?
 Nonne dedis terris gaudia, nonne polo?
 Illi tu mala multa Deus, qui gaudia differt:
 Quisquis adhuc luget, luceat ille diu.
 F. lices misero parcans effulgere soles.
 Nec decet. o illi tristia quaeque cadant.
 At tu festa dies totum exspectata per annum,
 Candida semper abi, candidiorq; redi.
 Lux bana, te nostri memorabunt semper honores.
 Extolletq; tuum pagina nostra decus.

In eadem,

ELEGIA II.

ET iam nox gelidis terras vestiuerat vmbra,
 Mollibatq; suos corpora fessa sopor.
 Et vaga iam tacito radiabant sidera motu,
 Omnia viuentium ceperat alta quies.
 Cum subito calum discedere, & aurea se lux
 Visa est per tractus fundere stelliferos.
 Pauperis & tuguri mox collustrare penates,
 Cum sene quos habuit dia puella suo.
 Alituum legio, mundi melioris alumni,
 Audita est digitis increpuisse fides.
 Ecce aduentabant ter sancti tempora partus,
 Gignendo (o nouitas) venerat hora Deo.
 Hic genitrix calo palmas, & lumina tendit,
 Ore verecundo talibus orsa loqui.
 Omnipotens genitor, & rerum sancte repertor,
 Inter se vnanimi federe cuncta ligans:
 Ecquid tempus adest, quo sese in luminis oras
 Exerat ex utero vis tua magna meo?
 Ergo ego te praedulce caput studiosa fouebo?
 Ergo premeo gremium pusilla sancte meum?
 Ergone mihi amplexusq; dabis, mihiq; oscula iunges?
 Oreq; purpureo lactea dona trabes?
 Sic ait, atque animo transfertur m...o mundi,
 Atque expers oneris calitus edit onus.

- Edit onus sacrum clausam inuiolata per aluum,
 Quod natura parens vidit, & obstupuit.
 Quale vbi ros matutino descendit Eoo,
 Terra madet passim, graminis herba madet.
 Miratur pluuia vim non sensisse cadentis
 Aspersa peragens veste viator iter.
 Aut vbi flammigerum admittunt specularia Phoebum,
 Vitra tamen nusquam peruia, vt ante, manent.
 O charam superis noctem, & mortalibus agris:
 Noctibus in cunctis nulla tibi similis.
 Te meminisse mihi semper iucunda voluptas,
 Tu pridem facta es nobilis historia.
 Tu discussisti stygia caliginis umbram,
 Nam quid erat nisi nox te sine nostra dies?
 Respicite hem, iuuenum fuluis exercitus alia
 Axe volans toto nubila celsa secat.
 Ecce polum denso latantes agmine cingunt,
 Et melos humana doctius arte canunt.
 Nascere magne puer, magnum aetheris incrementum:
 Omnia complaudunt: nascere magne puer.
 In fragili calamo puerilia membra reclinas,
 Dant tibi fortuitum iuncus & herba thorum.
 Tartareo ipse tamen venies praedator Auerno,
 Tradidit imperium cui sine sine pater.
 Hanc quoque diuerso sedem peregrinus ab orbe,
 Hoc antrum Reges, hoc populus petent.
 Sive illos Aquilo, sive illos miserit Auster,
 Sive illos Eurus miserit, aut Zephyrus.

Nate Deo, patuli Deus ante exordia mundi,
 Pastor aberrantes tu reuocabis oues.
 Tu quoque proiicies pro charis corpus amicis,
 Quorum morte tua est expedienda salus.
 Nascere magne puer, summi patris incrementum.
 Plaudit humus, plaudunt aquora, & astra tibi.
 Dein operit breuibus mater sua gaudia pannis,
 Atq; auidis vlnis pignora chara premit.
 Vbera q; indulget roseis formosa labellis,
 Oscula nec cessat millia multa ferens.
 Heret & hinc oculis, & inhaeret pectore toto,
 Ceu quis Apellai hereat in tabulis.
 Et modo turgidos flendo tergèbat ocellos,
 Diuinum mulcens blandula sepe caput.
 Utq; nihil placidam posset turbare quietem,
 Continuitq; viam, continuitq; gradum.
 Flumine melliso mellitum propter alumnum
 Credite maternas intepuisse genas.
 Ite pij rores oculis, lacryma ite decore,
 Quas creat, atq; foras rumpere cogit amor

In eadem.

ELEGIA III.

Plaudamus, natalis adeit, vramus odores,
 Demus & aeterno mystica liba Deo.
 Vltima Cumaei procedit carminis aetas,
 Sacrorum, ô noua res, nascitur ordo nouus.

Gaudia

Gaudia proueniunt, luctusq; timorq; valet,

Quid tibi nobiscum est sordida tristitia?

Et vobis male sit, res ô inimica, dolores.

Ite & inhumanos vellite Massagetas.

Inueni medicum, letalia vulnera mitis

Pronia citius, qui mea sanet ope.

Plaudamus, natalis adest, vramus odores,

Demus & aeterno mystica liba Deo.

En reperi portum: mare magnum à sedibus imis

Pralia ventorum seditiosa tuant.

Depulsum ceruice iugum, fracte q; catena,

Reddit a libertas, reddit a nobilitas.

Hauserat immensis miserum me faucibus orcus:

Nunc regerit domino me malus ille meo.

Pauper eram, nudusq;, & despectissimus vixi:

Decretus modo sum ciuis olympiacus.

Plaudamus, natalis adest, vramus odores,

Demus & aeterno mystica liba Deo.

Nimirum hac virgo est, hac sunt felicia regna,

Hac noua de cali vertice progenies.

Prospera cum misera pulchrè mutabitur aetas,

Aurea gens posthac, aureus orbis erit.

Tute puer sceleris tolles contagia nostri,

Tu pandes vetiti limina clausa poli.

Occidit hinc serpens, qua primos vana parentes

Lusit, & heu duris casibus implicuit.

Plaudamus, natalis adest, vramus odores,

Demus & aeterno mystica liba Deo.

Non iam tellurem curuo renouabit aratro
 Rusticus, haud teneram sollicitabit humum.
 Vitibus haud lentis proceras vestiet vltimos,
 Solertius manu grandia poma feret.
 Mella dabunt quercus, passim se fundet amomum,
 Nusquam non felix nunc erit Arabia.
 Omnia sponte sua existent, dabit omnia tellus,
 Sic faciet nobis otia lata Deus.
 Plaudamus, natalis adest, vramus odores,
 Demus & aeterno mystica liba Deo.
 Incipe parus puer risu cognoscere matrem,
 Huic dare delicias incipe parue puer.
 Incipe materno circumdare brachia collo,
 Incipe & ambrosiis oscula ferre genis.
 Duc age de calo turgentem pusio mammam,
 Blandulus in niueo lade puella sinu.
 Tu quoque ne tardes, fortunatissima virgo,
 Dulce tuum obsequiis accumulare genus.
 Aude oculos paruis coniungere mater ocellis,
 Illius & labiis adde labella tuis.
 Tum capiti compone caput, simul oribus ora:
 Ille tuum corpus, sanguis & ille tuus.
 Hunc vos luciferum cœtu colibrate frequenti,
 Christiada hunc hilares transfigitote diem.
 Carpite Pierio vocales pollice nervos,
 Perq̄, strepant lepidò garrula fila sono.
 Plaudamus, natalis adest, vramus odores,
 Demus & aeterno mystica liba Deo.

*At tu fidereis qui quondam pulsus ab oris,
 Quiq; colis tristes, & sine luce specus,
 Manibus imperitans, rerum iam consule summa:
 Mox aderit regnis vasta ruina tuis.
 Nascitur, ab miser, ille tuarum euersor opum Rex,
 Nascitur imperij perditor ille tui.
 Qui te raptabit vincitū post terga lacertis,
 Omnibus & iocus, & fabula turpis eris.*

In eadem.

ELEGIA IV.

Terrigena heus agedum celeres aduertite gressus,
 Oscula sacratis figite liminibus.
 Et genibus stabulum perrepite, & admirantes,
 Clarisona genitum tollite voce Deum.
 illum carminibus leti maectemus, & hymnis,
 Laudibus ornemus numina sancta suis.
 Panniculi dulces, vestri ut me corripit ardor?
 Ut sum, fasciola, vestri ego sepe memor?
 Prae vobis, quid enim? regalis purpura sordet,
 Nulla placere mihi serica texta queant.
 Quodq; thorum puero salix praesepe dedisti,
 Portasti & domini membra pusilla tui,
 Quam cupio contemplari, & te cernere coram?
 O me quantus amor, quanta cupido tenet?
 Oblectent is gemma, oblectentq; lapilli,
 Quos legit Eois nauita littoribus:

Seu quas fulgidulas Hermus despumat arenas,

Seu quod de Lybico dente paratur opus.

Ille, nec inuideo, fuluum sibi congerat aurum:

Hic non possit opes enumerare suas.

Qua tibi caussa Deus patrio descendere mundo?

Dic, ut homo fieres qua tibi caussa Deus?

Queritis astrifera sim cur à sede profectus?

Cur iterum nascens os hominisq; geram?

Discite. Iam pridem vestri correptus amore,

Vos inter medios dignor homo fieri.

Quare autem in tenebris, & opaca ad frigora noctis,

Inq; specu vili, stramineaq; casa?

Huc mea me bonitas, huc perduxistis amores,

Hoc etiam ut facerem seruidus egit amor.

Cur neq; Sidonias vestes, pictumq; cubile,

Cur nusquam gazas cernimus Attalicas?

Fecit amor rigido ut resouerem membra cubili,

Essem ut rebus inops hoc quoque fecit amor.

Quid tamen in stabulo, turpem cur inter asellum,

Atq; bouem natus? qua tibi caussa precor?

Me quoniam vestri iaculum penetravit amoris,

Sic mihi suavit amor. Quid nisi amare queo?

Aspicite ut recubo maternis fatus in vlnis:

Noscite vagitus, noscite lachrymulas.

Aspicite ut dilecta parens me inuoluit amictu,

Scilicet hoc quo non vilior esse potest.

Aspicite ut mea me fert in praesepia mater,

Et canit in somnos alma puella meos.

*Hand aliter visum, stetit hac mihi summa voluntas,
 An tibi noster amor forte onerosus erit?
 Te mea paupertas opibus clavabit opimis,
 Ipsa tibi visum nostra querela feret.
 Mutus ego iaceo, nullis cum viribus infans:
 Attamen ut sit ago lingua disertata tua.
 Plurima cum patiar, facio, mihi crede, necesse
 Ne sit mortales fanda nefanda pati.
 Ipse colo terras, tibi do stellantia regna:
 Factus homo efficiote, fugitiue, Deum.*

In Bethleem, & antrum I E S V C H R I -
 S T I natale solum.

ELEGIA V.

Bethleemia saluete domus, salucte penates,
 Saluo vrbs perpetuo nomine digna coli.
 Te latabundus veneror: tu tangis olympum,
 Cum facta es domini patrie parua mei.
 Tantum alias omnes inter caput erigis vrbes,
 Quantum humiles colles Taurus, & Ossa prait.
 Diuitias alij iactent, auriq; talenta,
 Aureaq; artificii condita templa manu:
 Testaq; nobilibus celebrent operosa columnis,
 Aerasq; trabes, marmoreumq; solum:
 Eductas calo moles, turresq; superbas,
 Quaq; vident propius sydera pyramides:
 Et cum praeuptis sua propugnacula fossis,
 Munitas arces, oppida magnifica:

Cuncta hæc vna suis Bethlemia laudibus anteit,
 Urbibus hæc aufert omnibus omne decus.
 Troia vetus fileat, nec iam sua Pergama diuina
 Edificata opera prædicet esse diuinum.
 Non inuentrices Sophia laudentur Athenæ,
 Cognomenq; suum deposuisse velint.
 Roma, precor, fasces ne præferat illa superbos,
 Submittatq; caput, quæ caput orbis erat.
 Non iam Marcellos, non iam duo fulmina belli,
 Non alios deinceps ornet honore duces.
 Ecce Palaëstinis surgit Roma altera campis,
 Cuius maior honos, quam dare sceptræ decet.
 Næue etiam assidui iactent Babylona labores:
 Credite, Bethlemia est & Babylone prior,
 Vrbs nulla oppidulo possit certare beato,
 Namque vrbes similes nec vagus orbis habet.
 Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Argos,
 Athenæ
 Esse suum mittant dicere Meonidem.
 Nascitur insigni multò quid maius Homero,
 Qui pater est hominum nascitur ipse homo.
 O tibi quæ laudes vrbs non inuiderit istas,
 Atque tuo quæ non appetat esse loco?
 Salue vrbs calicolûm longè gratissima Regi.
 Tu certè ÆTERNÆ nomine digna magis.
 Non ego, si liceat, dubitem procumbere supplex,
 Atque tuo nostrum tundere posse caput.

Præcipueq; sacrum respiciens complexibus antrum;

Antrum in quo nostra est progenerata salus,

Harerem fixusq;, & carmina leta sonarem;

Sat facunda reor tum mea Musa foret.

Tunc ego perferrem gelida mala frigora brumæ,

Quæq; æstiuæ canis tempora sicca facit.

Quàm facile immites possem contemnere ventos?

Quàm me non aliqua ledere damna queant?

Caruleas nimbosus aquas seu funderes Auster,

Seu Boreas alio cogeres axe niues.

Tunc ferrem & glaciem, ferrem patienter & imbres,

Despiceremq; famem, despiceremq; sitim.

Sive mihi albantes variarent tempora cani,

Sulcaretq; meam pallida ruga cutem.

Non hinc me raperet quamvis longæua senectus,

Vidissem quanquam sæcula Neleida.

Non me exoptato vis vlla reuelleret antro,

Vt caderent rerum qualiacunque mihi.

Hic ego ad extremam durarem sedulus horam,

Hæc etiam tellus conderet ossa mea.

Nam mihi quid magnus nummorum proficit aceruus?

Quò mihi sint culti iugera mille soli?

Et domus incesti moles imitata Neronis?

Chrysolithi, & rutilo lumine valua micans?

Aut quid Erythraus quot opes nascuntur in oris?

Murice quid tandem velleris tincta iuuent?

Aut quidquid stolidum vulgus miratur, & errat,

Et quacunque sibi commoda falsa cupit.

Neu me felicem reddant Pactolides vnda,
 Neu quas sollicitas congregat orbis opes.
 Istapetant alij, ne sint mihi talia cordi,
 Mi satis in trita consenuisse toga.
 O antrum, mihi sit tecum communis egestas,
 Regna sibi Reges ditia possideant.
 Texta Phrygum, plumæq; & stragula picta soporem
 Ducant molliculus, & sine mente viris.
 Si bene me noui, stratis non lator eburnis.
 Sic modo tam sacra sternere corpus humo.
 Hinc procul abstinet quisquis praelatus Iaccho est,
 Cui nocturna tulit gaudia spurca Venus.
 Quisquis & Assyrio persusus odore capillos
 In picturata veste nitere solet.
 O quantum est hominum discedite, quæsq; malorum,
 Iste locus sacer est, hunc fugitote locum.

In diem Theophaniorum, siue
Regalium.

ELEGIA VI.

Tertius ac decimus stellarum exegerat agmen,
 Lucifer, & toties Cynthia ori us erat,
 Ex quo virgo Deum stabulis enixa, parentis
 ipsa sui (ò magnum) cœperat esse parens.
 Interea qua punico urms ab ortu,
 Quæ soles alipedes tangere Phœbus equos,

Chaldaei Reges cali portenta securi.

*Dona beata ferunt, tres tria quisque suum.
Tres iter intendunt Solymaa ad moenia Reges,
Quos recinit claros fama vetusta sophos:
Munera portantes aurum, & bene olentia thura,
Qua q̄ ab Oronteo cortice myrrha fluit.
Quippe sacri partus studio venere colendi,
Duxerat hos tremula stella corusca face.
Lumine stella vias signabat prauis largo,
Ceu quondam Isacidum nota columna patrum.
Iamq̄ propinquabant, leuibus cum garrula plumis
Anteuolans, vbi singula fama canit.
Fama sagax rerum, cui centum gutture linguae,
Per sola, per rapidum comitat illa fretum.
Nuntiat extremo Reges oriente profectos,
Et comitum densas ad latus ire manus.
Tum se proripiunt studio noua monstra tuendi
Sollicita matres, sollicitaq̄ nurus,
Inualidq̄, senes, pueri, innuptaq̄, puella;
Con. sat medium vulgus inerme forum.
Quid veniant quarunt: qui sint: qua climata linquant,
Rumor & ambiguus compita peruolitat.
Herodi quem tum sceptri fortuna superbum
Fecerat, exanguis incubuere metus.
Incertusq̄ animi partem se versat in omnem,
Anxiferis curis turbida mens coquitur.
Ecce autem Eoi introgressi moenia Reges,
Aduentus causam consiliumq̄ docent.*

Scilicet hunc Regem venerari venimus aiunt,

Nuper in hac constat quem regione satum.
Huc vestras rutilum duxit nos sydus ad oras;

En etiam præsto munera cuiquæ sua.

Talia promebant. Herodis nuntius aures
Vulnerat, & gelidus percipit ossa tremor.
Cormicat, & toto refugit de corpore sanguis,

Horrescunt artus, arripiturq; coma.

Incausum trepidas, ô importune tyranne.

Pernicies regnis nulla parata tuis.

Diuitiis, sceptrisq; times, opibusq; caducis?

Excute tam pauidos seu tyranne metus.

Qui modo progenitus, non is mortalia curat;

Quando illi potius calice sceptrâ parent.

Præcipit indigenas cogi intra mœnia vates,

Scitari, & multis quærere multa iubet:

Nascentis pueri tempus, patriamq; locumq;.

Heu quantum demens aestuat ambitio?

Illi autem edocti patrum responsa piorum,

Vicinæ memorant nomina Bethlemis.

Vnde ortus se olim magnus super athena vindex

Tollat, Idumaum qui regat imperium.

Tum mage Rex animum crudeli exsuscitat ira,

Et dirum in diro pectore vulnus alit.

Seu vigilat, placidus claudit seu lumina somnus.

Seu fruitur dapibus, seu bibit ille merum.

Principis ante oculos hæditi circumerrat imago,

Hunc se presentem conspiciere vsque putat.

Hortantem classes equitum, pedumq; maniplos,
 Iactantem piceas in sua tecta faces:
 Alterum & alterius iugulantem in sanguine ciues,
 Coniugis, & nati funera mœsta sui.
 Tandem Arabum Reges dictus aggressus amicum,
 Callidus, in speciem religiosa rogat.
 Regis vbi inuenient primùm cunabula nati,
 Hac inuenta sibi significare valint.
 Et nos huic Regi grauia, inquit, dona feremus:
 Clarior hic nostro fiet honore puer.
 Iamq; iter inceptum properant, & amabile sydus
 Amissum illustri lampade vt ante preit.
 Inde supra rectum, supraq; mapalia sistens,
 Lucidulus radius saxa, laremq; ferit.
 Aspectant humilemq; casam, angustosq; penates:
 In diuersa animos cura repente trahit.
 Ergone quesiti sunt hæc cunabula Regis?
 Hic Reges habitant? hic stabulantur oues.
 Ne dubitate Magi, sed fixum credite, paruo
 Sub lare Rex magnus, ne dubitate, latet.
 Descendunt ab equis, mentem capis ardor eundis
 Acclinati omnes limina sancta petunt.
 Prò quantum se hominum diuimq; eterna potestas
 Desiicit, vt tandem surgere curet homo?
 Qui calum & terras, qui condidit equora ponti,
 Omnibus ignotus, & sine honore manet.
 Si Rex est puer hic, vbi celsis aula columnis?
 Sunt vbi regali sceptrâ gerenda manu?

Et solium Scythicis fabrefactum rite smaragdis,
 Barbarica vestes, sideresq; nitor?
 Nulla hic splendidulis parent diademata gemmis,
 Sed neq; berylli, sed neq; sardonyches.
 Non Pariusq; lapis, non Assyriiq; tapetes,
 Oh, nec Achemenio spirat odore domus.
 Solum aderat senior tenera cum virgine Ioseph,
 Hoc erat inq; specu tertius ipse Deus.
 Tres aderant homines, & cum boue tardus asellus.
 Siccine iam populi tu satis esse putas?
 Nil refert famulosue illic, dominosue requiras:
 Qui iussus peragunt, hi quoq; iussa ferunt.
 Forte senex minuit praecuta ligna securi,
 Instaurat tepidos straminibusq; focos.
 Atq; senili anima siccato in cortice flammam
 Irritat, modicos & domat igne cibos.
 Quas etiam patulis herbas collegerat agris,
 Sedulus in partes diuidit exiguas.
 Verum vbi iam Reges ingressos ordine vidit,
 Contremuit, sensus vix potis ille sui.
 Aspicit admirans auroq; ostroq; decoros,
 Nec non insolita religione pius.
 Attonitus rerum pensat miracula, multa
 Secum agitans, voci parcere vixq; potest.
 Inde genua nixi, ac demisso lumine paruum
 Supplicibus votis, muneribusq; colunt.
 Recludunt arcas, promuntq; insignia dona,
 Aurum, thuris, myrrham, Regi, homini, atq; Deo.

Interea ante fores famulorum turba moratur,
 Ad reditum solers quaque paranda parans.
 Stat sonipes, simul ora lupis spumantibus albens,
 Hinc atq; inde ferox colla comata iacit.
 Hi puero referunt puro de pectore laudes,
 Presentemq; trium vox canit vna Deum.

De infantibus, Herodis immani crudelitate trucidatis.

ELEGIA VII.

Herodis furor indomitus, cadisq; nefanda,
 Fœminei planctus, hac mihi carmen erunt.
 Ite leues elegi, date iusto frana dolori,
 Materia in vestros conuenit ista pedes.
 O nimium lux foeta malis, ô flebile tempus,
 Infantum quo tot corpora missa neci.
 Plurimus incendit matrum pia viscera luctus,
 Horrui infandum Phœbus vterque nefas.
 Tristis hyems aderat, glacialibus aspera nimbis,
 Et pigra hybernum strinxerat arua gelu.
 Iam senis Emonij sol aureus astra tenebat,
 Adueniens stellas ad capricorne tuas.
 Iam stupefacta suos requierant flumina cursus,
 Frigore pisciferas vinxerat Auster aquas.
 Tranquillam terris agitabant sacula pacem,
 Clausaq; ferratis improba bella foris.

Cùm virgo Iudæa genus, Davidica virgo
 Protulit integra virginitate Deum.
 Ecce tibi quæ sol se matutinus ad auras
 Exerit, & radios per iuga celsa iacit,
 Tres astro ductante Magi Solymæa propinquant
 Mœnia, & hi secum munera magna vehunt.
 Exquirunt nitidis constructa palatia muris,
 Regalis media quaritur vrbe domus.
 Isacidum gentis sceptrum tum fortè regebas
 Herodes, scelerum nobilitate potens.
 Irrisor diuum, & magni contemptor Olympi,
 Et graue sepositis, finitimusq; malum.
 Trux illi facies, alieni immensa cupido.
 Ille amens animi, pestis & exitium:
 Non generis nostri, sed erat de tigride natus,
 Aut de Sarmaticis, Caucasuq; iugis:
 Aut Scylla, vt potius reor, infestæue Charybdi,
 Quem puerum vberibus nutriit vrsa suis.
 Quin & robur erat circum præcordia triplex:
 Durior hic ferro, durior & chalybe.
 Chaldeos postquam acceperunt mœnia Reges,
 Rex longe caussam perdidicitq; vie.
 Protinus in furias, rabidamq; erumpit in iram,
 Obtinet horribilis frigida membra tremor.
 Flauentes veluti cum ventilat Eurus aristas,
 Aut cum fraxineas impulit aura comas.
 Immensum pallet vultus, stant lumina flamma,
 Haud illo facies dirior vlla fuit.

*Ardentes intus consumit cura medullas,
 Ab nimis impatiens est fera corda dolor.
 Vulnus alit tacitumq̄, & pectora dirumpuntur,
 Prognati quoties mente recurſat honos.
 Sc crucias, nullum dat ſollicitudo ſoporem,
 Nec requieſſe poteſt, cor edit ipſe ſuum.
 Cogitat vt puerum crudeli funere mergat,
 Vtq̄, ſit occultis liber ab inſidiis.
 Verum neſcit adhuc Chriſtum, neq̄, proficit vſquam:
 Bethlemiis tamen hunc finibus eſſe ferunt.
 Quid facit? armigeras edicit a deſſe cohortes,
 Conuocat inſtructos à feritate viros.
 Tum dirum irrendens hac voce ſilentia rumpit,
 Barbaricoq̄, cruceſ fundit at ore ſonos.
 Haud opus eſt, ſocij, multis hortamina verbis
 Promere, pauca tamen res monet ipſa loqui.
 Non ego cum regni ſum primùm in ſceptra locatus,
 Tam pendens animi, tam metuensq̄, fui.
 Per varios caſus, per tanta pericula rerum
 Sapius, vt recolo, forte mea valui.
 At modo me penes eſt qui me perditq̄, meosq̄,
 Prò prò pernicies nunc mihi nata domi.
 Per caput hoc iuro, ſceptriq̄, inſignia clari,
 Per quaſ ſub ſtygium labitur vnda nemus,
 Hoſtem hunc inueniam, ferro meus occidet hoſtis,
 Iurâque de folio non dabit ille meo.
 Hec ait, irarumq̄, omnes effundit habent:
 Nec ſeſe (mens eſt tam rabioſa) capis.*

Turba scelestâ fremis, pœnas meditatur acerbâs,
 Quos iterum Heroôes effertus alloquitur.
 Ille cadat gladiis, sic stat sententia, vestris:
 Conspergat celetro saxa cruenta suo.
 Sed quoniam in dubio est, quinam de millibus vnus
 Hic fuat, infantes quosque datote neci.
 Si pereant omnes, certum est, simul ipse peribit:
 Cadite, cedentes premia iusta manent.
 Ne vos distineant cœptis vlulantiâ matrum.
 Agmina, ne moueant munera, néue preces.
 Stulte quid insanis? pueros quid ab ubere raptos
 Ense necas? nil hi nil meruere pati.
 An te consilium aterni mutare Tonantis
 Posse putas? nondum vult puer iste mori.
 Namq; prius rotam submittet legibus orbem.
 Iussa prius summi perficienda patris.
 Nondum homines inter rerum admiranda patravit;
 Nec pedibus solidam præbuit vnda viam.
 Nondum destituunt: leuâles corpora morbi:
 Nec dum animas casti lumine rursus habent.
 Millia & ante hominum solis pascentur in agris;
 Agnoscerq; Deum mundus hic ante suum.
 Olim tempus erit triginta mensibus actis,
 Crimini pro nostro cum seret ista lubens.
 Et trabe pro nocuis vitam deponet in alta,
 Quando membra lacer, nil nisi vulnus erit.
 At grex carnificum rigidos consurgit in enses.
 In Bethleemâos impete currit agros.

Qualis vbi oppositas superavit gurgite moles
 Eridanus, pelago spumans arua premit.
 Ille ruit segetes, ruit agrestumq; labores,
 Quà fluit vnda sonans obuia queque rapit.
 Haud secus hic campis cuneus volitabat apertis,
 Parturiens mortes cadibus innu.ueras.
 Heu nunc nunc matres scelerata excedite terra,
 Condite dumq; licet pignora chara sinu.
 Hostis adest, partuq; cupit laniare recentes,
 O fugite o matres, quà licet, o fugite.
 Tuq; adeo Regum sanguis digna æthere virgo
 Diffuge, nam tali te monet arce Deus.
 Perge tuo cum nato hinc in Memphitida terram,
 Hic tibi diuino numine tuta domus.
 Ah simul infestas matres videre cohortes,
 Et patuit rabies impia carnificum,
 Egrescunt animis, pallent velut arbore frondes,
 Quas noua mordenti frigore carpit hyems.
 Pensa remissa cadunt, cessant susuq; colu. ²³
 Stamina percussas deseruere manus.
 Exanimésq; ruunt, oculos nox plurima circum,
 Vix superest flatu, vox etiam ipsa fugit.
 Qualis dama lupum, Getulum cerua leonem,
 Qualis & accipitrem blanda columba fugit:
 Sic fugiunt, nimiumq; timent oneriq; sibiq;
 Ah, ita funestam non meminere diem.
 Exorare viros studium genetricibus omne,
 Et truculentorum flectere corda virum.

Proscumbunt iterum, dextras iterumq³ prehensant,

Atq³ aliqua ex illi, calia dicta dedit.

Parcite maternos natorum, anere vultus

Fæda e, atroces è cohibete manus.

Sin aliter celo visum, nos perditè primùm,

Prolibus extinctis viuere nulla volet.

Ne subigat vos cadis amor, ne sua cupido;

Parcite victrices conscelerare manus.

Nos potius, si qua est pietas, crudelibus armis

Co:ificite: his ò nos obruitote malis.

In nos horribiles expromite quæsumus iras:

Tollite nos potius, perditè nos potius.

Quid facitis matres? vanis absistite votis,

Nam rapiunt celeres irrita verba Noti.

Mens istis immota manet, violentia gliscit,

Et magis atque magis membra tenella secant.

Sive sinu prolem gestaret sive papilla

Nutriveret: sive hanc poneret in gremio:

Seu cunis reclinaret: traheretq³ sequentem

Passibus haud æquis ter miseranda parens:

Sive etiam dulcis paruisima colla nepotis

Amplexu tenero continuisset auus,

Abripiunt omnes, mactant discrimine nullo:

Natura extremis indolet ipsa malis.

At non Marsus aper cæca tam percitus ira est,

Vulnifico instantes dum premit ore canes.

Nec dum fixa gerunt collo venabula tauri,

Nec dum prima furons prælia tentat equus.

Nec dum præpinguem tigris violenta iuuentum
 Diripit, aut catulis orba leona suis.
 Non ita crudelis prædam leo Pænus optimam
 Dum rapit, atque avidus frustra cruenta vorat.
 Extimulant furia, & stygius imbuta venenis
 Subiicit Alecto sub fera corda faces.
 Tum demum latè resonant plangoribus aedes,
 Aurea plorantum clamor & astra ferit.
 Quæq; suis conuulsa genas, conuulsa capillos
 Luctifona nimium compita voce replet.
 Quis mihi te casus rapuit dulcissime nate?
 Quis te nate meus, quis mihi te rapuit?
 Heu sanguis, corpusq; meum, mea viscera nate,
 Heu heu tempestas tam valida vnde mihi?
 Venisses nunquam dias in luminis oras,
 Chære puer: scelus est iam peperisse meum.
 Ab male fausta dies, tædæ sociata iugalis
 Quæ primùm infelix, ô mihi durus hy:nen.
 Hos repetit gemitus, has fundit mœsta querelas,
 Cum quibus & lacrymæ fluminis instar eunt.
 Tempora deficiens, si persequar omnia dictis,
 Carmen erit nostrum longius Iliade.
 Visz etiam rigide tum fletum ducere cautes:
 Sol alio lugens tramite vexit equos.
 Planxit item frugum genetriz mirrissima Tellus,
 Creuerunt lacrymæ ipsa fluente suis.
 Tunc etiam Libani steruens palmetæ propinqui,
 Inq; pios gemitus est resoluta cedrus.

LIBER PRIMVS.

105

O sacrum caput Herodes, demittere mori
 Infantes pueros, & sine labe potes?
 Hoc facinus quamuis septena per ostia Nilus
 In mare diues eat, diluere ipse nequit.
 O qui cunctipotens annis voluentibus orbem
 Conseruas, & qui cuncta benignus alis,
 Aspicias hac? paterisne ferum insanire tyrannum?
 Non tibi tela pater, fulmina nulla tibi?
 Cur adeo immanes caelestis flamma ministros
 Non tulit? aut cur non hos simul hausit humus?
 Fortunata anima, dum vos furiata tyrannis,
 Trux & Idumæi dum necat ira ducis,
 Viuificat magis, & superis vos sedibus infert.
 Æternum vobis conciliatq; decus.
 Læticia excessum sequitur, sequiturq; triumphus,
 Profuit & talem sustinuisse recem.
 Namq; triumphalem tribuerunt funera palmam,
 Viuetis fama sacra per innumera.
 Saluete ô pueri caelestia templa colentes,
 Primitia superum, gloria Christi adum.
 Ille autem pœnis moriens iactetur aerbis,
 Et capiat merito premia digna suo.
 In sepulturam Christi, & custodes
 appositos.

ELEGIA VIII.

HORRIBILI Iudæa furens vbi morte Magistrum,
 Stetit, & est domini sparsa cruore sui:

ED

En Arimatheus scelere indignatus Ioseph,
 Tamq̄ boni capitis tristia fata dolens,
 Inferi se medium, Prætozem accedit ad ipsum,
 Impavidus sacras impetrat exuias.
 Accingensq̄, operi largis rigat imbribus ora,
 Luctificum & geminans de trabe ponit onus:
 Sindoneq̄, inuoluit, sanctisq̄, dat oscula membris,
 Quæ parat in tumulo composuisse nouo.
 Conuenere quibus feruebat pectus amore
 Christe tui, contra quorum & amator eras.
 Prima sed ante omnes longè mestissima mater,
 Cuius adest lateri Magdalis arcta comes.
 Illa super gelidos nati se proiicit artus,
 Perluit & corpus stetibus irriguis.
 Traiectasq̄, manus, & hiantia vulnera, & illan.
 Cuspide factam oculis plagam obit, ægrat it.
 Præstat & amplexus, & dum licet oscula figit,
 Et fouet in gremio pondera muta suo.
 Nec potis est mentem expleri, inuat oribus ora
 Apprimere, & charis pectora pectoribus.
 Atque infit. Qui nam qui te dulcissime fili
 Tam aduersi casus eripuerè mibi?
 Te mea vita, mea vna, & nulli experta voluptas:
 Heu cur omnigenis sum spoliata bonis?
 Infanti lethum quare miserabile nato
 O Iudææ fremens es meditata re:co?
 Heu misera matri iucundum lumen ademit
 Et populis furor, & Pontificum inuidia.

Commodita. perit, mea gaudia cessauerunt,
 Quae tuus in vita dulcis aiebat amor.
 Hec plorans, & dira gemens, & questibus auras
 Astantumq; aures incluta virgo replens.
 Magdalu aut nardum, spicaq; vnguenta Cilisse, &
 Purpureas verus sedula spargit opes.
 Suspirat, lacrymis oculos imbuta nitentes,
 Et celebrat gemitu funera sancta pio.
 Corpora iam tristes affati extrema sepulcris
 Condidierant, rediunt in sua tecta domum.
 At nec dum Solymos infelix cura reliquit,
 Denuo discruciat corda scelesti timor.
 Nam quod discipulu rediturum ad lumina vitae
 Pollicitus, nimium territ at hocce viros.
 armato trepidi circundant milite tumbam,
 Quem autè vigilet, terq; quaterq; monent.
 Tolle ne quis eum, secumq; auferre sepulcro
 Fosis, & hinc falsi nuntia fama volet:
 Nempe illum superas redisse in luminis oras:
 Hoc execrant Pontifices metuunt.
 Sed stolidi vetuere, quod haud potuere verate,
 Ad nihilum recidit machina sacrilega.

Triumphus CHRISTI in vitam
 reuersi.

ELEGIA IX.

Aternas clades, & desolata profundè
 Regna Iouis, fractas & Phlegentis opes.

Umbrarum predaſ, deportatosq; triumphos
 Mens inſtinctâ Deo nos celebrare monet.
 Eſte procul ſenſus humiles, & inania rerum,
 Iam calo fruimur, iam mihi corda calent.
 Auditur mihi iam vox lamentabilis Orco,
 Ire triumphatos ſub iuga cerno duces.
 Exuros videoque ſuperbos demonas armis,
 Omnibus euerſos intueorq; bonis.
 Nunc etiam victor diadema: e pulcher & auro,
 Nunc feriunt oculos lucida turba meos.
 It præ calicolûm gens pernicioſiſſima fratrum,
 Et faciunt dulces ore ſonante modos.
 Poſt triſtes adeo ærumnas, poſt mille labores,
 Poſt accepta ſeris vulnera mille modis.
 Suſpenſus trunco Rex omnipotentis olympi,
 Mortales inter viuere deſiderat.
 Sic ille oppetit, cuius ſtant omnia n. tu,
 Vita mori potuit? mortua vita iuit.
 Continuo manes, & regna ſilentia Diti.
 Nigrantesq; locos præuia jama petit.
 Ecce tibi cinctus numeroſe milite victor
 Chriſtus adeſt, Erebo triſtia damna ferens.
 Per cecos penetrans aditus, perq; inuia tendens,
 Mox Acherontæas conſtitit ante fores.
 Sunt loca ſenſa ſitu, tenebris horrentia latè,
 Ater ubi Stygia murmurat amnis aqua.
 Noſtiuagi fratres, quos ob commiſſa, parentis
 Acherij celſo depulſi axe furor,

*Imperium hîc tractant, animâsque in carcere claudunt,
Suppliciumq̄, suum tempus in omne luunt.*

Est pars interior longo semota recessu,

Hîc fontes vmbrae feruida flamma coquit.

Nullam fas illic nullam sperare salutem.

Aeternum noxas, & sine fine piant.

Vestibulo aëst ipso requies, neque Mulciber vllus.

Hic namq̄, insontes æuam agitant anima.

Hic tum aderant patres humana gentis origo,

Veridici vates, habraicîq̄, duces,

Qui vitam sceleris puram, inaculâq̄, carentem.

Egissent, sacra iustitiæ memores.

Sape malis finem seseq̄, optare solutos,

Frustrâ, nam nec dum victima Christus erat.

Porta feris centum validè obfirmata manebat,

Ferreus hanc aries vincere non poterat.

Vt deus impulerat stridentes robore postes,

Edidit ingentem vasta ruina sonum.

Exciti sonitu proceres de vallibus alsis

Tartarei, primùm multa mouent animis.

Vt videre Deum radiorum luce coruscum.

Exululant tristes, absiliuntq̄, procul.

In latebras abdunt sese, aduentuque tremiscunt,

Lucifer increpitans talia voce refert.

Qua vos segnities socij, qua causa moratur?

Pro regno antiquo cur capere arma piget?

Arma viri capitote, citiq̄, tuamus in arma,

Tela date, eia moras rumpite, tela date.

Sic effatus agit Christo sese obuius, ut hunc
 Finibus excludat, reiciatque suis.
 At cruce ceu iaculo perfixus sibi colla,
 Vastifico latè corpore sternit humum.
 Moxq; fuga trepidans sese committit, & vltra
 Cum domino metuit conseruisse manus.
 Insolitus stygium terror concusserat orbem,
 Attulerantque novos tam noua monstra metus.
 At casti manes presentem cernere Christum
 Dignati, vnanimis lætitia exiliunt.
 Ad quos sic infit dominus. Quem quaritis adsum.
 O regni, ô populi pars veneranda mei.
 Pro vobis ego sum mortem perpeffus acerbam,
 Debita cuncta meo sanguine persoluï.
 Parcite iam luctu, atq; animis modo adeste volentes.
 Ad superos mecum plebs mea ferte gradum.
 Carcere mox sese obscuro sancta agmina promunt,
 Pectoraque insolitis motibus exiliunt.
 Tum circum volucres pueri, alariq; ministri
 Letantes, Christo carmina sacra canunt.
 Ad Paradisiacos hortos, & amœna rosarum
 Deductis paucas imperat hicce moras.

De eodem.

ELEGIA X.

ET iam funesto sublatum à stipite corpus
 Sindone vestierant, & dederant tumulis.

Vna sed ancipites Phariseos ara remordet,
 Ne veniant raptum funera discipuli,
 Inficiantq; debinc vanis rumoribus urbem,
 In lucem hanc Christum nempe redisse suum.
 Hoc veriti, accinctas telis miserè cohortes,
 Custodes busti vt nocte dièque forent.
 Iamque dies calo processerat vnus & alter,
 Tertia reddebat lux Phaëtonis equos.
 Threiciis res digna notis, alboque lapillo,
 Res nullis vnquam cognita temporibus.
 O terra, ô maria, ô aura, ô domus inclyta diuisum
 Audite, & qua nunc accipitote feram.
 Dum miles vinoque iacet, somnoque sepultus,
 Securus furum, deserit excubias.
 Cerula perrumpit rediniuum marmora corpus,
 Quod matutina lampade splendidius.
 Diuinum ambrosios diffundit corpus odores,
 Et niueus roseo fulget in ore decor.
 Lux circum rutilans, dant signa tonitrua calo,
 Applausit tellus, & siluère Noti.
 Custodes sensère metu riguisse capillos.
 Pectora senserunt frigidiora niue.
 Quique color foliis Autumni frigore lapsis
 Esse solet, duro talis in ore fuit.
 Scriba aurum numerans taciturna silentia poscit.
 Heu, quid non auri vi male suada potest?
 Salue victor ouans, ô victor maxime salue,
 Humanam solus commiserate genus.

Nuper vbi moriens Acherusia templa petebas,
 Straxisti horrendos, innumerisq; greges.
 In vitam rediens truculentos conteris hostes.
 Sit laus, sit meritis gloria Christe tuis.
 Aduolitant iuuenes en de caelestibus oris,
 Et geminant paribus cantica leta choris.
 Psallite, iam vicit fortis leo, psallite carmen,
 Tendite doctiloqua barbita iuncta chely.
 Nunc gryphes iungentur equis, nunc tigribus agni,
 Præbebit canibus nunc quoq; cerua latas.
 Sponte sua tellus messes generabit opimas,
 Et quæ non habuit semina reddet ager.
 Libera securis ducentur & otia terris,
 Illice de viridi roscida mella fluent.
 Psallite, iam vicit fortis leo, psallite carmen.
 Et digitis querulas sollicitate lyras.
 Vomere fulmineus iam nunc mutabitur ensis,
 Non iterum mauiors sauiet orbe minax.
 Ferrea migrabunt sacris redeuntibus aureis,
 Prospera cum domino sunt reditura suo.
 Nulla ligabuntur ceratis verba tabellis,
 Aspera mollescent, psallite terrigena.
 Psallite, iam vicit fortis leo, psallite carmen,
 Eolus hilares ludite iam floribus.
 Fleuerunt diro maceratum funere cautes,
 Occuluit nitidas Cynthius ipse comas.
 Quin etiam horrifero tellus quassata tumultu,
 Vt potuit Christi fleuit & ipsa necem.

Chrifte tuum Libyci interitum; gemuere leones,
 Non quadrupes vllor attingit vlla cibos.
 At postquam superas rediisti viuus ad aras,
 Cessarunt gemitus, desit atque dolor.
 Psallite, iam vicis fortis Iso, psallite carmen.
 Tangite melliflua fila sonora lyra.
 Tityrus agrestem meditatatur arundine Musam.
 Nunc errare boues cernit & vsque suas.
 Terra sinus aperit, pinguntur floribus horti,
 Gramina nunc redeunt, frigora nunc abeunt,
 Rident prata, tepent Zephyris modo flantibus aura,
 Vere nouo rastris & renouatur ager.
 Nunc viret omne nemus, patula dant tegmina quercus,
 Atque sonos tenui gutture fingit auis.
 Aspice, cuncta tuis latantur Chrifte triumphis.
 Aspice, dant operam plaudere cuncta tibi.
 Psallite, iam vicis fortis leo, psallite carmen.
 Iungite iam citharis nablia, sistra cubis.

De eodem.

ELEGIA XI.

INterea genetriv arcano sola cubili
 Dat gemitum, & lacrymis pascitur ipsa suis.
 Luctibus & nimium, nimium confecta dolore,
 Hec secum tacito pectore conqueritur,
 Me miseram, quid ago? quo me nunc anxia vertam?
 Heu quanam pars est corpore rupta meo?

Nate meum desiderium, mea gaudia nate,
 Quando restitues te mea vita mihi?
 O cur non vnâ mortem, fatumque subini?
 Curq; simul tumulo non teger ipsa tuo?
 Viuere iam nequeo, mihi nam lux alma recessit,
 Iam superesse piget, lux mihi natus erat.
 Nate redi, casusq; leua, lenique dolores;
 Te solum reddas, omnia reddideris.
 Finierat, tepido manabant lumina fletu,
 Obruerátque graui pectora casta dolor.
 Ecce superueniens sancta in penetralia Christus,
 Compellat matrem vocibus hisce suam.
 Salue mater, ait, faxis lamentare redant,
 Hostibus à domitis iam mihi nomen erit.
 Illa vbi presentem visa est agnoscere natum,
 O quibus incessit libera latitius?
 Insaturata iterumq; iterumque iterumq; tætur,
 Quoque magis spectat, feruat amore magis.
 Fertur in amplexus, delibat & oscula membris,
 Latâque dulciloquos fundit ab ore sonos.
 Vt te nate libens post tot discrimina cerno?
 Post plagas, post tot: vulnera, sputa, crucem.
 Iam prope funus eram, per te mihi reddita vita est,
 Vt modo te viuum, lux mea, cerno libens?
 Hocne caput densa spinarum insignis corona?
 Pulsatum duris sustibus hocce caput?
 Hocce terebratum ferrata cuspide pectus?
 Hâcne manus clauis fodit apella serox?

Hósne pedes telum tumidos traiecit ahenum?
 Hoc corpus lacerum sanguineumq; fuit?
 Paller abis membris, & claro lumine fulges,
 Celeste afflatum est, & tibi nate decus.
 Qualis vbi induitur roscos aurora colores,
 Qualis vbi radiis sol iuga summa ferit.
 Quale lapis Parius fuluo circumdatus auro,
 Artificumq; manuum decoratur ebur.

De eodem.

ELEGIA XII.

Salve sancta dies totum memoranda per orbem,
 Quae sunt de stygio rapta trophaea duce.
 Qua deus asripotens nigrantia claustra subegit,
 Qua condemnata est reparata salus.
 Salve festa dies sacris celebranda futuris,
 Qua fers Christicolis gaudia tanta pii.
 Quae rabies, & validiq; furor compressus auerni,
 Qua sunt sideris regna reclusa poli.
 Salve augusta dies: ô fortunata dierum,
 Quae placata fuit gens inimica deo.
 Quae mens alta patriis nostros miserata labores,
 Et qua celsitibus consigit esse pares.
 Visceribus terra in mediis horrentia latè
 Antra Hyperionis solibus orba patent;
 Occupat & semper rigida caliginis vmbra
 Pallidulum, moestum, terribilemque locum.

Mille habitant fratres, quos celsi Reſtar Olympi
 O noxam aeterno perdidit exilio,
 Tartareoꝝ lacu, tenebrisꝝ incluſit opacis,
 Ut ſcelerum pœnas tempus in omne luant.
 Interior pars eſt barathrum irremeabile cunctis,
 Umbrarum fontes continet illa greges.
 Supplicia expendunt piceo inſtaurata camino,
 Flamma vorax crepit at, ſpes ibi nulla bona eſt.
 Horribiles larvæ, atqꝫ immania monſtra ferarum,
 Igne vigent ignes, ſulphura ſulphuribus.
 Parte alia ſedes, atqꝫ atria longa pateſcunt,
 Ignis vbi nullus, nec dolor vllus adeſt.
 Alta per obſcuras agitata ſilentia valles,
 Ipſa quoqꝫ inferno ſubâta regna duci.
 Hic tum antiquorum ſeries numeroſa parentum,
 Pectore ſincero qui coluere deum.
 Hic quondam aſſati diuino numine vates,
 Quique orbi leges explicuere ſacras.
 Quique olim ſine lege & iuſta, & recta ſecuti,
 Et pueri, & matres, virgineiqꝫ chorî.
 Omnibus vnus amor, caliqꝫ immenſa cupido,
 Exſpectat dominum turba ſacrata ſuum.
 Iam cum præteritis numerabant ſacula luſtris,
 Sperabant fauſtum non procul eſſe diem,
 Quo linquant victis Acherontia templa tenebris,
 Quo libertatis dona cupita ferant.
 Ecce autem vinctus cauos diademate crinos,
 Ieſſaus vates plectra ſonora mouet.

Fatidicaq; pios sentiscens mente furores,
 Ore, chelyq; simul fata futura canit.
 Venit leta dies, & nostri carminis hora.
 O socij imbellem deseritote metum.
 Soluite iam luctus, veniet sperata voluptas,
 Disrumpet coram vincula longa deus.
 In cruce pro nobis fudit cum sanguine vitam,
 Gratis & amissas iam reparauit opes.
 Tempus adest, superas quo fas euadere ad auras,
 Quo licitum vita nos meliore frui.
 Mox aderit spes nostra, dei indubitata propago,
 Gaudete, & letum concinitote melos.
 Iam nos astra vocant, referatq; ianua celi,
 Nos vocat omnipotens in sua regna deus.
 Hic secum ad sedes ducet stellantis Olympi,
 Illic perpetua prosperitatis honos.
 Illic gemmatis rutilantia moenia portis,
 Auratasq; domos, stelligerasq; vias.
 Illic & vitreos lati mirabimur amnes,
 Sidereas dabitur pernumerare faces.
 Sub pedibus dabitur fulgentem cernere solem,
 Nos infra ceteres luna agitabit equos.
 Talia dicta refert: attollunt agmina plausum,
 Iamq; exire magis squalida claustra luber.
 Haud secus ac intra timidi sua moenia ciues,
 Quos diuturna hostes obsidione premunt.
 Et quasiunt muros, denso stat puluere calum,
 Aduolitant crebri: ecta suprema globi:

Si socias forsan prope conspexere cohortes,
 Spe firmant animos, intrepidumq; micant.
 Ergo triumphales edunt per guttura cantus,
 Vacibus hymnisonis consonat omne specus.
 Intremuit Pblegeton, tremuerunt limina Ditis,
 Suspirans imo corde Megeta gemit.
 Tandem succedit foribus ter maximus ultor,
 Cui millena acies stipat vrung; letus.
 Porta seras centum totidemq; habet ordine vestes,
 Vincere quos nec vis, nec valet ignis edax.
 Impulit, horrifera dedit illa impulsa ruina,
 Quo casu inferni mugit aula Iouis.
 Ad strepitum exciti properant de formibus antris,
 Atq; deum contra demones arma ferunt.
 Insuetumq; rudunt, Vulcanum & naribus efflant,
 Tum socios quidam talibus aggredisur.
 Festinate viri, date tela, reponite pestes,
 Sedibus heu nostris, currite, raptor adest.
 Ipse autem ductor, totoque ex agmine primus,
 Serpentis faciem, sedaque membra capit.
 Sibilat horrendum, magnoq; volumine terga
 Versat, nunc se iterum trabs velut altus agit.
 Terra sonat squammis, vitiat niger halitus auras,
 Sanguineiq; oculi, dentium & ordo triplex.
 Nunc velut aspiduis qui creuit ab imbribus annis,
 Nunc veluti fulmen impete cuncta ruis.
 Verbera docta patè pellis durissima monstri,
 Ore venenato lingua trifulca micat.

At non diuina crucis altum reppulit ictur.
 Hac victor medium transar'git colubrum.
 Palpitat ille ferox, lignum & vitale remordens
 Sciuor ad pugnam, quam fuit ante, redit.
 At Deus omnipotens vanam sine viribus iram
 Esse docens, robur tendit in ora factum.
 Nititur hic contra, figensq; in stipite dentes,
 Vulnera dat ligno, sed magis ipse capit.
 Tum verò ins'atus tumuerunt guttura venis,
 Et circum victus albida spuma fluit.
 Iam domus interior tenebris rarefcit opacis,
 Cunctaque siderea luce rigata nitent.
 Qualis vbi obscura radiat carbunculus vmbra,
 Horrifera noctem luminibusq; fugat:
 Talis erat vindex, talem te Christe ferebas,
 Vestiuit radius lux tua cuncta suis.
 At postquam hunc medium in penetralibus aspexerunt
 Lucifugi cœtus, mox inière fugam.
 Stant casti circum manes, vocemq; manusq;e
 Vltori tendunt, lætitiâque fremunt.
 Exultant animis, lacryma testantur amorem,
 Aspiciendo oculos haud satiare queunt.
 Hinc hilares hilari dominum clamore salutant,
 Dêque pio pius hic profluit ore sonus.
 Vt te nate deo tot iam labentibus annis
 Presentem coram conspiciere vsq; iuuat?
 Calicolum decus, haud sanè nos longa fefellit
 Spes, nec vana fides. Vt modo gratus adess

Quas non arumnas, qua non tormenta subisti?

Tantane te pietas, tantus adegit amor?

Nosne igitur tua per seruamur vulnera Christe?

Nosne igitur mundat sanguinis vnda tui?

Haud tanti fuit vlla salus: tua seruida virtus

Hac fuit, hac fecit, te bone Christe mori.

O lux, o cali, terraq; optata voluptas,

O nostrum clemens commiserate genus.

Nos patris aeterni iustas incendimus iras.

Tu commissa tamen nostra cruore pius.

Post illa retro procedunt carcere manes,

Vindicis vnigenae pone graduq; legunt.

Felices iam mortali sine corpore vita,

Iam puri macula, iam sine labe nitent.

Primus it ante omnes genus à quo principe nostrum,

Cui primaeus parens ad latus ibat ouans.

Hinc atq; hinc vates glomeratim ritè sequuntur,

Succedit studio cetera turba pari.

Indoluere cauis quos sub fornacibus ignes

Perpetuo miseros, & sine fine coquant.

Præcipue ingemuit Rex illatibilis Orci:

Quem solito arripuit tristior inuidia.

Illi autem ad superas ibant feliciter oras,

Cantantes Regi carmina leta suo.

Tertia lux aderat, postquam data membra sepulchro,

Lux erat, ante omnes commemoranda dies.

Vita redit, redeunt lethata in corpora sensus,

(Mir indum) clausis exit & è tumulis.

Quod modo corpus erat subiectum mille periculis,
Casibus, & mortis conditione vacat.

Vt sol auricomus cum primùm mane recentes
Iungit equos, mundo lumina grata vehens:

Sic rutilant artus, tali stant luce corusci,
Candida cynamœus membraq; dicit odor.

Et tepidas volucres mulcent concentibus curas,
Spirat odoratus terra benigna comis.

Gramine florifero ver campos ornat apertos,
Lactea purpureis lilia mixta rosis.

Exiliunt valles, montesq; & culmina gaudent,
Per nemus umbriferum nunc philomela canit,

Populeis veniunt turgentia germina syluis,
Callosi certant cantibus agricola.

Omnia tuta, silentiam nunc Eurvsq;, Notvsq;
Mitibus & Zephyris florida rura tepent.

Ridet & ipse polus, non sœuit aquaticus Ausfer,
Oceanus tumidas iamq; coërceat aquas.

De causis institutæ Eucharistiæ.

ELEGIA XIII.

Nomine que Graio priscis Ecclesia dicta est,
Hanc sibi despondit filius ipse Dei:

Quam deinde vt maculis purgavit sanguine fuso,
Hocce sui duxit linquere inmemosynon.

Et sic restituit se in cali amplissima templa,
Vt cæmen à sponsa nollet abire sua.

Totus discessit, totus (mirabile) mansit:
 Illic viuus adest, hic quoq; viuus adest.
 Absentem haud igitur desiderat illa maritum,
 Quem potius est intra corpus habere suum.
 Nos artus itidem, nos omnes mystica membra,
 Nos vnum corpus, Christus at ipse caput.
 Hinc, alia licet effigie, & sub sehemate vili,
 Cum membris sanctum vult habitare caput.
 Vult etiam Christus nos hac ratione monere,
 Qua nostri causa feceris, ac tulerit:
 Vt quoties sacram puris cum mentibus escam
 Mandimus, hacce pio corde loquamur ei.
 Tunc Deo genitus, diuūq; hominumq; repertor,
 Me stipula similem spernere posse negas?
 Vsq; ad cone tuum potuit mansuescere pectus,
 Vt tibi luctantem diligere haud fugeres?
 Tu me sinxisti delicti crimine purum,
 Ast ego peccatis me male perdideram.
 Motus forte mea felices aetheris oras
 Linqvis, & amissas tu mihi reddis opes.
 Cur age, cur tantos tolerasti sponte labores,
 Ac sine me misero viuere si nequeas?
 Lumina cur video misero stillantia fletu;
 Compungis rigidum cur diadema caput?
 Liniidus est vultus crudeli carptus ab vngue,
 Sanguinei rores leuia colla rigant.
 Cerno pedes, cernoq; manus in stipite fixas,
 Perfossam à diuo milite cerne latus.

Quin ego nil aliud tueor nisi vulnus hiulcū.

Pro me tot poteras quæ subisse neces?

Nil designâras, fraus omnis me penes vnum.

Me me fas mortem, suppliciumq; pati.

Haud patior quidquam: immo etiam me pascere pergis,

Te mihi das potum, te mihi das epulum.

Mancipium ingratum meritis me pluribus orna,

Si postquam dederis te, lare plura potes.

Non habeo id dubium, monitis si aduerteret aures,

Quæ solet ad tantas turba venire dapes,

Gaudia quin imis sentiret leta medullis,

Nec rarò falsus tingeret ora liquor.

Ignibus arderent hominum frigentia corda,

Nec posset quisquam non redamare Deum,

Illius assiduo secum tormenta volutans,

Quæ nostri quondam victus amore tulit.

Quid memorem morbos, animarum & mille pericla,

Terrigenūm quibus, heu, subiaceret omne genus?

Vna salus, nullam nisi ab hoc sperare salutem.

Conciliat stabilem pharmacon istud opem.

Ocyus & vitium tota de mente fugabit,

Virtutem, & vires inferet ingenuas.

Sic ergo agrotis medicus prospexit, vt ipse,

Ipse agris, inquam, sit medicina suis.

Pro noxis super hac fas est placare Tonantem.

(Heu pridem noxis libera facta via est.)

Atqui nec vitulus, nec opimior hostia taurus

Ter magno est vnquam sic placitura Deo,

Vnicus vt, peregrino etiam velamine cinctus,
 Leniet hac illum victima nulla magis.
 Tunc summus veteres pater obliuiscitur iuras,
 Tela cadunt valida proicienda manu.
 Inq; reos animum sumis per cuncta benignum,
 Delet & ex animo nostra placida suo.
 Innocuum hinc mystes altaribus immolat agnum,
 Agnum qui mundi facta nefanda luit.
 In quo concurrunt anima, & caro, & omnia vincunt,
 Qui non terrarum clauditur orbe, Deus.
 Hostia, crede mihi, non hac prestantior extat,
 Ipse deo deus hinc sacrificatur enim.
 Aligeri festum cingunt altare manipuli,
 Rectoriq; suo carmina sacra canunt.
 Vertice summisso pars implet herilia iussa,
 Pars celebrant ludos, pars agitant choreas.
 Et nos testantur nimio plus esse beatos,
 Quis data ter sancti copia tanta cibi.
 Quocirca ruere in faciem, & contundere pectus,
 Suppliciter Regi tendere deinde manus
 Christicolae deceat, cum mystica sacra frequentant,
 Quando ipsos spectant vndique calicola.
 Alternasim hodie narratur fabula in aurem,
 Sacro, & sacrifici. vltuc habetur honos.
 O mores mores, ô pe. dita secula, quoniam
 Cum prisca cecidit religione pudor?
 At tu plebs dilecta deo reuerenter vota,
 Quem scis hac modica fruge solere regi.

Nec latum digitum se abducatur perfidus error;
Sit postrema fides qua tibi prima fuit.
Sternere humi pauisans, nes inania concipe vota,
Peccatis veniam quam dabit ille, roga,
Teq; inuitantem noli contemnerere IESVM,
Quaq; offert gratis dona beata cape.
Deliciis gaudens animum caelestibus auge,
Et fac his dapibus ne satur esse velis.
Edisti crebro? superas ede crebrius escas,
Euades propior sic propiorq; Deo.
Non tu ipsam mutas in te, mutaris in illum
Tu potius. Quanti hac sunt facienda putas?
Hinc vbi supremum limen iam presseris aui,
Cum fuerit vite fabula & acta tuae,
Hoc, sed longè alia specie, saturabere passus,
Aspicias ipsum quando perennè DEVM.

Causæ, panis & vini species, nobilitas,
 adumbrationes, &c.

ELEGIA XIV.

Omnipotens postquam sublimi allapsus Olympo
 Est de diuipara virgine cretus homo,
 Ipse sibi cætus coniunxit amore fideles.
 Atque anima posita crimina nostra luit.
 Sed rediit enim patrias abiturus ad oras,
 Ius dare caliculis, ius dare terricolis.

*Deserere haud voluit castam sine pignore sponsam,
 Esset vt amisso sola marita viro.
 Insuper vt magni bene narrat epistola Pauli:
 Nos vnum corpus, nos quoq; membra sumus.
 Huius calipotens caput est venerabile Christus,
 Membra igitur non vult desituisse caput.
 Ille idem postquam mortem moriendo peremit,
 Discipulis pauidis talia dicta dedit.
 Vobiscum, inquit, ero donec confidat in ignes
 Mundus, & interitu concidat ipse suo.
 Tum sua quod nostris essent descripta medullis
 Tormenta, heu nullo non memoranda die,
 Hoc ceu mnemosynon dulcis reliquit amator,
 Hacce monet meriti nos ratione sui.
 Hoc quoties facitis, mea facta reuoluite dixit,
 Vltima cum Solymis caena peracta fuit.
 Ergo vbi nos dapibus lustrati accingimus istis,
 Mors domini mentes ingrediare pias.
 O suaves epulas, alimentaque ditia donis,
 In quibus hauritur, percipiturq; Deus.
 Dirae reuoluuntur necis argumenta nefandae,
 Spondeturq; sacro pignore certa salus.
 Atq; ita spiritibus sors nostra aequata supernis,
 Cum datur idem homini, caelitibusq; cibis.
 At cur se instituit peregrina operire figura?
 Oro quid hic faciat Liber, & aima Ceres?
 Scilicet vt resicit latrantia viscera panis,
 Sustentat, vegetat, corpora viuificat:*

Vtq₃ solet tumidas Bacchus contendere venas,
 Vtq₃ dat infusum gaudia blanda merum:
 Sic sua nos firmos reddit caro: sic suus ille
 Immensum exhilarat pectora nostra cruor.
 Cui non horrore carnes absumere crudas?
 Sanguinis & quisnam pocula dira bibat?
 Quin etiam ut fidei maneant sua premia sancta.
 Si testes oculi, quid facit, oro, fides?
 Nil dubita, nam vera fero: sacretius vno hoc
 Non mare, non calum, non etiam orbis habet.
 Ecce sub hoc crusto tegitur, mirabile dictu,
 Atque anima, atque ipsa cum deitate caro.
 Corpus ab intacta genitum iuvenile puella,
 Quale estu feruens India mittit ebur.
 Porro animus numeros in se complectitur omnes,
 Prouidus, & sapiens, castus, & innocuus.
 Quà deus est, quæ non cedit præstantia Christo?
 Aut quid eo maius mens capere vlla potest?
 Hæc stupeo, fragilesq₃ labant sub pondere sensus,
 Præstinguunt aciem lumina clara meam.
 Gustus, odoratus fallunt, oculiq₃, maniq₃:
 Decipitur cuiusquis hæc putat esse deo.
 Non quod odoravis, gustas, tangisq₃, videsq₃.
 Non hæc est Christus, res magis tecta latet.
 In toto est totus, partes se fundit in omnes,
 Et quanquam minimo fragmine totus adest.
 Præterea color albus, odor, simul ipsa figura
 Nulli hærent, quod non percipit ipse Sôphus.

Grata immortalis sunt hac holocausta parenti,
 In quæis se natus concremat ipse patri.
 Melchisedech panes, & vina liquentia sacris
 Obtulit, & moriens Christus vtrunq; dedit.
 E superis quondam pluit admirabile manna:
 Ast modo Christicolis nobile manna pluit.
 Isacida purum comedebant Paschatis agnum:
 Hic agnus, quo non purior alter erit.
 Quem circum aligeri denso stant agmine fratres,
 Atque obeunt celeri iussa sacratæ pede.
 Hinc lacidæ effusis emanant cursibus amnes,
 Utq; Tagus gemmas munera magna vehunt,
 Sed cum tam mitis, cum sit tam dulcis IESVS,
 Quam nequeat verbis lingua diserta loqui,
 Cur non perpetuò caelesti nectare mentes
 Perluit, ad mensam hanc dum properamus ei?
 Sepe etenim mæstos iterum discedere vidi,
 Agraq; compressos pectora tristitia.
 Non habet angustas diuinæ potentia metas,
 Certa nec æternum lext. et vlla Deum,
 Si te blandus alit, si dat solatia, gaude;
 Si te vult tristem linquere, tristis abi,
 Sunt etiam tardo quidam molimine pigri,
 Nec tales curant carperè latitias.
 Gloria Christe tibi, qui nos reficis, fovesq;
 Tamq; benignus alis, gloria Christe tibi.
 Christe tuum vigeat ventura in secula nomen,
 Et tibi facta ferat credula posteritas.

*Te fama extollant seui super astra nepotes,
Sic laus, cultus, honos tempus in omne tibi.*

Præparatio ad Eucharistiam incun-
dam.

ELEGIA XV.

Inprimis vanum scrutando mitte laborem,
Oræque nil domini verius esse puta.
Neu risubes, licet aspectabis adorea liba,
Forma nihil turbet, nil moueatq; color.
Quod iacet ante pedes nondum comprehendere possit,
Es forte aperta statim mystica sacra putas?
Haud sanè quenuquam Christi sapientia fallit:
Se fallit, quisquis credere tardus erit.
Post ea secretos animi peruade recessus,
Criminâque ante oculos acta reduce tuos.
Ac tibi rura mæstos humectent flumina vultus,
Cumq; pio gemitu funde pias lacrymas.
Teq; hinc expediat vinculis pro more sacerdos,
Postmodo supplicium tu dabis ipse Deo.
Verùm aliud facimus. Quam segnis inertia nostra?
Ecquem admissorum pœnitet ex animo?
Illorum manibus sanctam volitamus ad aram,
Obscænoq; sacrum tangimus ore cibum.
Diunos etiam suaue est sentire lepores,
Cum mens incensa religione vigeat.
Sed nullus quamuis teneat præcordia sensus,
Aridâque haud vllis corda rigentur aquis:

Non tamen hocce minus conuiuia sancta require,

Quid velit, hoc spectata, quid iubeatque deus.

Scilicet illius semper sit gloria cordi,

Quaratur totis viribus eius honor.

Quem propagari certum est, dum mente fideli

Libamus sanctam, iussit ut ipse, dapem.

Interea Christo corpusq₃, animamq₃, sacrare

Est in rem, summo tradere seq₃, Deo.

Hinc ubi iam te humilis sancta prostraueris ara,

Hoc poteris Christo blanditer ere loqui.

O bonitas, ô iustitia, ô sapientia Christe,

Æquæcum genuit quem sibi mente pater.

Tu mundi solus fortem miseratus acerbam,

Dignatus celerem es ferre benignus opem.

Virgineoque utero latuisti paruulus infans,

Et nobis simili corpore natus homo es.

Sanguineumq₃, latus ferro traiectus acuto,

Suffixusq₃, ribus arbore cuspidibus,

Delesti immeritus sceleris contagia nostri,

Rursus ut antiquas consequeremur opes.

Quod sum, quod valeo, totum misissime IESU,

Corpus & ipsam animam tu cape, sacro tibi.

Frigida mors donec nexos mihi soluerit actus,

Defectusq₃, annis in loca iussa ferar,

Omnia nostra tuo parebunt semper amori,

Te solum ex imo pectore Christe colam.

Te propter duros opto exhaurire labores,

Sapius & propter te mihi dulce mori.

Accipe me, nec enim posthac meus esse studebo:
 Incipiam esse meus, si potero esse tuus.
 Nec quidquam est modò quod tantis feruoribus optem,
 Quam caelesti epulo pellerè sepe famem.
 Nam si hæc sacra meis spondent medicamina morbis,
 Ab tam præsentem cur fugiam eger opem?
 Sic Christus lux est, tenebras quid amemus inertes?
 Si vita est, nobis vita sit ipse licet.
 Heu vanas hominum mentes, heu pectora cæca,
 Cur adeo pauci munera tanta petunt?
 Quod datur hic, deus est: pretium non flagitat vllum,
 Muneris est huius sola fides pretium.
 Pensandum rursus qualis sit, quantus & ille,
 Qui cupit hospitij tecta subire tui.
 Tam quoq; conditio que sit mortalibus, & queis
 Moribus ornatus discubiturus eas.
 Ille immortalis summa cum pace quiescit;
 Mortales miseros aspera fata premunt.
 Per cunctas rerum naturas permeat ille,
 Ille replet terras, replet & ille polum:
 Nos vt bestiola tectorum limine sepi
 Claudimur, & mundi pars nisi parua sumus.
 Haud eget, argentum, & fuluum qui condidit aurum,
 Cuius & est totum quidquid hic orbis habet.
 Est bonus, & sapiens, iustus, sanctissimus idem,
 Cunctipotens, omnis principijq; caput.
 Illius properans volucres ad iussa ministri,
 Continet immensi quos domus alta poli.

Nos heu cœnoso vitiorum gurgite merfi,
 Vix ah, vix vnquam sidera suspicimus.
 Diffluimus luxu, atq; ardore perimus habendi,
 Nulla flagrat nostro pectore velligio.
 Rebus in aduersis spes omnis victa labascit,
 In superis veluti numina nulla forent.
 Fallimus, inq; vicem iuramus, ludimus, amplas
 Ducimus & pateras, & risi verba damus.
 Inuidia, atq; odiis quoties certamen inimus?
 Peccamus variis prò sine sine modis.
 His poterit meritò reuerentia casta moueri,
 Atque timor, quoties hocce fruère cibo.
 Quod superest, manibus puris, & pectore para,
 Diuinis epulis accubuisse para.
 Præterea fac sis cultuq; & corpore mundus,
 Namq; istas epulas sordidum inire nefas.
 Tu ne quere tamen Phrygio velamina textu,
 Neu micet vt niueis annulus in digitis.
 Neu rediens vt doinde bibas è diuite gemma,
 Neu sit regificis mensa onerata cibus.
 Haud isthac optat Christus, non talia curas,
 Quem magis delectat candida simplicitas,
 Et cupienti animus diuina facessere iussa,
 Et scelerum curuas currere nolle vias.
 Hoc quisquis cultu mensas instructus adibit,
 In tacito referet gaudia multa sinu.

Effectus Syntaxeos.

ELEGIA XVI.

Quæritis hæc quosnam prægnant pabula fructus?
 Discite, diuinum est quod cibus iste facit.
 Ne breue deficiat conantem dicere tempus,
 Sed facili rerum carmine summa sequar:
 Qui me, Christus ait, casto libauerit ore,
 Huic ego iunctus ero, iunctus & ille mihi.
 Fit velut vna caro, velut vnus deniq; sanguis,
 Ac prope caliculis equiparatur homo.
 Hæc vitam nimirum animis alimenta reducant,
 Ferre vllam mortem tam bona vita nequit,
 Excitata mens vigilat letalem exosa soporem,
 Perditaq; instaurat, officiumq; facit.
 Hic etiam passus leuiora piacula tollit,
 Pectoris & noxas viuus vt ignis edit.
 Cor quoq; pacificum, & tranquilla silentia præstat,
 Edomat affectus, edomitosq; sugat.
 Curarum mulcet fluctus, atq; increpat Euros,
 Componens tumido murmura rauca mari.
 Ab quoties totis regnat Venus improba membris?
 Idalius quoties occupat ossa calor?
 Grandia queruntur rara spectacula forma,
 Pelliciant aculi, pelliciantq; coma.
 Flammatas quoties mentem laxamus in iras,
 Terribiliq; truces promimus ore minas?

Atq, aliàs tristis vastat præcordia liuor.
Alterius grauius prosperitate dolens.
Interdum scelerata famæ nos corripit auri,
Plenâque quem colimus possidet arca deum.
Sape subit nostrum tumefacta superbia pectus,
Vt se iam numen quilibet esse putet.
Et sunt qui dapibus soliti distendere corpus
Exoptant fieri se Palamedis aues.
Hinc tam multigena veniunt medicamina pesti,
Hinc medicinam, hinc hinc flagitet eger opem.
Arsiduum ancipiti gerimus certamine bellum,
A fronte, à tergo letifer hostis adest.
Exutos castris dare nos vult cogere terga,
Funditus aut sauo perdere Marte cupit.
Hic cibus est vallum, hæc sunt propugnacula nostra,
His epulis alitus nulla pericla timet.
Hostica tela volent insano densius imbri,
Si liber, in me vnum millia dena ruant.
Certa mihi pulchram spondet victoria laudem,
Athleta arma suo suppeditante deo.
Delector stolidas risu mactare cateruas,
Me contra imbellis cum furor arma mouet.
Vincimus, & reduces spoliis latamur onusti,
Cum insandus demon fractus acerba gemit.
Oderunt malè vel minimas consciscere culpas,
Quos toties proprio corpore Christus alit.
Intrepidi prorsus se accingere fortibus ausis,
Pectora tot monstris obuia ferre solent.

Extremum est illis torpens ignauia crimen,
 Fortia magnanimi corda leonis habent.
 Conuiuasq; suos semper plus ardet amando
 Christus, & est donis largior vsque suis.
 Hinc omnis placido florescit germine virtus,
 Recreat illa homines, recreat illa deum.
 Quam belle in duris crescit patientia rebus?
 Crescit & in maius candida virginitas.
 Mite gerunt pectus, nihil est mansuetius illis,
 Semper & eximius corda perurit amor.
 Semper & expetitur votis ardentibus ather,
 Vita hac quam viuunt est odiosa nimis.
 O cur nos umbras fatui sectamur inanes?
 In medijs epulis cur morimurq; fame?
 Aduocat en Christus, lauris conuiuia mensis
 Instruit, egregias apparat ipse dapes.
 Nos tamen immemores, lapidum nos dura propago
 Nescio quas mensas, quos petimusque cibos.
 Vnica si forte vrbs caelestem hanc venderet escam,
 Mortales omnes quo studio hanc peterent?
 Dent nummos tenues, dent plura talenta beati:
 Felix mercator quilibet esse volet.
 Ecce tibi innumera possunt numerarier vrbes,
 Per quas hac vltro mensa parata tibi est.
 O sapor, o dulcedo, bonis o chara voluptas,
 Potus hic vt suauis, suauis vt iste cibus?
 O panis toties multis à millibus esus,
 O nimium distans panis ab interita.

Quem chorus angelicus, totus quem mundus adorat,

Quem esuriunt Reges, quem r'viunt populi.

Me refice indignum, quia te modo concupit vnum

Mens mea, tu solus me saturare poter.

Quem quoties capio, discenda à sensibus istis,

Quaé, ab amore venit, merapi: ebrietas.

Te totum mihi des ó mellitissime panis,

Te mihi da totum ter venerande cruor.

Letitia emorior quando hac mihi pabula carpo:

Quando his abstineo, mástitia emorior.

Admiratio, & inuitatio ad
Eucharistiam.

ELEGIA XVII.

O *Requies, lux, vita, salus, spes, anchora, portus,*
O decus, ó pietas, vis, via, numen, amor.

Principium de principio, de fineq, finis,

Temporis ante vices, luciferumq, fate.

Quem pater altitonans suum & imm' notabile verbum

Progenitum, sceptri fecit honore parem.

Ante auum deus, ante noua primordia lucis,

Ante diem felix, ante creat a potens.

Christe bone, eterno soboles equa a parenti,

Omnia, cui dictum est, me pete, nate, dabo.

Quem colit ampliugo tellus circumdata ponto,

Quem polus, & pelagus, tartara & ipsa colunt.

Quis te tantus amor, qua te tam feruida virtus

Ad nos astrigeris sedibus elicuit?

Iussit & humana sub imagine visere terras,
 Et sub virgineo delituisse sinu?
 Quem non magnorum capiunt penetralia Regum,
 Non domus, aut spatium, non maris vnda capit.
 Tete ipsum, ô bonitas, paruos constringis in artus,
 Humanasq; libens vis tolerare vices:
 Vt nobis aperire queas caelestia rursus
 Tempia, atq; offenso conciliare deo.
 Tantane te pietas, & amor dulcissime IESV
 Impulit, vt cuperes hoc subiisse iugum?
 Te quoq; fama canit Galilaeas isse per oras,
 Et dictis hominum pectora mota tuis.
 Tereuocasse aiunt in foeda cadauera vitas,
 Et sermone homines erudiisse sacro.
 Hoc erat, hoc vnum votis tibi saepe cupitum,
 Subisceres facibus barbata corda nouis.
 Quin & supplicium, & poenas expertus acerbas,
 Dum moreris, mortem conficis ipse meam.
 Ante tamen quam te ad fatum fers ipse volentem,
 Rem insuetam, insolitam, mirificamq; patras.
 Bis sex cum sociis veterum pro more parentum
 Accumbens, positas accipis ore dapes.
 Postquam epulis depulsa fames, atq; ardor edendâ
 Compressus, postquam est & releuata sitis,
 Ecce nouas inferis diuini corporis escas,
 Vertitur in te ipsum (prô stupor) ipsa Ceres:
 Nec satis id, patere proprij das sanguinis haustus,
 Hac eadem vt faciant sacra futura mentis.

Atque ita das certum sinceri pignus amoris,
 Quo chara esse queant pignora nulla magis.
 O spes, ô pietas, mœstorum ô dulce leuamen,
 Impius hæc quando promeruisse homo?
 Vsque adèd ne mee terigit te cura salutis,
 Ut me cœli abiens linquere nolueris?
 O factum, ô nulli factum debile seclis,
 O ingens bonitas, ô mihi dulcis amor.
 Ingrediar quo Christe tuas que carmine laudes?
 Anne vnquam tribui laus tibi iusta queat?
 Magnum erat athereis delabi sedibus vltro:
 Maius at imperium nullum habuisse fuit.
 Magnum erat ærumnis cumulatam ducere vitam:
 Supplicia at maius tanta subire fuit.
 Magnum erat & vinculis sceleratum exsoluere seruum,
 Et patrium exulibus sic referare polum:
 Verùm istud maius, quod te nos mandimus ipsum,
 Quo nil maius habent sidera, terra, fretum.
 Nunc ô mortales cœtum celebrate frequentes,
 Et cupidi sacros appetitote cibos.
 Quid dubitatis adhuc? qua vos tam sera moratur
 Segnities animi? discutitote metus.
 Ne trepidate viri, miserebitur ipse precantum:
 Illum etiam sceleris corda perosa mouent.
 En deus ipsus adest, festas inspergite frondes,
 Currite mortales, en deus ipsus adest.
 Ite p̄j, veniamq; sinister poscite factis,
 Et tandem cælis erigitote caput.

ELEGIARVM
LIBER SECVNDVS.

In diuam Catharinam.

ELEGIA I.

DE tam præclara quid narrem virgine primum?
 Quid medium versu? que mihi finis erit?
 Hæret ut interdum confusa mente viator,
 Ignarus triuis quò via quæque ferat:
 Sic me nunc anceps varium sententia reddit,
 Atque ipsis opibus (res noua) reddor inops.
 Forte genus clarum, titulos, ac nomina quaris,
 Certè equidem titulis hæud Catharina vacat.
 Quid? vis commemorem præclarsæ stirpis honorem?
 Visne canam longæ nobilitatis auos?
 Rex illi pater est: quid maius regibus vsquam?
 Stemmate quo tandem clarior esse queat?
 Quæ simulac calis hoc hausit spirabile lumen:
 Et grauidæ matris prodiit ex utero,
 Sacra facit genitor, crebras cadit hostia ad aras,
 Cella saginati dant feriendæ boues.
 Sparguntur flores, collucet compita lychnis,
 Vndique lætitiæ sunt monumenta nouæ.

Forsitan & nullo vis obsita corpora nauo,
 Et faciem qua sit virgine digna rogat.
 Et Catharina fuit praestanti corpore virgo.
 Partꝫ illi fama nulla reperta fuit.
 Sidereos quanto praecedit Lucifer ignes,
 Luciferum quanto rosida luna praet:
 Et quanto lunam radiorum lumine Phœbus,
 Phœbus stellarum gloria, mundi oculus.
 Isiacis tanto formosior illa puellis:
 Concelebrat quales fabula prisca deas.
 In niueo candore rubor, ceu lilia si quis
 Candida purpureis misceat vsque rosis.
 Tales ore dabat virgo pudibunda colores,
 Hoc illi afflârat nam Deus ipse decus.
 Quid referam ingeniumqꝫ sagax, animumqꝫ volucrem,
 Quidue artes docti pectoris enumerem?
 Ad sacra Musarum viridi properauit ab auro,
 Prima aras studiis perqꝫ polita fuit.
 Et sic omnigenum perarata volumina rerum
 Legit, & argutos perstudiosa libros,
 Vt secura suis posset certare magistris,
 Ac populi iam tunc esset in ore fruens.
 Legerat hæc quicquid tactus caelestibus auris
 Edidit Iliaca conditor historia.
 Quidquid & Hesiodus, & cætera turba poetæ,
 Perceptum huic mira sedulitate fuit.
 Nouerat eximie Demosthenis ora tonantis,
 Per se etiam dulci mel dabat eloquio.

Te quæq; die Piato perfectum nôrat ad vnguem,
 In cute subtilem nôrat Aristotelem.
 Magna quidem sunt hæc decorum argumenta tuorum,
 Ter maiora tamen sunt Catharina tibi.
 Te celebrat sanguis, celebrat regalis origo,
 Forma decens, artes pectoris ingenii,
 Diuitia, sceptrumq; potens, & sama superstes,
 Ipsa magis virtus te tua concelebrat.
 Cui non, nympha, tui pars est audita laboris?
 Bella peracsa tibi quæmque latere queunt?
 Ab te crudelis felici Marte tyrannus
 Sternitur, & victum se dolet, atque gemit.
 Dentatas parat ille rotas mucrone nefando,
 Sed mucro nil potuit, nil potuere rotæ.
 Dissipat ethereus pater altas fulmine moles,
 Et subit auxiliis en Catharina tuis.
 Hinc arcens Casar crudelem cogitat enses,
 Virginis extemplo colla secare iubet.
 Tum trepida matres lachrymis miserantur abortis
 Infantem penitus, non meritamq; necem.
 Flent nitidos oculos, & latum frontis honorem,
 Ambrosiasq; comas, ambrosiumq; caput.
 Illa nihil mærens ceruicem læta tetendit,
 Edidit & tales occubitura sonos.
 Christe salus hominum, spes ô fidissima Christe,
 Numina, nunc audi, si tua ritè cole.
 Dulce mihi pro te duro haurire lacus,
 Dulce mihi pro te fundere nunc animam.

Hanc precor in superas ne sperne admittere sedes,
 Viuere me tecum perpetuoq; sine.
 Fortunata, Deo nimium dilecta puella,
 Sic morere, hac mors est vita putanda magis.
 Non tua mortales clauserunt membra sepulcro,
 Celestes ipsi corpora dant tumulo.
 Es florum inuoluunt nimboq; & sindone munda,
 Atque apposta notans cernine saxa pio.
 Qua potuit tempfisse rotas, ensesq; tyranni,
 Regia progenies conditur hoc tumulo.
 Fortunata nimis, celo sublimis ab alto
 Sub pedibus nubes lucida & astra vides.
 Dum diuisum regina sacris comitata caterais
 Incedens mediis millibus vna micat:
 Tu Catharina haeres lateri glomerata fideli,
 Et tecum curas diuidit illa suas.
 Nox erit ante dies, & lux imitabitur umbras,
 Destituent volucres aëra, piscis aquas,
 Astra prius fruges, dabit aurea sydera tellas,
 Incipietq; prius frigidus esse calor,
 Quam nos virgo tui capiant obliuia, quam nos
 Vnquam peniteat commeminisse tui.

Dolorem, & amorem à Christo
flagitat.

ELEGIA II.

Chrisse precor nostris attende precatibus aures,
Nea tibi qua faciam temnere vota velis.

Non ego quas rutilus voluit Pactelus arenas,

Quas in Erythraeo litoris concha iacet,

Non mi diuitias posco, non sector honores,

Despicio quidquid vesper, & ortus habent.

Spernimus Arabia segetes, Scythicosq; smaragdos,

Non suri immensus pectore crescit amor.

Nulla paret stolidum magno conamine vulgus,

Cura meos animos detinet alta magis.

Principio indoluisset meo da Christe reatu,

Da tepido culpas rore piare meas.

Et memini, & semper memini mea turpia facta.

Quorum me subeat sac pie Christo dolor.

Cumq; suprema mihi surget Tithonia coniunx,

Morsq; aderit fuscis cincta caput nebulis.

Et saeva in longam claudet mea lumina noctem.

Percutiant animum tot male gesta meam.

Tum conspergantur lacrymis lugentibus ora,

Irriguasq; lauent flumina saeva genas.

Anxia cum querulo geminem suspiria cantu,

Pectora sic crebra plangere nuda manu,

Hic olim ô vitinam miserum me proluat imber,

Hac ô si maculas diluat vnda meas.

Interea penito IESV configar amore,

Et rixam in medio pectore vulnus alam.

Calitus vratur, flammæ & alamus amoris,

Ossa mea, & venas implicet ille meas.

Hereat hac imû cura indeleta medullis,

Quinam pro meritû te redamare queam.

Non me vlli valeant abs te distîngere casus,

Quamquam etiam rupto fœdere cuncta ruant.

Me nulli possint, saxis, mutare labores,

Pressero siue solui, seu premar ipse solo.

Quam requiescetis mea tunc feliciter ossa,

Aurea calorû mens vbi templa petet?

Quam tuse occursans, stringes complexibus artûs:

Incolet illa tuos seculum in omne sinus.

Ad Deum super nauali victoria Christianorum de Turcis, apud Echinadas.

ELEGIA III

*Q*uas tibi pro tanto soluemus muuere grates,

Qua te lingua Deus sit memorare potis?

Sæpe vbi te sceleris nostri contagia cogunt,

Deicis irata flammea tela manu.

At iterum ceu blanda parens, genitorq; fidelis,

Diluis offensas, tristitiãq; leuas.

Horribilesq; domas aduerso Marte tyrannos,

Subiicit & rigidos sub iuga nostra duces.

Odisti fastusq; truces, mentesq; superbas
 Conterere, & regno despoliare soles.
 Iam nuper numenq; tuum, tua verbera sensit,
 Qui nos, & nostras perdere tentas opes.
 Audiat hac tellus, maria omnia, nubila cali,
 Qua fero mortales accipitote, precor,
 Seu vos prima videt roseo Pallantias ore,
 Seu videt occiduas sol aditurus aquas.
 Seu magis equoreas curua trabe curritis vndas,
 Seu vos sub medio percoquit axe dies.
 Qua non prateriti cognouit temporis atas,
 Audite o populi, fortia gesta canam.
 Augustum, insignem celebret vox lata triumphum,
 Dicite nunc ter io, disperiére rates.
 Dicite, calicolûm domino modulemur honorem,
 Dicite, quis similis sit pater olme tibi
 Iam te prena colat cunctarum machinis rerum,
 Congeminent laudes terra, mare, astra tuas.
 October grauidas demebat viribus vnas,
 Implebantq; suos feruida musta lacus.
 Cum Mahometigenas praeceptis audacia Turcas
 Compulit in medio bella ciere salo.
 Polluit hac vano tua Chryste sacraria vitis,
 Viribus, & pharetris gens malè fisa suis.
 Illa (nefas dictu) Solymas possidet arces,
 Regnaque nostra palam sub ditione premit.
 Tercentum Selymus conscendit nauibus equor,
 Exitium minitans, exitiumq; ferens.

Spirabat rapidos lymphata mente furorēs,
 Christiadūm exacuens tela cruenta neci.
 Interea PIV sille hominum custosq̄, paterq̄,
 Tergeminum cing. cui diadema caput,
 Hic Venetosq̄, Patres, regnatoremq̄, Philippum
 Fœdera componens ad sociâ arma vocat.
 Tres Othomanigenam collatis viribus hostem,
 Coniunctisq̄, animis per vada falsa petunt.
 Austriada iuueni rerum commissa potestas,
 Huncce penes belli gloria summa fuit.
 Ceu quondam Danais nocuit Priameius heros,
 Ceu contra Æacides Dardanidis nocuit:
 Sic sic Austriacus Turcis immanibus heros,
 Sic nocuit, noceat bellipotente manu.
 Postquam in conspectu hostiles videre carinas,
 Austriades socios mox capere arma monet.
 Iam tum sanguineum quatiens Bellona flagellum,
 Ad diras cades concita munit iter.
 Invadunt Martem, & diris stant agmina telis,
 Hinc bellatrices conseruere manus.
 Fit strepitus, clanguntq̄, tubæ, certasq̄, viro vir,
 Quaritur aeternum parte ab vtraque decus.
 Euolat ambiguis primūm victoria pennis,
 Atq̄ subito in nostras fertur amica rates.
 Inde cadunt hostes animasq̄, aurāsque, vomentes
 Ætherias, vadunt, ô bene, mortis iter.
 Tum rector pelagi horrifonum sub gurgite murmur
 Percipiens, cano vertice rupit aquas,

Multiuagosq; videns commisto sanguine fluctus.

In sua pratrepidus rettulit antra caput.

Turca ferox cecidit vita spoliatus & armis.

Gloria Christe tibi, Turca ferox cecidit.

Mactasti merita sceleratum clade tyrannum.

Reddatur soli gloria Christe tibi.

Plauserunt superi, plausitq; puerpera virgo,

Fugerunt sudo nubila fusca polo.

Nos tua progenies, celi quibus annuis arces

Voluimus laudes ritè per ora tuas.

Inexplebilis erga Christum amor.

ELEGIA IV.

SI quidquam indagem de rebus fortè caducis,

Quo valeam esuriem perdomuisse meam.

Continuo mi reclamat: nam qua tibi mens est?

Infelix, ego te num saturare queam?

Fortunas sitio, quas cum possedero latè;

Nondum tota meo pectore pulsa sitis.

Esurio trabeam, & his senas opto secures.

At mihi quæq; parum est gloria, quisquis honos.

Quero voluptates, non sufficit vlla voluptas,

Deq; fame superat pars bene multa mea.

Sidera contemplor, vastasq; per ambulo terras,

Neptuniq; super carula prata vagor.

Vestigo, lustro, speculor si viscera quidquam

Atq; fame, atq; siti nostra leuare queat.

Quod quero sed enim nec totus praebeat orbis,
 Ille meum pectus posse replere negat.
 Ad Iesum venio, hinc certam promitto salutem,
 Aio, hic sufficiet potus, & esca tibi.
 Quid loquar? ah Iesus iam non valet ipse mederi,
 Fit maius multò quàm fact ante malum.
 Ipse meus cibus est, meus ipse est denique potus,
 Se rotum à memet vult comedi, atque bibi.
 Hoc facio, faciamq̃, lubens: sed nocte, dièque
 Me stimulatq̃, fames, me cruciatq̃, sitis.
 Dumq̃, bibo Iesum, sitio: dum mando, fameasco:
 Cumq̃, edi esurio, cumq̃, bibi sitio.
 Quam magis ergo sitim deponere tento, famemq̃,
 Tam magis augetur hinc sitis, inde fames.
 Heu cur non imple rerum me summe Creator?
 Me minimè saturum conspicias, & pateris?
 Suppeditas dulces niuis implumibus escas,
 Te haud frustra corui pullus aere iubet:
 Solus ego abs te sic cibor, vt non repleat vnquam,
 Quamq̃, satur fio, tam cupio esse satur.
 Hoc reor in caussa est, quod amor sitis ipsa, famesq̃,
 Cum sit, non vllum possit habere modum.
 Qui te igitur satur est, sancto nil addet amori,
 Pectora non illi flammis ardor edet.
 Ergo ego te sitiam quantum potes vsque fitiri,
 Tu magis atque magis esuriare mihi.
 Tu mihi cum mifces, nil me felicius vno,
 Cum praebes epulum, sum prope numen ego.

Nerui vnà grates, & agunt membra omnia grates,

Pectore te semper, semper & ore cano.

Et quamuis nunquam possim saturarier abs te.

Tu tamen ad miserum me bone Christe veni.

Sape veni, & tenebras radiis defende meus soi.

Calface lampadibus frigora nostra tuis.

Et cum mi dederis sancta cum carne cruorem.

Pasce tuaq₃ siti, pasce tuaq₃ fame.

Quisquis amat Iesum, sapiant huic omnia Iesum.

Cui prater Iesum nil tamen vsque sapit.

Ad Christum pro malis depellendis.

ELEGIA V.

Cum patre qui patiles mundi moderaris habenas,

Aspice nos populum, maxime Christe, tuum.

Anne etiam meruit credentium turba fidelis

Vt sic letiferis castibus intereat?

Tot tempestates, tot denique funera passis

Nulla quies vnquam, non datur vlla quies.

Prò, latè nimium, nimium fera regnat Erianyx,

Omnia luctiferis suis adoperta malis.

Cerno giganteos hinc vsque ad sydera montes,

Funestasq₃ acies, telaque sanguinea.

Vidimus obsessos armato milite campos,

Vidimus insentes occubuisse neci.

Et calo terras, terris miscerier undas.

Heu arumnarum vidimus Iliadas.

Tetra fames subigit malis absumere menses,

Opponit letho nos malefuada fames.

Iamq̄, lacertosi plorant sua vota coloni,

Paneq̄, iam victum denegat agræ seges.

Denique mens horret moles voluisse malorum.

Tempora nostra quibus sunt cumulata nimis.

Omnia nec poterit quisquam numerare canendo,

Sæuus ubique pavor, sæuus ubique dolor.

At te per mortem, tua per tormenta precamur,

Vulnera, flagra, necem, verbera, sputa, crucem:

Affer opem miseris, gemitus neu despice nostros,

Inq̄, procelloso dirige vela mari.

Si morimur, quisquam ne aris imponet honorem?

Quis tum Christe tibi thura adolere queat?

Da precor auxilium tandem, miserere laborum,

Mitescant positis sæcula nostra malis.

Tetraq̄, barbarici occludantur limina belli,

Sæua supersedeat Martius arma furor.

Aspice nos blandus, tua numina poscimus omnes,

Aspice nos propius, parce tuo generi.

Ducito iam dudum captos in vincula Reges,

Et preme seruitiis agmina dira tuis.

Figeq̄, Teutonicis mitissima lumina regnis,

Rideat hostiles Teutona terra minas.

Auxilioq̄, subi bonus, & miserere clientum,

Spes nostra auxilium stas bona Christe tuis.

Suffice queso animos, vires da Christe secundas,

Sævilegum ad pœnas, iamq̄, repose gregem.

Et vicis dominare potens, & carcere fræna:
 Consilia in melius Christe fac ut referant.

Templum Societatis I E S V Augustanum
 Saluatori, Deiparæ, Diuisque
 commendatur.

ELEGIA VI.

Q Vanquam nulla tibi sat magna aut digna parari
 Christe domus possit, cui polus ipse parum est,
 Non sola terrarum, non sufficit Amphitrite,
 Infinitum vllò non capiente loco,
 Nostra ræmen pietas sedes tibi collocat almas,
 Quas nescit pietas spernere sancta tua.
 Delicias siquidem nobiscum habitare fateris
 Esse tuas: hominum natio chara Deo.
 Quare hoc exiguum non auersabere templum,
 Christicolum erectum sumptibus, & meritis,
 Deuotumq; tua Maiestati, optime Christe,
 A quo speranda est, & rogitanda salus.
 Sapius huc ad te fugiet, quibus aspera fore est,
 Sape tuam hinc supplex turba requireret opem.
 Nam SALVATOREM decet omnes ire precatum,
 Quoscunq; infida sortis acerbæ premunt.
 Ergo hoc SALVATOR ter maxime & optime limen.
 Sartum, & tectum ut sis perfice, nanque tuum est.
 Sacrilegasq; manus, detestandosq; furorcs
 Hinc arce, hinc omnem pelle repelle metum.

Esse

Estq; domus pacata, & stet solidissima aeneae
 Sub caelo virtus vlla superstes erit.
 Quod tu vel minimo facies fortissime verbo,
 Impia quem aetherus tartara inane fremunt.
 Te quoq; Christiadam dominam, dominiq; parentem,
 Cui se vni debet dimidium ipse Deus,
 Cantibus in nostris haud fas postrema tenere:
 Quanto te licitum praterisse minus?
 Tu naturae toris materno aggressa precatus,
 Sola reus placidum reddis, & innocuum:
 Fulmina ne laevis vlticem versus in iram,
 Nos recto ad stygias tramite mittat aquas.
 Redde libens genitum nobis facilem, atq; benignum,
 Et commendatam hanc semper habere domum.
 Crebra tibi innuptae soluent ubi vota puella,
 Halabuntq; aris florea ferta tuis.
 Cantabuntq; pijs iuvenes praeconia laudum,
 Atque frequens populus multiplicabit AVN.
 Vos etiam celeres animae, sanctiq; volucres,
 Ferte opportunam, ferte potenter operam.
 Arma laceissentum contundite sortibus armis,
 Siue ea sint hominum, siue ea sint lemurum.
 Cingite praesidia sacramq; valentibus adem,
 Ne quidquam horrescat salibus excubiis.
 Auxilium est iisdem poscendum carmine Divos,
 Hinc quorum cineres, ossaq; sacra cubant.
 Aethera qui colitis, securum & degitis auum,
 Ad nos è celso respicitote polo.

*Cernite reliquias membrorum, & corporis, olim
 Quo recti, modò nos deueneramur eas.
 Quocirca hanc adem si nunc defenditis, ipsi
 Seruatis tuto lipsana vestra loco.*

Cæli, ac templi comparatio.

ELEGIA VII.

NVnc age calum extra celos doceamus haberi,
 Templaque stelligeras equiparare domos.
 Illic perpetuis resonant concentibus hymni,
 Multiplici trinum voce beante Deum.
 Hic psalmi, cantusq; vigent, lituiq; , tubaq;
 Fundit at hic querulos tibia docta modos.
 Hic & continuo afficiuntur numina cultu,
 Hic triadem sanctam nocte dièque canunt.
 Astricola regem regum reuerenter adorant,
 Sollicita & dominum religione colunt.
 Nos quoq; diuina quoties versamur in aede,
 Seu sacra conficimus, seu pia thura damus,
 Seu castis libeat precibus transmittere tempus,
 Membranasq; piæ euoluisse iuuet,
 Omnibus hisce Dei iuncta est veneratio summa,
 Quem mens presentem fingit adesse sibi.
 Corpora curramus, castusq; asterimus aris,
 Vitamus strepitus, erigimusq; manus.
 Haud ibi lucem nox, noctem aut lux excipit alma:
 Lumen ibi æternum est, & sine nube dies.

Hic etiam meritò vigilem succendimus ignem;
 Atque superfusa Pallade flamma micat.
 Et quas melliparæ ceras struxere puella:
 Ipso etiam lucis lumine dant radios.
 Sic nos assiduo splendore annitimur illum
 Expressere ætherium, latificumq; diem.
 Per cælos animæ diuorum in pace quiescunt,
 Sanctorum hic placidè corpora postea iacent:
 Ore dei donec imis excita sepulcris
 Ipsa laborum etiam præmia iusta ferant.
 Insuper angelica ut cælestes agmina ciues
 Percurrunt, quoduis impigra ad obsequium:
 Sic quos esse suos sperant, per templa requirunt,
 Ad facta quos hilares incubuisse notant.
 Quin vota, & desideria, & suspiria nostra,
 Occultos gemigus, sollicitasq; preces,
 Affliboque simul venientes pectore fletus
 Angelica ante Deum ponere turba solet.
 Corpore Christe tuo pascuntur deinde beati,
 Corpore sed pascunt nos quoque templa tuo.
 Hac sedes lastrata Deo, hic bona cuncta petuntur,
 Huicce locum ut proprium protegit ipse deus.
 Huc huc te recipe, hic mala quæq; aspelle precando.
 Si calum est templum, templa sacrata subi.
 Hic pax, hic requies, hic concors gratia fratrum,
 Cordibus hic læta gaudia læta vigent.

Quid

Quid in templo cogitandum.

ELEGIA VIII.

Vos quicumq; gradus ad relligiosa feretis
 Limina, versiculi pauca mouere volunt.
 Terrenas, humilesq; foris secludite curas,
 Nempe loco in sacro voluere sacra decet.
 Argentum valeat, dandusq; ad scenora nummus,
 Ne Bacchum, lautas ne meditare dapes.
 Officio an serui fungantur quarere differ,
 Neu dubita ancillæ num data pensa trahant.
 Quid, faciant nati, cuius ille negotia mandes,
 Crastina quidius noui sit pavitura dies.
 Quam longos auum sis extensurus in annos,
 Quomodo turba tibi dicere possit, hic est.
 Parcite futilibus mentes intendere nugis,
 Ac bene morigeri vocibus este meis.
 Versemus scelerum formas, & nomina mille,
 Iussa quibus nobis sunt violata Dei.
 Debira queis merces arsura in secula flamma,
 Si veniam trepidis non daret ille reis.
 Dein meminisse iuuet, quantum benefecerit idem,
 Quam nos ingratos senserit vsque tamen,
 Succurrant itidem tormenta, & vulnera IESV,
 Proq; salute hominum mors toierata crucis.
 O bonitas, cui non rumpantur viscera, cum sic
 Pro seruis dominus, pro grege pastor obit?

Ergo inquiramus qualem reddamus amorem,
 Huic, animam nobis qui dedit ipse suam.
 Tempora tractemus defectura vltima vita,
 Cum capient tumulos funera quaque suos.
 Deniq³ venturum manifesto in lumine quondam,
 Qui cunctos a quo iudices arbitrio.
 Qui voces ad pœnam fontes, ad gaudia iustos,
 Gaudia qua nunquam finiat vlla dies.

Sodalitas B. M. ad eandem, pro Sereniss.
 Maximil. Principe, Gulielmi filio.

ELEGIA IX.

SI nostrum hoc de te studium Regina meretur,
 Nec male nos populus predicat esse tuos,
 Da modò da facilem per pauca rogantibus aurem,
 Nèue sipe incassum promere vota tibi.
 Concerdes animis festa procumbimus ara,
 Et duplices ad te tollimus ecce manus.
 Scis vt te iuuenie Gulielmo Principe natus
 Deuenerans nimium Maxmilianus amet.
 Ille decus fratrum, matrisq³ patrisq³ voluptas,
 Bauarica pulcher flosculus ille domus.
 Prae cunctis vnâ precibus te mollibus ambit,
 Suppliciterq³ tuam crebrius orat opem.
 Serta tibi legere, atque nouis altaria donis
 Sese ipsum exuperans vsque onerare studet.

1. etiam, vt voluit sociorum adscriptus in album est.

Qui tua sortiti nomina nomen habent.

Hunc petimus validum custodi maxima mater,

Defende assiduo dulce, piumq; caput.

Incolumem longos iuuenem tutare per annos,

Effice Cumae secula vatis agat.

Imperioque regat Boios successor, & haeres:

Verum illo, natos quo regat ipse parens.

Vt caelo cecidisse putent, & vocibus altis,

Vive diu ingeminent, Dux bone, vive diu.

Hic tibi centum aras, & templa ingentia ponet.

Qua porrecta patent climata Boi aridum:

Vlteriusque tuos idem amplificabit honores.

Cultorem o redama virgo beata tuum.

Partes, & difficultas muneris Pontificij,
ad Marquard. Episc. Augu-
stanum.

ELEGIA X.

Nos pelagus medium vectores classe tenemus,

Labitur horrifonis vincta phaselus aquis.

Vivere quid nostrum est, nisi pontum carpere remis?

Quid nisi fluctuago tendere vela salo?

At quam difficile est speratum tangere litus?

Heu quoties retro pulsa carina redit?

Aeolus infestas hyemes emittit ab antris,

Et trucibus reserat ferrea claustra Notis.

Nox dicto citius, montes voluuntur aquarum,
 Eripit ex oculis nox tenebrosa diem.
 Caeruleiq; cadunt Zephyris cogentibus imbres,
 potius & indignans murmura raua ciet.
 Præque statum feriunt stridentes vela procella.
 Peratorum à stabris tanta venire mala
 Fulguribus quantum, quantum micat æthera coruscis?
 Horrifico conitru concutiente polum.
 Mænadamensis euertunt æquora Cauri,
 Torpida brumali frigore membra rigent.
 Cogitant ab miseris cacas errare per vndas,
 Ante oculos præsens mors sua cuique volat.
 Turæis es nostra lectus, Marquarde, magister,
 Vætorum tibi nos credita turba sumus.
 Videt Arcturum, & geminos seruare Triones.
 Te plutias Hyadas, Tyndareumq; iubar.
 Auribus arrectis ventos captare secundos,
 Nouisse & tacito sidera cuncta polo.
 Qui freta conuerrant, qui iungant lintea malo
 Deligere è numero, quiq; foros obeant.
 Epuppæ dare signum, & iter monstrare per aquor,
 Prospectum capere, & littora dispicere.
 Jura tempestatem, & cali vitare ruinam,
 Officiiq; omnes admonuisse sui.
 Ardea nec cuius mandata negotia cura,
 Torius populi, cuiq; tuenda salus.
 Des solidans residet somno traducere noctem,
 Sollicitum aut vnquam soluere corde metum.

Vas rapere è somnis corpus, consurgere strato.

Acta licet necdum tempora noctis erunt.

At ubi nulla artes, prudentia nulla valebit,

Postcendum superi numinis auxilium:

Vt velit à nobis Santos auertere casus.

Quassata vt redeat aura secunda rati.

Ipse pater diuim radios Phœbumq; reduces,

Discutiens lato nubila ceca polo.

Ridebit. calum, ridebunt æquora ponti,

Compulsi fugient in sua claustra Noti.

Securo dabit incolumes succedere portu,

Doridos irata comprimet ille minas.

Comparatio Regis, & Episcopi.

ELEGIA XI.

Pontificem, Regemq; vole contendere versu,
Et iuxta amborum composuisse bona.

Principid, vt multum turba errare profana

Quæ Reges veluti numina sancta colunt?

Et regem memorat plebs veri indocta beatum,

Seruitio populos quandoquidem ille premit.

Per fora, perq; vias curvu vectatur eburno,

Puniceam mordet barbara gemma togam.

Stragula molliculum dant picturata soporem,

Ex altoque iuuat dicere iura throno.

Ingreditur iuuenum magna stipante caterua

Illius & mos est ante iacere pedes.

Hac homines nimium falsò mirantur, & optant,
 Ignari, pluris quæ faciendæ forent.
 Pontificum similis nemo cupit esse bonorum,
 Sed nummatorum quilibet esse cupit.
 Os ob Pontificem nemo conuerterit unquam,
 Non vili curæ est albus an ater homo.
 Sed quoties aliò translata est gloria regni,
 Hostica ubi rapuit turgida sceptræ manus?
 Crudelem inq; modum funesta cade perempti,
 Ter gemino Reges præda fuere cani.
 Amathius iuuenis Persam subiecit, & Indos,
 Fregit & impavidam colla animosa Ducum,
 Ceruices capto præcidit sæmina Cyro,
 Romuleam petiit non Ptolemaus opem?
 Hic fixa fruitur gaza, calumq; tuendo
 Hoc, ait, est regnum, hac patria certa mihi.
 Quantumuis tunicam non cingat limbus, & aurum,
 Nec clypeata cohors vallet vtrunque latus,
 Non villosa minus defendunt tegmina corpus,
 Me circum è superis agmina densa locis.
 Haud ego sceptræ fero pictis ornata lapillis,
 Conspicius præmo terga frementis equi.
 Ast nemo infidias in me componere tentat.
 Tenduntur magnis Regibus infidia.
 Suauiculos pauper somnos mihi lectulus affert,
 At neque cui præsim deficit imperium.
 Sum Rex, inter oves: hac florentissima regnas:
 Plebs me pastorem nominare solet.

*Pagina Meonida pastorem Agamemnona dicit.
 Graiorum princeps attamen ille fuit.
 Quod si tu Regem Pastorem iure vocabis,
 Pastorem Regem dicere an inuidear?*

Super eodem argumento.

ELEGIA XII.

Pratorem videas Regi, & parere Tribunos,
 Hunc dominum metuunt oppida capta suum,
 Edomitas à se tercentum prædicat vrbes,
 Impius, & nullum iam superesse Deum,
 At bonus Antistes qui se non queritat extra,
 Ipse sibi Rex est, imperat ipse sibi.
 Inuidiamq; domans feruentes contrahit iras,
 Vincitur haud fœdis ille libidinibus.
 Ille animi varios nouit sedare tumultus,
 Gaudia tranquilla pace potitus alit.
 Imperit ars, amplasq; foris regnare per oras,
 Sed sufferre tamen vincla, iugumq; domi,
 Turpe est. Imperium hic aliis impenere nescis,
 Qui prius ipse sibi ponere frana nequit.
 Priamidem puerum thesauri insanus amore,
 Rex quondam Ismarius perdere non timuit.
 Iliacum incendit bellum Troianus adulter,
 Prima his arumnis foemina caussa fuit.
 Cui non audita tristes Busfyridis ara?
 Qua Dioneleos terraque nescit equos?

OEdipodionidas alterno vulnere fratres
 Fama est (infandum) procubuisse nec i.
 Quorum vnus iniecta forent cum corpora flammis,
 Dicitur in partes isse fauilla duas.
 Ingluties adeo est multum cantata Neronis:
 Alterius nota est testibus impietas.
 Non hac Pontificum produntur facta, sed isthac
 Diuitia suadent, imperiumq; potens.
 Hi, qui non hostes oculis cernuntur ab vllis,
 His faciunt bellum, hos perdomuisse student.
 A stabulis arcent, & duro Marte resistunt,
 Seruantes placidum nocte diéque pecus.
 Diuinis timidos prosternunt damonas armis,
 Dat sua victori premia iusta Deus.
 Regibus en pugnans collatis agmina signis,
 Fiat vt effuso sanguine pinguis humus.
 Verum Acherontæus quanto violentior hostis,
 Pontificum tanto clara trophæa magis,

Super eodem.

ELEGIA XIII.

Perpetua quorum quis consuetudine gaudet,
 Horum hominum mores discere oportet eum.
 Sicut vbi manibus Syrium tractauimus vnguen,
 Spirat, & in digitis gratus adheret odor.
 Contra vbi tetra manu pix est versata nitenti,
 Fœtet, & in digitis permanet ater odor.

Sacrorum Antistes mentemq; & pectora purus,
 Casta legit veterum tot monumenta patrum.
 Scriptoremq; legit oculis velocibus Afrum,
 Aut cui cognomen aurea lingua dedit.
 Se putat accipere, & veras tum reddere voces,
 Nec non sacros inter adesse viros.
 Hinc bene multa sua discit praecepta salutis,
 Quomodo mandatas pascere oportet oves:
 Ne post fata petant Orcum, vastasq; lacunas,
 Sed magis immigrent atria celsa poli.
 Hinc se arcanarum ostendunt mysteria rerum,
 Praeparanduntq; animo lumina clara pio.
 Haud ea fors regum est, reges nil talia curant:
 Nempe ministrorum linguaque, mosq; nocens.
 Pars quorum non pauca animis elata superbis,
 Decernens fastu cuncta minora suo.
 Pars quae non spernat venas inflare Lyao,
 Pars sacrum faciunt. ô Cytherae, tibi.
 Quando inflare diem cristatus nuntias ales,
 Pontifices tepidos deseruere thoros.
 Incumbunt precibusq; & votis aethera complent.
 Sincera & diuos religione colunt.
 Interea Baccho, dapibus quoq; fartus opimis
 Rex cubat in pluma, fertit & in thalamo.
 Horum mensa breuis, potus communis: ac iste
 Neclare potatus vescitur ambrosia.
 Crateras donant Reges, donantq; smaragdor:
 Calo Pontifices splendida dona ferunt.

Regibus eripiunt vitam persape tyranni:
 Pontifices video pro pietate mori.
 Est quiddam in nobis, cuius caelestis origo,
 Quod solum aeternum est, interituq³ vacans.
 Altera pars hominis properans ad limina leti,
 Quam subito fieri puluis, & ossa solet?
 Scilicet haec Regum sceptris subiecta potentum,
 Eatorum dubio carpitur vsque metu:
 Sed partis melioris habet moderamina Praesul,
 O magnum, aeternis imperat hic animis.
 Quemq³ lubet valida peccati compede soluit,
 Cuiq³ lubet rursus vincula saeva parat.
 Sceptriger ; reges vincit compagibus arctis,
 Terribiles quorum non timet illa minas.
 Si quando seu obscœna fames, bellumue coortum est,
 Siue sit insinuans horrida p., militas,
 Non tunc aspiciunt Reges, regumq³ coronas,
 Non tunc illorum flagitat vllus opem.
 Praesulis auxilium mox poscit mobile vulgus,
 Flectat vt offensum per sua vota Deum.
 Quin ipsi abiecto veniunt diademate reges,
 Herentes genibus, subiiciuntq³ caput.
 Ne velit, oratur, communi deesse saluti,
 Sed pacem exposcat, suppliciterq³ petat.
 Vtq³ aris diuim sollennem mandet honorem,
 Munera calicolumq³ intemerata patri.
 Tunc mihi Pontificis quamam sit cerne potestas,
 Quando spes in eo cuncta reposita iacet.

In Mortem.

ELEGIA XIV.

QVI quondam insano moriendi impulsus amore,
 Detonuit laudes mors inimica tuas,
 Suasit & innumeris eternam accersere noctem,
 Artubus inuitam, & soluere ferro animam,
 Ille fuit rigidus nimium, & durissimus oris,
 Ille nec humano de genitore satus.
 Illum enixa tulit sola sub rupe leana,
 Vinxit & huic validus pectora cruda silex.
 Ab me non subeat, precor, hac in amœna cupido,
 Extremum vt libeat tollere laudem malum.
 Quin mihi si Musa faueant, si dexter Apollo,
 Bella ego in hanc furiam tempus in omne geram.
 Tu sola humana turbas solatia vite,
 Opprimis & tacito nos inopina gradu.
 Tu cum saeva potens larum des iura per orbem,
 Humanumq; genus pareat omne tibi,
 Tardigrada tamen vsque volens oblita senectæ,
 Florida tot iuuenum corpora falce metis.
 Hæc super & cum sit messis fœcunda malorum,
 Qui tuus est liuor, parcis aliq; malos.
 Exserta inq; bonos contorquens spicula dextra
 Horum, inuisa lues, funera conduplicas.
 Impia, tu spoliâ dilectâ prole parentes,
 Tu soboli matrem, tu rapis vna patrem.

Et fratrem fratri aufers, germanamq; sorori,
 Discindis casti fœdera coniugij.
 Tur, vacua quoties vlulant clamoribus ads,
 Prodit & in mœstos mœsta caterua rogos,
 Tunc bene, tunc pulchrè est tibi, rides improba pestis.
 Eheu, letitia sunt mala nostra tua.
 Si quisquam infestum per te finire dolorem
 Orat, ab hoc centum millibus ipsa fugis.
 Felices alius quod si traduxerit annos,
 Illi improuiso, nec rogata venis.
 Hic ergo inuidia te nonne fateberis vri?
 Illic crudelem nam satis esse patet.
 An dubitas a loquor? te nil immanius vna,
 Cuius mille via, sunt quoque mille modi.
 Hos gaudes anima morbus priuare recentis,
 Hos aestu, atq; alios frigore saua rapis,
 Fluctibus iste peris, vitam hic deponit in armis,
 Hic risus, lacryma his fata suprema ferunt.
 Hic animam exhalat torti serpentis ab ictu,
 Cuidam illapsa domus conterit, ecce, caput.
 Turribus ille ruens conspergit saxa cerebro,
 Missilis huic praesens exitium hasta tulit.
 Deniq; nil opus est percurrere nomina mille
 Pœnarum, per quas mors violenta furis.
 Prò quale imperium mortis, prò quanta potestas,
 Ingluuiem cuius non datur effugere.

Præstantia, & vis animi.

ELEGIA XV.

Magnanimo vires tribuit natura leoni,
 Taurus at irata cornua fronte gerit.
 Et longinqua celer per rura lepuscus errat,
 Latratu quoties instat odora canis.
 Plumigera volitant cali per inania gentes.
 Nectareumq; melos per nemus omne canunt.
 Ut lepide patriis ludunt delphines in vndis?
 Squamosum vulgus per vada salsa meat.
 Denique diuersis quacunque animalia formis,
 Quo valeant, & quo se tueantur habent.
 Vnus homo exoritur nudus sub luminis oras,
 Cui sola immensis mens viget aucta bonis.
 Hac flammantem extra procedit viuida mundum,
 Omnia quam rerum perdidicisse iuuat.
 Quid creet in leuibus pictarum Thaumantida nim-
 bis,
 Accendat trifidas Iupiter vnde faces.
 Quadrupede atq; Phœbi cur luceat orbis,
 Quid velit astrigero Pleias orta solo.
 Quid sint, quòue ruant celeres è carcere venti,
 Cur tantum horribili murmure terra tremat.
 Dein campos Neptune tuos, seuumq; eridentem,
 Arne tuos ortus, siue Acheloe tuos.
 Adde huc & stirpes, ortusq; obituq; animantium,
 Quæq; suo tellus ciudit auara sinu.

Explo-

Explorans rerumq; vias, rerumq; latebras
 Cuncta sibi humanum subdidit ingenium.
 Mille modis voluens millenas repperit artes,
 Fallimur? an fragili pectore numen inest?

Philosophiæ pictura.

ELEGIA XVI.

A Vrato in folio clavis lucente pyropis
 Augusta mulier cum grauitate sedet.
 Non illi facies rugis sulcata senili,
 Vnquam aut mercatis oblita muneribus.
 Insignis tamen, & suauis perfusa colore:
 Scintillant gemina lurina nigra faces.
 Implicitum caput est gemmis fulgente coronas:
 Diffusas humeris ventilat aura comas.
 Diuinum spirat vertex sacratus odorem:
 Corpore stans vegeto membra decora suo.
 Subtexta auratis vestem dat purpura filis,
 Natura artificis quam variauit acu,
 Diuersos rerum depingens callida vultus,
 Seu tellus illos, seu maris vnda ferat.
 Trina notat pulchrum matrona littera pectus,
 Quarum qua prima est quarta sit Argolicis. Δ.
 Altera sacundis numeratur septima Graiis, H. S.
 Tertia ab extremis ordine quarta manet. P. Phi.
 Dextra gerit sceptrum, molem sed laua rotundam,
 Impariter secta est partibus illa tribus.

Sub pedibus teritur puer improbus ille Cytheres,
 Cui dederas victas Iupiter Ipse manus.
 Qui grauisbus sauit telis in viscera, plaga
 Cuius si qua venit, vix medicanda venit.
 Hic ala, hic pharetra, iacet illic pestifer arcus,
 Hinc facula demum, sed sine luce iacent.
 Conscelerate puer, quid nunc audacia prodest?
 Quid rigida uē mina? conscelerate puer.
 Tres verò à dextris forma florente puella
 Assistent, totidem parsq; sinistra tenet.
 Candida luteolis vincta sunt tempora sertis,
 Ad domine praesto est qualibet officium.
 Quanto sydereos aurora nuntius ignes,
 Formosum quanto Cynthia Luciferum,
 Et quanto exuperat lampas Phœbeia lunam,
 Tantum hac virginibus anteferenda suis.
 Post duplex cuness Diuae latus ambit vtrunque,
 Illos nominat lingua Pelasga sophos.
 Stoica menta dehinc, & quos Academia nutrit,
 Quiq; Lycea colunt, quosq; Epicure doces.

Studioforum voluptates.

ELEGIA XVII.

S Vnt quos delectant fera munera militiae,
 Martiaq; horrifero classica pulsa sono.
 Qui siccis tolerant oculis stagnare cruorem,
 Dum ferro cumulant funera funeribus.

Haud ita nos genuit mater natura feroces,
 Ingenium nobis mitius illa dedit.
 Ab nequeunt tenera durare ad vulnere Muse,
 Non tuba, nec litui, sed lyra dulcè strepit.
 Nec castis studio est Venerem tractare puellis,
 Quid tibi cum Nymphis ô malesuada Venus?
 Purpureis nemo nos inuidisse tyrannis,
 Nemo cupisse tuas Attale dicat opes.
 Seruitio hic populos, & magnas opprimat vrbes,
 Orbi & obtineat totius imperium.
 Dum segetem patrius latam submittat agellus,
 Vrat & assiduus dum sua ligna focus,
 Non tumidos petimus fuscas, sellamq; curulem,
 Nobis ampla satis gloria litterula.
 Quam primum aureolos datur auscultare libellos,
 Protinus ex animo cura, dolorq; fugit.
 Gratæque perfusas incessunt gaudia mentes,
 Illecebra & tacitos complet amica sinus.
 Et modo diuinum volupe est legisse Platonem,
 Et modo Aristotelis abdita dicta placent.
 Interdum Latios, interdum voluere Graios
 Insisto: sapiunt vina vetusta magis.
 Si iubeo, referat caelestia Tullius ora,
 Et mistas liquido nectare fundit aquas.
 Nec silet historia antiquarum nuntia rerum,
 Quas quisquis nondum nouerit, hic puer est.
 Parte alia dulces modulos facit Attica Sirenes,
 Mopsopia hic iterum mella reponit apes.

Iam quas delicias vatum dant scripta piorum?
 Quas spirant Veneres, quas redolent Charitas?
 Iam pridem quoties viderunt astra loquentem
 Cùm mihi dilecto plurima Virgilio?
 Flaccus at Æoliæ versat dum plectra puella,
 Quàm doctis fidibus, quàm numerosa canit?
 Addimus his natos sub eodem tempore vates.
 Ite alias alij quarite delicias.

Amico longam, & beatam vitam pre-
 catur.

ELEGIA XVIII.

SIC multos annos, ô mi carissime, viuas,
 Solis vt in radiis corpora multa volant.
 Quàm magnus numerus, cum gens plumata volucrum
 Vespere frondiferis insidet arboribus.
 Quàm solis crebris autumnis frigore primo
 Contegitur tellus. Quot gerit astra polus.
 Equora quot fluctus, guttas quot continet imber,
 Quàm densa ad pelagi lictus arena iacet.
 Quotq; nemi frondes, quot amœna rosaria Pæstum.
 Monti magis quot habent horrida lustra feras.
 Mellilege quot spes dulci pascuntur Hymetto.
 Quot sunt lethæis grana papaueribus.
 Tempore quot verno tellus producit odores,
 Quàmq; frequens Calabrûm collibus vna tumet.
 Parthia quot selle est vinctis armata sagittis,
 Pinguis quot regio thura Sabea parit.

Quàm multa angusto conuectant limite aceruum
 Formicæ, numerant Gargara quot segetes.
 Denique quot demittit hyems ventosa pruinas,
 Quot iaculator atrox spicula Medus agit.
 Tum quinquennales quot spectant è triumphos,
 Quàm multa Ægeis bellua gurgitibus.
 Tot tibi dent annos, opto, pia numina Diuum,
 Quotq; vides coruus secula, tu videas.
 Sexcentas hyemes viuat Gangeticus ales,
 Bis ter sexcentas, Candide, viue hyemes.
 Tu quoq; grandæuum viuendo Nestora vince,
 Quàm Tithonus erat, sis magis, opto senex.
 Tempora prætereas Cumea longa Sibylla,
 Eia meus nunquam Candidus intereat.
 Nec tantum annosam tribuant tibi numina vitam,
 Que longa, & felix, hac mihi vita bona est.
 Qualis Romulida obrigerat fortuna Metello,
 Candido vt obtingas, ô faciant superi.
 Tum fuero felix, si tu dicere beatus.
 Candide, fors mea, fors sit tua, & illa mea.
 In septem artes liberales, præsertim
 Musicam.

ELEGIA XIX.

EN ego vos iubeo septem saluere sorores,
 Felicem vestrum mi precor vsque chorum.
 Teq; adeo, qua prima doces concludere verum,
 Cantoris nimium cauta sophismatibus.

Dehinc

LIBER SECVNDVS.

273

Dehinc te qua fundens, dulci aurea flumina lingua,

Grandiloquo mediis cœtibus ore tonas.

Quatuor hinc saluete, iterum saluete puella,

Ritè colit docti quas schola Panthoide.

Vos extra sophia non est sacraria inire,

Directum sola concilsatis iter.

Hac tractat numeros, varias docet ista figuras,

Tertia scrutatur sidera, quarta canit.

Suaui ter exhilarat defessum Musica pectus,

Ceu dum combibimus munera Bacche tua.

Odrysius vates vmbrosa carmina sylua

Dum ferit, & docta temperat arte melos.

Blandisona ingentes mirata carmina pinus,

Coniferum vati supposuere caput.

Omne genus pecudes citharam stupuere canentem,

Auriti lepores obstupuere magis.

Terribiles inter consedit cerua leones,

Et secura latu prauit agna lupis.

Ille etiam rapidos requieuit cantibus amnes.

Præcipites tenuit voce sonante Notos.

Mouit & Amphion rigidas testudine cautes.

Tantum, præ superi, Musica blanda potest.

Tu quoque saluebis, fecit cui littera nomen,

Omnia quam supra est adificata domus.

Qui vestra ignorat sacra commercia nympha,

Indignus qui sit, quiq; vocetur homo.

Vos vbi fracta ratis inimicos accipit imbres,

Fluctibus & rauis dat moritura latus,

*Vna cum vectore propinquam enatis ad oram,
 Huic vos reliquia, & cetera gurges habet.
 Atria Luculli spernat, Crassiq; talenta,
 Qui vestras vacuo corde receptat opes.
 Vos eritis misero solamen dulce laborum,
 Vos mœstis animis vnica nata quies.
 Est etiam in studiis haud iniucunda voluptas;
 Nec solus generat gaudia turpis Amor.*

Aduſata poëtica.

ELEGIA XX.

Ille dies nostro est finem positurus amori,
 Quo vitam rapiant vltima fata meam.
 Immo nec illa dies amorum soluet amorem,
 Perpetuum inter nos, Candide, fœcus erit.
 Ante meum patiar caput hoc abscindere collo,
 Totus & à membris distrahar ante meis.
 Ante meum nomen deses mî obliuio tollet,
 Ante ego, sunt cuius omnia, mortis ero.
 Legibus euersis rerum natura peribit,
 Candide, quàm noster dissoluëtur amor.
 Terra polus fiet, patientur sydera falcos,
 Amplius & nullas Doris habebit aquas.
 Frigebunt ignes, præbebit lymphæ calorem,
 Aëstibus in mediis nix operibit humum.
 Opprimet aqua lupum, terrebit dama leonem,
 Ceruarum fient præda cruenta canes.

In noctem formosa dies vertetur opacam,
 Lucidiora die tempora noctis erunt.
 Albentes coruos, nigros cernemus olores,
 Piscis aquam, sylvas non habitabit aper.
 Mollitie vincunt flauentes marmora ceras,
 Aëra tum poterunt peruolare boues.
 Latronem miluum gallina occidet alumnus,
 Arcadici haud fugiet tum canis cra lupus.
 Mors nihil interimet, fatum res nulla subibit,
 Natura officio deerit & ipsa suo.
 Æthere sublimi carpent sua pabula cerui,
 Astrorum faculas alma creabit humus.
 Niliacosq; bibent latices Oenotria vura,
 Eridani fluctus combibet alta Pharos.
 Gryphas equis, aquilas poteris iunxisse columbis,
 Candoremq; dabis promptius Æthiopi.
 Deerunt arboribus frondes, & frondibus arbor,
 Montium & aqua solo culmina conspicias.
 Muscosi fontes condent se in viscera matris,
 Flumina retro ibunt in caput acta suum.
 Dulcia amarescent, ferrum non molliet ignis,
 Albus erit carbo, nix erit atra prius.
 Accipiet socias Argiuas Troia biremes,
 Littorea in summis creuerit alga iugis.
 Delphinus sylvas, fluctus aper incolet altos,
 Vitabunt acres & simul antra fera.
 Candide, tunc nostra accipiet concordia finem,
 Quando nihil finem quibit habere suum.

*Vna cum vectore propinquam enatis ad oram.
 Huic vos reliquia, & cetera gurges habet.
 Atria Luculli spernat, Crassiq; talenta,
 Qui vestras vacuo corde receptat opes.
 Vos eritis misero solamen dulce laborum,
 Vos mæstis animis vnica nata quies.
 Est etiam in studiis haud iniucunda voluptas;
 Nec solus generat gaudia turpis Amor.*

Aduſata poëtica.

ELEGIA XX.

Ille dies nostro est finem positurus amor,
 Quo vitam rapiens vltima fata meam.
 Immo nec illa dies amborum soluet amorem,
 Perpetuam inter nos, Candide, fœdus erit.
 Ante meum patiar caput hoc abscindere colle,
 Totus & à membris distrabar ante meis.
 Ante meum nomen deses n. ò obliuio tollet.
 Ante ego, sunt cuius omnia, mortis ero.
 Legibus euerſis rerum natura peribit,
 Candide, quàm noster dissoluëtur amor.
 Terra polus fiet, patientur sydera sulcos,
 Amplius & nullas Doru habebit aquas.
 Frigebunt ignes, tæbebit lymp̄a calorem,
 Æstibus in mediis nix operibit humum.
 Opprimet agna lupam, terrebbe dama leonem,
 Ceruarum fient præda cruenta canes.

In noctem formosa dies vertetur opacam,

Lucidiora die tempora noctis erunt.

Albentes coruos, nigros cernemus olores,

Piscis aquam, sylvas non habitabit aper.

Mollitie vincent flauentes marmora ceras,

Aëra tum poterunt peruolitare boues.

Latronem miluum gallina occidet alumnus,

Arcadici haud fugiet tum canis ora lupus.

Mors nihil interimet, fatum res nulla subibit.

Natura officio deerit & ipsa suo.

Aethere sublimi carpent sua pabula cerui.

Astrorum faculas alma creabit humus.

Niliacosq; bibent latices Oenotria rura,

Eridani fluctus combibet alta Pharus.

Gryphas equis, aquilas poteris iunxisse columbis,

Candoremq; dabis promptius Ethiopi.

Deerunt arboribus frondes, & frondibus arbor,

Montium & aqua solo culmina conspicias.

Muscosi fontes condent se in viscera matris,

Flumina retro ibunt in caput acta suum.

Dulcia amarescent, ferrum non molliet ignis,

Albus erit carbo, nix erit atra prius.

Accipiet socias Argiuas Troia biremes,

Littorea in summis creuerit alga iugis.

Delphinus sylvas, fluctus aper incolet altos,

Vitabunt acres & simul antra fera.

Candide, tunc nostra accipiet concordia finem.

Quando nihil finem quibit habere suum.

Cinyphias quando segetes numerare licebit,
 Quando quot generet Sicanis Hybla thymos.
 Quamq̄, ingens series per olympi carula tranet,
 Quosq̄, natent pisces fluctibus aequoreis.
 Veliuolis ratibus citius fræta lata carebunt,
 Gramine nec viridi vasta tegetur humus.
 Lata per astatem fugient arbusta cicada.
 Garrula q̄dqrato vere filebit auis.
 Desinet esse prius flamma contrarius humor,
 Ipsaq̄, mors vita fiet amica prius.
 Oceanus geminas citius persuderit Arctos,
 Flumina cumq̄, rogis fœdera percutient.
 Afferet obscuras & sax Hyperionis vmbra,
 Afferet ambrosiam pallida luna diem.
 Lux tenebræ fient, celo succedet Auernus,
 Succedent rapidis sidera clara fretis.
 Triticeas messes glacialis bruma videbit,
 Puppibus & fessis Scylla erit hospitium.
 Quaq̄, venit Zephyrus, venient simul Auster, & Eurus,
 Altera curretur semita solis equis.
 Candide mi, pereant possunt quacunque perire,
 Noster in æterna sæcula duret amor.
 Et fieri quæ posse negant, mi Candide, fiant:
 Noster inoffensis legibus ibit amor.

Ad Philosophiam.

ELEGIA XXI.

QVID narrem, aut de te quid primùm pangere
nitar,

O laus ingenij, gloria, lumen, honox.
Tu dea de superis venisti candida templis,
Non te humilis tellus, sed genuère poli.
Tu recta & facere, & præscribis dicere recta:
Facta & verba nequis tu scelerata pati.
Tu dux humana multò certissima vite,
Sustulit ille diem qui te abolere cupit.
Qui spectat te, sancta, tuis qui parer habentis,
Aduertitq; animo iussa verenda pio,
Hic appelleretur vassi licet incola mundi,
Solus erit liber, solus erit locuples,
Formosus, sanus, rex regum maximus vnus,
Et prope calicolas inter habendus eris.
Cui tu cunque sapiis, fidos non quæret amicos,
Illum cunctorum quæret amicitia.
Per te mortali dum sunt in corpore mentes,
Cærus vs aligerùm regna suprema petunt.
Et sum lustrant circumuoluentis olympi,
Stellarumq; acies, solis & ignipedes.
Inde per ætherios tractus impunè vagantur,
Per sola terrarum, nauigerumq; mare.
Sub terra positosq; solent inuisere manes,
Quasq; ibi creuerunt postmodo sanctur opes.

*Natura varios gaudens cognoscere mores,
 Hos illis Sophia noscere præbet amor.
 Norunt esse vagum nutu qui temperet orbem,
 Multicolor pluias cur bibat arcus aquas.
 Curq; datas leges non spernant æquora ponti,
 Eurus in aduersos cur ferat arma Notos.
 Quo naturarum claudatur sine potestas,
 Quid nasci possit, quid nequeatue sciunt.
 Tu monstras dubias rationem soluere technas,
 Exponis, quibus est vera probare, modos.
 Connubio quicumq; tuo se astringere nolunt,
 - Hi tibi non æquis artibus inuigilant.
 Sic quos Penelope sp̄, os ludebat hiantes,
 Dulichio fidum fœmina coniugium,
 Contemptum in famulas verterunt pectoris astum.
 Francorum impatiens est malè castus amor.
 O doctrinarum salue sanctissima mater,
 De lapsa à superis ô bona mater ades.
 Te cupidè sequimur, quo nos abduxeris, imus:
 Quidquid amas, semper docta magistra iube.
 Abs te transuersum quod si deflectimus vnguem,
 Increpa, & inceptam coga verare viam.*

Dialectica ad Candidatos.

E L E G I A XXII.

Hæc iuuenes, erecti animos, & pectora lati,
 Quæ dicam attentis mentibus excipite.

Illa ego Cecropio qua sum laudata Platoni,
 Sceptraq; pra sociis imperiosa gero.
 Et meritò, siquidem secretos vna recessus
 Explorens, verum qua sit origo docet.
 Altera cum vitiis bellum gerit vsq; nefandis,
 Atq; modum factis constituisse monet.
 Ast ego sum reatrix ambarum fida sororum,
 Omnia praesidiis stant bene tuta meis.
 Grammaticis petitur Logice, periturq; Poëtis,
 Per me Oratores grandia verba ferunt.
 Ante alia, ego sum dominatu clarior omnes,
 Firma meis opibus sunt mea regna satis.
 Ordine dispono confusa, & colligo partes,
 Fit clarum per me, quod fuit ante minus.
 Rem demum variis firmo rationibus vnam,
 Ne quis quod fugitat fortè sequatur iter.
 Quod Zenoniadùm se gloria terminat astris,
 Quodq; Stagirites peruolat ora virùm.
 Hoc est nempè meum, sunt hac mea maxima dona,
 Cultores soleo queis decorare meos.
 Vos nunc, ô iuuenes, interrita pectora laudo,
 Me quibus vsque vigil noscere cura fuit.
 En hodie nectam de lauro, & fronde coronam,
 Ausibus & vestris munera digna feram.
 Ardua semper enim sequitur molimina merces,
 Et virtus nunquam laude carere solet.
 Quare agite, en meriti vobis mandantur honores,
 Docta cohors iuuenum vos super astra vehet.

*Ite boni, aduersiqꝫ ascendite culmina montis,
 Fortibus esse animis, nec reuocate gradum.
 Seu vos delectat diuini dogma Platonis,
 Seu magis afficiunt dogmata Aristotelis,
 Ipsa meis opibus vos auxiliuqꝫ iuuabo,
 Dimittamqꝫ hilares commodiore via.*

FVNEBRIVM

LIBER.

*IN OBITVM ILLUSTRISSIMI
 OTHONIS THRVCHSES CARDI-
 nalis & Pontificis Augustani, qui
 Roma decessit.*

NÆNIA PRIMA.

Sueuia.

O Summe regnator poli, ac diuim pater,
 Auctor, satorqꝫ rerum, & arbiter omnium,
 Qui iustis semper franas orbem legibus,
 Soloque cuncta nutu semper dirigis,
 Qui premia bonis tribuis, pœnas fontibus,
 Quid tantum misera in te potui committere?
 Quid commerui, aut quid offendi sancte genitor?
 Vt me horrificis iactatam tempestatibus,
 Multis & ante cumulatam infortuniis,

Periculis

Periculis vndique circumuallatam nouis
 Ferires hoc malo omnium grauissimo,
 Mihiq; tantum ac talem auferres Principem?
 Othonem inteligo, leuamen vnicum,
 Meum presidium, propugnaculum meum,
 Mea salutis vindicem quam acerrimum.
 Nimirum hoc triste vulnus restorat etiam.
 Quid nam dolens, Pater, quo laeso numine,
 Tot me arumnosam impellis casus voluere?
 An more nostro tantas fouet iras Deus?
 Tuam ego numen semper colui castissime,
 Esbera fatigavi precibus quam plurimis,
 Tuas aras, templaque tua sacra, tectaque
 Seruauit, & hostes aditus prohibui truces.
 Hiccine pietatis fructus? hocne primum?
 Hiccine honos? sic vicissim me remuneras?
 Meisne factis hanc rependis gratiam?
 Si quam, pater alme, in te consciui noxiam,
 Certè pœnarum expendi satis, & affatim.
 Cur non grauibus statuisti cladibus modum?
 Non vlla lux secura adhuc falsit mihi,
 Nullusq; propemodum lacrymis caruit dies,
 Miseric exitus vnus caput alterius est
 Non requies contigit vlla, aut tempus liberum,
 Aetate iam sessa mihi, & gnatis meis.
 Ut fructum trudit fluctus, aqua cedit & aqua
 Sequenti, pellitq; hesternum sol crastinus:
 Recentibus sic mala vetera vrgentur malis.

Curis consensu vexata molestissimis.
 Quid inceptem, aut quo respiciam infelix ego?
 Amisi spem meam, fiduciam meam
 Secundum calicolas, meum patrem alterum.
 Quod vitinam mihi meus praesagisset animus,
 Questu, eiularu, fremitu, planctu, gemitibus,
 Resecrando voces sudissem lacrymabiles,
 Tentassem omnia, mouissem quemcumq; lapidem,
 Qui mecum retinerem Otthonem charum domi
 Hic in vita. Quid ni? mansisset forsitan,
 Aut ore excepissem animam fugientem meo,
 Lumina & illius tenera clausissem manu.
 Ut nauigium rectore spoliatum suo,
 Procellas inter dubiis agitur Nox,
 Quando à sedibus imis totum ruunt mare,
 Montes ad curua conuoluentes littora,
 Cum ex oculis vectorum nubes rapiunt diem,
 Micatq; crebris vastus aether ignibus,
 Neptu... fusca toti nox & incubat,
 Iam iamq; viris mortem minantur omnia,
 Talis conditio, fors nec opinatè obtigit.
 Vir Ottho fuis, qualem tulerunt sacula
 Vix vlla, nec aliquando fortassis ferent.
 Heu me, quòd herbis mors nullis medicabilis.
 Heu me, cur in bonos morti tantum licet?
 Nunc squallida mihi in tenebris mæroreq;
 Vita trabenda est, ducendi pectore gemitus
 Ex imo stebiles: tempus luctum petis.

Corpus tabescit macie, & oculi refugiunt,
 Perederunt exangues heu lacryma genas.
 Non vlllo sum prope consistere potis loco.
 Quem ad finem se vertent tandem infortunia?
 Quid inuocem presidij, aut quam arripiam fugam?
 Quod exilium? quoué accedam? quoué applicem?
 Cui foris hostes sauisissimi, orbitas domi.
 O infelix, ô deserta, ô miserrima.
 Hæcine iam illa est Sueuia, quam olim calo extulis
 Gloria? cuius ob os ora obuertebant sua
 Teutoncs, eximius prædicantes laudibus?
 Immo enim verò non est, non est hæc, sed alia,
 Illi vetusta distans longè plurimum.
 O multa fatu haud mollis, perpeßu aspera,
 Quæ corpore exant laui, quæq; animo tuli.
 Nec miles Romuleus vnquam tantum malum,
 Tantasq; meis clades inuexit liberis:
 Nunquam hostilis me sic afflixit dextera,
 Vt afflixit fatum capitis charissimi.
 Hos luctus non vllus metus, aut immanitas,
 Non barbararum irruptiones gentium
 Dederunt: cuncta infractè, & fortiter tuli.
 O sapiens Orbo, norma ô, virtutumq; speculum,
 Corusco lucis tuné sidere pulchrior,
 Tu regum amor, magnum orbis & miraculum,
 Tun' illustri fama notus super æthera,
 Tu, inquam, calcare potuisti lechi viam?
 Omnis spes nostra presidij stetit tuæ.

Ruinas fulciebat hic vnus meas.
 At nunc crudele multi qui canant mihi,
 Rumoribusque pauidam crebris territent.
 Verisne an falsis, equidem non satis scio.
 Vt ut sit, spes solo locanda est in Deo,
 Cuius prestabit tutam me potentia,
 Et cunctis superiorem perduellibus.
 O seuam mors, rigida, cruenta, ferrea,
 Qua mista iuuenum atq; senum densas funera,
 Qua paruos, & magnos teris, qua fortibus
 Imbelles aquas, diuites egentibus,
 Probos & improbis, stultos sapientibus.
 Heu, cui regendam me pater Otho tradidit?
 Quis alter ab illo habenas nunc moderabitur?
 Quis à gregibus immanes defendet lapos?
 Quis pastum viduas aget oues, vt addeces?
 Funerea pullati nunc veste ingredimini:
 Agite, mæstas cupressos ante ipsas domos
 Statuite: omnibus vnus homo satis occidit,
 Qui singulorum commodo vixit prius.
 Irrorent tumulo latices quibus istuc licet,
 Multis floribus, & multa conspergant rosa.
 Facite largo cereus igne focus luceat.
 Spargite succos Assyrios, myrrhamq; addite.
 Ter dicite, Othonus ossa molliter cubent.
 Sed finis esto, neque enim præ lacrymis loqui
 Possum vltra, & vsus vocis iam præcluditur.
 Vale mi pater, ô nostri lampas seculi,

O lucidum bonorum sidus presulum,
Vine beatus celo conscriptus perpetuum.

N Æ N I A S E C U N D A .

Academia Dilingona.

ET potero querulos vnquam frangere dolores?
Et poterunt lacrymis ora vacare mea?
Heu heu, non molles seriam plangore lacertos?
Vertice dissectas non laniabis comas?
Quid frustra moror ab manibus discindere amictus,
Turpare indignum pulueribusq; caput?
Sic sic insanum iuuet expleuisse dolorem,
Res ô tristitiam non leuet vlla meam.
Nil nisi mœsta placent, sola est lugere voluptas:
Qui deluisse vetat, me cupit ille mori.
Huc properent gemitus, lacryma properate fideles,
Singultuque comes rauca querela veni.
Ne qua vacet luctu, ne suspiratibus hora,
Ploratus expers non eat vlla dies.
Ottho pater patrie te iam tua fata tulerunt,
Crudelem iniecit pro tibi Parca manum.
Nec tua te pietas, nec morum plurima virtus,
Nec quod eras prisca nobilitate genus,
Quæue per extremas ierant præconia gentes,
Legibus heu mortis soluere nil potuit.
Cumque grauem innumeris dederint tua funera lu-
ctum,
His tamen exuperat qui mihi pectus edit.

Ottho pater patria te iam tua fata tulerunt,
 Amisit columen Teutonis ora suum.
 Quod solum verita olim, & presagire videbar,
 Ut trux hac nostrum mergeret vnda caput,
 Accidit hoc misera. Superos voluisse putandum est;
 Prouida caelestium numina cuncta regunt.
 Ast tibi ego ludos, & carmina lata parabam,
 Expectans reditus irrequieta tuos.
 Horrea ceperunt quintas cerealia messes,
 Messibus à grauidis quinta recessit hyems,
 Urbem in Romuleam cum te, venerande, tulisti,
 Ausonidum^r potens terra petita tibi est.
 Eheures alite lit, mihi iusta canendum,
 Et plangen helys pectine luctifono.
 I nunc, i spera reditus Academia faustos,
 Praesentemq; patrem fingito adesse, licet.
 Quid tandem volui infelix ego, retibus auras
 Captaui, infelix littora quid colui?
 Actum egi, & sterili mandavi semen arena,
 Et laterem laui. Quid vo. si misera?
 Fidere nil tutum est, spes heu voluuntur inanes,
 Quod minimè credas, id tibi saepe venit.
 Sape domum repetit sero madefactus ab imbri,
 Surgentem vidit qui sine nùbe diem.
 Est qui Nestoreos sibi iam promiserit annos,
 Seu vult, seu non vult hic tamen ante cadit.
 Ottho vale & salue aternùm, venerabilis Ottho,
 O ego si posthac te miseranda fruatur.

Non dabitur veras nos inter reddere voces,
 Non manibus sacris oscula sacra feram.
 Absaltem semel ante diem te cernere coram
 Si potis, atque oculos exsaturare meos.
 Si premere hisce datum morientia lumina palmis,
 Funeris exequias & decorare tui.
 At quoniam manet haud vlli reuocabile fatum,
 Et rigido clausa stant adamante via.
 Teq; tuumq; vebam Pater vsque ad sidera nomen,
 Ipsa Sophocleao carmine gesta canam.
 Te queso charumq; caput, fidumq; parentem,
 Hec cape pro meritis munera parua tuis.
 Has lacrymas nostrum tibi qui testentur amorem,
 Accipe lugubres accipe versiculos.

N Æ N I A T E R T I A.

Chorus Musarum:

CALLIOPE. **Q**uam misera est hominum conditio,
 Quantisq; malis iacet obnoxia?
 Nunquam stabilis rerum permanet
 Series, ac nihil immutabile.
 Excelsa ruunt momento leui,
 Iterum surgunt aquata solo.
 Clade bonos male fortuna ferit,
 Eadem auget honore indignissimos,
 Ad libitum miscens cuncta suum.
 Partem in vtramque cadunt spem preter

*Multa satis, bona mala, neutra etiam,
 Nulli fas est proferre diem,
 Numina quam statuerunt ultimam.
 Rigidum ius, imperium rigidum
 Mortis, nimiumq; potens sceptrum.
 Inimica, serox, implacabilis,
 Variis limitibus homines rapit,
 Nec eadem semper venit orbita,
 Nec habet semper similes exitus.
 Hic Iro Cræsus nihil interest,
 Stolidus nec differt sapientibus.
 Felix cecidit gladio Priamus,
 Ha. sit & arces Iliacas cinis.
 Altum florentis caput Asia,
 Molemq; superbam calicolum.
 Pius Aeneas morte solutus
 Occidit, animosus perit Hector,
 Facundus Vlysses vbi superat?
 Domitor monstrorum occubat vmbis.
 Pastor Phrygius specie tumidus
 Postremum cui pressis cardinem.
 At virtus pulchra mori nescit,
 Auidosque rogos effugit vna.
 Nunquam lethæos videt amnes,
 Calum hac ipsa petitur semita.
 Hac sine diues pauperrimus est,
 Qua cum pauper locupletissimus.
 Aurum nihil est, argentum nihil,*

Gemmaq; nihil, diuitia nihil,
 Pia vt virtutis magnum est pretium.
 Hac perpetua celebris fama
 Otho viuet, nullum ius Atropos
 Habet hęc. Volabis per ora virtum
 Sæclis Ottho innumerabilibus.
 Heu heu quis ten. peret à lacrymis?
 Exinctus Otho cessit satis,
 Rerum extremam tetigit lætiam.
 Nunc nunc sletum ingeminate p̄sum,
 Date fræna dolori mea turba,
 Liuida palmis tundite pectora,
 Mæstæ passas laniate cornas,
 Laniate genas vnguib; asperis,
 Facite Otthoni debita iustæ.

CHORVS. Ottho superis cessit ab oris,
 Ottho senatus pars purpurei,
 Non infimus quoque inter Præfules,
 Magnus magniq; Sacer dos Dei,
 Summorum dulce decus Princ̄ipum,
 Generatus ab antiquo stemmate,
 Lumenq; suæ, lausq; familia.
 Ottho superis cessit ab oris,
 Pietatis sacra auctor idoneus,
 Cultorq; Dei, vt qui vel max̄ mus,
 Quo diuinum nemo reuerentior,
 Animi nemo magis intrepidus,
 Cape sletus pater, heu cape p̄lantes.

Tibi sordamus puluere capita,
 Tibi percutimus pectora dextris.
 Tu praesidium, tu murus eras,
 Teutonia portus, & aura tua.

CALLIO. Pergite comites lugere virum,
 Facilemque bonumque, & superis parem.

CHORVS. Ottho superis cessit ab oris,
 Recti studiosus, amans equi,
 Piger ad poenam, ad premia velox,
 Animi prudens, ore disertus,
 Non humanus, verum humanitas,
 Promptum miserorum perfugium.
 Ottho pater accipe planctus bone.
 Teraptum flemus, per niuea
 Colla fluunt crines, tibi lacrymis
 Madidasque genas en discerpimus.

CALLIO. Merito, quis enim careat gemitu
 Rutili post occasum sideris,
 Post Teutonici occubitus solis?

CHORVS. Ottho superis cessit ab oris,
 Nostri longè sitientissimus.
 Musarum fuit Ottho cupidus.
 Testis locuples Dilinga manet,
 Hic nobis culta Lycea dedit.
 Vos o Germani iuvenes soli
 Reddite grates tam bene merito:
 Nobis satis est fundere fletus,
 Scindere vestes, laniare sinus.

*Heu bone pater, heu, ô pater, ô pater.
 Capitis corpus quale carens sui,
 Qualis & orba suo nupta viro,
 Quiumq; grex absque magistro,
 Qualis & ater sine sole dies,
 Talis sine te Sueuia tellus.*

 E I V S D E M T V M V L I.

T V M V L V S I.

Germania loquitur.

*S*cilicet hac nostris restabant vltima fatio,
 Totus vt, heu, noster morte periret honos.
 O pater, ô patrono, ô spes fidissima rerum,
 O pater indignè prorsus adempte mihi.
 Sed tua quâ pietas, & spectatissima virtus
 Non potuit rapidos effugere vna rogos?
 Effugit, longumq; est duratura per auum,
 Ausa in eum penitus mors furibunda nihil.
 Quis tibi pro tantis reddam pater optime curis?
 Quæ tuus capies premia iusta labor?
 Equa tuis meritis solum caelestia regna:
 Nec tibi Otho tribuant numina sancta, precor.

T Y M V L V S II.

Ipse de se.

QVI fuerim vt noris, paulum huc concede viator,
 Notas & istas perlege.
 Suevia mi patria est, virtute insignis & armis,
 Soliq, flos Germanici.
 Editus hinc ego sum clarorum sanguis auorum,
 Hoc si quid ad rem pertinet.
 Othoni est nomen, mea gens Truchsesia dicta est,
 Audita mundi finibus.
 Ingenij capitur teneris mihi cultus ab annis,
 Artesq, disco nobiles.
 Post vbi sum factus plenis maturior annis,
 Virilis & sumpta est toga,
 Sablimes variq, mihi mandantur honores,
 Ad res gerendas aduocor.
 Sexta mea cum primum atatis olympias acta est,
 Vidiq, lustra bis tria.
 Urbs Augus. suos commendat lata penates,
 Episcopum creans sibi.
 Debinc ornauit honore, trahit qui à cardine nomen,
 Meo Paulus ille tertius.
 Carolus auctorem sensit fidum, ille hominum Rex
 Et Imperator maximus.
 Deniq, quem dederat cursum Deus, ecce, peregi,
 Vixi beatus gloria.

*A. umnis his ter denis iam ritè volutis,
 Vita reliqui lumina.
 Immo ego tristificos luctus, mortemq; reliqui,
 Fruorq; vita calitum.*

T V M V L V S . III.

ET vos ò numeri phaleuciorum,
 Vos, inquam, numeri seuetiores,
 Meos ad gemitus, rogo, venite,
 Et mecum sociate quaso luctus.
 Oihonem dolcamus vsque magnum,
 Quem mors atra suo peremit vngue,
 Qui reconditus hoc iacet sepulchro.
 Iam nunc aggrediar loqui sed vnde?
 An dicam vt probitate vicit omnes,
 Mentis robore nemini secundus?
 Dicam vt iustitia patronus acer,
 Vt cultor quoque liberalitatis,
 Aduerse patiens, amansq; fortis?
 Gessit multa domi, forisq; multa.
 Ille & consilio fidelis auctor,
 Mores composuit, tulitq; leges.
 Ille & ingenuas amavit artes,
 Accessu facilis, benignus ore,
 Vindex religionis & vetusta,
 Externis & amabilis, suisq;
 Quid plura? his meritù repleuit orbem.
 Sed iam quid memorem datos honores

*Magnos, eximios, nimirūq, multos?
 Othonem lacrymis suis adauctus
 Immensum patriusq, luxit Ister,
 Othonem populusq, cum senatu.
 Et qui mystica dona fert sacerdos,
 Heu pium genuere cuncta patrem,
 Illiq, inferias dedere tristes.
 Vos vos nunc rogo calites beati,
 Cur passi celebrem interire Othonem?
 Cur passi tenebris tegi malignis
 Tam late radians in orbe lumen—?
 Vestris anne phalangibus recepto
 Ut quiretis eo frui perenne?
 Sic est, sic voluisse credo diuos.*

T V M V L V S IV.

QVI flent Othonem mortuum velut alium,
 Na illi mea sententia haud errant parum.
 Vinclis enim qui corporis iam liberi
 Ad astra volitant expedito tramite,
 Hi sunt profectò mage ferendi viuere.
 Nam ceu sepulchro inclusus animus delitet,
 In crasso, & obruso, ac malè olido corpore.
 Cur ergo flemus Principem? non mortuum
 Flemus, sed absentem dolemus, optime.

F V N E B R I A.
T V M V L V S V.

375

Viator, & Musa.

V. *Ecquis in hoc Mausoleo, dea, clauditur heros?*

M. Delicium superum, delictumq; hominum.

Otto decus patriæ, fama celeberrimus Otto,

Otto Teutonici gloria lausq; soli.

V. *Cur non huic facta est fatalis gratia legis?*

M. Summa Dei interdum munera posse mori:

Natura vixit satis, & sat vixit honori,

Virtuti demum vixerat Otto satis.

Carcere ceu retro liber, vincloq; leuatus,

Redditus est patriæ maximus Otto sua.

Curarum vacuus modo, securusq; laborum

Calitibus iunctus nil metuisse potest.

V. *Cur abiit tamen? M. Hac homines fors dura
fatigat:*

Natura hac omnis debita soluit homo.

V. *Cur tumulus tantum madidus? M. Quia mor-
tuus Otto est*

Orbis singultu totius & lacrymis.

V. *Ante alios quare hunc tanto dilexit amore?*

M. Quod bonus ante alios, integer ante alios.

T V M V L V S VI.

QVI vixit aliis Otto, nunc vivit sibi:

Hinc est, quod homines esse dicunt mortuum.

IN MORTEM ILLVSTRISSIMI
EGOLPHI PONT.
Augustani.

MONODIA.

S Alfas fundite lacrymas,
Larga educite flumina.
Fati ab dura necessitas,
Et decreta adamantina
EGOLFVS pater occidit.
Iam iam tristia pangite
Docta carmina virgines,
In luctus animum date.
Ecce vester honos, amor,
Splendor, praesidium, decus.
Tutor maximus omnium,
EGOLFVS pater occidit.

Cultus sumite lugubres,
Palmis tundite pectora,
Crines puluere spargite,
Vestros nunc gemitus age,
Ploratusque miserrimos,
Caelum, terra, mare, audiat.
Heu heu, ô dolor, ô dolor.
Quid primum querat ab miser ?

Quid querarue potissimum?

EGOLFVS pater occidit.

Heros sanguinis integer.

Nondum sparsit anilitas

Albis tempora crinibus.

Membris robur adhuc erat.

Et vires iuuenum bona.

Sed mors est nimium ferox.

Mors crudeliter imperat.

Sic sic ante diem pater

EGOLFVS pius occidit.

Mæstas dicite nania,

Clarum mors rapuit virum,

EGOLFE exanimis iaces.

Tu lumen patriæ tue,

Tu murus fidei sacræ,

Tu solamen egenorum,

Tu portus quoque naufragis.

Bonus charus & omnibus.

Tete querimus vnicum,

Suspiramus & vnicum.

Sed quem querimus vnicum,

Mors crudelior abstulit.

Flos pulcherrimus aruit.

Lumen Cynthia perdidit,

Sed effulgere desit,

EGOLFVS simul occidit.

Luctus iungite luctibus,

Fletus

Fletus addite fletibus,
 Planctus nectite planctibus,
 EGOLFVM fera mors tulit.

Quo nobis sine nunc abi?

O si quando reuertier
 Contingat, bone, si tuos
 Vultus denuo cernere,
 Votisque accipere, & dare.
 Heu spes nos fouet irrita,
 Et mors indiget auribus,
 Nullum restituens caput.
 Salsas fundite lacrymas,
 Larga educite flumina,
 EGOLFVS pater occidit.

EIVSDEM TVMVLI.

TVMVLVVS I,

Ipse de se.

NON timui mortem, votis quin sepe vocavi,
 Annuere aut precibus noluit illa meis.
 Quis credat? mors ipsa etiam tumefacta superbis,
 Et iugulat proprio quemlibet arbitrio.

TVMVLVS II.

Idem.

Post varios tandem morbos, longumq³ laborem,
 Optatam requiem mors miserata tulit.
 Vi me Pontificem patres, populusq³ crearunt,
 Membrorum virtus debilitata mihi est.
 Apriles vidi binos, totidemq³ Decembres,
 Prasulus en mihi bonos quàm brevis iste fuit?
 Ite alij, nitidasq³ comis optate tiaras:
 Ite amplas cupidi quarite diuitias.
 Tumba meo cineri modo sufficit ista, regitq³
 Paruula terra mei corporis exuias.

TVMVLVS III.

Musæ.

Qvicunque Aonias fouet sorores,
 Ac se litterulis facit patronum,
 Hic verd est sapiens, & Imperator,
 Princeps, Rex, & Episcopus vocari
 Debet: quandoquidem ista cura semper
 Principium estq³, fuitq³ maximorum.
 Ergo EGOLFVS in hoc cubat sepulchro,
 Quem vos nomine quolibet vocare,
 Immo immo simul omnibus potestis.
 Namque hic nos ita fouit, atque amauit,
 Quantum omnes potuerit nos amare,
 Quos sunt, & quot erunt, & extiterunt.

TVMV-

Quæstio.

CVM sit conditio aqua demigrandî
 Ex hac colluue omnibus statuta,
 Et mors verticibus perenne nostris
 Ceu saxum graue Tantalò minetur,
 Què sit vt citius probi recedant,
 Improbi maneant trecenta lustrâ?
 Illi sint miseri satis, superquè:
 Isti rebus at omnibus beati
 Viuant vt libitum satis, superquè?
 Vita hac digna bonis nec est, nec vnquam
 Fuit: iam illa malos profecto non vult.
 Hinc est quod mala multa sustinenti
 EGOLFO atria sunt reclusa cali.

TVMVLVS V.

De gentilitiis eius insignibus.

OStentent alij clypeis horrentia signa,
 Quales nempè seras terra Libyssa parit,
 Virtutemq₃, decusq₃, suum per talia monstra
 Prodant, illorum moribus assimilés.
 EGOLFVS vir erat, cui solum aterna placebant,
 Ista animo secum voluerat asiduo.
 Idcirco è misera cupiebat cedere vita,
 Quam certum est nulli suppedisare diu,

*Tempora quo op. itam ferrent aterna quietem,
Pulvillo incumbens annulus hoc docuit.*

T V M V L V S VI.

Mors, & Virtus.

M. Sola tenes lacrymas, nec lamentabere Virtus?

*V. Et cur lamenter? M. Magnus EGOLFVS obit,
Scilicet hunc animam sola expirare coëgi,
Pertulit imperij sceptrum superba mei.*

V. Non ita, sed viuit melius quam vixerat ante.

M. Qui tandem? V. Quoniam viuit apud superos.

*M. At certe patriam, fortunas, corpus, honores,
Regum & amicitias, hac ego cuncta tuli.*

*V. Quinimmo hac eadem multum cumulata dedisti:
EGOLFO est siquidem patria clara polus.*

*Dein nullas modo quarit opes, neq; captat honores,
Vnus quem saturat calicolum ipse pater.*

*At corpus viuo carcer fuit atque sepulcrum,
EGOLFO ergo meo quid nocuisse potes?*

T V M V L V S VII.

Ipse ad mortales.

*S*upremum nobis lacrymas dant munus amici,
Meo dolentes funere.

Ab hominum mentes quam deuius occupat error?

Qui fluxa tantum diligunt,

*Ætatemq; student longos extendere in annos,
Millesimum vsque in seculum.*

Vos infelicem miseri deplangite vitam,

Timore qua nunquam caret.

Defuncti attigimus littus, portumq; tenemus,

Dum vos natatis naufragi.

IN OBITVM SERENISS. PRIN-
CIPIS ALBERTI BAVARIAE
Ducis, patris patriæ.

Ad Sereniss. GVILELMVM filium.

SI nemo est adeo sensu desertus ab omni,
Nemo tam fero, & immansueto pectore, quem non
Principis ALBERTI commorint tristia fata,
Cui non & gemitum dederint, dederintq; dolorem,
Quid te par facere est ALBERTI sanguine cretum,
O GVIELME Ducum Dux praestantissime? quos non
Rupisti gemitus, qua non lamenta dedisti?
Cum aspiceres mæstus dilectum ante ora parentem,
Iam voce orbatum, & correptum frigore membra
Exhalantem animam, & sub iuges mortis euntem.
Quæ tum ibi verba tua, heu! stertus quantiq; fuerunt?
Nunc etiam ô quàm ingens versat se in pectore luctus?
Parce tamen lacrymis, finemq; impone dolori,
Ne contemne, precor, tanti solatia casus
Dux magne, atq; omnes hac conditione creatos,
Vt semel egressos vita nos claustra relinquunt,
Mox vbi Rex superûm fatalem induxerit horam,

CUM

Cum non ignores, tibi subiice, & omine fausto
 Calicolum plaudente choro, plaudente senatu,
 Et populo latas festum celebrante per vrbes
 Imperium occipias, heros diuine, paternum.

• GVLIELMVS auus, pater ipse ALBERTVS ad
 omnem

Hortentur iunctum solida cum laude laborem,
 Nos quoq; te propter donis cumulabimus aras,
 Vnanimisq; piis onerabimus athera votis,
 Vt subiecta tibi pacem gens nacta perennem
 Viuat, & obscuret reliquas te Principe gentes,
 Nec studiis, nec amore tui vincemur ab vllis.

EPICEDIVM I.

Matia Iacoba Alberti mater.

IAM funus ecce ducitur gnati mei,
 Et ara celsis concrepant in turribus.
 Prodibo mœsta, sanguinem sequar meum,
 Condam sepulchro corporis partem mei,
 Tellusq; matrem suscipiet in filio.
 Iam iam madesco lacrymis fidelibus,
 Prelargus imber pallidas rigat genas.
 En gutta guttam tangit, & vocem frequens
 Singultus interrumpit. O miserrimam
 Mefeminarum, quot tulero liberos.
 Qua dicta quondam ALBERTE mater sum tua,
 Nunc perdidisti dulcissimum vocabulum,
 Cum perdidisti suauissimum te filium.

b

Mes

Mæ senectutis leuamen vnicum.
 Honori erat creasse tantum Principem,
 Factis ferentem semet vsque ad sidera.
 Hunc mors honorem dempsit improbiſſima,
 Mihiq; solidum inuidit atrox gaudium.
 Dilecta mater extiti ALBERTO meo,
 Dilectus ALBERTVS mihi matri ſue.
 Quam triftis ipſe matrem? & ipſa filium
 A me reuelli paſſa ſum quam ægerrimè.
 Nunc orba ſum vere. Virum amiſi diu,
 Deinde ſatis nata conceſſit ſuis,
 Natum loco mors interemit tertio,
 De me triumphum deſtinat quartum ſibi,
 Me ac ſi iuuat ſolem tueri longius,
 Et blandiatur vita morte dirior.
 Spirare iam timeo diu, haud mori citò,
 Conſecta poſtquam annis malum hoc adeptæ ſum,
 Malum malorum quotquot extant maximum.
 Vt vnico occidenti iuſta ſoluerem.
 ALBERTE magno te dolore enixa ſum,
 At hunc dolorem ingens ſecutum gaudium.
 Hunc alterum, immo iſtos dolores plurimos,
 ALBERTE, quodnam conſequetur gaudium?
 Vnum hoc puto, vt vitæ reſecto ſtamine
 Ad te in beatam hinc euolem ætheris domum.
 Minæ ſalue, matris & memor tuæ
 Eſto, vsque dum iungatur hinc abiens tibi.

FVNEBRIA.
EPICEDIVM II.

385

ALBERTI filij & filiaë.

ET nostras audi pater ô pater alme querelas,
Cum gemitu ingenti quas damus, & lacrymis.
Aspice natorum vt tabescant lumina fletu,
Aspice natarum vt permaduere sinus.
Lugemus quia fas charum lugere parentem,
Nec finem noster luctus habere potest.
O dulcis genitor, quantum ingemuisse necesse est?
Quantum flere tuo semine progenitos?
Cum te sic plorent vrbes, alienâque regna,
Queis ob virtutem suspiciendus eras.
Luxerunt etiam gelida pia funera cautes,
Creuerunt lacrymis flumina & aucta suis.
Quam varios, quamq; insolitos mors vna dolores
Incusit? tecum ab mortua nostra domus.
Degimus in tenebris, & nocte vagamur opaca,
Ex quo nox radios prestat acerba tuos.
O lux, prasidium, ô generis ter maxima nostri
Gloria, cui nos, cui deseris alme pater?
Præceptis tu nos docuisti viuere sanctis,
Formandis leges moribus ipse dabas.
Te prudente nefas vllam committere noxam,
Magnus eras nobis atq; amor, atque timor.
Majestas vultusq; tui, moratâque verba
Officij callem nos monuere sequi.

b a

Hec

Heu mortem indignam, heu iucundū lumen ademptum,
 Heu tecum nostra est mortua tota domus.
 Nos amor ille tuus in vita dulcis aiebat,
 Nunc vnum ex vno funere funus adest.
 Omnia nunc squalent, perierunt commoda nostra,
 Et quid non tandem te pereunte perit?
 Ab, mæror solus nostro sub pectore viuit,
 Ille etiam lacrymis sufficit assiduis.
 Non poterunt luctus finem reperire, nec vllum
 Lamenta, ô genitor, sunt habitura modum.
 Prorumpent oculis lacrymarum flumina nostris,
 Dum memores erimus ô pater alme tui.
 Et memores erimus donec superabimus, & nos
 Nec mors ipsa tui fecerit immemores.

EPICEDIVM III.

Ad Mortem.

DIC, tibi quid nocuis, dic, implacabile monstrum,
 ALBERTVS meritis, & pietate grauis?
 Robore quem inuictum sternis, recinusq; triumphum,
 Immensas predae, & spolia ampla legis.
 Quos nobis clades lethum crudele dedisti?
 Portaſti hocce malo quam numerosa mala?
 E vita ALBERTVS fati vrgentibus iuit.
 Heu heu, cur tantum mors tibi faua licet?
 Olli fatales soluit mors frigida nexus,
 Compellens Phœbi lumina deserere.

Ploremus Macenatem, ploremus amicum,
 Ploremus totis noctibus atque die.

Nam quis non fletet tam diro funere mersum?
 Flerent & superi, si modò flere queant.

Tibia funereos edat tristissima cantus,
 Vestiat & pullus atria longa color.

Ille suis decori, picta ceu vitibus vuae,
 Ceu poma arboribus, pennigerisue aquila.

Si quis dignus eras Tichonia viuere secla,
 Hi. ut: ah mors est imperiosa nimis.

ALBERTO horrifera calcata est semita lethi,
 En, quae debuerat ille tributa, dedit.

Ille erat vt sacras studio flammante Camoenas
 Diligeret, plenis munera dans manibus.

Et iusti reuerens, & seruantissimus equi,
 Principe quo viguit inuiolata fides.

Longinquas illum portabat fama per vrbes,
 Ibat & ALBERTI nomen in ora virum.

Hic quoque pra innumeris fulsit tot laudibus heros,
 Spicula quod necdum liuida mors habuit.

Heu, talis potuit fato succumbere virtus?

Heu tantum ingenium, tantaque nobilitas?
 Nunc, ALBERTE, iaces tenuem mutatus in ymbra,

Nil tumulus praeter nomen, & ossa tenet.
 Iam nudus, gelidusque iaces, atque arida puluis.

Sicne puellarum ferrea iura trium?
 Vt te optaremus redeuntem ad limina vita

Speotare, & voces excipere vsque tuas?

*Longinqua ALBERTO nox ingruit : omnia carpis
O mors, & nil non insaturata voras.*

*ALBERTO vna dies finivit tempora vita,
At famam nunquam finiet vlla dies.*

*Et tu quæ ALBERTO hanc rapis immanissima lucem,
Lucem illi atheriam non etiam rapies.*

EPICEDIVM IV.

Nepotes, & Neptes ALBERTI.

*Nep. Auo carmina dicite,
Cantus promite lugubres.
Aui fata sororcula
Mœsta voce canamus.*

*Nept. Cantemus pueri patrem,
Patrem præ omnibus optimum,
Pleni lacrymulis genas
Mœsta voce canamus.*

*Nep. Quis nam te regionibus
Vestigabimus ô pater?
Flentes ecce nepotuli
Soluimus tibi iusta.*

*Nept. Quonam blandicia sua?
Quonam risus, & oscula?
Quonam te mala mors rapit?
O mors imperiosa.*

*Nep. Quando ad nos reditum paras?
Quando nos genibus suis*

Aui dulce vocem
Astantes repetent

Nept. Puppas en tibi proprias

Omnes tradimus
Et gemmata m
Si nos fortè ret

Nep. Offendes pueros bonos

Ludorum tua p
Victores erimus
Si nos fortè ret

Nept. Quare nil loqueris p

Quare nos resp
Blandum fare
Iam satis silui

Nep. Cur non respicis o

Cur audis nih
Iam nos respic
Turba verba

Nept. Heu mutus file, he

A nobis nemi
Ploremus pue
Fanus, flebil

Nep. Non audis, neque

Vota diripi
Condamus
Fanus, flebil

EIVSDEM TVMVLII.

TVMVLVS I.

Ipse loquitur.

Fatales impleui annos, cursumq³, peregi,
 Lampada trado aliis, sopitus morte quiescam,
 Exors curarum tandem, liberq³, laborum.
 Ille sator rerum omnipotens decedere iussit,
 Securum patriis moderantem legibus vrbes.
 Diues opum variarum, & spectatissimus orbi,
 Principum amicitia florens, populiq³, patrumq³,
 Clarus honore, & gente mea dilectus ab omni
 Ante fui: aut hodie quid sum? quid? puluis & umbra.
 Quod bene patraui, migrantem ritè secutum est:
 Ex reliquis nil me ad rigidum tetulisse tribunal
 Credatis licet: & vos qui felicia regna,
 Qui latos populos franatis iure superbo,
 Ponite spes longas: vos ipsos noscite quaso,
 Diligitote Deum, & virtutem pectore puro.
 Sola bonum virtus, agrorum cetera somni.

TVMVLVS II.

Vxor ad sepulcrum.

Oprobam, mi ALBERTE, oculos te claudere
 nostros,
 Frustra verùm, cheu, vota suere mea.

Ipsa ego cum fletu morientis lumina pressi,
 Captavi infelix vltima verba tua.
 Par fuit vltimus mecum te viuere, tecum
 Aut certe fati me ire sub imperium.
 Quando anima pars magna tua viuebat apud me,
 Quando pars anima tu mihi maior eras.
 Quò diuersus abis? quò quò dulcissime coniux?
 Tam sine te potero viuere, quam sine me.
 Interea sed enim dum extrema illuxerit hora,
 Et mea iuncta tuis ossibus ossa cubent.
 Accipito inferias quos velli à vertice crines,
 Interea has lacrymas puluis amara bibe.

TVMVLVS III.

Lanifica postquam secuerunt fila puella,
 Venit & ALBERTO funeris atra dies,
 Diræ fremens, vultuq; minax, teloque cruento,
 Mors super assistens talibus increpuit.
 Heus Princeps, age nunc sub terras frigidæ ito,
 Omnia quæ rapio, te rapere aduenio.
 Sic mors: quam ALBERTVS contra est affariæ ausus:
 Bellua, nil tua nil dicta timoris habent.
 Vita fuit bellum, dabitur post fata triumphus.
 Tu bona si ferias, tu mala ni ferias.

TVMVLVS IV.

NE tremule ALBERTVM posses decorare sepulchrum,
 Illius hoc virtus abstulit alma tibi.

Qua celebrem Hesperis, celebrem quoq; reddidit Eois.

ALBERTVS fama sufficit ipse sua:

*Quiquē egit superans expertem crimine vitam,
Nunc diuūm in medio gaudia latus agit.*

T V M V L V S V.

ALBERTIDUM animus vitalem abtrumpere nexum
Pugnat, vt hinc properis cursibus astra perat.

Circumsusa piis vxor veneranda lacertis,

Atque genas tepidis ebria lachrymulis,

Ab miseram, incepit, cui me mi ALBERTI relinquis?

Quam cuperem tecum nunc mea vita mori?

Par tempus veniet tibi, ait, sidiſſima coniux,

Quod modo ſeiunctos iungat amabiliter.

Et quoniam hec ſummi Reſtoris certa voluntas,

Ecce libens ibo, quod Deus ipſe vocat.

Ille vnus curat viduas, depone dolorem,

Es vale, & ALBERTI ſis memor vſque tuſ.

T V M V L V S VI.

SI vita non eſt vita, ſed mors eſt magis,

Qui deſinit mori, hunc ne tu dicas mori?

ALBERTVS erat in morte, & erat in carcere,

Poſt emicuit arcta leuatus compede,

Vitam vitalem inchoauit degere.

Ille ergo viuit, mors at ipſe mortuus eſt.

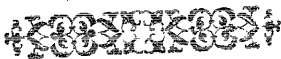
TVMVLVS VII.

Ti vilis tumulus ALBERTVM non decet, inquis.
 Idcirco ALBERTVS nō habes hunc tumulum.
 Osibus, & cineri satis hic locus, ipsa viri mens
 Pro tumulo sedes obtinet astriferas.
 Aut nulla, aut ista hac regio tibi conuenit. Ergo
 Salue anima aeternis addita caliculis.

TVMVLVS VIII.

ALBERTVS ad vxorem, & filios.

SIT flendi finis mea pignora, tuq; modum fac,
 Dilecta coniux lacrymis.
 Possem ego si superas reuocari in luminis oras
 Vestris tot eiulatibus,
 Iustum forsā erat lacrymis dimittere habenas,
 Aurōque fletum querere.
 Nunc dolor, & fletus vester non proficit hilum.
 Cur plangitis anima mea?
 Obsecro, quid mirum est fato concedere quenquam,
 Qui natus est homo hominibus?
 Non equidem inuitu natura debita solui,
 Ne post coactus soluerem.
 Nec miserè mecum, mihi si modò creditis, actum est.
 Redire si queam, haud velim.

QVI primus Latio tulit ex Helicone coronam,
 Ne quis post obitum mi lacrymetur ait.
 Ast qui Cecropiis leges descripsit Athenis,
 Mors mea carorum ne careat lacrymis.
 Nec prorsus vetuit, nec prorsus iussit amicos
 Post mortem ALBERTVS dedere se lacrymis.
 Istuc magnanimo, & generoso principe dignum est.
 Ast pietas, & amor quid iubeant? lacrymas.

TVMVLVS X.

HOC sita sunt tumulo ter magni Principis ossa.
 Ad tumulum sacri spargite rovis aquam.
 Addite odoratos ignes, simul addite vota,
 Dicite, & ALBERTO sit sine fine quietes.
 Tu quoq; celestium numen venerare sacerdos,
 Purus uti macula spiritus astra colat.

TVMVLVS XI.

ALBERTVM coluisse equum sine fraude, bonumq;
 Vel morte in ipsa claruit.
 Tunc etenim partes ubi se discrevit in ambas,
 Coniunctus e quibus fuit,
 Terrenum quod erat terra, tumuloq; rependit,
 Celeste calo reddidit.
 Pulverem habet bustum, & proceri corporis artus,
 Orans aetheris mens incolit.

TVMVLVS XII.

PRô quale abscondit quæ deuorat omnia tellus?
 Teutonia solem clausimus hoc tumulo.
 Dicitum habeo satis: ab ne lector plura require,
 Plura vetant lacryme, tu quoque da lacrymas.

TVMVLVS XIII.

SI tecum reputabis ô viator,
 Quot incommoda sustinenda nobis,
 Quot ceca mala perferenda sortis,
 Dum in vita miseri vagamur ista,
 Quot cura exagitent, motûsue quales
 Usque purpureos premant tyrannos,
 ALBERTVM haud miserum, arbitror, putabis,
 Qui nunc est vacuus molestiarum,
 Curas deseruit tumultuantes,
 Haud quenquam metuit, nihilq; luget.
 Si tecum reputabis ô viator,
 Quantis ille bonis fruatur, & quam
 Parârit sibi magna gaudiorum,
 Iunctus calicolis, deoque iunctus,
 ALBERTVM potius feres beatum,
 Nec deinceps lacrymaberis recessum
 Tanti Principis: immò verò eundem
 Multis ipse precaberis recessum.

IN EVNDEM,

EPICRAMMATA.

I.

ALBERTVM quisquis non plorat funere ademptum,
Neptuno hic genitus durior est chalybe.

II.

Ad Musas.

ET Graia & Latia lugubria dicite Musae,
Vester apud superos desit esse pater.
Scitis ut ille nouum vobis sacrarit honorem,
Scitis in hoc vestri Principe quantus amor.
Sumptibus immensis librorum millia centum
Mercatus, vobis condidit hospitium.
Hospitium regale quidem, cultuq; superbum,
Templa augusta, aliis inuidiosa locis.
Pro tantis igitur benefactis reddite grates:
ALBERTI stellis nomen & inserite.

III.

Ad Germaniam de interitu Alberti.

Heroum genetrix, Regum Germania mater,
Quis queat, oro, tuam non doluisse vicem?
Vnum oculum nuper nimirum, atq; vnicum habebas,
Clausit at ipsa tibi hunc inuida mors oculum.
Posthac quid metuas nisi noctem orbat a nocentem,
Lumine tam nitido qua viduata taces?

IV.

IV.

VIR magnus ALBERTVS fuit. quis hoc nescit?
 Notusq; cunctis gentibus. quis hoc nescit?
 Fidem patrum tutatus est. quis hoc nescit?
 Constans, pius, si quispiam. quis hoc nescit?
 Dilexit ille literas. quis hoc nescit?
 Amavit & concordiam. quis hoc nescit?
 Miranda in hoc auctoritas. quis hoc nescit?
 Verendus ijs Regibus. quis hoc nescit?
 Imago Principis boni. quis hoc nescit?
 Natos reliquit optimos. quis hoc nescit?
 GVLIELMVS excipit patrem. quis hoc nescit?
 Victurus est quot sacula? Deus hoc solus.

V.

Magnanimo ALBERTO vt primum lux vltima
 fulsit,
 Attulit & somnum fiebilis hora suum,
 Inclyta Parnassi luxerunt funera colles,
 Virgineusq; Helicon altius ingemuit.
 Deposuit Phœbus Daphnea frondis honorem,
 Iussit & auratas obticuisse fides.
 Cessauere nouem choreas agitare puella,
 E quibus hac visa est Calliopea loqui.
 Mutemus cantum, lachrymis dedamus ocellos,
 Spes nostri extincta est, ô dolor, vna chori.
 Musarum columen, propugnatorq;, paterq;
 Heu heu crudelis funere raptus abis.

VI.

CVM iam inuasisset lethum frigentia membra,
 Distares latum mors nec auara pedem:
 Terra vale, valeant vrbes, me expectat olympi
 Imperium, ALBERTVS sic ait, & moritur.

VII.

Ad ALBERTVM.

NON tristes inter gladios, strepitumq; tubarum,
 Cum clypeus clypeum, vir premit atq; virum,
 Sed pace in media vitam producere cessas:
 PACIFICATOREM sic obuisse decet.

VIII.

INsignem pietate virum, vultusq; verendi,
 Et moribus grauisimum,
 Sapius ALBERTVM stupuit Germanicus orbis,
 Regnis & aptum censuit.
 Hunc tamen ecce virum mors importuna subegit,
 Nec vultus ipsam terruit.
 Nec flexit pietas, nec rerum maxima virtus.
 O fœua mors, ô ferrea.
 Quando igitur parces qui Bacchanalia viuunt,
 Montesq; ad astra fabricant?

IX.

Ad BAVAROS.

GENS deuota Deo, vetusta, fortis,
 Gens clarissima gentium, quid imis

Sic te affligis, & angeris mēdul
 Ob raptum patria tibi parentem?
 O suspiria sperne, parce fletu,
 Si Proserpina non fugit vel vnum
 Implacata caput, si abimus omnes,
 Si bulla quasi dissipamur omnes:
 Nec Diuos ita quispiam fauentes
 Sensit, vt duplicare posset annos.
 Illud latitia tibi magis sit,
 Quod haeres bonus optimum parentem
 Excipit, Gulielmus ille magnus,
 Virtutum simul omnium patronus.
 Nil est integrius, benigniūsq̄,
 Nil aequē placidum, nihilq̄ prudens.
 Princeps hic numeros adeptus omnes.
 Te caelum bene amet, tuamq̄ stirpem,
 Cum consorte thori, piamq̄ matrem,
 Fratresq̄ vnanimes, simul sorores.
 Felix consilio, actibusq̄ felix,
 Annis vel Pylium senem praite,
 Aurora vetulum praemaritum.

X.

PRudens erat Albertus homo. Vnde factus est?
 Libros amabat non secus atque liberos.
 Erat homo pius Albertus. Vnde factus est?
 Voluebat animo sempiterna praemia.
 Insti tenax Albertus. Vnde factus est?

Pœnas iniquum cogitabat perpetes.

In pauca conferam : fuit vir optimus

ALBERTVS. Unde factus ? à solo DEO.

XI.

QVI ALBERTI decora, & virtutes nosse lab erat.
Vel nondum est natus, vel, puto, natus heri est.

Tumulus Sereniss. Helenæ Virginis,
Imp. Ferdinandi filia.

Excelso generata loco, Regumq; propago,
Cui facilem pietas stravit in astra viam,
Ipsa suum hoc tumulo mandauit ponere corpus.

Mente nec imbelli fata suprema tulit.

Contempsit thalamos, & sceptri iura superbi,
Contempsit sese regia virgo magis.

Sic Helene vitam veluti moritura traherat,

Sic lethum veluti viua futura subit.

O felix animi virgo, tibi posthuma fama

Te penna solui non metuente vehet.

Tumulus Christophori Dœsneri
Poëtæ, & Musici.

AH, etiam diuini decedunt cura poëtæ,
Præteris & nullum mors truculenta caput.

Bistonius cithara Plutonem flexerat Orpheus,

Flexit & Amphion scrupea saxa chely:

Christophorus duram Lachesis superare nequiuit,

Vocelisset dulci, carminibusq; canens.

*Sed qui mortales fidibus permulserat aures,
Iam superis plectro nobiliore canit.*

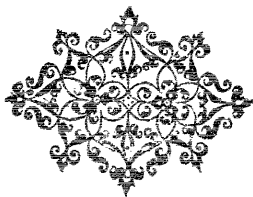
Tumulus Petri Rami, doctorum hominum
Furiæ, Parisiis trucidati.

M. D. LXX.

L Vtisonum postquam descendit Ramus ad Orcum,
Constitit ad stygias ut veheretur aquas.
Hic miserum increpitans lethæi portitor amnis,
Vectum iuridicos compulit ante viros.
Conueniunt in quos calamum distinxerat olim:
Nimirum istorum pars numerosa fuit,
Clarus Aristoteles, sacundi & Tullius oris,
Porphyrius, Fabius, quosq; referre mora est.
Hos inter causam pro cunctis Tullius inquit,
Ob noxam ad pœnas postulat huncce rapi.
Tum sic alloquitur trepidam Gortynius umbram:
Iamne venit sceleri debita pœna tuo?
Tunc istos ausa es petulanti carpere morsu?
Tunc istos ausa es, tunc docere viros?
Nunc lue supplicium, & meritas solue improba pœnas,
Euge scelestæ, viris parcere disce bonis.
Mox iubet aternis vlulantem tradere flammis.
Ramus enim flammæ pascere dignus erat.
Talis post obitum sperabit præmia, quisquis
Doctorem manes non requiesse finit.

Tumulus GEORGII Comitis ab
Helfenstain.

Magnus erat virtute, & auito sanguine magnus,
Hic modò quem tumulus puluerè & ossa tegit.
Ille datos quoties à Casare gessit honores?
Militia prestans artibus, atque toge.
Gallia quem timuit ductantem mille cohortes,
Quem fidum experta est Pannonis ora ducem,
Et coniurata intrepidum sensere phalanges,
Agmina dum primus Casariana regit.
Rexis & ille tuam pro te Fernande Tyrolim,
Consilio sacri præsuit imperij.
Romuleas venit sapiens orator ad arces,
Venit & ad populos missus Ibere tuos.
Missus adit toto serototo orbe Britannos,
Eius in his valuit non temerata fides.
Post titulos sed enim, & duri certamina Martis,
Mors immortalem messuit atra virum.
At tibi iam male fit mala mors, quando omnia perdis,
Quidquid & egregium est asseris omne tibi.

MISCELLANEORVM

POEMATVM

LIBER PRIMVS.

De insignibus GREGORII XIII.

Pont. Max.

Gregorius gerit alatum fera signa draconem,
Caussan. nosse cupis? commoda caussa subest.
Mente, animoq; alior supra omnes cernit acutum,
Maior & humana conditione, volat.

De Sene, & Morte.

Humeris minuta ligna portabat senex,
Sub fasce sudans non parum iniustissimo.
Tandem reiiciens permolestam sarcinam,
Mortem inuocat, tanquam laboris terminum,
Qua terrifica propter virum cito astitit.
Interrogans, quid ille nam vellet sibi.
Illico senex toto perhorrens corpore,
Onus hoc volebam imponeres, ait, mihi.

In Laurentium Surium, Diuorum vitas
 colligentem, digerentem, &
 illustrantem.

Omines calicola erudite Suri,
Quorum tu memoranda facta, dista

Tot voluminibus notare pergis,
 De tam fugifero te amant labore,
 Atque amplas tibi gratias agentes,
 Orant sollicitè omnium parentem,
 Ut cum efflaueris halitum supremum,
 Caelestem bonus euoles in aulam,
 Et felix superùm augeas cateruam.

De lingua.

HAVD lingua membrum est homini praestantius
 vllum,

Atque iterum nullum plus nocuum est homini.
 Lingua gerit mistum dulci cum melle venenum,
 Percutit, & blandam, si lubet, addit opem.
 Quod ferrum nequirit, quod non potuère cohortes,
 Sapius effectum lingua diserta dedit.
 Quod ferrum potuit, nec non potuère cohortes,
 Sapius infectum liuida lingua dedit.
 Tam modico vnde, precor, tam magna potentia mem-
 bro?

Currem tam nihili vincere nemo potest?

In gemmas.

E Quidem potens est vestra vis lapilluli,
 Mittunt abundè quos Eoa littora,
 Ut saepe narrat doctus ille Plinius,
 Causasq; rerum qui penetrant altius.
 Verùm vna virtus vestra restat insuper,
 Qua ceteris longè profectò plus valet,

Nisi

*Nisi omne iudicium ego prorsus perdididi.
Sapientium repente cacatis animos.
Hoc quando narrat doctus ille Plinius,
Causasq; rerum qui penetrant altius?*

In baptisterium.

*Q*ua labes primi est vitio contracta parentis,
Puriter hanc fontis diluit vnda sacri.
Quin maculas omnes lauat, & scelus eluis omne,
Efficit albentes fons sacer athiopas.

De alauda.

*C*asibus implicitam cum se vidisset alauda,
Qua non sperarat tristia fata gemit.
Heu me infelicem dixit, miseramq; volucrem,
Seu volo, seu nolo, cogor adire necem.
Non aurum auerti cuiquam, minuique crumenam,
De minimo grano mors mihi dura venit.

In quendam Rodingum Hessum, qui cō-
tra Societatis I E S V nomen & scho-
las maledicentissimam ora-
tionem ediderat.

*Q*UID est Rodingus ille nobilis scriptor?
Fortassis est rarus Theologus. heu, non est.
Orator attamen disertus est. non est.
Barbatus est certe philosophus. non est.
At est poëta. credo, quispiam. non est.
Est medicus, aut iuris peritus? ah, non est.

*Quis ergo tandem? Grammaticus an est? vix est.
Num maledicus conuitiator est? hoc est.*

Aliud.

*SEV rota, siue rogas tibi nominis extat origo,
Rogo, rotaque dignus es.*

Aliud.

*SALsus & insulsus, pius impius vnus & idem es,
Doctus & indoctus: cetera mitto tibi.*

Aliud.

*QVanam te mala mens miselle Rhetor
In tam precipitem impulit furorem,
Ut ceu Tisiphone, aut atrox Megera
Inferni Iouis euocata regnis
Istos exagitare non timeres
Doctos, innocuos, bonos magistros,
Probris turpibus, asperis, nejan dis,
Indignis nimis, & nimis proteruis,
Dein' crudelibus, atque amarulentis,
Scriptis sanguine, bile, felle, aceto,
Multis praterca, frequentibusq;
Quot nunquam caperent trecenta plaustra.
Quesisti, puro, gloriam perennem.
Inuentum est tibi dedecus perenne.
Flora iam satis, ô miselle Rhetor,
Rhetor ô miser, ô miselle Rhetor.*

In Ioannem Austrium, inuictissimum
exercitus Christiani Imperato-
rem contra Turcas.

DVX Lacedæmonius mox inuasurus in hostem,
Impavidus socios talibus aggreditur.
Spartani iuuenes, age, ducite prandia lati,
Cœnam etenim Pluto forsitan ipse dabit.
Austriades melius: modò bella capeßite lati,
Si caditis, cœnam se Deus ipse dabit.

In Iordanem flumen.

QUOT quot vetustis prædicata litteris
Estis superba flumina,
Seu vos honorat claritas originis,
Seu crebra nauigatio,
Seu lata multùm, seu profunda gurgite,
Seu nota de miraculis.
Ganges, & Inde, quiq; rura Ægyptia
Semel quotannis irrigas,
Vos inquam, & alia illustriora flumina
Palmam date vni flumini.
Iordanis ille rector, & rex annuum
Fluenta spernit omnia.
Qui sæpe dictus mysticis encomiis,
Oraculis caelestibus,
Vastum suo compleuit orbem nomine,
Tanto inclyrus præconio.

*Cur ergo? lymphis namque limpidissimis
 (O te beatum millies)
 Diuūmq; terrigenūmq; praesidis Dei
 Corpus sacratum proluit.*

De inuido, & auaro commentum.

AB Ioue iussus erat libitum petere inuidus omne.
 Pauper auarus idem hoc ab Ioue iussus erat.
*Mox sibi auarities duplicarum postulat illud,
 Ab Ioue quod liuens posceret inuidia.
 Inuidus ergo adimi lumen sibi postulat vnum,
 Vtrumque vt pereat lumen auare tibi.*

In auarum.

VNdarum in medio suspirat Tantalus vndas:
 Inter opes medias quarit auarus opes.
*Illi poturo stagna inuidiosa recedunt:
 Hic à diuitiis se fugat ipse suis.
 Tisiphones cacos stimulos cum sentiat ille,
 Solus hic assidua sit sibi Tisiphone.*

De asino & vulpe.

EXuias asinus Getuli forte leonis
 Sumpsit, & attonitas terruit ore feras.
*Qui cum tentaret vulpem exanimare sagacem,
 Desine aselle, nihil mecum, ait illa, facis.
 Terribili hoc viso quoque consternata fuisssem,
 Rudere te syluis ante sed audieram.*

LIBER PRIMVS.
In dialogos Luciani.

409

STuden' noscere scripta Luciani?
Paucis saxo queas tenere, Lector.
Hic rerum variarum inest supellex,
Insunt dogmata plurimum sopherum,
Insunt historiae, fabulae,
Lingua maxima castitas Pelasga,
Tincta suauiter Attico lepore,
Risus mollicuios, sales venustos,
Permista aspera blandulis iocellis,
Lusus, seria, dulcia, & saceta
Hoc praeber lepidissimum volumen.
Hoc perquam utile Rhetori, poëta:
Doctos hoc facit esse doctiores.
Ergo cur alibi quod hic repertum est
Quæris sollicito labore Lector?
Vnum librum eme pro libris trecentis.

In effigiem diui BERNARDI, monu-
menta necis CHRISTI com-
plexantis.

QVAE BERNARDE tua menti vsque infixæ ge-
rebas,
Hec complexa vniis a tibi ferre dedit.
Tam pia me, fateor, multum delectas imago:
Sed mallet hanc animo cernere signa tuo.

Ad

Ad PHILIPPUM Sereniss. Bauariæ
Principem, EPISCOPUM
Ratisponensem.

PHILIPPE, quis rerum status, nos si probe,
Omnes per cras Teutonum;
Vt sacrasissimæ seu senum deliria
Affecta sint ludibrio.
Quod si salutis spes aliqua promittitur,
PHILIPPE tu promiseris.
Complexa quem diuina prouidentia
Heroas ante ceteros,
Celebritate nominis clarissimi
Ad usque calos extulit.
Ornatus es virtutibus celestibus,
Ornatus es scientia:
Quares due sunt profuturæ plurimum
Salutis in negotio.
Nunc abs te opem quantum potest rogat, obsecrat
Miserabilis Germania.
Et quia communis omnium est patria parens,
Ne tu parentem despice.

In N. cum Theologiæ Doctor createtur.

F I D E S.

Conatus, veteremq; agnosco læta laborem
Exhaustum in sacris nempe voluminibus.

Dum

Dam fraudas genium & vigili feruente lucerna
 Mens labyrinthicas tentat inire vias.
 Tu celsa è cathedra docuisti credere verum,
 Legitima ostendens quæ retinenda fides.
 Monstrasti solers rudibus mea secula turbis,
 Atque meas rugas, canitiemq; meam.
 Quod reliquum est, dilecte, caput submitte coronis,
 Euge sinas circum tempora laurus eat.
 O macte ingenio, sic fausto tramite curras,
 Quæ DEVS, & virtus, religioque vocant.

S P E S.

Aternam quicumq; sibi post funera pacem
 Sperat, & ad superas fessus anhelat opes,
 Mordicus antique fidei venerabile dogma
 Conseruans, etiam quod bene credit, amet.
 Tres sumus, à summo demissa patre sorores,
 Imperium è nobis tertia maius habet.
 At nostras vires, leges, & munera nostra
 Hic ignorantes cuncta docere potest,
 Qui modo felicem tulit ob certamina palmam,
 Haud illo pridem dignior vllus erat.
 Egregium ecce aufert quem non ambiuit honorem.
 Ne titulos quærat, si quis amat titulos.

C H A R I T A S.

Diuia quod imponit de lauro, & fronde coronam,
 Aut modicum, aut nihil est, tu mihi crede,
 Pater.

Quod

*Quod pius es, nihil est: quod spernis gaudia mundi,
 Quod non exagitat te Citheraa Venus,
 Hoc nihil est. De te quod victo saepe triumphas,
 Quod placidum aspiciens flexile pectus habes,
 Et quod diuitias adeo contemnis inanes,
 Quod non corda tumes, hoc etiam nihil est.
 Vnum est quod nosti, quodq; omnia continet vnum,
 Nempe Deum ex toto pectore diligere.*

In eundem, cui VI. pueri ista prætulerunt.

AD CORONAM.

Aspice quam manibus viridem pratendo coronam:
 Composuit pietas, composuitq; labor.
 Nimirum illa sacras hortata est ire per artes,
 Impiger ingenio sed comes iste fuit.

AD BIBLIA.

Consuesti assiduo sanctum versare volumen,
 Hinc venit, & veniet gloria magna tibi.
 At tu nunc aliis qua sunt tibi cognita pandes
 Sic tandem vero nomine Doctor eris.

AD CALICEM.

Tu pecorum custos, ouium tu vite magister,
 Quas Christus stygiis faucibus eripuit,
 Sanguine dum fuso moritur: tu sanguine eodem
 Libato, pecori fac bene velle Deum.

AD CRUCIFIXVM..

Hoc tantum scio, nil aliud, vox incluta Pauli est,
 Dissimilis Paulo ne precor esse velis.
 Si sapi, huc vitæ, & doctrina dirige cursum,
 Hanc metam statuas principiumq; tibi.

QVI CEREV M LVCEBAT.

Ecce facem tremulam media tibi præfero luce,
 Quid moneam? ut pectus flagret amore Dei.

ALTER,

Ceu facula tenebras abigunt, lumenq; ministrans,
 Tu quoque sic noctes exime pectoribus.

In librum Petri Canisij de Ioanne
Baptista.

QV O maior nullus, quo non præstantior alter,
 Cui neq; prisca parem sacra tuere virum,
 Et quem veridico laudavit CHRISTVS ab ore,
 Supposuit sacrum cui DEV S ipse caput,
 Hunc violare tamen linguis petulantibus audent,
 Qui solam toties occinere fidem.
 Verùm his egregia pietate Canisius obstat,
 Armipotente manu prolia sancta gerens.
 Ergo ut præstigias, fraudes, mendacia noris,
 Vtq; harum fugias, quem tegit esca nocens,
 Hac veneranda pio meditator scripta labore,
 Atq; salutarem volue, revolve librum.

In Sereniss. FERDINANDVM
Archiducem.

Cæsareum FERNANDE genus, stirps aurea Re-
gum,

*Austriacæq; domus inclyte sanguis, aue.
Teutonicos inter proceres, interq; dynastas
Haud quisquam omnigeno certet honore tibi.
Omnia solus habes possunt bona si qua vocari,
Vera quibus laus est, omnia solus habes.
Sed tua non elegis decora obscuranda minutis,
Mœnida magni cantibus apta magis.
Nec satis est æquum arctata comprehendere Musa,
Quæ longus nequeat continuisse liber.
O flos semideum, ô nostri spes maxima sæcli.
Tum' aquila factus? dignus es ipse aquila.*

Aliud.

Si quis nulli animo, nulli virt...e secundum,
*Modisq; multis nobilem,
Cui mater regina, pater Rex Cesar, & idem
Felix propago Cesarum,
Omnia summa viro si quis vult cernere in vno,
Te magne Dux consideret.
Ætherios inter veluti micat Hesperus ignes,
Sic Principes inter micas.
E quo ut per cacam profers tua lumina noctem,
Aureis coruscus flammulis,*

Sic etiam cura antiquum procedere solem,

Diem reducens pristinum.

Rectam instas FERNANDEVIAM, perge auspice
Christo,

Viuas vt immortaliter.

Similitudo.

Q*ua visa est olim teneris arbuscula ramis,*

Et viruit paruis ante cacuminibus,

Illam dum recreant placidum Zephyritides aura,

Dum rigat aetherei defluus imber aquis,

Educat, & mulcet nitidi clementia solis,

Dumq; comas stringit sedulus agricola,

Paulatim calo sese pulcherrima tollit,

Frondea diffundens brachia in omne latus:

Incipit ac densis multum incurvescere baccis,

Cultori referens munera grata suo.

Mens hominum primo sic dum formatur ab auro,

Commoda multiplici scenore magna parit.

Mens quam solliciti erudiunt praecepta magistri,

Mens ad literulas progenerata bonas.

Omnia mea mecum porto.

D*VM flammis celsam populas Vulcane Prienen,*

Et seruare studet rem sibi quisque suam.

Agmina se fundunt portis, rapiuntq; feruntq;

Atq; oneris vacuus cernitur ire Bias.

Quaeritur causam, sic dicitur esse locutus:

Certe ego qua mea sunt omnia mecum habeo.

Prò superi, quam nos multùm distamus ab illo,
 Qui solùm fluxas accumulamus opes?
 Quod nostrum est, non est nobiscum, aliena tenemus,
 Cum sapere incipimus, tunc malè despimus.
 Argentum est anima nobis & sanguinis instar:
 Si quis eo careat, necesse vult laqueum.
 Qui spretis Sophia studiis pascuntur in auro,
 Scire cupis quid sint? Aurea mancipia.

Viator, & Echo.

V. Quæ solos nemorum colis recessus,
 Sylvarumq; domos iocosa imago,
 Ecquid suauiculis dicata Musis
 Modis omnibus expetenda visa est?
 E. Ita est? V. Si comitetur alma virtus,
 Illis an pretium satis sit vllum?
 E. Nullum. V. Sed quid obest eis frequenter,
 E. Venter. V. O vtinam greges inertùm
 Ad coruos abean. E. eant. V. honorem
 Doctorum faciamus & proborum,
 E. Horum. V. Isti imperium regant, & orbem.
 At vos improbi, & artium imperiti,
 Humana scabies, pudorq; gentis
 Plorate, asiduoq; dicite heu. E. heu.

In septem artes liberales, dialogus.

Formosa ò nimium mihi queso pandite Nymphae,
 Anne pater vobis extitit ingenium?

Inge-

Ingenium. Et quamam genetrix fuit, edite. Cura.

Vbera Sedulitas num dedit? Ipsa dedit.

Cur adeo septem? Hoc numero comprehenditur omne,

Nos quoque doctrinas claudimus omnigenas.

Nonne paratis opes? Nullas. Quid fertis? Honores.

Praestat honor nummis: cetera nolo. Sapis.

In Sapientiam.

Democritus sophia infano percussus amore,
Atque animo cupiens verum agitare vias,

Postquam oculos didicit nebulas offundere menti,

Nec sinere optatis se cumulare bonis,

Oppositum Phœbo specular defixus abenum

Contuitus, geminos perdidit inde duces.

O quam dulcè tuum rutilat sapientia lumen,

Lumina præ quo tam lucida sunt tenebra?

Serenis. MAXIMILIANO

MAXIMIL. II. filio.

O Prudens animi iuuenis, qui à stemmate laudens
Quam fers, hanc illi reddis ab ingenio.

Reddis ab eximia gravitate, & imagine morum,

Quos in maturo est vix reperire viro.

Casareos inter florentia germina ramos

Præcipuum decus est MAXIMILIANE tuum.

Sereniss. GVLIELMO Principi.

NUllam qui nomen gestis sunt rebus adepti,
 Et quos haud virtus propria nobilitat,
 Consuerunt tumidi laudes cantare parentum,
 Illorum ut tenebras lux aliena tegat.
 Verius at multò canimus te maxime Princeps,
 Cui decus ut pater est, sic decus ipse patri es.
 Boia domus quantis radiat splendoribus, in qua
 Tam pius est genitus, quàm pius est genitor?

Collatio Voluptatis, & Sapientiæ.

Sole satam perhibent hominum mutasse figuras,
 Pocula dum magicis temporat vasa sonis.
 Ante pedes domine obscænus procumbit humi sus,
 Et iacet hic vrsus, hic lupus, ille canis.
 Cantatos non novæ Sapientia porrigit haustus,
 Miscet amatori sanctius illa merum.
 Quo potius est etiam sensus abolere ferarum,
 Et pecudem humanam vertere in effigiem.
 Haud satæ. Tac hominem cali super ardua tollit,
 Prae cunctisq; potens efficit vna Deos.
 Si pudet ergo Deum fieri, Circae venena
 Et ibi, ut inde abeas aut lupus, aut asinus.

Ad Gloriam, dialogus.

DIC agedum, quo carpi iter divina puella?
 Vestrum ad gymnasium, quæ vi. ducit, eo.

Ecquid

Ecquid sponte venis discentum visere coetus?

Sponte sua nunquam Gloria, iussa venit.

Pande precor cuius venias pulcherrima iussu.

Me mea vos Sophia mater adire iubet.

Quid geris in calatho? quam rem, qua munera portas?

Odo & dena mea ferta ligata manu.

Et quorum his ranciem aduelabis tempo- ris?

Quos mihi monstrauit ter veneranda parens.

Sifas, mi similem, Virgo, promitte coronam.

Sudo, & ingenium dona beata ferunt.

Contra auaritiam doctorum.

Olim in honore animum fuit excoluisse per artes,
Præmia cum doctis sunt data magna viris.

Contra illis studium oblatam contemnere gazam,

Aure sed attonita quærevere grande sophos.

Nunc est vile sophos, solum te poscimus aurum,

Infandum, Musa iam reuerentur opes.

Da mihi Diogenem, de Thebanumq; Cratetem,

Da mihi Xeinocratem, da mihi Anaxagoram.

Discere non curem, si non ditescere sperem.

Marcet honor, prægnans arte crumenæ beat.

Sic adeo præscos dant pessum hæc sæcula mores,

Sæcula inauditis obruta stultitiis.

In nouos Magistros.

Dilecta speris anitra, rarissima celo
Pectora, Gymnasij flos ornatissime nostri,

Quos moueam numeros? t. ndam quos fingere cantus?
 Quæue sono ingrediar vestros equare triumphos?
 En modò post varios noctuq, diuq, labores,
 Post flexim ante alios trepido certamine metam,
 Vobis parta quies, merita en data premia palma.
 Saluete ô Sophia, & Musarum diæ propago:
 Lauretis saluete nouem victricibus aucti,
 Vósne voluptates dominas illustribus ausis
 Calcasse, atque viam inuasi, se per inuia? vósne
 Arcibus assiduos potuiss, intender? uos,
 Et dare Socraticis iuueniis a tempo nartis?
 Felices animi, seynes qui spernere luxus,
 Qui vos tolere humo didicistis, & ire per ora,
 Ora virum, aternisq, inscribi nomina fastis.
 Pulcrum opus excelsi volitare per aetheris orbes,
 Rerum obitus, actos & contemplari ortus:
 Murruret vnde polus, vnde ignis, & horrida grando,
 Vnde cadant imbres, qua causs, furentibus Austris,
 Bruta quid insano quatiatur terra tumultu,
 Et celeri totum ingenio supponere mundum.
 O dulces cura, studiorum ô vera sacrorum
 Gaudia, delicia, & paucis experta voluptas.

Ad Episcopum Delphinum.

QUOT sunt bonarum litterarum Praefides,
 Tot nuntio salutes tibi.
 Quinimmo quot Musarum alumnos aspicias,
 Te iubeo saluere toties,

Delphine multò Pontifex clarissime,

Spectate rebus arduis.

Tu nobilis domo: immò mente, moribus,

Auctoritate, literis,

Prudentiâque, & omnibus virtutibus

Es predicandus nobilis.

Germania gratum sed illud maxime,

Cum se tibi caram videt.

Delphinum ob id te nominat rectè suum,

Gaudens tua presentia.

Amator hominum viue in annos plurimos,

Delphinus & sis iugiter.

In factum Diogenis Cynici.

I*AM roseum patulis efflabant naribus ignem*

Solis equi, nitidum rettulerantq; diem.

Ecce nouum facinus, genuit quem clara Sinope,

Nomina cui tribuunt Iupiter, atque canis,

Vulcanum cornu inclusum per compita gestans,

Sese hominum in medio quarere fert homines.

Nonne putas opus est hodie vel mille laternis,

Fulgida quantumuis spicula Phœbus agat?

Ab homines, & nulli homines. Qui percolit artes,

Quem comitat virtus, hic mihi verus homo est.

In Episcopum Herbipolensem.

L*Ucem serenam, lucem & ô latissimam,*

Albòque dignam calculo.

Cum te vel vitro nostra fers ad limina,

I V L I viroꝝ ampliffime :

Quinimmo fidus Prasulum Germania,

Paterq; Musarum vnice.

Te fama pennis nuntiat volucribus,

Fines per orbis extimos.

Viuo tibi, nec non videnti contigit,

Post fata quod paucissimis,

Nomen beatum, nomen illustrissimum,

Dignum tuis virtutibus.

Aliud.

FRancigenſum Princeps, & Paſtor maxime ſalue,
Salue o ſacrorum gloria Pontificum.

Salue iterum, quando ingenuas complecteris artes,

Hasq; noua largus cum pietate foues.

Sub te religio, virtus, ſapientia florent,

Auſpicijs redeunt aurea ſæcla tuis.

Te rectore caput calo tua Francia tollit,

Francia Teutonicis flosq; decusq; ſcli.

Et ſibi te Dominum, ſibi te patrem, atque magi-
ſtrum.

Munere gratatur numinis eſſe datum.

Forſan erunt I V L I tua qui beneficia ſequantur,

ſed te qui poſſit vincere, nullus erit.

In MARQVARDI à BERG Pont.
Augustani inaugurationem.

Ad versiculos, vt adeant MARQVARDVM.

MEI versiculi, mei lepores,
Vos huc ferte precor, quot estis, omnes,
Atque audite meam petitionem.

Hoc vnum peto, posco, flagitòque:

MARQVARDVS sapiens, & eruditus,

Cultor maximus ille literarum,

Inter Pontifices sacros relatus

Et pedum gerit, & gerit tiam.

Hunc saluere iubete quotquot estis

Nostri versiculi, & nouos honores

Gratulamini, & explicare vstram.

Iam nunc latitiam alio re voce.

Humanissimus est homo, nec vllum

A sermone suo repellit vnquam.

Si quis forè timens timorem inanem

MARQVARDVM fugit, vt ferociorem,

An non hic homo se sibi repellit?

Est etiam vbi damnum præstet facere,
quàm luctum.

Multi multa sibi lucella quarunt,
Subi nos cupidè ambiunt honores,

Et deglubere oues sciunt misellas.

MARQVARDVS nihil has opes siciuit

Illi diuitiæ prius fuerunt,

Amplæ, magnificæq; splendideq;

Sed cælestia lucra concupiuit.

O mentem egregiam, ô virum canendum.

Christus commendat oues suas

MARQUARDO.

MARQUARDE, en tibi ouile : cado nostrum,

Meas diuitias, meamq; gazam

Committo, fidei tuæq; mando.

Ergo pascere meos libenter agnos,

Et vita, simul eruditione,

Raptoresq; lupos procul repelle:

Factis præmia non iniqua tolles.

Tua ô Christe volens capesso iussa;

Sed quod mihi facere imperas, id ipsum

Tui est munus, atque largitatis.

Da quod ipse iubet, deinde quidquid

Visum est, Nate Dei, iubere pergas.

In pedum, & annulum.

Infirmos fulci, peccantes corrige, cunctos

Dirige: te baculus quem geris hocce monet.

Nec cuius resera demptis arcana sigillis:

Te digito fulgens annulus hocce monet.

Super insignibus eius gentilitiis.

Si taurus, serpens, cygnus, leo, ceruus, & ursus.

Seu timidi lepores, nubiuagumq; genus

Signa forent Marquarde tibi, clypeoq; micarent,
 Te his virtute parem credere quis poterat.
 Ecce absunt quaecurq; tuis animalia ceris,
 Quando homo duntaxat per cupis esse homini.

De capite coronato.

Quarebam Marquarde tuum cur stemma teneres
 Cinctum corona verticem:

Talia magnorum nam sunt insignia regum,
 Sceptro superbientium.

Respondi ipse mihi: caput hoc diademate cinctum
 Quiddam notabit altius.

Aurea non tantum est regnorum insigne corona,
 Victoria nota est quoque.

Sic sic Marquardum praclara ex hoste trophae
 Breui relaturum, breui,

Et defuncturum seui certamine belli,
 Dignum corona millies.

Iam pridem spondent isthac fulgentia signa:
 Corona satur hoc mihi.

Sertum Pontificium.

Virtus, sobrietas, benignitasq;
 Mansuetudo, labor precum perennis,

Et mens nil trepidans ad arcta rerum,

Caritas simul, hospitalitasque,

Tum corpus sine sordibus pudendis.

Ardescens amor omnium salutis,

Hi sunt, estimo, flosculi beati.

*Suaves, ac teneri, ac nimis decentes,
 Quos non Elysia educant vireta,
 Non mittunt quoque diuites Sabai.
 Hi Marquarde ligant tibi coronam
 Mollem, floriferam, venustam, odoram,
 Cui sunt vel Scythici impares lapilli.*

Ex etymo Episcopi.

CVI mores hominum sibi obsequentium
*Cura sollicitudiniq; non sunt,
 Utrum nec ne probandi, an improbandi:
 Et qui credere quemque quod lubebit
 Permississe potest tacente lingua,
 Nec culpas vitia, irrogatque pœnas,
 Haud quem debuerat scopum petessit:
 Quinimo, hic mihi Aposcopus videtur.*

Aliter.

Episcopi Marquarde nomen obtines,
*Et nomen excelsum satis.
 Qui temperat mundum ille Diuorum sator,
 Sese scopum fixit tibi.
 Mens arcus est, selumq; cogitatio,
 Hanc viribus totis iace.
 Da corpori terram, Deo mentem sacra,
 Tantumq; calum cogita.
 Quicumque dexter robilem hunc tangit scopum,
 Hic verus est Episcopus.*

Aliter.

Aliter.

Ἀπὸκρον & ἐπίκρον dua voces

Non discrepant sic litteris uti rebus.

Aberrat à scopo prior, sed hac tangit.

Deinde hoc secundum facile migrat in primum,

Quando metalepsin sanctior facit vita.

Similitudo.

Excubitor solem veluti prænuntiat ales,

Claramq; in tenebris sentit adesse diem:

Sic vite in tenebris qui vero est nomine Praesul

Aeternam debet præcinnuisse diem.

Helveticæ iuventuti.

Qvam pridem famam tibi consecere parentes,

Laudibus hancce tuis te cumulare decet.

Illorum in duris spectata est dextera rebus,

Cum domuit teries oppida, castra, duces.

Te iuuet hybernas studiis impendere noctes,

Et colere ingenuis artibus ingenium.

Illos ara vocent sicut in discrimina belli:

At te Pierides ad sua sacra vocent.

Post ubi iam matura virus adoleuerit aetas,

Arma sequi dabitur, & graue Martis opus.

Felix cui gemina tribuetur gloria laudis,

O generosorum stirps generosa virum.

In tres doctrinarum Principes, Ari-
stotelem, Ciceronem, Vir-
gilium.

Huc ades sacro ex Helicone Clis,
Cui lyra dulces, citharæq; cordi.
Huc ades, mecum & fidibus Latinis
Incipe cantus.

Pangimus clarum Sophia Magistrum,
Quem dedit partu Macedum Stagira.
Vnus hic totum speculatus orbem
Omnia vidit.

Abditas rerum penetrare vires,
Scire naturæ variōsque mores
Ceteros præter potuit, neque illi
Par fuit vnquam.

Patria nec te pater hinc silebo.
Tu reis dextram toties fidelem
Porrigens, vexti populum, senatum
Maximus auctor.

Gentium princeps, domitrixq; Roma
Ore facundi est stupescit Tulli:
Audiunt quem nunc etiam tonantem
Vesper, & ortus.

Mantua (cernis?) petit astra cygnæ,
Maior & laude, invidiæque maior
Liquido nulli sonat emulandas
Gutturæ voces.

*Gratiam solus Mæro prouocârit,
 Vatibus vates melior trecentis.
 Spiritum tolle, ac tibi plaude, plaude
 Italis ora.*

Ad Sereniss. GVLIELMVM.

GVLIELME quod genus refers ad Principes
 Parente natus optimo,
 Sunt ista tecum pluribus communia,
 Solidamq; laudem non habent.
 Vitam exigis quod ipse dignam Principe,
 Et sponte virtutem colis,
 GVLIELME paucis ista sunt communia,
 Cuiusq; sunt hæc propria.
 Sic non honor te, sed tu honorem ornas magis,
 Honore quouis altior.
 Custodiat mundi supremus arbiter
 Boiæridum te Principem.

Ad eundem.

Qualis minora lucet inter sidera
 Diana iunctis cornibus,
 Cum nox quadrigis insidens nigrantibus
 Somnos reducit languidos,
 Talis Dynastas inter omnes emicas,
 Hac nocte rerum pessima,
 GVLIELME Rector inclyta Boiærie,
 Clarum decus Germania,

*Natura ad omnem factus excellentiam,
 Virtute præstans cæteris.
 Seu quis requirat simplicem prudentiam,
 Seu mentis alta spiritum,
 Non se ille tecum compares Laërtius,
 Non murus Hector patria.
 Seu liberalem, seu pium, seu acerrimum,
 Iusti patronum quarimus,
 Te liberalius fingi nihil potest,
 Nil cogitari iustius.
 Ardes sacri cura colendi numinis,
 Bonisq; gaudes litteris.
 Seueritatem temperas clementia,
 Humanus esse diceris.
 Hac Principum virtus putanda est propria,
 Thesaurus hic verissimus.
 Quibus sat orne. n. ludibus, quibus satis
 Te concinam præconiis?
 Extrema mundi peruagatum littora
 Nomen tuum percrebuit.
 Seros in annos eum vt exigas precor,
 Multos nepotes intuens.
 Te postmodum graui solutum corpore
 Ad astra Christus peruehat.
 Ad angelum custodem.*

ADSIS beate spiritus,
 DEI minister maximi,

*Maior, custos peruigil;
Adsis beate spiritus.*

*Regnator ille prepotens
Dum ponit orbis machinam,
Cum caterarum mentium
Phalangibus te condidit.*

*Tibi secundum se DEVS
Tuam in fidem me tradidit.
Vni meam custodiam,
Vni salutem credidit.*

*Quid ergo me beatius,
Quid esse possit dignius,
Cui se fidelem perpetim
Præstat supernus aliger?*

*Propulsat hic pericula,
Meruque soluit anxio.
Mentem labantem subrigit,
Et sensa celo dirigit.*

*Me dormiente hic excubat
Arcens nefandos demonas.
Seu mane sit, seu vespera,
Seu clara lux, seu cæca nox.*

*Seu fausta quando euenierint,
Seu quod malum me afflixerit,
Nusquam clientem deserit.
Natura præstantissimâ.*

*Quibus modis sat esferam
Te præpetum pulcherrime?*

*Tantum quibus honoribus
Numen colendum inuicem?*

In virginem DE I matrem.

Mater ante omnes veneranda matres,
Virginum præsēs superūmā, rectorix,
Cuius augustum prece totus orbis
Numen adorat:

Laurus urbano mihi floret horto.
Arbores inter celebrata cunctas,
Qua pio vatum religat sacratas
Germinē fontes:

Hanc tibi virgo propriam dicamus
Arbores. Namque ut viret illa semper,
Sic tibi nunquam minuere castum
Damna pudorem.

In Dulcissimum, & Charissimum
fratres germanos, &
Martyres.

Avete flores Martyrum,
Fratres aucte nobiles,
Dulcissimi, Charissimi.
Quos sanguinis communitas
Arcto ligarat vinculo,
Pro veritate numinis,
Mors appetita fortiter

Vos copulauit arctius.
 Quos vna mater edidit,
 Vna fidei lex imbuit,
 Hos inferendos atheri.
 Mors vna pulchre sustulit.
 O charitas dulcissima.
 Dulcedo & ô charissima.
 In tam pio certamine
 Vtinam fuisset tertius,
 Dulcissimi, Charissimi.

Ad Ioannem Egolfum Episcopum.

QUID ni sacratas immolemus hostias,
 Stolis amicti candidus?
 Ignes & Arabum suscitantes messibus,
 Cinctiq; lauro tempora,
 Nouo canamus Principi laudes novas,
 Clarum sonante barbito?
 Optata cuncta rex tibi Christus ferat,
 Egolse decus Antistitum.
 Idem secundet quidquid agere occorperis,
 Tuasq; rationes iuuet.
 Nos hunc honorem gratulamur maximum,
 Te triumphamus Presule.
 Satis superq; tu potis rerum graues
 Fulcire moles dexterè.
 Gaudere mensa Episcopum breui decet,
 Extrâque culpam viuere:

Fugitare lites, & cauere iurgia,
 Habere cunctos leniter,
 Noctu diuque cogitantem serid
 Partes sua quid flagitent:
 Haerere sacris vsque & vsque literis,
 Votiq; castis immori.
 Hac si quis in te non futura credidit,
 Ille nihil vnquam credidit.
 Istorum enim nihil deest vnquam tibi:
 Plerisque desunt omnia.
 Sic alme Praesul, sic pater misissime,
 Sic perge calum scandere,
 Nostrasq; Musas, quod quidem per te facis,
 Habeto charas vnice.

IN CHRISTVM ab inferis cum triumpho
 existentem.

CHRISTE caelestum sator atque princeps,
 Cuncta qui rerum bonitate mira
 Sustinens, latum moderare iustis
 Legibus orbem,
 Nostra te Clio resonabit vsque
 Docta vocales tetigisse chordas:
 Nostra te summo celebrare tander
 Carmine Musa.
 Quis tamen dignè tua sceptrà Christie
 Dixerit, cum sit tibi nil secundum?

*Aut quis aeterni recinat triumphi
Dignus honores?*

*Claustra nigrantis penetrans Auerni,
Vulgus umbrarum leue terruisti,
Téque raptoris tremuère Ditis
Pallida regna.*

*Tu pios manes Acheronte soluis,
Fortis atrocem populas tyrannum:
Tartari per te cecidis superbi
Fracta potestas.*

*Ite iam segnes procul hinc timores,
Anxias venti procul euge curas
Ferte, odoratos decorent capillos
Florea ferta.*

*Veris adsunt egelidi tepores,
Impotens flabris Aquilo fiescit,
Aura m' silentis reparat Fauonù
Gramina campis.*

*Cernis vt pratis saliant apricis,
Tondeant latos pecudes agellos,
Fessus exercet modò nec paterna
Rura colonus.*

*Ludit audaces lupus inter agnos,
Mittit umbras nemus omne frondes,
Liberis terras pedibusq; turba
Rustica pulsar.*

*Nostra ne spernas pie Christe vota.
Candidus nobis dato qua precamur.*

Non ebur, gemmas, neque te coruscum
 Poscimus aurum.

Nos frui partis facito precamur,
 Inegram mentem validumq; corpus
 Da, nec obscuram, neque gloriosam.
 Viuere vitam.

Bella compescas, odiosa bella,
 Stringe in hostiles gladium cateras:
 Neu sinas rupto volitare inultos.
 Fœdere Turcas.

Ad cœlites, pro Marquardo Episcopo.

QUI domos cali colitis beatas,
 Quiq; iam felix agitatis auum,
 Si iuuat defigere quando nostris
 Lumina rebus,
 Cernitis, pronus manibus supinis
 Imbuo vestrae pietatis aures
 Vocibus magnis, mea ne precantis
 Spernite vota.

Vos, precor, diuos habeat secundos,
 Sentiat vestram assiduoq; curam
 Pontifex nosler, toleretq; ferri
 Mente laborem.

Hic pius festas cumulabit aras,
 Debitas grates memor atque soluet,
 Letus appendens pretiosa cultis.
 Munera templis.

Ad Saluatorem.

Virginis sancta veneranda proles,
Nate productum Deus ante mundum:
Ecce votiuam tibi nos in vrbe hac

Struximus edem.

Ad tuum limen bone CHRISTE, & aras

Ad tuas vultu venias secundo,

Et quod orabis populus, benignè

Quæsumus audi.

Quot quot intrabunt pia tecta, cuncti

Sentiant partam sibi opem ac leuamen,

Abs tua nullum bonitate mæstrum

Fas sit abire.

Corpus à morbis vacuum malignis,

Mentis & sana placidam quietem,

Quæq; sunt vite haud aliena nostræ

Commoda præbe.

Feruidum largire tuiq; amorem

Tedium fluxarum animoque rerum

Inde, & ex hac colluue migrantes

Affere calo.

In nomen IESU.

Nomen sydereis progenitum arcibus,

Quod terris Gabriel detulit Angelus,

Gessitq; impositum factus homo DEVS:

Telati canimus, tu superas ducum,

Regum & nobilium grandia nomina.

Te postquam audierint regna Proserpine,
 Qui tellurem habitant, quiq; polum tenent,
 Flexis poplitibus attoniti colunt.
 Te supplex mediis nauita fluctibus,
 Te quem dura premit pauperies vocat.
 Quem sors persequitur non bene prospera,
 Ad te cum precibus confugere incipit.
 Nullum nomen habes tam sibi commodum
 Grex CHRISTI, inde salus ducitur omnium.
 Verò Christiadum tu decus vnicum.
 Te læti carimus nomen amabile,
 Nomen cunctipotens, nectare dulcius.

IN CHRISTVM & MARIAM
genetricem.

PVERI & PVELLÆ.

PVERI. Te CHRISTVM vnigenam, te Dominū aetheris
 Cantamus pueri cordibus intus
 Hac in ade recenti,
 Quam primus tibi vendicas.

PVELLÆ. Te matrem vnigena, te dominam aetheris
 Casto concinimus pectore Virgines.
 Ecquis dicere possit
 Laudes pro merito tuas?

PVERI. Te semper celebrat cætus olympicus,
 Regem nempe suum, progeniem DEI,
 Tellus te veneratur,
 Orci contremis arbiter.

PVELLÆ

PVELLÆ. Omnis te resonat calituum chorus,
 Reginamq; suam tollit honoribus.
 Te totus colit orbis,

Te pallens Acheron timet.

PVERI. Nil cunctatus ades, vota que suscipe,
 Quæ plebs concipiet quotidie tibi.
 Christe post obitum fac

Templum ascendere pulchrius.

PVELLÆ. Aurem da cupidam Virgo gementibus,
 Sexum fœmineum fœmina confoue,
 O dulcissima Virgo,

O spes certa labantium:

In SS. Vdalricum & Afram.

VRbes quæque suos indigetes habent,
 Hos illa, hos alia, quos magis amauerint.

At vos præcipuis auge honoribus

Hæc clarissima ciuitas.

Tormentis cruciata altera sanius

Vitam flammis homo costa rogo edidit,

Christi primitias, presidium suum

Vrbs quam nostra piè colit.

Amorum auxiliis nos quoque nitimur,

Quorum ad in media signa locauimus,

Excelsisq; locis, ingredientibus

Ut noscantur ab omnibus.

VDALRICE pater protege filios,

Custodiq; vigil pastor ouilia:

Nec non A-FRA tuis inclya martyrum

Sis patrona clientibus.

In quatuor Euangelistas.

Q*Vos Euangeliam scriptores ritè vocamus,*
Ne fugitor: meas

Quantumvis humili prolatas carmine voces,

Si pius est animus.

Qualem nimirum magno pro munere quærit

Christus homo atq; Deus.

Re: cuius gestas diuinaq; dicta libellis

Vos retulisse palam est.

Ille hominis gessit veram Matthæ figuram:

Symbolon idq; tuum est.

Ille idem potuit fortes equare leones,

Qua nota Marce tua est.

Sed taurum Luca cur præfers? victima taurus,

Victima Christus erat.

Ioannes Aquila tua sunt insignia: quorsum?

Verè aquila ille fuit.

In calum pullos agitat is tendere plumis

Nonne suos docuit?

Et solem æternum, qui solem condidit istum,

Perpetuo aspicere?

Romulidùm leges, & Gratum bella valete.

Hi meliora ferunt.

Haud dubiam nobis porrant hæc scripta salutem,

Vox quoniam ipsa Dei est.

M. An-

M. Antonij Mureti carmen votiuum ad
B. Virginem Lauretanam, ex heroicis in
iambos conuersum.

QUID istud est queso noui? & vnde hic mihi
Tam insolitus horror concutit prae cordia?

Quid ita metus animum pererrat anxium,

Proinde ut ictum numinis praesentia?

Fallor ne? an hoc in quo stamus locus facit,

Deusq; praesens addit in corda stimulos?

O vos beata limina, o ter & quater

Postes beati, o chara caliculis domus:

Quam mente tota iam diu desiderans,

Voti reus in hoc viso primum tempore.

Salue domus, sacra salue Regia:

Aspectus eueniat tuus feliciter.

Ten' huc Calastinis ab usque finibus

Per aëris tractus, per aetheris plagas,

Tussu Dei rerum parentis omnium

Vexere diuini alitum manipuli?

Hiccine puella nascitur mater Dei

E matris aluo? hic illa primum vagiit?

Et hic pudoris non cadente lilio,

Membrisq; puris corporis purissimi

Tumuerunt partu viscera sacratissimo?

Ergone cunctarum artifex rerum DEVS,

Aequa soboles patris optimi atque maximi,

Qui restituit orbi salutem perditam,

Ille ipse lufit hac in aula parvulus?
 Atq; hinc parentem efl: ofculatus virginem?
 Et colla vinxit brachiis tenellulis,
 Infansq; blandus blanda fuxit vbera?
 Qua nunc fuperba diuitum palatia
 Regumue turres, Principum conclauia,
 Qua templa demum, qua orbis aut miracula
 Huic limini fele audeant componere?
 Picena rura ter quater felicia,
 Beata fupra cuncta rura maxime,
 Quibus Dei benignitate contigit
 Domi tueri Solymam, & oculis cernere,
 Chriftiq; pedum preffiffe pede veftigia.
 Procumbo fupplex, crebra figens ofcula
 Sanctis parietibus, caputq; hoc puluere
 Spargo libentius atque mollibus rofis.
 At tu fupernis virgo clemens fedibus
 Affice mifellum me fecundo lumine.
 Me fic tibi ecto accidentem corpore
 Suffiriaq; trahentem ab imo peftore,
 Tu tu fupernis virgo clemens fedibus
 Affice mifellum me fecundo lumine.
 Genas rigantem lacrymis tepentibus,
 Manuq; crebra verberantem peftora.
 Ne quafo culpis fordidum me plurimis
 Abs te repellas, à tuis confpectibus:
 Si te colo totis meis precordis,
 Si rebus ambiguis tuum numen voco:

Si denique auxiliis tuis cuncta tribuo:
 Si spes locavi in te vnica semper meas.
 Me corde, Diua, me prioris pœnitet
 Vita, ipsa mens pœnas timefcit debitas.
 Quod nisi tuo gremio cubantem filium
 Mihi, meisq; sceleribus bonum facis,
 Heu, quod mihi cursum licebit tendere?
 Heu naufragas tandem rates quod dirigam?
 O magna mater, que soles, nunc face, rogo.
 O bibe piis nostras querelas auribus,
 Lapsisq; rebus opibus subueni tuis.
 Te posse nam malis mederi singulis,
 Te vota nullis supplicum aspernari,
 Tuis tabella multa pendens adibus,
 Sine dubitatione cunctos perdocet.
 Hic mente secum te volutans intima
 Graui est malarum aestu solutus febrium.
 Hyadas at ille infesta nautis sidera
 Spectauit intrepidus, & auspiciis tuis
 Campos reliquit sospes ille cerulos,
 Quamuis tonaret Iupiter, & Aquilo, & Notus,
 Eurusq;, Zephyrusq; impetu vastissimo
 Inter se atroci dimicantes pralio,
 Turbinibus & flabris pelagus euertent.
 Vincit catenis sub profundo carcere,
 Mortem tremiscens imminere barbaram,
 Munere tuo falso resccto crimine
 Senem parentem ac liberos dulcissimos,

Fratres, propinquos, coniugem charissimam,
 Piamq^{ue} latus est adeptus patriam.
 Ab agritudo me coquit grauissima,
 Tempestuosos turdines perhorreo.
 Arctaque sceleris sum ligatus compede.
 O si meis aurem precibus indulgeat,
 O si me ab istis eximat periculis,
 Genetrix salutis, & domina caelestium.
 Quas gratias toto rependam pectore?
 Quibus efferam praconiis, quo carmine?
 Artus meos donec fouebit spiritus,
 Et donec auris perfruar vitalibus,
 Non vlla me tui capiet obliuio,
 Genetrix salutis, & domina caelestium.
 Cum Cynthius se tollet alto gurgite,
 Hesternam vibrans tela rursus lucida:
 Cum nox opaca induxerit caliginem,
 Vagos & ignes per polum diffuderit,
 Te semper ore concinam gratissimo,
 Summusq^{ue} cultor ero tuorum numinum.

In Mostellariam Plauti, Prologus.

Primum quis auctor huius sit comediae,
 Inde argumentum paucis expediuero.
 Hanc pistor Plautus pinsuit comediam,
 Dum vapulat in pistrino liberaliter,
 (Nam vos illud iam scitis, ut equidem arbitror,

LIBER PRIMVS.

Quo pacto ad summam cum peruenisset inopiam

Tribanus vapularis aliquando fuerit)

Hilarula est, & multu pragnans facietis,

Vt ite in alia, quascunq, hic procedit faber,

Qui pater & architectus est omnis ioci,

Solus & omnes sales, & risu possidet.

Habetis auctorem: argumentum nunc dabo.

Ambas si vos aures prius mihi datis,

Theuropides mercator sua absuit domo

Triennium. Interea Philolaches filius

Absente patre fit deploratus nepos,

Rem perdit omnem in poculo atque patinis.

Ei seruus dat operam fidelem Tranio,

Senemq, redeuntem peregrè ludos facit,

Miseroq, homini suis artibus os sublinie.

Nescio qua monstra ait videri in adibus

(Vnde impositum est presenti nomen fabula)

Et hinc aliò pridem migrasse filium.

Que nunquam facta sunt, hic vi facta memorat,

Ego sycophantam non vidi magis caum.

Nec cui melius processerint astutia.

Dum sic confabulantur, & m'scent logos,

Interuenit Danista scenus postulans,

Pro quadraginta minis, quas locauerat

Philolachi: eas adolescens hic comederat.

Tum Tranio senem rursus ludis probè.

Ad vicinas ades coemundas mutuo

Sumptas mensitur: has vult conici. senex.

MISCELLAN.

Indem cognoscit imposturam seruuli,
 Ac se derisum miris cruciatur modis.
 Lorarios à vicino petit suo,
 Qui Tranioni dorsum conscribant flagris.
 Verùm ab sui sodale gnati flectitur,
 Sciretque, filioque ignoscit omnia.

GVLIELMO Principi, eiusque familiæ
 faustum precatur annum, simulque
 munus offert.

Nouam salutem dicimus ad annum nouum
 GVLIELME tibi ter Principum lectissimo,
 Castissimaq; coniugi, atque liberis
 Dulcissimis, & fratribus amantissimis,
 Pieque matri, ambabus & sororibus.
 Saluere familiam iubemus inclytam,
 Oras per omnes predicatam maximè.
 Annum beatum, faustum, & expertum malis,
 Annum quietum, & omnibus plenum bonis
 Vobis precamur Principes clarissimi.
 Dein hocce munus muneratori tibi
 Dicamus en GVLIELME, sit paruum licet,
 Tuoque amor in nos malè satis congruum.
 Veruntamen, si pendere ex animis voles
 Hac dona nostris, sic erunt haud vilia,
 Quando offeruntur à beneuolentissimis.

Ad templum nouum Augustanum
salutatio.

SI cuiquam ex penitis optatum forte medullis,
 Et votis nimium flammantibus expectatum
 Contigit eximio concessu ac munere Diuum,
 Hoc tribuere mihi tota cum mente cupitum,
 Ut te sancta domus superum penetralia Regis
 Constructam, & summis ferientem sidera tectis
 Aspiciens, tua me portarem ad limina viuis.
 Quis ego nunc viden' vt procumbens oscula figo?
 Nudo caput, iungoq; manus, & poplite curus
 Te admirans, sacram ingredior cupidissimus aulam.
 Salue augusta domus, salue o venerabile templum,
 Aspectum visumq; mihi feliciter esto.
 Namq; tui pridem magno percussus amore,
 Optabam te stellifero consurgere caelo,
 Splendidulum facis, doniq; ac numine diues.
 Lustratum properent alij spectacula mundi,
 Seu Mausolai stupeant celamina busti,
 Seu quibus ipsa sibi non displicet ora Canopi
 Pyramidas, murosq; petant Babylone superbos,
 Phidiacum tueantur ebur, Rhodiumue colossum,
 Aut Ephesus Latonigena quam condidit adem:
 Libertas modo sit te contemplarier vnam,
 Sedes intemerata, & forma insignis, & arte,
 Quam praesens habitet celsi fabricator olympi,
 Aligerum late medium stipante corona:

Quamq̄ obeundo terant pueri intactaq̄ puella;
 Atq̄ virum, atq̄ senum cunei, & longo ordine matres,
 Supplicibus votis operantes: vnde tuum se
 Spargat honos, nomenq̄ tuum, & bona fama perenner.

De diuinis actionibus in hac eadē susci-
 piendis, ac frequentandis.

DV M reputo, atq̄ mecum dum singula corde voluto,
 Quae sis conspectura, damus praecleara, quibusue
 Tam immodico sumptu rebus fundata gerendis,
 Gaudia me incessant imas intrantia venas,
 Et concussa noui inuadunt praecordia sensus.
 Nam neq̄ salorum hic ducentur tempora ludis,
 Nec quisquam adueniet siccatum praecula gurgis.
 Longè aberunt hinc dapilibus conuiuia mensis,
 Latificas alibi dabitur celebrare choreas,
 Colloquia exordiri, & res diuendere nummis.
 Festinate p̄, iam vos de turribus era,
 Era quaternae vocant, urbem exaudita per omnem.
 Subnixi genibus, duplicesq̄ ad sidera palmas
 Erecti, diuūmq̄ patrem, diuosq̄ precemur.
 Nonne vides denso vos compleverint agmine templum,
 Demissiq̄ oculos, sparsiq̄ piantibus vndis
 Insistant precibus tranquillum exposcere pacem?
 Hic Erebum, & stygias contra inuiolabile pestes
 Auxilium quarit, iudeiq̄, efflagitat enssem.
 Ille Deo fidens castum suspirat amorem,
 Ac peritura olim experiens fastidia vita,

Postulat ante diem moribundo corpore solui.
 Omnigenisq; bonis circumflua scanderet regna.
 Est etiam tales qui mittit ad aethera voces.
 Alme pater qui cuncta tuo moderamine versas,
 Mœnia nostra a quo precor, ab precor aspice vultu,
 Inter amicitiam patrios coniunge penates,
 Qui tumidas agitant animis discordibus iras.
 Otia fac redeant, & pax circumuolet urbem.
 Ferrea da remeent vt in aurum tempora prisceum,
 Tandemq; vnanimis sedem repetamus eandem,
 Clarifonos tibi fundentes concorditer hymnos.
 Præterea intueor seclis ignota vetustis,
 Nec lingua, aut calamo satis explanata deserto.
 Scilicet indutus aurumq; ostrumq; sacerdos
 Ara astat niuea, suspensus numine multo.
 Illic sacrosanctum effatus carmen, in ipsum
 Conuertit rerum cerealia liba parentem,
 Comprendens manibus cui angusta est machina mundi.
 O pietas. Ergone Deus delabitur astræ,
 Tractandum & digito, & loca per quæcunq; ferendum,
 Et sese spectandum oculis mortalibus offert?
 Ergone caelestis super aram imponitur agnus,
 Oblatusq; Deo Deus immensum expias orbem?
 In faciem ruitote, & plangite pectora pugnīs,
 Numen adest, verum crusti sub fragmine numen.
 Alari en iuuenes dominum vt reuerenter adorant,
 Hinc inde vt celeres volitant, sidibusq; laborant?
 Vos quoq; calicolas imitando expromite laudes,

Reddito propitium cali terraq; Monarcham.
 Quid quod praterita agnoscendo piacula vita,
 Peccatisq; suis percussi, acriq; dolore
 Incensi, plures veniam (miserabile) poscent,
 Mystrarum ante pedes scelerum commissa fatentes?
 Tunc gemitus mille, & suspiria mille trahentur,
 Tristia tunc falsis manabunt lumina riuis,
 Inq; sinus tepidos descendet plurimus imber.
 Nec pater æthereus miseris ignoscere spernet,
 Accipiens in eos animum per cuncta quietum,
 Qui clemens nimium, & princeps clementia origo est.
 Ne vos vestra tamen delicta antiqua fatigent,
 Nèue aded pudeat macularum & criminis atri,
 Discite quæ bonitas. Eterni aterna propago,
 Filius ille Dei vos ore accersit amico,
 Seq; ipsum vobis hilare proponit edendum.
 O quicumque, inquit, caditis sub pondere iniquo,
 Sarcina quos afflixit humo grauis, ocys omnes
 Ad me ferte aditum, oppressos releuare volentem.
 M indite quem gratis mandendum porrigo panem:
 I se ego sum, quem vos malis absumere oportet.
 Dulces epulas, ô dignam carmine mensam,
 Qua mihi qua nulla est, nec fiet opimior, escam.
 Regum, inquam, Regem, dominumq; Deumq; ministrat,
 Vnde meum cumulat caelestis gratia pectus,
 Perpetuaq; datur pignus non vile salutis.
 Quomodo qui cinis est, quiq; umbra somnium, ad
 hancce

Non formidabit tam augustam pergere mensam?
 Prò quam sublimes decet intermittere sensus,
 Ac se despiciere, & prorsus contemnere, qui se
 Ordinibus superis aequatum cernit honore?
 Quin etiam insolita vocum dulcedine captus,
 Demulsusq; magis, plectro dum ludit eburno
 Iesiades, celumq; praire insuetæ canendo
 Contendis, mentem attollo, terrasq; relinquo.
 Me quoq; dum attendo è suggestu verba sonantem
 Diuina, & rapida iaculantem fulmina lingua,
 Latitæ tentant, quales non repperit vllus,
 Panthoide monitus qui iterumq; iterumq; reuoluit,
 Aut decreta Sophi quisquis perlegerit, vnum
 Quem reliquis quondam doctæ antetulistis Athena.
 Mellea dictæ tua Christe, & plenissima vita.
 Deniq; ne multis. Quoties sub sidera ferri
 Incipient animi, & fluxarum obliuia rerum
 Indepti, astrigeras gaudebunt ire per oras?
 Visentes calo adscriptos puerosq; patresq;,
 Matres atq; nurus, & qui extrema omnia passi,
 Propter sacra pium fuderunt sponte cruorem.
 Nec non virgineas acies, que pectore puro
 Corporeq; intacto decus obtinuerunt pudoris.
 Quos circa immortalæ ægnum iam pone sequuntur,
 Cui solis indulta sibi modulamina miscent.

Ex precatione Salomonis, in dedicatione templi.

Reg. 3. cap. 8.

REX Abrahamigenum, cuius sapientia latas
 Didita per gentes mansurum accepit honorem,
 Calicolum atq; hominum genitori è marmore, & aure
 Delubrum instituit, centum sublime columnis.
 Amplum, operosum, immane, ingens, pranobile, nulla
 Quale prius visum, aut in secula longa videndum.
 Id quoq; tot pecudum casarum sanguine, & extis,
 Sollenniq; patrum priscorum more dicatum est.
 Tum coram astat sine nomine, & ordine vulgus,
 Belligeriq; duces stabant, procerumq; caterua:
 Quum Salomon forma longè pulcherrimus, adema
 Ad diuinam adiens, fuluo diademate crines
 Velatus, gemmisq; micans, & vestibis aureis,
 Per cætus graditur medius. Hinc proximus ara,
 Vitroque ad terram summisso poplite, & altum
 Expandens ad calum vlnas, sic voce precatur.
 Suspiciende opifex, atque augustissimus Rector,
 Nec polus, aut humus, aut imo plaga squalida mundo
 Inuenere tui similem. Qui commoda donas,
 Pollicitumq; semel seruas prolixius illis,
 Pectore sincero tua qui mandata capeffunt:
 Composui ecce tuo sacrum tibi munere templum,
 Visendum specie, artificumq; labore decorum,
 Que patri dudum nostro promissa dedisti.

*Ac me facturum dixti: que facta dies hac
 Testatur, summumq; meum in te prodit amorem.
 Ergone qui per cuncta meas, quiq; omnia complex
 Climata terrarum, calumq; & marmora ponti,
 Qui nullis spatius, nec limite clauderis vlla,
 Siccine posse reat paruos habitare penates?
 Sed potes. Eia meas igitur ne temne loquelas,
 Neu precibus castis tardas admoueris aures.
 Te quaso, vigili ad tua limina respice vultus
 Noctē: atque dies, & quod te cunque rogabis
 Hac in sede tua populus tuus, annue votis.
 Cum se criminibus scœdauerit, atque ita bella
 Perdomitus, tergo instantes vitauerit hostes,
 Matatusq; animum sese peccasse dolebit,
 Oranti veniam, & templum hoc clamore petenti.
 Tu misero ne cuncteris dimittere noxas,
 Exulibus patriamq;, & charos reddere natos.
 Quod si nulli etiam rotabunt nubibus imbres,
 Si vitium sitiens ager, & seges agrā negabit,
 Hic te implorantes audi, Zephyrumq;, Notumq;
 Precipitare iube nigrantes aethere nimbos,
 Quod grauidam irriguo tellus ferat vbera messē.
 Obscœnam prohibeto famem, ac si quando coorta
 Pestilentis leto exhaurire occœperit vrbes,
 Arboribusue aut seminibus si serpsērit vlla
 Forte lues, diu aut populent animantia morbi,
 Siue hostis stypeata admouerit agmina murus,
 Seu quodcunq; malum nobis quo tempore cunque*

Ingruerit, fer primus opem, & succurre periculis.
 Insuper externa quisquis regione profectus,
 Veposè spectandi studio, & te propter eundem,
 Quem per longinquas sermo vulgauerit oras,
 Intuleris gressum Solymais arcibus hospes,
 Inq̄ isthoc fano te quod volet ipse rogâre,
 Exaudi DEVS, & votis damnare memento.

EPITHALAMIVM,

In nuptias CHRISTI, & Ecclesiæ.

IAM nunc puniceos aurora induta colores
 Per supera inuebitur roseo pulcherrima curru.
 Quam Thetidæ vada falsa relinquens ore nisenti,
 Et vutilo sequitur radiorum fulgure Titan.
 Equora strata silent, abierunt nubila, venti
 Murmura compressere, & spirant leniter aura,
 Ac tota insolitum mundi natura renidet.
 Nos pariter quicumq̄ humana stirpe creati,
 Latitius incedamus simul omnibus omnes,
 Eunctiq̄ caput nitidum beneolentibus herbis
 Ad citharam in numerum quatiamus te pede terram.
 Aeternus pater atherci moderator olympi
 Equæque soboli thalamos concessit amatos.
 Filius ipse Dei, similis percuncta parenti,
 Omnipotens ex omnipotente, è fonte cadens fons,
 Immortali tuo summa cum pace beatus.

Fœdere

Fœdere perpetuo præstanti corpore sponsam
 Electam sibi deducet, propriamq; dicabit.
 Iam prodi noua nupta, sacer te cernere sponsus.
 Oscula libare, & dare collo brachia circum
 Immenso desiderio percussus anhelat.
 Surge, veni, dilecta, inquit, formosa, columba,
 Appropera, transiuit hyems; transiuit & imber.
 Iam septi apricis pinguntur floribus horti.
 Latæq; frondifera protrudunt germina sylua.
 Surge, veni, dilecta veni, formosa, columba,
 Nulla in te macula, aut ruga, pulcherrima tota es.
 Sponsa sororq; mea: cuius duo lumina stellis
 Emula, defixere meo sub pectore vultus.
 O faciem ostende, & tua vox mihi verberet aures:
 Nam facies tibi pulchra, tibi dulcissima vox est.
 Surge, veni, dilecta veni, formosa, columba.
 Contra autem sponsa hæc secum meditata reuoluit,
 Et teneros cantus diuino carmine fingit.
 Oscula dilectus mihi præbeat, oscula posco,
 Qualis nemo hominum dedit, aut dare quiueris un-
 quam,
 Iniiciatq; ambas nostris cervicibus vlnas.
 Namq; amo, nec flammæ poterit celare meum cor.
 Dilectio narrate meo, me quantus adurat
 Ex nimis ardenti procedens æstus amore.
 Quasiui quem charum habeo noctuq; diuque,
 Quærere nec cessabo, mihi dum vita manebit.
 Ecquid eum vidisti, cuius languet amore?

O amor, ipse precor demonstra vbi sis, vbi pascas,
 Atq; vbinam recubes. Tibi ego, mibi tute vicissim.
 Mi dilecte veni, ex te sola pendeo sota.
 Tu lux, tu vita es, tu spes fidissima solus.
 Progreditur noua nupta, it praesequiturq; manipula
 Aligerum puerorum: ex his vtrunque pudenter
 Sustentant gemini sacram comitanda puellam.
 Cetera turba comas lauro praeincta virenti
 Indulgent fidibus, violasq; & lilia spargunt.
 Quacunq; incedis virgo, diffundit odorem
 Ambrosium, suauiq; aspectu sauciat omnes.
 Quam circum saliant Veneres, blandiq; lepores:
 Auricomi volitant per colla nitentia crines,
 Conueteratq; caput gemmis variata corona:
 Candidulum exornant baccata monilia pectus:
 Annulus in digito, sponsalia munera, fulget:
 Symbate verrit humum rigidis palla aurea signis.
 Quid memorem vultum Regine? vti nam modo possim
 Aut Musis Andine tuis certare, tuiq;
 O generis nostri Princeps, dux inclyte vatam,
 Quo Smyrna, & Colophon tantum latatur alumna.
 Vt si purpureasq; rosas, & lilia cana
 Mistis quis inspiciat, talis color ora venustas,
 Tam speciosa, & suauae rubent mellita labella.
 Luciduli sub fronte micant ceu Phœbus, ocelli.
 O nupta eximia, ô sanctum ascensura cubile.
 Quò te connubio stabili sibi iungeret ipse
 Aequalis patri natus, de numine numen,

*Ad terras quondam excelsa delapsus olympo est.
 Inde tui causa perpeffus & vltima quaque,
 petiit tandem diram per vulnera mortem.
 Is nunc cerne, pius, & formosissimus vnus,
 Sentibus hirsutis compactum vertice sertum,
 Et Phrygiam gestat chlamydem. Tum vulnera quinque
 Ostentans inflicta locis, cerne vt tibi totus
 Immineat. Nunc amplexus, nunc oscula mille
 Exspecta, incensumq; nimis super omnia amorem.
 Gratantur cali, solio pater exilit alto
 Latitia, & fortunatum iubet esse Hymenaeum.
 Plumigeri fratres, pictisq; exercitus alis,
 Talia veridico depromunt carmine fata.
 Quam pridem antiqui vates cecinere futuram.
 Haec est illa dies, toti acceptissima mundo,
 Qua se terrenis nectunt caelestia, qua se
 Humanis sociant diuina, aeterna caducis.
 Plaudamus socij, festa sollennia lucis
 Aduenere, suo iam coniux ducitur Agno.
 Cui sese vt donanda viro bona sponsa parauit.
 O virgo generosa, & casto pectore, quis nunc
 Est sensus tibi, cum tanto dignatur honore
 Te Rex, quem penes est cunctorum immensa potestas?
 Te sibi delegit multis e millibus vnam,
 Immunem labis, florentem etate puellam.
 Quod reliquum, tanto sis obsequiosa marito,
 Neue thori violare fidem, pactumq; libido,
 Tamq; salutes te rumpere cogat amores.*

O quam te fecundam isthac connubia matrem
 Sunt factura olim? vastum cum læta per orbem
 Aspicias infinitas, tua gaudia, proles,
 Quas omnes niuæ tua pascent vbera lacte,
 Vbera mellifluis semper distenta liquore.
 Te populi venerabuntur, magniq; dynasta:
 Quin Reges tua sceptrigeri vestigia lambent.

In virginem matrem.

CVR laudes tibi Virgo pares non dicimus vnquam?
 Omnia cur meritis inferiora tuæ?
 Quæ lingua, & calamus poterunt expromere, si mens
 Nulla capit, quantum sit generare Deum?

In eandem.

Conceptam Virgo dum fere sine semine prolem,
 Natura hoc subito contuita obstupuit.
 Post vbi clauso utero caelestis prodiit infans,
 Hic iura, exclamat, nil mea iuris habent.

In eandem.

O Veneranda, ô sancta, ô augustissima Virgo,
 Qua paria vt mulier, nec tamen vt mulier.
 Verus homo est partu quem das, Deus est quoq; verus.
 Hunc sed enim intacto progeneras utero.
 O sacra virginitas, sic te peperisse decebat:
 Sic te non alium quàm peperisse Deum.

IN EANDEM.

De imagine eius, qua pingitur coronata
 stellis, amicta sole, habens lunam
 sub pedibus, & in dexte-
 ra liliū.

L Vna nitens cūm sis, illustrantem omnia solem:
 Luciferum, cūm sis lucida stella, parīs.
 Deniq; cūm flos sis incorruptissimus, alma
 Candidulum florem virginitate parīs.
 Hinc tibi circumdant stellarum insignia frontem,
 Et radij cingunt solis vtrunq; latus.
 Hinc pedibus subsunt aurata cornua luna,
 Et manibus puris lilia pura geris.

Genethliacum Francisco D. Octa-
 uiani Fuggeri filio.

Q VOS ego vagitus, quas hic exaudio voces?
 Quem puerum intueor? aut que cunabula cerno?
 Quis cubat hic infans? quem lactat sedula nutrix?
 An tuus, Octavi, generoso è sanguine sanguis,
 Quem sociata tibi felici sidere quondam
 Edidit optato coniux lectissima partu?
 Fortunari ambo, quibus hac indulta voluptas,
 Complecti teneros, dulcissima pignora, natos,
 Charaq; blandidulis interserere oscula dictis,
 Atq; olim seriem longam sperare nepotum,
 Tam claros qui se exultent habuisse parentes:

Te patrem, Octavi, cuius se plurima virtus
 Atcollens magis atque magis aquavit Olympo:
 Te matrem Mariam, multis præ millibus unam,
 Egregiam eximii à laudibus Heroinen.
 Nunc age purpureos circum cunabula flores,
 Mollia nunc calathis fundamus lilia plenis,
 Et puero, ut dignum est, faustumque bonumque pre-
 cemur.

Parue puer, superùm placeas ante omnia Regi.
 Ille tuus semper custos fidiſſimus esto.
 Ille tibi longum, si optabis, proget avum.
 Parue puer, pietas est præstantiſſima virtus,
 Illa suum semper se consecetur alumnum.
 Hanc pius ipse pater, pia mater & ipsa docebit.
 Parue puer quidquid ranges verſatur in aurum,
 Et supera Cræſos opibus, formæque nitenti
 Non sit qui tecum sese componere tenter.
 Parue puer, sapiens, & dignus honorilæ esto.
 In te oculos atque ora ferant quæ inceſſerit omnes.
 Tandem ubi feſſus eris, celo novus incola fias.

In imaginem D. MARCI
 Fuggeri.

PRINCEPS Fuggarica gentis caput hæccine
 MARCVM

Effigies, bona cui sunt numero innumera?
 Sacrorum nemo quisquam reuerentior illi
 Mens cava, quantum nec Latiada. Quid opes?

Non

Non inopes. Quod onus? curarum voluera moles,

Dulcibus & libris saepe capi, immo rapi.

Testis Callistus, tibi quem Germania ciuem

Extudit hic heros moribus eximius.

Intrepidus, facilis, iustus, moderatus, egentium

Anchora, slos patriae, Musicolsumq; pater.

Aliud.

Artifices digiti potuerunt reddere Marcum,

Reddere quantumuis lingua diserta nequit.

Possene plus digitos, cuita quam flumina lingua?

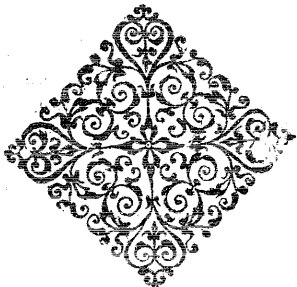
Certe equidem manibus dedimus hisce manus.

Sed modicum atq; vnum est Marci depingere vultus,

Plurima & ampla nimis commemorasse virum.

Nam cuius faciem captura est pagina quaeuis,

Ornamenta huius pagina quae capiat?

MISCELLANEORVM
POEMATVM

LIBER SECVNDVS.

Ad perquam Reuerendum & Illustrem
D. Iacobum Fuggerum Ioannis filium,
sacerdotium ineuntem, de lau-
dibus sacerdotij.

Celestes anima, patris omnipotentis alumna,
Tuq; adeo diuūm decus Optima Maxima Virgo,
Qua vultu nimbosq; fugas, calumq; serenas:
Vos quoq; prapetibus qui carpitis aethera pennis,
Sapius humanos dignantes visere cœtus,
Aspicite vt inuenis, quo non prestantior alter,
Vestibus effulgens auro, argentoq; superbis,
Iamq; animum penitus curis mortalibus exerts,
Supplicis in morem sacratam aduoluitur aram,
Atq; salutiferum pro nobis immolat agnum.
Heroes gentilicij, atq; heroides vnâ,
Tum lecti proceres, condensoq; agmine matres,
Innupta, pueri, ac reliquum sine nomine vulgus,
Conuentu templum celebrant, & gaudia lati
Declarant, votuq; tibi vota decenter
Coniungunt, summumq; tibi gratantur honorem.
Felix ô nimium felix IACOBE, tuorum

Gloria.

Gloria, præcipuum genitoris & ornamentum.
 Afforet atq; vtinam, quæ te cum sidere fausto
 Has intra quondam produxit luminis oras,
 Fœmina virtutis custos, & prima satelles.
 Quas ea quas voces exultabunda referret?
 Quàm cupidè sacris affigeres oscula palmis?
 Maternumq; caput tibi magna, & sancta precenti
 Subiiceret, natum totis venerata medullis.
 Ast nunc stellifera quoniam regione moratur,
 Circumfusa bonis, quæ non mihi dicere promptum,
 Inde tui memor illa tamen te blanda tuetur,
 Téque patremq; tuum, & concordia pectora fratres
 Rectori superùm non parcat tradere votis,
 Quemq; olim seruabat, adhuc pia seruat amorem.
 Unde sed in venas hæc est illapsa cupido?
 Vnde tua menti tantus se miscuit ardor,
 Temnere vt imbiberes quidquid virtutibus obstat,
 Ac periturarum haurires fastidia rerum?
 Nunc erat vt posses tædis genialibus auctus
 Dulcia per teneros dispensare oscula natos,
 Innumerosq; olim non desperare nepotes,
 Qui patrium fulcire genus, qui nomina quirent
 Inclyta Fuggaridum sacris æquare trecentis.
 Siccine præ nihilo est quamuis concessa voluptas?
 Non hæc humanis opibus, studioq; geruntur.
 Ille Deus, Deus ille tuis sese ostibus ipse
 Insertans, aliam succendit pectore flammam,
 Optauitq; sibi charum ad sua sacra ministrum.
 Macte nouo splendore, potestatemq; supremam,

Cui nempe in terris non equiparabilis vlla est,
 Applausu populi, & diuis sortite secundis.
 Salue hominum interpres, legate, patrone, sequester.
 Salue etiam atq; etiam astricolis dilecte sacerdos.
 Ergo age diuinis propera te accingere iussis,
 Spiritu & ingenti mandatas confice partes.
 Postce reis veniam, scelerumq; auerte luelas,
 Quodq; licet, miseris cali magna ostia pande.
 Suspiciendus honos, multum prestabile munus,
 Vitale verrigenis, nec inutile lumine cassis:
 Quod stupet, & secum celsus reueretur olympus.
 Exiite arma duces, diademata ponite reges,
 Et qui iura datis, iura ad capienda venite:
 Discite quia ladat terraq; poli q; potentem,
 Neue sacerdoti pudeat commissa fateri.
 Qui verò enumerem, aut quo cantu deniq; promam
 Delicias, & mellifluos per viscera motus,
 Quos impertiris Regum ter maximo cunctis,
 Qui tua sacra ferunt atatem castè agitantés?
 An quidquam sit fas equè reputare beatum?
 Anne perinde queat iucundum effariet vllus,
 Ut vitæ integram, vt lethali labe carentem
 Sacrificio ornatu festam consistere ad aram,
 Et DOMINATOREM populo in medio appellare,
 Orantem causas mundi, & miranda perentem?
 Præterea verbo cerealia vertere dona
 In sacrum, atq; almo sociatum numine corpus,
 Et rorem in roseum vitis mutare cruorem,
 Qui de vulneribus manauit flumine largo,

Cum trabe sublimi pendens mitissime IESV,
 In fontem fudisti animam, fatumq; tulisti.
 Prò, simul vt carmen mortali ex ore profusum est,
 Continuo amittunt sese frugesq; merumq;
 Illico adest Deus, immensusq; aperitur olympus,
 Vnde repente librat se plurimus ales,
 Auctoriq; suo contendit pangere laudes.
 Quis tibi tum astanti, & voluenti talia sensus?
 Aut que mens Iacobe? tibi qua gaudia fibras,
 Quam liquida, o pietas, dicam exoritura per imas?
 Pennigerum quando iuenum cingente corona,
 Sese asternentum, fidibusq; alterna sonantum,
 Ipse manu tractans capies potumq;, cibumq;
 Quem non vllius concludit terminus aui,
 Vnde hominum, volucrumq; genus, mutaq; natantes
 Squamigerum pecudes, nec non & sacra ferarum,
 Cui freta, cui tellus, cui supplicat arduus ether,
 Quem tremefacta pauent Cocyti immania monstra.
 Quod superest, qua fida soles succurrere nostris
 Quantumcumq; etiam certo in discrimine rebus,
 Alma parens, dignare nubium tutamine mystant,
 Neve ab eo placidos aliquando detice ocellos.
 Effice apud genitum suauos ex ore loquelas
 Effundens, quem nunc peregrino schemate opertum
 Versat, & aeterno patri libamina ponit,
 Nunc vbi postremam viuendo peregerit horam,
 Conspectas, qualis nimirum, & quantus ab ipsis
 Caliculis suetus manifesta in luce videri.

 IN NATALEM DOMINI BV-
COLICON POEMATIVM.
Argumentum.

TRES pastores de visis, auditisq; ab se angelis, & de Salvatoris ortu sibi nuntiato mutuùm gratulâtes, ad præsepe adeunt, vbi puerum infantem precibus, & quibusdam rusticis muneribus venerati, beneficium Dei, & mox futuram sæculi felicitatem, honorem præterea matris digredientes lætabundi canunt, omnesq; ad exultandum inuitant.

 ALCIMEDON, BATTVS,
LOLLVS.

- A. Nunc demum pecoris me non piget esse magistrum,
Barbigerasq; sequi per devia rura capellas,
Quando ista calicola pastorum visere cœtus
Occipiunt, ortumq; Dei monstrare recentem.
- B. Mira oculis, & mira animo, mira auribus hausi,
Angustum vt iam sit capienda ad gaudia pectus.
- L. Lolle quid hoc magni, vigiles impendere noctes,
Gratia si modicum comitatur tanta laborem?
- A. Vt rutilum sese lumen spargebat olympo?
- B. Prô dulcem affatum, lepiaosq; per æthera cantus.
- L. Vt nubes ventosq; cohors pennata secabant?
- A. Sed nunc, ô pueri, quoniam nos magis piget agamus.

Aligeri

- Aligeri iuuenis Bethlemica mœnia iussu,
Infantemq; nouam, & præsèpia sancta petamus.*
- L. *Gratius hoc nihil est, iuuat ire & ponere gressus,
Et Saluatoris prognati cernere vultus.*
- A. *Pasce greges Lycida, dum nos via ducit ad urbem.*
- B. *Hem, nos custodes pecudum, sine nomine, nullis
Insignes ornamentis accedere tantum
Ad Regem, cuius dominatur in omnia nutus?*
- A. *Sic placitum celo, frustra hac te cura fatigat:
Pastores charum superis genus, ipse vocauit
Qui genitus: nec marmorea querendus in aula,
Verùm humili in stabulo, per diuersoria nobis
Nota satis: pergamus iter, mi Batte, quod instat.*
- L. *Qua me cunq; manet fortuna, hanc pectore noctens
Deletura dies mihi nulla est: hanc ego noctem
Annua sacra ferens celebrabo dum fruor auris.*
- A. *Falices quibus hac licitum portenta tueri,
Præsentes spectare, atq; auscultare beatos.*
- B. *Quid si isthac Solyma necdum sunt cognita? quid sit
Et regem, & proceres, & cunctos deniq; ciues
Cum lateant, exponuntur tantummodo nobis?*
- A. *Id potius reor. En quis nam locus iste sodales?*
- L. *Antrum immane, ingens, nisi quid me lumine
fallunt.*
- B. *Fortè istud stabulum, quò dudum pergere iussi.*
- A. *Fortè est: non est: immò est: hac vestigia ferte:*
- L. *Hoc ipsum est. An non infantem conspicias? obe
Alcimedon: teneram non illic, Batte, puellam?*

- Ut radius fulget puer aureus? ut pia virgo est
Poplitibus flexis oculos delecta nitentes?*
- B.** *Hac pueri mater, credo: seniorne maritus,
An custos? quid vos facis hic, quid tardus asellus?*
- A.** *Audite audite. o dulci modulamina cantu,
Qualia plumigeri dum tranant athera fratres.*
- D.** *Dispeream si quid mea fistula dulcius unquam.*
- L.** *Ocyus intremus: quonam libet usque morari?*
- A.** *O foetus sacer, o DEYS optime maxime salve.*
- B.** *Et tu sancte senex, & vos animantia partus
Conscia diuini, nimis o felicia aucte.*
- A.** *Ergone sic positum cali decet esse potentem?
In calamo, & feno auctorem requiescere mundi?
Paupertate premi, quo non opulentior alter?
Ac dominum fieri seruatorum denique seruum?*
- L.** *Rursus ut aligeri suaues dant gutture voces?
O pietas rara, o priscis incognita sacris,
Qua promptum ac facilem stellanti a culmine cali
In paruum hospitium, stabuli in penetralia duxit.*
- B.** *Me stupor altus habet, mea mens se non capit ipsam.
Ista specus quam sublimes inuenit honores?
Ipsa dedit cunas, ipsa est domus inclyta regie
Aethere longe depicta palatia linquit.*
- A.** *Tot populi quondam accensi pietatis amore,
Visuri tua tecta, tuos Bethlemia fines
Accurrent, auidique oculis hac antra requirent.
Et capita illorum venerando puluere spargent.
Tollere carminibus Rectorem insistite Diui,*

- Qui nobis summi deuinctus vulnere amoris,
 Atq; adeo nostra miserando incommoda gentis
 Libertatem affert, bona cuncta, ipsamq; salutem.
- B. Sancte puer, patris aeterni nate vnice, diuini
 Delicia, humani generis iucunda voluptas,
 Rerum magne opifex, cunctorum vita animarum.
 Sis felix, neue admisissis offendere nostris.
- A. Sancte puer virtus patris, & sapientia summi,
 Ante eum genite, aeternum, immemorabile verbum,
 Fons lucis, candor, patrie bonitatis imago,
 Dexter ades, populum prohibens belloq; fameque.
- L. Sancte puer multis expectatissime factis,
 Mundi sola salus, vita, & fiducia certa.
 Gloria iustorum, tristatorumq; leuamen.
 Da bona quaeq; polum resera, impia tartara clauda.
- A. Quae tibi pro tanto referemus munere grates,
 Cum nos terricolam multis à millibus vnas
 Ad praesepe tuum, & cunabula sancta vocasti?
 Accipite hac pueri syluestria dona parantes,
 Arboreos fetus noster quos hortus alebat.
 Vilia sunt fateor, nulloq; insignia cultu.
 Quod possum id tribuo, paruam ne tenuite munus.
- B. Hos ego caseolos pro tempore largior: at si
 Lanigerae matres effundent partibus agnos,
 Polliceor ternos ipsis cum matribus agnos.
- L. Sinum lactis ego puero, atq; bac liba. Vtinam mihi
 Copia mior opum, largiver multa talenta.
- A. Nunc o magne puer cresce, aetatemq; propaga,

Et nostri memor usq; in sacula quesumus esto.

- L. *Virge vale, tecumq; senex, o pusio dulcis*
Eia vale, atq; ouium custodibus annus semper
- B. *O utinam hic fas sit spacium decurrere vite.*
Sed nos hinc aliò retrahunt cura, eia valere.
- A. *Ergo est inuentus, quem dixerat angelus ille,*
Saluator cunctorum hominum, Deus ipse, Deum
Rex,
Scilicet indutus moribundi corporis artus.
- B. *Cantantes redeamus, & hæc mysteria lati*
Non animis tantum, sed clavis vocibus vnâ
Dicamus, prolemq; & matrem condecoremus.

Omnes simul canentes.

T *Hura cremate focis, peregrini vrantur odores,*
Ante aram strictos simul imbuat hostia cultros.
Tempora pacificis niteant euincta coronis,
Alti sono plausu sylua, collesq; resulent.

Lata dies agitur, carpamus gaudia lati.
Defixit tandem mitissima lumina terris
Ille Deus, Deus ille hominum superumq; creator.
Iam noua præteritos mutabunt sacula mores,
Per totumq; renascetur gens aurea mundum.

Lata dies agitur, carpamus gaudia lati.
Nunc lupus insidias meditari desinet agnis,
Perceat & armento vis iracunda leonum.
Vomeris in faciem conflabitur improbus ensis,
Nec tuba rauca dabit miscenda ad prælia signum.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Iam noua progenies supera delabitur arce,

Quæ pridem miser, obstructum pandat olympum.

Incipe parue puer, intractam amplectere matrem:

Basia mille dabit, tu reddas altera mille.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

At tu calicolûm regi dilecta puella,

Quo poteris studio tracta venerabile pignus.

Siccandas puero da non inuita papillas,

Siue voles dextram, siue appetet ille finistram.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Labra pudica tua paruis compone labelis,

Eia oculos oculis gemmas imitantibus adde.

Ille tuum corpus, tuus ille est deniq; sanguis.

Cedite vos regum tumidorum, cedite matres.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Lucida quæ sese diffundunt tela dici,

Postcritas omnis tales mirabitur ortus.

Et quæ se in latus omne exporrigit vltima tellus,

Hancce colet matrem series numerosa nepotum.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

LABOR DONATVRVS PRÆMIA

Rem iustam à vobis oratam prius volo,

Quam occipio, quæ mihi sunt in mentem, proloqui.

Date vacuas aures, facite silentium:

Tacete sultis, atque animum aduertite.

Nunc ne quis erret vestrum, quæ pobrem venerim.

Et cuius irperio in medium processerim,
 Quis dicar, paucis in viam deduxero.
 Nomen Laboris est mihi, vocor LABOS.
 Hoc iam tenetis: optimum est: ferte reliquum.
 Huc me Iustitia dirigere iussit gradum,
 Malis v. verbis multum obiurgitem malos.
 Pigros, ignavos, oscitantes, desidas,
 Qui semper discendo, semper discunt nihil,
 Bonos vt contra, diligentes, sedulos
 Remuneratos mactem summis laudibus.
 Istis comœdiam, est illis tragœdiam
 Eadem opera recitabo, solus bistrii.
 Non opus est pluribus, ad dandas plagas nisi,
 Ad pugnas, fustes, colaphos, flagra, denique
 Ad istiusmodi contribuendas opes
 Quibus discere cupiunt paucissimi.
 Hic verò vel sexcenti non erunt sa^{pi}es:
 Socordium hodie tantus est exercitus,
 Qui de compacto contra me bellum gerunt,
 Duellatores armium nequissimi,
 Quot sunt, fuerunt, & erunt in posterum.
 Qui me prohibere vitâ, & victu volunt.
 Sic est vt dico: mentiri non est meum.
 Operæ pretium est audire quomodo me habeant
 Isti studiose, quorum hic cerno plurimos.
 Apage, inquam, senex: nimis importunus es.
 Ab quam molestus, asper, toruus, terricus,
 A tergo semper instas, & semper iubes.

Impellis, vrges, incitas vsque ad necem.
 Labor tibi, non places, mihi ne amicus fuas.
 Tuas tibi res habe. Ecce iam dolco caput,
 Pectusq; anhelat, hauriuntur spiritus.
 Macesco, consenesco, tabesco miser,
 Viuus vidensq; pereo. Non places Labor,
 Discede Labor in maximam malam, crucem.
 Ut te Diuq;, Deaq; omnes perdant carnis ex.
 Talem mihi Paana saepe concinunt.
 Papa quis hoc ferre, & quis hoc possit pati?
 Ne vos eatis perditum pulli mei,
 Mei columbuli, mei passercoli.
 Si diues arca est, quid vobis cum literis?
 Studete, sed quantum animis vestris libuerit.
 Si doctiores non redibitis domum,
 At certe saltem seniores redibitis.
 Hoc certo nil potest magis esse certius.
 Et interim mors sua patrem apprehenderit.
 Pro Iuppiter, hic vobis quantum eueniet boni?
 Domus, familia, vinea, pecunia,
 Agri, villa, horti, sylua, prata, boues, oves,
 Plena cella, pleni sacci, plena omnia.
 Discere duas horas sat est: ne quid nimis.
 Dormire quindecim, parum est: ne quid minus.
 In ludo se sitare, & nunquam ludere,
 An non longè videtur absurdissimum?
 Ad aliud studium postquam aggressi fueritis,
 Quam citò potest, libros priores vendite:

Deesse vobis sumptum in pocula non decet.
 Iuuentus, quia semper calet, semper sitit.
 Paucos habetote libros: qui multos habens,
 Praepigritia non possunt omnes voluere.
 Sed isthaec missa facio scholarum opprobria,
 Quisquiliis, homines natos tantum pabulo,
 Qui nil equè norunt, ut sua praesepia.
 Venio ad alios, qui me velut patrem colunt,
 Quibus me scio esse quam charissimum.
 Apud quos mea multum potest auctoritas,
 Auidos, solertes, nauos atque industrios.
 Horum est profectò raritas rarissima.
 Sed hac boni natura est, ut rarum fiet.
 Hi strato exilientes priusquam luxerit,
 Inherent chartis, scribunt, ediscunt, legunt,
 Citiusq; vadimonia quam ludum deserant.
 Amant docentes, audiunt cupidissimè,
 Iterant audita secum quam creberrimè.
 Quies, voluptas, otium, spectacula
 Amica diligentibus esse non solent.
 Quid ergo tandem? an gaudium prorsus vacant?
 Pol neuiquam: immo quis hominum gaudet magis?
 Musae delectant, reficiunt, pascunt, fouent,
 Erudiant, & implent animos sapientia.
 Musas quae icunq; non amat, non est homo.
 Qui cum Musis rationem habet, beatus est:
 Qui non habet, is est miserorum miserrimus.
 Verum illud animo maxime placet meo,

Quod nisi me interprete nullum Musa diligunt:
 Quod ubi ego non sum, non veniat sapientia.
 Ego dicor scientiarum prodromus,
 Illisq; dulce praepero diuersorium:
 Illa sequuntur me, nunquam mihi praecunt.
 Vetus est verbum, sed oppidè est verissimum:
 Sumptum faciat oportet, qui quarit lucrum.
 Labor colendus est vobis: Labor improbus
 Omnia vincit: Labori nil imperium.
 Me comitantur laudes, honores, gloria,
 Diuitia, splendor, nominis aeternum decus.
 Meum numen magnum est in rebus omnibus.
 Iam verò tempus n. e. sessum recipere,
 Vt quae quibus decreui reddam praemia,
 Meis alumnis, meis, inquam, fauitoribus
 Nunc iam arrigite aures, cum legentur nomina
 Meorum alumnorum, qui partim Rhetores,
 Partim Poëtae sunt, partim literas sciunt,
 Hi graecas, hi latinas: cedunt nemini.
 Pugnarunt hercle pugnam nobilissimam,
 Strauere hostes, potiti sunt victoria,
 Victisq; perduellibus palmam tenent,
 Si quis screeare vult, aut nasum emungere,
 Aut cum aliquo fabulari, faciat hoc statim:
 Nam postea haud licebit: nisi quis volet
 Ad saturitatem fustibus mulcerier.
 Tu, Nomenclator, age, victores aduoca:
 Pronuntiat an clare, vt omnes audiant.

*Etiā illi, qui nec vnum floccum hinc auferent,
Quibus iam miserum cor subsultat pra metu.*

HONOR DATVRVS
PRÆMIA.

DVO sunt, spectatores, quæ vos scire cupitis,
Qui sum, quapropter me egerim in proscenium,
Et hoc, & illud vobis demensum dabo.

Tenete, ego sum HONOS: iteratò dicam, ego sum
HONOS.

*Mæus pater est LABOS, ille molestus senex
Qui hic fecit anno proximo histrioniam.*

Mater, si queritis, mihi est SOLERTIA.

His vnicus prognatus sum parentibus,

Mihi sed vna domi lusitat sororcula,

Quam diligo nil secius atque cor meum.

Hæc forma Veneres supra cunctas eminet:

Parentes ei nomen dixerunt GLORIA,

Habensq; charam eximie, quasi oculos suos.

Audisti modò genus meum, & vocabulum:

Audite porrò quod petistis alterum.

Aduentus meus est semper felicissimus,

Latissimus, gratissimus, amantissimus:

Blandus quippe venio, & expectatus plurimum,

Geminas bonorum repletas gerens manus.

Afferro laudes, celebritatem, famam, decus,

Et quorum nomina volo, stellas infero:

Ex hominibus magnos ego decerno Deos.

Nunc ergo vt vos donis honestem amplissimis,
 Idcirco in cæcus hosce medium me intuli.
 Atqui hoc primum non ignorare conuenit,
 Sunt quibus haud sum vilia daturus premia:
 Sunt rursus quibus haud vitiosam dabo nucem,
 Hoc à me vtrorumq; meritis poscentibus.
 Qui diligenter se inuoluerunt literis,
 Quibusq; meus pater LABOR charus fuit,
 Chæra pietas omnis, chæra salus patria,
 Hos, prout iustum est, donis donabo plurimis,
 Efficiamq; vt digitis commonstrentur palam,
 Vt ob ipsorum os omnes ora obuertant sua.
 Verùm qui tempus contriuerunt otio,
 Amantes ventrem, somnos atque somnia,
 Nil pensi habentes, quid, quantumq; discerent,
 Meum ab se stulti procul ablegantes patrem,
 Nullum hospitium præbentes diligentia,
 Istos (sabor enim quod res est) amo vt canes.
 Nil est hoc genere scelestum, aut inuisum magis:
 Nunquam hercle faxo istud pecus me inuenerit.
 Illorum premia paucis nunc edisseram.
 Si pueri sunt, virgis conscribantur probè:
 Alij nodosis perfricentur fastibus,
 Atque hoc in singulos dies, bis, ter, quater,
 Tergora donec mollia plagis erubuerint.
 Honos ingenuas quotquot sunt artes alit:
 Ita salus mecum sit, vt hoc est certissimum:
 Quicumque dixit, dignum est ipso Apolline.

Quin rerum virtus omnium pulcherrima
 Aliam nisi me, nullam mercedem flagitat.
 Quocirca ut artes, sic virtutes alit Honos:
 Hoc absente quotusquisq; virtutem colat?
 Etiam si nolis, virtutem sequitur Honos,
 Ut umbra corpus, separari non potest.
 Præmia sine me non sunt vocanda præmia.
 Nam si quisquam me non dedit, nugas dedit.
 Me ut adipiscantur, quid homines non perferunt?
 Quas non erumnas perpetiundo exhauriunt?
 Laborant, vigilant, sudant, frigent, æstuant,
 Tolerant inedia, se macerans siti,
 Rogant, prehensant, obtestantur, supplicant,
 Despoliari sese bonis facile sinunt,
 Honore violato plorant miserrimè,
 Ut si unicum ad bustum orba mater efferat.
 Haud illos capere potis est obliuio mei.
 Animam libentes propter hunc abiecerint,
 Immo herclè verè (sed rem tegite silentio,
 Ne cui feceritis hoc palam mysterium)
 Quidam me tanquam numen supremum colunt,
 Mihi sacrificant, DEVM fugientes pristinum.
 Cur me non dicam ergo regem, qui sum DEVS?
 Omnes mortales me certatim diligunt:
 Doctus ut indoctus, nobilis ut ignobilis,
 Diues ut inops, probus ut improbus: omnes me amant.
 Orbis terrarum totus Honorem suspicit.
 In hac corona est vnus cubiti puer.

Is in amore mei vestrum cedit nemini:

Eum mater videre victorem cupit

Domum redeuntem cum exquisito munere.

Et faciam, semper ego amaui pueros bonos,

Sacris Musarum deditos à paruulis.

Qui disputando voces dant altissimas.

Meus tunc animus exilit præ gaudio,

Quando feruentes sic lacessunt prælia,

Et Martem vtring, inuadunt totis viribus.

Ibi tum aliquandiu anceps est victoria,

Exinde multus fit sanguis sine vulnere.

Quia strictis linguis res geritur non ensibus.

Tandem altera pars superba victrix emicat,

Canit triumphum, victi se mandant fuga.

Opprobriorum saturi, atq; ignominia.

Multum præterea oblector grandiusculis,

Cum multa ediscunt, scriptitant quamplurima,

Libros legentes doctos ardentissimè,

Plenos nitore plenos & facundia,

Verbis politis erudite garrulos.

Hi sunt honoribus omnium dignissimi,

Hos hos Marones reddam, reddam Tullios,

Cælo attollam, noua insignitos gloria.

Impertior me equidem beatis regibus,

Illustro milites, & militia duces.

Si mihi lubet, ex medicis facio Machaonas,

Fictor Polycletus, pictor fit Parrhasius.

Verum enimuero, sapientes ardeo magis,

In hos omnes meas transfundo copias,
 Sum liberatis, nullis parco sumptibus,
 Illos ut equem propemodum immortalibus.
 Mihi cordi sunt Latine qui norunt loqui,
 Item qui norunt Atticas dulcedines,
 Geometra, & qui contemplantur sidera,
 Vatum piorum genus, atherio qui canunt,
 In flatu agitati versus diuinissimos,
 Et oratores nobiles, & Philosophi,
 Hos in oculis, & velut in complexu fero.
 Ea gratia istud Gymnasium ingredior libens,
 Vbi sapientia fixit sibi domicilium,
 Vbi habitant adolescentes quam doctissimi.
 Ex his arcessam per praconem bis nouem,
 Aurea ut illis dispartiam munuscula:
 Reliquos à me laudatos sufficit
 In praesens. Mea laus sanè pulchrum est premium.
 Age precor, meos alumnos deinceps aduoca:
 Caue sis, ne quemquam omittas per imprudentiam.

Datis praemiis.

Iucundum hoc vobis accidit spectaculum?
 Ita, inquit, bene est: operam posthac dates
 Vos ut maiori praemio dignemini,
 Ac me vobis propitium habeatis amplius:
 Vos ut possitis hos praecuntes assequi.
 Valete, & si discendo vultis progredi,
 Curate ex animis ut ne vobis effluam.

Stimulus hic est acerrimus, credatis velim.
 Anno insequente mea si huc adierit soror,
 Quam dixi à principio vocari GLORIAM,
 Tum faciem vos cernetis admirabilem,
 Nec vnquam visam in terris pulchritudinem.
 Eam sat scio quisque vxorem optabit sibi.
 Ast illa exosa thalamos nubit nemini.
 Quid ergo faciet? quod nos fecimus hodie.
 Valet, & viuite hinc in annum proximum.

EPIGRAMMATA CONVERSA
 DE GRAECIS.

In inuidiam, & sollicitudinem.

INCERTI.

Inuidia est melior quam sit miseratio, dixit
 Pindarus, inuisis affluit omne bonum.
 Est miser is cuius miseret: quid tutius optem?
 Ne sit vel proffer, vel miser immodicè.
 Optima res medium est: summis coniuncta pericla:
 Vltima perpetuum de decus insequitur.

INCERTI.

Grande malum liuor, comedit liuentibus idem
 Atque cor atque oculos: hoc habet ergo boni.

Aliter.

Inuidia peius nihil est: vater hoc tamen vno,
 Inuidi enim pectus macerat, atque oculos.

MISCELLAN.
In dolosos, & adultores.

LVCILLII.

Dilige me factò, si dilige, & fuge obesse,
Principium damni ne fac amicitiam.
Plus hostes homini statuo conducere apertos,
Quam plenam occulta fraudis amicitiam.
Sic ratibus peior, Nerèi dum fluctibus errant,
Quæ sepelitur aquis, quam petra quæ extat aquis.

PALLADÆ.

Pō tantum, & λάμδα coraces, colacesq̄, diremit.
Res ergo vna corax, improbus atque colax.
Quocirca hoc animal vita sollerter amice:
Viuorum quoq̄, sunt οὐ κόλακας κέρειας.

Eiusdem.

Non adeo fraudi est odium qui effundis aperte,
Ut qui germanam fingit amicitiam.
Deuitatur enim qui nos odisse fatetur:
Suspicione vacat, qui mihi dicit, amo.
Trux inimicus erit, me iudice, quisquis amicus
Creditus, occulta sub ratione nocet.

LVCIANI.

Nil homini natura dedit crudelius illo,
Candidam amicitiam qui simulare potest.

*Nemo hostem reputat, fidum mage censer amicum.
Sapius, heu, miseria obfuit illa fides.*

In vinum, & Venerem.

INCERTI.

*Soluit membra Venus, soluit quoq; membra Lyaus,
Amborum soboles praestat idem podagra.*

In deformes, pigros, ebriosos.

THEODORI.

*Hermocrates nasi: quoniam si dixero nasus
Hermocratis, parvus magna nimis tribuo.*

TRAIANI CÆSARIS.

*Si soli obiicias nasum, siq; ore debiscas,
Ostendas horas non malè preteritas.*

AMMIANI.

HAVD Proclus manibus potis est emungere nasum,

Nam Proclo nasus maior inest manibus.

*Sternutando Iouem nūquam vocat, haud etenim audit:
Tam longè distat nasus ab auriculis.*

NICARCHI.

*Diligis? odisti, aut odio me diligis ipse.
Ergo nisi edisti, desine diligere.*

ERATOSTHENIS.

Vas Xenophon poter Baccho suspendit inane.

Accipe Bacche pater, nil habet hic aliud.

INCERTI.

C*astoris est nasus fodienda commodus aruis,*
Ad messem falx est, inq, sopore tuba est.

Anchora nauigiis, spargenti semen aratrum,
Piscatori hamus, fuscina multiuoris.

Lintribus est scalprum, viti nec inuile ferrum.

Ascia dehinc sabris, cardo dehinc soribus.

Vsque adeo Castor sibi vas est vtile adeptus,

Nasus ei ad quoduis nam bene seruit opus.

In Diogenem.

ANTIPATRI.

Æ*ternum Charon qui agis illacrymabilis umbras,*
Traicis has alti quinq, Acherontis aquas,

Quantumuis nutei vectorum pondere cymba,
Diogenem noli destituisse canem.

Ampullam, & baculum gesto cum duplici amictu,
Peram, & vectura premia porto obulum.

Que sero defunctus, non plura his viuis habebam,
Res est sub Phæbo nulla relicta mihi.

In eundem.

ANTIPHILI BIZANTINI.

P*enula cum pera, lactis quoque massa coacti,*
Qui gressum regeret scipio & ante pedes,

Fictilis

Fidilil & cyathus cani erant satis hæc sapienti,
 Ast erat his ipsis ecce superuacuum.
 Namq; canis cernens manibus potare bubulcum,
 Quid me, inquit, frustra fidilil urna grauat?

De Croëso, & Diogene.

INCERTI.

Diogenes Cynicus sapienti atate peracta,
 Croëson apud Ditem riserat intuitus.
 Palliâque extendens, recubans vicinus & illi,
 Lydia cui auratas suppeditauit aquas,
 Sic ait: & locus hic maior mihi: quidquid habebam
 Porto ego nunc mecum, Croësus at iste nihil.

In tumultum Diogenis.

INCERTI.

HEVs canis, hoc cuius quod seruas tute sepulchrum?
 Est canis. At quisnam vir fuit iste canis?
 Diogenes. Genus ede. S. nopenus. Incola dolis?
 Immo: sed in superis nunc habet ille locus.

In Pythagoram.

NO's quoque non solus tu animatus abstinuisti.
 Quis viuum absumpsit? dic mihi Panthoide.
 Nam cum quid colitum est, cum est assum, cumq; salitum,
 Tunc anima cassum est, tum quoq; nos edimus.

In Medicos.

AGATHIÆ.

Mittebat medicus natum mihi sorte docendum,
Formandum & primis Grammatica studiis.

Qui mox ut didicis magni tria carmina Homeris,

A quibus exarsus est opus ille suum:

Musa iram canito Pelidæ docta superbi,

Argiulim castris quæ mala multa dedit,

Insignesq; animas heroum ad tartara misit:

Ecce tibi natum detinet ille domi.

Dein me conspecto, grates habeo, inquit, amice:

Commodius natum hoc ipse docere queo.

Namq; ego non paucas animas ad tartara misi,

Hic mihi Grammatici non opus est opera.

In Astrologos.

INCERTI.

Calligenes terra ut semen commisit agrestis,
Astrologi ingreditur limen Aristophanis.

Num felix estas anno ventura sequenti,

Copia frumenti an multa futura, rogat.

Ille super tabulam scrupis numerum extruit amplum,

Complicuitq; manus, deinde ait agricola.

Si tempestiuus tibi culta rigauerit imber:

Si herbarum absuerit prodiga luxuries:

Non frigus sulcos stringet: non horrida gr...
 Surgentem tunicis exuerit segetem:
 Hinnulus haud tenerum depascet germen: & aer
 Siue humus haud aliud inuebat exitium:
 Felicem astatem, & gravidam prænuntio messem.
 Est metuenda tamen sola locusta tibi.

In mollitiem Cappadocum.

DEMODOCI.

Cum mala Cappadocem strinxisset vipera morsu,
 Sanguine mortifero quem bibit ipsa perit.

In Marcum pigrum.

Α Δ Η Λ Ο Ν.

In somnis piger est visus sibi currere Marcus.
 Abstinet hinc somno, currere dum metuit.

In Cleombrotum Ambraciotam.

CALLIMACHI.

A Esatus Titana Cleombrotus Ambraciotas,
 Manibus ex altis in mare defluit.
 Nil graue perpeffus, perlegerat ille Platonis
 Dogma, docens hominum morte carere animas.

Aliter,

A Mbracie, valeas sol, cum dixisset alumnus,
 Muro à praelso se iacit in pelagus.
 Nil tulit aduersi, tantùm decreta Platonis
 Voluerat, aeternos quæ statuunt animos.

h 5

Aliter.

Aliter.

A mbracides iuuenis saluere Hyperione iusso.
 Sponte se in equoreas precipitavit aquas.
 Que facti ratio, cum nil vidisset acerbum?
 Phedo lectus ei forte Platonis erat.

Juliani Imperatoris in zurthum, seu
 vinum hordeaceum.

B acche quis? aut vnde es? nam Bacchum iuro per
 ipsum,
 Te minime noui, sed Ioue nosco satum.
 Tu bircum, is nectar olet: nimirum Gallica tellus
 Te flaua e' spica vitis inops genuit.
 Dicamus te igitur Cerealem, non Dionysum:
 Spicigenam potius, & Broomen, haud Bromium.

In Dianam.

ΑΔΗΛΟΝ.

D iana arcus ubi? & collo suspensa pharetra?
 Aut ubi equus sternax, endromys, arbylides?
 Quaeq; micante auro fabrefacta est sibula, quaeq;
 Purpura clara tibi summa regit genua?
 Arma mihi ad praedae isthaec sumuntur eunti,
 Ad mea quo cernis schemate sacra serar.

INCERTI.

Dicere de quouis bona pulchrum, turpia nunquam,
 Sint quamuis meriti turpia qui faciunt.

In ludos Græciæ.

ARCHIÆ.

DOcta quatergeminos committit Græcia ludos,
 Terricolûm duo sunt, calicolumq₃ duo.
 Et Iouis, & Phæbi, Meluertæq₃ Archemorig₃.
 Dona, apium, pinus, poma, oleaster erant.

In effigiem Tantalii.

PALLADÆ.

EN qui consuêrat superûm discumbere mensis,
 Et ventrem impleri nectaris ætherei,
 Iam miserè guttam mortalis quaritat vnda,
 Vnda sed à labris inuida semper abit.
 Signum inquit bibito, & tacita mysteria lingue
 Disce: dedit nobis hoc mala linguæ v. alum.

Aliter.

CÆlicolûm prius hic epulis accumbere suctus,
 Crebro nectaræas impiger hausit aquas.
 Nunc vilem mento laticem contingit, at illi
 Iam iam poturo deserit ora latex.
 Disce, torcum inquit, potus commissæ tacere:
 Hoc me supplicij pendere lingua iubet.

In Spem, & Fortunam.

INCERTI.

Venimus in portum, casus, spes euge valete:
 Quid mihi vobiscum est? verba datote aliis.

LYCIA-

LUCIANI.

FORS bona multa potest, etiam qua mira videntur,
 Euehit obscuros, conspicuosq; premit.
 Illa supercilium, fastumq; amouerit omnem,
 Quamuis auriferas det tibi flumen aquas.
 Non iuncum, aut maluas, proceram turbidus Ausler
 Aut quercum, aut plat anum sternere fucuit humi.

In possessiones incertas.

LUCIANI.

NVper Achemenida: sed iam sumus arua Menippi,
 Rursus & alterius mox erimus domini.
 Hic sua nos putat esse: olim sic ille putabat.
 Sola magis nostri fors tenet imperium.

Aliter.

QUEM modo Achemenides tenuit, tenet ecce Me-
 nippus,
 Vendar, & ignoti fundus ero domini.
 Dixerat ille, meus: meus est hic dicit agellus:
 Verius at me fors dixerit esse suum.

Aliter.

QUI fui Achemenida fundus, nunc sis Menippi,
 Mox alium ad dominum transferat ex alio.
 Esse suum putat hic, sed idem quoq; credidit ille:
 Me fors imperio subiicit vna suo.

In vi-

In vitam humanam.

POSIDIPPI.

QUAM vitam sectere? forum iurgatur, & actis
 Perstrepit infestis, anxia cura domi est.
 Ingens rure labor, pelago tremor occupat artus,
 Absens a patria, si quid habet, metuit.
 Sin eget, hoc miserum: ducta vxor? sollicitudo:
 Desertus tamen est, qui sine coniugio est.
 Stirps sublata? labor: vita expers pignoris, orba est,
 Mente carent iuuenes, strenuitate senes.
 Si alterum in his igitur liceat cupisse duobus,
 Non nasci, aut natus mox obisse velim.

Contraria.

METRODORI.

Vitam omnem sectere, soro laus inclyta, prudens
 Actio, tranquillè vita domi exigitur.
 Munera fert tellus, ingens dant aquora lucrum,
 Cum viuis peregrè, si quid habes, honor est:
 Si nihil, id solus nosti: si nupta, tibi Lar
 Optimè habet: si non, vita eris hoc leuior.
 Liberi? amor: nulli? nulla est quoq; cura: iuuentus
 Robore, canities religionè valet.
 Non ergo alterutrum est optabile, seu generari
 Nunquam, siue mori: vita habet omne bonum.

LVCIANI.

Non est humanis quidquam durabile rebus:
 Nos illa, aut illas nos citò deserimus.

Aliter.

Aliter.

*Nil hominum durare potest, nos deserit omnes:
Sic minus, ipsi nos omnia deserimus.*

Aliter.

*Hinc una atq; homines morimur, nos omnia linquunt:
Si nos non linquunt, linquimus ipsa tamen.*

ARCHIÆ.

T*Hraces ego admiror, repetunt suspiria tristes,
Matris ubi ex utero protulit ora puer.
Letantur quoties mors improvise, ministra
Parcarum quemquam corripit ad tumultum.
Per genus omne mali viuentes imus, at omnis
Inuenta extinctis est medicina mali.*

PALLADI.

*In vitam ut venio nudus, sic exeo nudus.
Ergo quid sudo? hinc nil mihi ferre datur.*

Aliter.

*Cum nudus venias, & nudus morte recedas,
Tollere quas non est, cur ita quaris opes?*

INCERTI.

Q*VAM cum vivebas vitam Heraclite magis nunc
Deplora, vita est nunc miserabilior.
Aurplius atque olim vitam Democrite ride,
Iam cuncta vitæ est visibus apta magis.
Vos ambo rutueor, mediumq; tenere laboro,
Nemp: ut te risu, teque inueni lacrymis.*

PALLA-

PALLADÆ.

Vita est nauigium, quæ dum iactatur ab Austris,
 Sape aliquid grauius naufragio patimur.
 Cumq; statum vitæ præceps fortuna gubernet,
 Ambigui rapimur ceu maris in medio.
 Hi fausto cursu, hi retrorsum: sed simul omnes
 Cogimur ad portum tendere subitus humum.

EIVSDEM.

Scena omnis vitæ est, lusq; : aut ludere discas,
 Mutatis studiis, aut mala semper habe.
 In diuitias, & paupertatem.

INCERTI.

Nunc ditescō senex, iuuenis rerum omnium egebã,
 Me solum heu miserè tempus utrunq; premit.
 Cum nil sciret, poterant prodesse talenta:
 Nunc ubi nil opus est, quæ mihi dantur opes?

Aliter.

Rebus eram pauper iuuenis, grandæuis abundo,
 Sic fors me ludos imperiosa facit.
 Olim cum vsus erat, penitus nil æris habebam,
 Cum nil est vsus, cur locupletor ego?

Aliter.

Res iuueni deerat, vetulo mihi plura supersunt:
 Quem pressit, rursum fors miseranda premit.
 Tunc vii rebus poteram, cum rebus egebam.
 At modo adest rerum copia, & vsus abest.

Aliter.

Aliter.

Indigna pubertas, nunc est opulenta senectus.
 Quid merui? aut cur sum bis miserandus ego?
 Quando frui poteram, nil contemplabar in arca:
 Quando frui nequeo, sacculus are tumet.

Aliter.

Pauperies iuuenem, canum modo copia vexat:
 Tunc illud, nunc hoc me malè tempus habet.
 Esse vsus nummi poterat, cum nummus abesset:
 Nunc quando esse nequit, en mihi nummus adest.

Aliter.

Canus sum, & diues, iuuenem torquebat egestas,
 Solus ego bis me conspicio miserum.
 Nummo vsi poteram, cum non erat vllus in arca:
 Nummus adest, nummi sed modo fructus abest.

PALLADE.

Diues es, & quid tum? num te post facta trahentem
 Vsq; in sarcophagum fortè sequentur opes?
 Dam gazam accumulās, absumis tempora: sed tu,
 Haud poteris annos accumulare tuos.

EIVSDEM.

Si spectentur opes, diues: si peccus, inops es:
 O fortunatum, non tibi, verum aliis.

Aliter.

Sunt tibi diuitia locupletum, mens sed egeni.
 Heu locuples aliis, pauper at ipse tibi.

EIVS-

EIVSDEM.

*Aurum palponum genitor, filiꝫ doloris,
Si te habeo, timor es, si careo, dolor es.*

Aliter.

*Aurum, tu colacas, te gignit cura dolorꝫ,
Cum mihi ades metuo, cum mihi abes doleo.*

In frugalitatem.

LVCIANI.

SIC vtare tuis opibus, cum morte propinqua:
Mors quasi longè absit, sic opibus fructe.
*Hic verè prudens, qui dum res discutit ambas,
Nec nimis absunit, nec retinet nimium.*

Aliter.

VTere diuitiis, vt decessurus, opimis:
Rursum vt victurus parcito diuitiis.
*Ille sapit verè, qui dum cognoscit vtunque,
Sic fugit esse tenax, largus vt esse fugit.*

Aliter.

Diuitiis fruitor tanquam moriturus, & idem
Tanquam victurus conde scienter opes.
*Scilicet is sapiens, qui dum hoc perpendit & illud,
Verum vtique potest constituisse modum.*

ALPHÆI.

NON agros ego fertiles requiro,
Sed nec divitias petopī. Gygi.
Vitam qua sibi sufficit, Macrine,
Opso. Nil nimium nimis remulcet.
 Aliter.

HAVD concupisco fertilis gleba solum,
Nec Lydiæ pastoris aureas opes.
Macrine, qua vita sibi sufficit, valo.
Dictum vetus, Ne quid nimis, placet nimis.

INCERTI.

Intempestivum quidquid nimis: ipsum etiam mel,
Vt dicant homines, est fel ubi nimium est.

In avaritiam.

LVCILLII.

PARCO Asclepiade mus est ubi visus in ade,
Exemplū dixit, hic bone mus quid agis?
Cum mus arridens, parse inquit, amice timori,
Hospitium quero hic, non alimenta mihi.

PLATONIS.

Hic aurum inueniens funem dimittit, at illo
Quem pro auro funem repperit, hoc perit.

ANTIPATRI.

Desessum alterum casu qui repperit aurum
Abiecit laqueum, se inserit hic laqueo.

LVCIA-

LVCIANI.

Diuitias animi solas ego sentio veras,
 Qui se diuitiis plus amet ipsi suis.
 Hunc fortunatum, & locupletem dicere par est,
 Qui nouit quis sit fructus, & vsus opum.
 At qui marcescit rationes sepe putando,
 Et cumulare suas semper anhelat opes,
 Hic ut apes frustra stipabit nectare cellas,
 Nam comedens alij mella reposita sibi.

In luxum.

PALLADÆ.

Qui studet ad stygios citius descendere manes,
 Illi iter ostendunt balnea, vina, Venus.

Aliter.

Balnea, vitigenusq; liquor, Cypriusq; furores
 Ad styga demittunt commodiore via.

INCERTO AVCTORE.

Qui pascit multos, qui multas construit ados,
 Recta ad egestatem tendit uterque via.

In Musas.

PLATONIS.

HÆC Musis Cytherea: mibi sacra ferte puella,
 Aut nostra huic in vos arma damus puero.
 Pierides contra: Marti Venus ista mineris,
 Namq; potest in nos nil tuus iste puer.

i 2

Aliter.

Aliter.

Cyprius ait Musis : nostras celebrabit is aras :
 Sin autem, ecce in vos belligerabit Amor.
 Tum Veneri Musa : belli Deus ista iubetor :
 Non valet hic in nos mittere tela puer.

Aliter.

Sic Musis Erycina, meum ne spernite numen :
 Sin autem, hic contra eos puer arma geret.
 Ad quam sic Musa : Martem potes ista monere :
 Nos contra tuus hic non puer arma feret.

In decoctores.

LUCIANI.

Divitiis patrias Theron stirps illa Menippi
 Turpiter effudit sumptibus immodicis.
 Seu postquam didicit locuples genitoris amicus,
 Hunc paupertatis quòd cruciaret onus,
 Illacrymans hominem mulcet, natæq; maritam
 Cum dote eximia copulat huncce sua.
 Theroni ut primum sine sacris nata fuit res,
 Liber ad antiquum mox redit ingenium.
 Largiter inuitat sese, ac securus honesti
 Vesaniis laxat fræna libidinibus.
 Sic Therona iterum infelix obsedit egestas,
 Et retroversis fluctibus implicuit.

*Denuo dat lacrymas diues, non propter eundem,
Sed dotem propter, connubiumq; malum.
Tum discit, nunquam hunc alienis esse fidelem,
Qui rebus fidus non erat ante suis.*

In Lacænam.

INCERTO AVCTORE.

Absque armis reducem natum Spartana virago
Ad patriam celeri vidit adesse gradu.
Infiluit, telumq; furens trans pectus adegit,
Hæc super exanimem fortia verba loquens.
Sub terram Sparta falsum genus, inquit, abito,
Ito mentitus & patriam, & proavos.

In librum suum.

LVCIANI.

Quæ legis hæc mea sunt, antiqua & inania doctis.
Stultitia est siquidem, quod sapiunt homines.
Mens humana nihil præcellens inuenit vnquam:
Nam quod tuse probas, improbas hoc alius.

Alicer.

Hæc ego composui stulti, fatuiq; peritus:
Nam sapere humanum, quid nisi desipere?
Mens nostra ex sese haud quidquã valet edere magnus:
Quod probat vnus homo, despicit alicer homo.

MISCELLAN.

Eiufdemeis ἀδύνατον.

*Quid frustra lauis Ethiopia? defiste laborum:
Sol noctis tenebras irradiare nequit.*

In claudum, & hebetem.

AGATHIÆ.

*Ut pes, sic tibi mens quoque claudicat, exteriorq̄
Natura hæc quæ sint interiora docet.*

In statuam Niobes.

Ἐπιθλον.

*Æ viua saxum dii me fecistis, at ecce
De saxo viuam Praxiteles reparat.*

Aliter.

*Viuebam cum me fecistis numina saxum:
Dat saxo rursus viuere Praxiteles.*

Aliter.

*De viua lapidem me fecerat ira deorum:
Praxiteles vitam restituit lapidi.*

In Sapphonem.

INCERTI.

*Pieridas quidam haud meritis dixerunt nouenas:
Lesbia nam Sappho Pieris est decima.*

In æreum satyri simulacrum.

*Res mira, aut es hoc satyrus circumtegit, aut es
Arte fabri ductum contogis hoc satyrum.*

In fu-

In fucatam mulierem.

LYCILLI.

CVm caput inficias, non infecisse senectam,
 Nec poteris rugis exonerare genas.
 Quapropter sibi faciem ne colline totam,
 Ne mage personam, quam faciem referat.
 Nil quippe est aliud: quid enim furis? haud pote fucum,
 Nec cerussa Hecubam reddere Tynderida.

In Euripidem.

TIMOTHEI.

TOTA quidem Euripida monumentum est Hellas,
 at ossa
 In qua decessit terra regis Macedonum.
 Palladi vrbis patria est, recreavit carmine Musas:
 Nunc quoque mulierum peruolat ora virum.

In eundem.

PHILEMO.

SI vis inesset sentiendi mortuis,
 Id quod aliqui sermone crebro discitant:
 Daretur ut videre magnum Euripidem,
 Laquei guttam mi perlibenter frangerem.

In Homerum.

ANTIPATRI.

SVNT Colophona tuam matrem qui ventur Homere,
 Hic Smyrnar potius sentit, at ille Chium.
 Rursus Ion quidam, quidam Salamina superbam,
 At genetricem alius Thessaliam esse putat.
 Et memorant aliis alijs regionibus ortum,
 Incertum sed enim cui sit habenda fides.
 Quod si me licitum Phœbi responsa profari,
 In calis genuit te Dea Calliope.

In pigrum & edacem.

INCERTI.

Dens celer in victu est, in cursu pes tibi languet:
 Dentibus heus curras, & pedibus comedas.

Aliter.

Es comedendo celer, currendo languidus idem:
 Mala vorax currat, pesq; piger, comedat.

Dilemma.

INCERTI.

COgnosse si liceas, que oportebit pati,
 At non pati, pulchrum foret cognoscere:
 Sin autem oporteat pati, que noueris,
 Cognoscere quid opus? siquidem oportet pati.

In nanum.

LVCILLII.

Vetus formica, ceu elephante Menestratus Indo,
 Infelix iacuit mox resupinus humi.
 Calcibus & tritus, postquam permittitur, inquit,
 Liuide, sic equitans occidit & Phaëton.

In statuam Nemesis.

TIBERII.

ME lapidem, vt clari praberem signa triumphi,
 Persæ apportarunt, nunc ego sum Nemesis.
 Anibobus locus hic: Graiis sublime trophaum,
 Sed Persis pugna collocor hic Nemesis.

In affectatorem tingendi capilli.

NICIÆ.

Tingebat quidam caput, amissisq; capillis
 Quum totus erat, qui hispidus ante fuit.
 Nil, ait inspector, quod demat tonsor habet nunc,
 Siue comas nigras, siue comas niueas.

In Thrasibulum Lacedæmonium.

TIBERII.

Corpore in aduerso Thrasibulum vulnera septem
 Passus, tartareum latus iniuit iter.

*Quem socij exanimem Pithanam super arma tulere,
 Cum patri senior, natum, ait, yro gemens.
 Florentur timidi, fletu sine gnate, sepulcro
 Te dabo, ceu nostrum, ceu Lacedæmoniam.*

In Niobes statuam marmoream.

AGATHIÆ.

*Hec tumba nullum seruat intus mortuum.
 Hic mortuus, foris sepulcrum non habet:
 Verum ipse sibi sepulcrum, & ipse mortuus.*

**ALIQVOT LVCIANI EPI-
 GRAMMATA.**

Fælicitas & miseria.

*Falici breuis est quamuis longissima vita:
 Noctem vnã miseri secula mille putans.*

Aliter.

*Vita omnis breuis est, quantumuis longa beatis:
 Vna sed infaussto nox diuturna nimis.*

Se quisque lædit.

*Nallum lædit Amor, sed mens inimica pudore
 Huic tantum tribuit quod scelus ipsa facit.*

Citò gratificandum.

*Dulcior est multo cita gratia, tardior autem
 Interit, & dici gratia non poterit.*

Homo nequam.

*Ceu vas pertusum malus est homo, quidquid in ipsum
 Manerit iniicit, hoc perit omne tibi.*

Oculus

Oculus Dei perspicacissimus.

Quæ mala committes, homini fortasse latebunt:

At nequæ sensa Deo pectoris ima latent.

Taciturnitas.

Ne prodat secreta, tuam compefcito linguam.

Plus quam thesauros condere verba iuuat.

Omnes diligunt fælicem.

Mortales superiq, fauent fælicibus omnes,

Quorum vota piis auribus accipiunt.

Sed malè re gesta prorsum tibi nemo fauebit,

Cum forte euadent cuncta inimica tibi.

Aliter.

Si nunquam offendas, homines tibi diiq, fauebunt,

Et faciles aures in tua vota dabunt.

Offendisti aliquid? nemo superabit amicus;

Omnia te oderunt, fors quoq, versa migrat.

Optimum consilium.

Consultatio lenta, & cum melioribus esto:

Consilij subiti pœnituisse solet.

In Laidem.

Magnanimum Persam domuisti Græcia, sed te

Forma trahit captam Laidos vna sibi.

Solum annis victa est, quorum suspenditur index

Nunc ab ea speculum hoc, ô Erycina, tibi.

Canorum exhorret speciem vidisse suorum,

Horum ymbra etiam non tolerare potest.

In

In athletam ignauum.

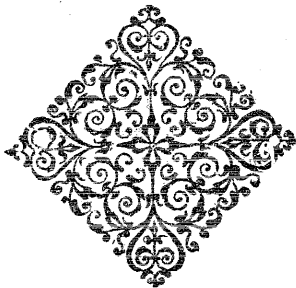
*Pygmachon hîc pugiles statuerunt Apida, cuius
Vulnere nemo vnquam saucius ingemuit.*

In pufillos, & macilentos.

I*Nfixit teruis calamo Stratonicus aristam,
Qua se suspendens crinibus, interit.
Haud in humum declinat onus, verùm in cruce pendens.
Vento etiam posito mortuus ille volat.*

Aliud.

*Ex Epicureis atomis capite effodit vnâ
Ille macer Marcus, perq̃ foramen abit.*

ELEAZARVS

MACHABÆVS.

TRAGOEDIA SACRA.

Argumentum.

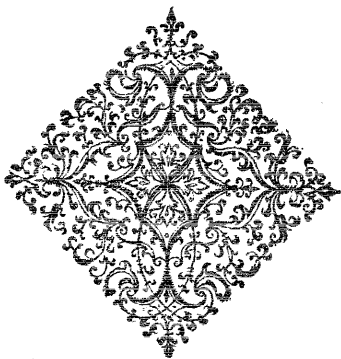
POST Alexandrum Magnum primus omnium Seleucus imperauit in Syria, & ab eo septimus Antiochus Epiphanes, hoc est, Illustris, siue Nobilis. Hic, vt narrat Iosephus Antiquitat. lib. 12. cap. 6. imperij proferendi, & Aegypti, vt opulentissimi, maximi que regni amore succensus, cum Ptolemæi Philometoris filios ad gubernationis tantæ molem sustinendam, vel propter immaturiorē ætatem imbecilles iudicaret, vel propter ignauiam, & imperandi inscitiam ineptos contemneret, in Aegyptios mouit, regnum in suam ditionem redegit. Qua de re scriptum est i. Machab. cap. 1. illis verbis: *Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cepit regnare in terra Aegypti, vt regnaret super duo regna. Et intrauit in Aegyptum in multitudine graui, & que sequuntur. Eius discessu Aegyptij cum pop. Rom. societatem amicitiamque coniunxerunt.*

runt. Quocirca ipse eodem de integro cum copiis militaribus reuersus est. Machab. lib. 2. cap. 5. Re comperta, Romani Antiochum per legatos Aegypti finibus decedere iubēt. Tum ille audiens Hierosolymis rumorem de interitu suo percrebuisse, & Iudæos defectionem meditari suspicatus, cū valida manu tantam ciuitatem ingressus, partim per se, partim postea per Præfectos, magistratusq; tum Hierosolymis, & per Iudæam, tum in Syriæ vrbibus Iudææ finitimis (quas Hebræi frequentes incolebant) contra Deum, hominesque ea designauit, quæ & à Iosepho in 12. Antiquit. & copiosius lib. 1. Machab. cap. 1. lib. 2. cap. 5. 6. & 7. memoriæ prodita, non sine magno quodam horrore leguntur: tanta est summa cum impietate coniuncta crudelitas. Extiterunt autem Iudæi non pauci, qui exemplis transfugarum (deseruerunt enim patriam religionem non pauci) nihil commoti, vita, fortunisque omnibus exui maluerunt, quam à patriis legibus, institutisque desciscere, & prohibitis à Deo carnibus vesci. In his excelluit Eleazarus sacerdos, vir ipsa vultus dignitate, æui maturitate (nonagenarius enim erat) & innocentiæ vitæ notus, acceptusque vniuersis. Qui inaudita constantia, & firmitudine animi præditus, nulla se ratione ad porcinam comedendam,

dam, aut saltem gustatum illius simulandum adduci passus est: quod vt faceret, de regiis ministris quidam flagris sauisimè dilaceratum miserantes, & aliquid etiam veteri, quæ ipsis cum Eleazaro intercedebat, necessitudini tribuentes, persuadere conabantur. Mansit tamen sacerdos in sententia, tandemque igni crematus, ita generosè spiritum efflavit, vt non immeritò illum Scriptura sancta valde commendat.

Tragœdia, præterquam quod rarum & admirabile Catholicæ iuuentuti exemplum ad imitandum proponit, quantisq; animis pro auita religione, sanctissimisque cæremoniis propugnandum sit docet, etiam sæculi nostri Antiochos, depingit. Actio constituitur in quapiam vrbiū Syriae (quas habitasse tum Iudæos suprâ diximus) vel potius Antiochiæ. Fit enim verisimile nobis, Eleazarum capitis condemnatum esse ab ipsomet Rege: id quod manifestissimè Iosephus tradidit in libro *περὶ ἀντοκεράτορος λογισμῶν*, de imperio rationis, (sive de Machabæis. Regem autem Hierosolymam è Syria rediisse non est sacræ historiæ consentaneum. Præterea, septem illi fratres (quorum certamen nostrum hoc Eleazari cōtinuò sequitur cap. 7. lib. 2. Machab.) ab Antiocho, & vt Iosepho placet, Antiochiæ affecti sunt martyrio

tyrio. Quamuis porrò nomen Machabæus, vt proprium vendicet Iudas Mathathixæ filius, idemque dux bellicosissimus, qui sic cognominatus est, vt cæteri quoque eiusdem germani fratres quisque sua cognomenta obtinuerunt: nihilominus quoniam eodem volumine huius quoque senis nostri, & septem fratrum cruciamenta explicantur, ipsi perinde, vt si ad Machabæum genus referrent, Machabæorum nomine appellari consueuerunt. In quos ambos extat præclara sanè D. Gregorij Nazianzeni oratio, & diuina omnium, immortalisque virtus disertissimè à Iosepho celebratur.

P E R S O N A E.

I D O L O M A N I A.

E L E A Z A R V S sacerdos.

S A M V E L amicus Eleazari.

A N T I O C H V S tyrannus.

T H E O M A C H V S

P H I L O P H O N V S

D I O N Y S I V S

A R I S T A G O R A S

L E O N T I V S

T R I B V N V S.

D I O D O R V S

M E M N O

I O S I A S

E L I S A E V S

I A C O B

N V N T I V S.

} à consiliis.

} transfugæ Iudæi: & primus
} ac tertius accusatores
} Eleazari.} Domestici regis, & familiares
} Eleazari.

} Consanguinei Eleazari.

I D O L O M A N I A.

E V A X, iô, iô, ha ha ha.

*Pulcrè procuravi hætenus provinciam.**Mæque munere sancta sum fideliter.**Per, quidquid in calis Deum est, laudem fero.**Rebus patris, quæ sequenti saculo**Monumenta pendunt, cum stupore, annalium.**Gentem execrandam, diis & immortalibus**Insensam, & infestam ad alia sacra compulso*

k

Obens-

Obeunda, qua colit occidens, colit oriens,
 Colit vniuersus orbis. In loco Dei,
 Cui supplices erant auitis moribus,
 Ioui, Apollini, Cyllenio, Baccho, Herculi,
 Toruóque Marti, acque Satyrís bicornibus,
 Iouis sorori, & coniugi sanctissima.
 Vestaq₃, Cereriq₃, nemorumq₃ praesidi,
 Docta Minerua, Amathusa, placidissima.
 Quid immoror? Diis & deabus ceteris
 Facere imperavi, & abdicere leges suas,
 Leges ineptas, somniorum somnia,
 Fatuas, leues, tantumq₃ aniles fabulas.
 Qua in re ensis, ensis quem cruentum gestito,
 Nauauit operam mihi profecto strenuam,
 Dum in frustra disseco tot virorum millia,
 Viasq₃ cumulis operio cadauerum.
 Hinc & lacerti, & crura, tunicaq₃ mea adhuc
 Teterrimis sadata sunt cruoribus.
 Ego ego, & meus alumnus, & amicissimus
 Antiochus edidimus lepida spectacula.
 Nos victimarum copias vberrimas
 Multas per vrbes, non Isacidum modò,
 Syria etiam, quascunque Iudei incolunt,
 Tempore breui Diis maximis consecrauimus.
 Virtutis est in impio si seuias.
 Nos aureis vasis, itemq₃ argenteis
 Donariis, amplissima pecunia
 Templum exauimus, & diuites euasimus.

Iudæa nobis seruit, & Hierusalem
 Nostra est. Ita Antioche, ut es orsus, fortiter
 Rempublicam gere, & caue te emolliant
 Quales vbiq; trahuntur alto pecciore
 Gemitus. Nega aurem fata deprecantibus:
 Suspiria refuta: repelle lacrymas:
 Insta, iube, coge, prohibe, crucia, nece,
 Iussu, minis, ferro, flagellis, ignibus.
 Exscinde gentem perfidam radicitus.
 In puluerem cunctos redige Sabbatharios.
 Hoc ille pater hominum, atq; superum Iupiter.
 Diuum omnium concorditer suffragiis
 Fieri q; vult, factum q; commendauerit.
 Quousq; tandem sordidissima natio
 Habere despiciatui, & proscribere
 Deos sinetur arbitrato pro suo?
 Macte Antioche, Plutonis ad vada plurimos
 Misisti, auib; esca data multa, atq; canibus;
 Nondum tamen periere, quos perire opu' st.
 Hodie supersunt, & fruuntur æthere,
 Qui carimonias retineant patrias,
 Latum nec vnguem à legibus velint suis
 Deslectere: tua edicta qui teruntij
 Non estiment, cicum nec vnum interduint
 Quoscunq; tu credas deos, quem viuere
 Cunque ad modum iubeas, tibi qui oppeders
 Non erubescant. O capita nequissima.
 Ante reliquos tu, qui hic habes in proximo

(Dij vel trecentis hunc necibus extinguite)
 Scelerate vetule, quem inde puero à paruulo
 Expertus sum mihi semper hostem acerrimum.
 Veniet dies, & forsitan venit dies
 Suprema tibi, qua similiter rebellibus
 Ante ora ciuium tuorum, seu rogo
 Mortem oppetas, seu sanguine gladium imbuas.
 At enim ostium patefit, pedem eccum effert foras.
 Senex sacrilege, ò si dehiscat humus tibi:
 Si te furens Phlegeton aquis ardentibus
 Iustum ad tribunal peruehat triumuirum.
 Indignus es quem lustrat almo lumine
 Phœbea fax, regina, duxq; siderum.

ACTVS PRIMVS.

ELEAZARVS.

T Vtelarum, aeternae mundi conditor,
 Deus Israël, patrumq; nostrorum pater.
 Quid quæse voluisti senectam ad vltimam?
 Mibi misero, ac mærore perditissima
 Vitalis aura prorogare spiritum,
 Vt auribus casus tam acerbos noscerem,
 Et tam innumera oculis viderem funera?
 O si aut creatus non foreis, aut statim ab utero
 Elatus ad tumulum: fuisset optimum
 Nunquam esse natum: proximum, esse mortuum.

Subitò.

Subitò. ô maria, terra, poli, saxa rigida,
 Lugete mecum luctuosa tempora
 Populi mei, veriq; contemptum Dei.
 Iasonis inhumana erat crudelitas,
 Qui mille cum militibus urbem adortus est,
 Et dignitatem vt recuperaret pristinam,
 Bibit cruentus latro suorum sanguinem.
 Iocatus ille fuit, prout iste carnifex
 Pectus, furia, tyrannus immanissimus
 Tractare nos, sanctumq; nomen ausus est.
 Istanc canebant cladem, & has tragœdias,
 Quæ monstra Solymæ apparuère sinibus,
 Equites vagis cali per aquora cursibus,
 Decorè amicti, rempe sagulis aureis,
 Splendore inusitato, & admirabili.
 Disposita in aciem equum volabant agmina,
 Illic caterua armis, & hastis prædita.
 Numquid aliud? etiam. ferebant prælium,
 Et cominus vulnera dabant. Multi, velut
 Lethalibus plagis, adacti occumbere.
 Efferrî vtrinque clamor, & clypei sonos
 Reddere agitati, mucro lucem spargere,
 Micare cassides, simulq; ferreus
 Imber sagittarum ingruere, planè nouus
 Solymam horror inuadere, capilli assurgere,
 Coire sanguis ob metum, vox faucibus
 Herere, precibus singuli onerare Dominum,
 Vti euenirent monstra quam salaciter.

*Victoriam nobis, at exitium hostibus
Promitterent. Verùm aliter est placitum Deo.*

SAMVEL, ELEAZARVS.

- S. *Quem me reperturum domi speraueram,
Aliquò foras esse autumant domestici.
Vbi nunc ego inueniam virum castissimum?
Expressam & omnis sanctitatis imaginem?
Sed ecce, nil vltra opus est procedere,
Iam teneo quesitum. E. quis hìc loquitur? prope
Me quem audio? S. tuum beneuolentissimum
Audis. E. Pie ò Samuel, iubeo te ter quater
Saluere. S. Saluus sis. Valen' Eleazare?*
- E. *Valeo quidem vt possum, & sinunt hac tempora.*
- S. *Vexationem gentis Hebrae indicas,
Supra modum omni immanitate barbaram,
Qua nulla fuit, aut vnquam erit crudelior,
Donec polus voluetur, & sol aureus
Pulsa silenti noctium caligine
Terras iacentes luce clara vestiet.*
- E. *Bene conticis, & isthac reuoluebat animus.
Quanta extitit hominis vnus superbia?
Quam indomita vana mentis insolentia?
Siccare sese caruli fluctus sali
Posse arbitrabatur, dareq; vela per humum.*
- S. *Fortasse Xerxes alter esse nisus est.
Regnantium Rex odit arrogantiam,
Quem nil adaque oblectat vt moderatio*

Summa in potestate, & opibus in amplissimis.

E. Profanus ille, ingressus in templum sacrum,

Templum religiosissimum, furatus est

Vasa pretiosa, & manibus impurissimis

Contingere haud dubitauit, in quibus usus suos

Transferre regum, principumque munera.

S. O Cyre, reges inter humanissime,

Dari, Seleuce, vrbesque nobilissima,

Vestramne munificentiam sic eripi

Nobis ab isto sacrilegorum antistite?

E. Rapereque thesauros, ibi deposuerant

Quos femina orbis, & orphani,

Sua scilicet patrimonia, & victum suum.

Quas deinde strages innocentium dedit?

S. O magne Rector, cur leonam hancce rabidam,

Hanc tigris ferociorem bestiam

Sorbere nostrum pertulisti sanguinem?

Tribus diebus octoginta millia

Demessa ferro, mulieres, viri, senes,

Cum iuuenibus pueri, & pudice virgines,

Interque matrum dormientes brachia

Nati pusilli. Parciturum est, heu, nomini.

E. In seruitutem abripuit, & diuendidit

Quot millia? quis est quis dolores explicet?

Quis fando percensuerit illas lacrymas,

Atque eiulatus, queis Iacob familia se

Exhaustit? hanc terra ipsa fleuit miseriam,

Ad agritudinem intuentes prouocans.

Et mundus ad famam rei cohorruit.

- S. *Vera nimium locutus es, mi Eleazare.
 Quid postea absens per magistratus suos
 Egit, & agit? E. quanta hic malorum est Ilias?
 Tributa nec toleranda cogit pendere.
 Direpta Solyma, & interemptis plurimis
 Depasta flammis, aedificia diruta.
 Hinc inde patefactus aditus per mania.
 In monte Sion firma propugnacula,
 Tutaeq; sedes condita est praeconibus.
 Templum refertum victimarum sordibus.*
- S. *Libidinibus (horresco) quam turpissimis.*
- E. *Et ceteris concuiuis indulgentibus.*
- S. *Statuis deorum omniq; sparsicia simul.*
- E. *Ciues migrarunt, aduene occupant domos.
 Lex sancta Moysis nil valere in posterum
 Debet, iubemur colere leges ethnicae,
 Ioui immolare, demonibus & ceteris,
 Edera coronati per urbem incedere,
 Quoties nefando perpetrant sacra Bromio.*
- S. *Ah quamdiu hac patieris omnipotens pater?*
- Quousq; gloriabitur tandem hoc scelus?*
- E. *Non amplius obire Sabbathum: non amplius
 Vitare porcinae: dies non amplius
 Celebrare sollennes. Libri Mosaici
 Rogis cremati sunt, & omnibus mori
 Necessesse, qui edictis obedire renuunt.
 Iudaicum nomen palam nullus geris,*

Iude per vrbes singulas propter fores
 Stant ara, vii ferunt: platis omnibus
 Thuris Sabai fumus aërem inquinat.
 Multi timore sacrificant diis gentium.
 In vrbibus Syriæ etiam, quas inhabitans
 Abrahamida, quia Antiochus ita imperat.
 Et capite punit quemque qui facit secus.
 Fugere quidam ad montium cubilia,
 Vbi ferarum instar timentes perpeti
 Extrema supplicia, exigunt vitam suam,
 Dolore multo, fletibus largissimis.

S. Peccata nobis hac tulerunt premia.

E. O nostra longè conditis miserrima, &
 Ploranda uæstis vsq; & vsque lacrymis,
 Quicumque genus ab hominibus deducimus,
 Nam quod fugere morte ipsa oportebat magis,
 Id nos sequimur, id obuiis amplectimur
 Vlnis. Cupiditatum sitim nefariè
 Explemus: offendere Deum nullus timor.
 Heu tam bonum parentem ad iram impellere.
 Tam crebra qui donare beneficia solet,
 Prae ceteris populo sibi charissimo,
 Nobis, quibus quod mater esse liberis
 Consuevit, hoc semper fuit? S. Sed miserius
 Illud reor, quando ita caremus lumine,
 Ita sumus occacati, vt imminentia
 Videre supplicia queamus neutiquam.
 Prodigia quoq; nos cum excitant caelestia,

Ad deserenda flagitia durefcimus.
Hinc calamitates incidunt diuinitus,
Qua contumaces comprimunt, & opprimunt.
Peccando continenter en quod meruimus
Pretium, ab, in auditis fopulti atque obruti
Malis. E. Prophetas inftruentes fedulo,
Quin & minantes diritates maximas
Pœnarum, vtinam vtinam audiiffemus probe.
Aft neq; per aéreas plagas vifa toties
Portenta faltem corrigere nos ad bonam
Potuère frugem temporis breuiffimi.

- S. Sunt ifta ad hunc modum, merito q; plectimur*
Pœnis tam atrocibus. Sed hoc ipfum poteft
Solatio effe, & fpe bona pafcere animum.
Quoniam etenim peccare nos quoad libet
Non fufficiens pœnam irrogat quam conuenit,
Nec, vt alias gentes, ad extremum diem
Maleficia admittere finit, quas postmodum
Poff terminum vita ignibus apud inferos
Eternitatem iuftè in omnem concremet,
Numerare magnum oportet hoc beneficium.
Hac differo, non quod ea te fugere putem,
Qui atate me præcurris, & prudentia:
Sed forfitan doloris ob vehementiam
Nunc impediris, vt minus confideres.
Noli ergo te fic macerare Eleaz. are.
Non femper arcum tendit, vt vindex, Deus,
Iacitûs femper vim corufcam fulminis.

Non semper imbres, horridæque grandinens

Demittit: & pluuiam excipit serenitas,

Hyemem sequitur æstas. Hierosolyma iterum

Decus vigebit cons. ut a pristinum,

Malisq; populus expeditus omnibus.

Utetur antiquis sine metu legibus.

Remitte tantis nuncium mœroribus.

E Bene tu quidem. Sed durior sit marmore,

Inhospitâli sit creatus Caucaſo,

Quem hac magnitudo calamitatis non mouet.

S. Sic est, ratio tamen imperare affectui,

Ipsamq; franis & catena astringere

Debet, aliter quando nequit fieri. Et malum

Propter futurum aliquod bonum, diuinitus

Infligitur. Etiam cauendum illud tibi,

Ne iudicare parum probare quod Deo

Videtur, & quod ipse iustum censuit.

E. Hem, do manus, Dei voluntas optima est,

Est misericors, est æquus: hoc certissimum est.

Laudemus eius nomen omne in seculum.

Age Samuel, intremus. S. Ut tibi placet.

 ACTVS SECVNDVS.

ANTIOCHVS Rex, THEOMACHVS,
PHILOPHONVS à CO. liliis.

A. *Ut hunc senatum, & hos nepotes Romulì
Dij præpotentes atterendo deprimant,
Variasq; fortuna vices, & casuum
Diuerſitates ſubiciant ſub memoriam:
Ne immenſitate præferoces virium,
Bellum audeant cuiſcunq; populo intendere,
Magnisq; leges Regibus præſcribere,
Dare & adimere prouincias quibus lubet,
Diuidere mundum cum Ioue mihi videntur,
Si modò reliquerunt ratam partem Ioui.
Cælicolæ olympum mœnibus circumdate:
Nam regna poſtquam cuncta ſub regnum ſuum
Subiunxerint, cælo admouebunt copiam.
Memphim beatam meſſibus pinguiſſimis,
Frequentium inſignem vrbiũ elegantia
De manibus excuſit meis Roma inuida.
Malè metuo, miſſane iterum legatio
ſyria migrare me iubeat à ſinibus.
Quod ante in ipſos recidat omen, Iupiter.
Ipſi potius ad vltimas terras migrent,
Imperia querant orbis extra limitem.*

T. *Atqui ad reſiſtendum imparatus haud ita es.*

Adſunt

*Ad sunt equestrium, & pedestrium agmina,
 Ducumq; præstantissimorum manipulus.
 Tum Dii, quibus castissimum cultum soles
 Adhibere, nunquam te, Antioche, desituerint.*

*P. Nunquam. Patronos nactus es pradiuites,
 Valentiores quam quis effari queat.
 Diis deserentibus haud iuuant bona omnia.
 Diis protegentibus haud nocent mala omnia.*

*A. Credo facile. Parient tamen famam mihi
 Perennem, in Ægypto prius qua gessimus.
 Quando veteranis irruentes copiis,
 Nauibus, equis, animantibus Getulicis,
 Curribus, & instructissimum cum exercitum
 Tot ciuitates opere munitissimas
 Subegimus, regem in fugam coniecimus.
 Occidione plurimos occidimus,
 Prædis onusti maximis reuertimus.
 Nostriq; plenum auctoritatis, nominis,
 Et Antiochi ad imperia propensissimum
 Reliquimus regnum omne. P. nulla & utuis
 Finem afferet laudibus. Et vndenam tibi
 Cognomen hoc Epiphanis illustrissimum
 Est additum, à factis nisi illustrissimis?
 Atq; ego quidem claros viros proponerem
 Tibi æmulandos: sed tuum testor caput,
 Te clariorem cerno prorsus neminem.
 Imitare te met, ac stude vt semper tibi
 Sis quam simillimus: aliena persequi*

*Exempla nil oportet, quando habes tua,
 Quibus instrui potes. A. Quia hac locutus es,
 Honoribus decorabo te haud vulgaribus.
 Quid porro de stolidis apellis dicimus
 Theomache? magno ne his stetit defectio
 Quam moliebantur? T. relata est gratia
 Sanè assatim: remunerasti congruis
 Muneribus, & sementis vt facta est, ita
 Respondit agricolis auaris sua seges.*

*A. In posterum ecquid calites laceffere
 Opprobriis, mediumq; digitum ostendere
 Pergent? T. malum si capitibus querant suis.*

*A. Quid tanta vis auri, quid illa multiplex
 Pretiosaq; supellex necessaria fuit
 In aede? T. Nihil, inanis ostentatio
 Tantummodo erat. Vti licebit ligneis,
 Siue Samiis: idem vsus est in alteris.*

*A. Considera verò, Deum qualem inuocent,
 Iniurias qui obliuiscere conterat
 Sibi irrogatas, quiq; stomachum amiserit.
 Mibi quidem nondum haecenus pol quod sciam
 Suo sacrilego iratus est vel paululum:
 Nedum vt anima cassum sub impia tartara
 Tradat. P. Superstitiosa gens, minimè videt
 Quid colat, & aras numini cuiam erigat.
 Quapropter horteri licet per literas,
 Quos in Palaestinam tuo nuper loco
 Misisti, & aliarum senatus urbium*

Quas incolunt Iudæi, vt alacriter tua
Mandata, quod adhuc præstitere, exhauriant.

A. Fortasse. Verbum est peruetus: calcaria
Currentibus. T. honorare celestes heros
Nimium nequis. Quin quando peragis omnia
Qua potes, ibi præstare plus te conuenis,
Tua salutis nempe defensoribus,
Tui imperij custodibus, & auctoribus
Totius orbis, omniumq; gentium.

A. Prudens Philopbone hic sermo. P. Prudentissimus.
Colis deos? cole magis, amplius cole.
Iudæa sacra perofus es, sacerrima?
Magis oderis. Solon, Lycurgus, & Numa
Leges tulerunt, his scelesti obtemperant.
Discant vereri quos veretur Rex deos:
Borcos sacrificent, & coacti deuorent
Porcinam apertis vi, manuq; faucibus.
Ne te misereas nationis impia.
Pulicem velut qui resistere interfice.
Quod si vniuersum nomen Isacidum quoque
Ferro, fame, bello, horridiq; cladibus
Deleueris, num idcirco calum concidat,
Mundusq; in antiquum reuertatur chaos?

A. Ita mihi dij benefaciant, vt audiens
Dictis ero vestris: ad interitum ruet
Miserabilem, tormenta quam diuisima
Tolerare habebit, qui esse perdurauerit
Iudæus. Incaptum est, oportet progredi.

Iustum sit, an non iustum, ego pensi nihil

Habeo. Imò iustum: hac fixa stat sententia.

T. *Vex Rege digna, indexq; celsi pectoris.*

P. *Sic te Antioche beabis alma Faustitas.*

DIONYSIVS, ARISTAGORAS, LEONTIVS desertores Iudaismi.

D. *Quid est amici, rebus in mortalibus,*

Quod predicauerit aliquis beatius,

Quam omni solutum, ac liberum formidine

Nullo imminente nec leui periculo,

Vitam in paternis exigere penatibus,

Cum re mediocri, & liberis suauissimis,

Charissimâque coniuge, & familiola

Fideli, & ad nutus herùm celestissima.

A. *Nil comparo huic. L. sed, quorsus ista locutio*

Pertinet? D. vt hinc felicitatem intelligas

Quam sumus adepti. Perieramus funditus,

Nisi periissemus. L. teneo quorsum tu eas.

Hoc dicis: uxorem, domum cum liberis,

Ipsam insuper animam fuisse nos simul

In Iudaismo perdituros. D. attigit.

Hoc est, Leonti, quod volebam dicere.

A. *Nunc religio suscepta postquam est purior,*

Securitate viuimus in altissima.

D. *Sic vt sine omni dormias molestia,*

Nodis religionum solutus omnibus.

L. *Nulla extimescimus arma, non ieiunia,*

Non lotiones, non dies festos, neque
Sabbatha, & prohibita tot genera animalium
Curamus, aut sexcenta legum millia.
Consulta Moysis aut nimis difficilia:
Aut ridicula nimis: aut nimis puerilia.

D. Vultis ne mecum magnam inire gratiam
Ab rege? L. nos verò volumus, & plurimam,
Si possit, vt pro vtroque tibi respondeam.

D. Eleazarum nostis? L. Sacerdotem comæ,
Barbâque promissa, decorumq; facie,
Ætate confecta virum? D. hunc ipsum putâ.
Hic delitet domi, vnus omnium Dei
Sui colentissimus: sed osor pessimus
Nostri Antiochi, & ipsius æterni Iouis.

L. Vera autumas, mihiq; perspectissima.

A. Quid tum? D. fatue, quid tum? reperta occasio est
Pulcherrima, improbum senem accusabimus.

A. Quid audio? vos hunc senem accusabitis?
Nefas. L. apage, animum geris, vab, muliebrem.

A. Quid fecit, aut quam imposuit illi iniuriam?

D. Cum istis facesse interrogationibus.

A. Humanitas si qua superest, si quid valet,
Valere quod apud Sarmatas etiam solet,
Hominem esse natum ex hominibus, deponite hanc
Audaciam. L. quin tu hinc abis, ô misericors.
Nobis duobus hoc relinque negotium.

Quanam mala superstitiose obiecit viro?

A. Amabo Dionysi, & Leonti, parcite

*Ciuem nouo exemplo, & hominem integerrimum
Spollare vita, proditum indignissimè.*

D. Tanti est placere Diis, & ipsi Principi.

A. Ne tam impiè senem hunc ad exitiur. date.

L. Vbi tua miseratione haud opus est,

Ibi miseraris quemlibet plusquam satis.

A. Sic aucupari gloriam sinite alios.

D. Tu quoq; alios nequam hunc sinas defendere.

A. Fugienda nobis semper importunitas.

L. Nobis colenda semper augusta pietas.

A. Magnum hoc si agatis vos sequetur dedecus.

D. Quin hoc agentes nobile sequetur decus.

L. Heus tu, tace, & recede sis, si adeo times

Calpam hocce factò. A. Tristis abscedo domum.

Date obsecro locum meis precibus, date.

D. Nisi hinc abis, certè malum tibi dabimus.

A. Vobis perinde eueniat vt meremini,

Amentia quorum miseret, ac me pudet.

D. Vade in malam rem homo nihili. A. valetè vobis.

L. Ille abiit, hem tollamus ergo omnes moras,

Ducamus orsa optabiles ad exitus.

D. Fiat, gradum tendamus hinc ad regiam.

L. At prodit Rex in publicum. Nunc te para:

Fac sis apud te. D. venio meditatus nimis.

DIONYSIVS, ANTIOCHVS, LEONTIVS.

D. Regi salutem diis ab immortalibus,

Aurig; montes, & trophæa ingentia,

Ac sem-

Ac sempiterni celebritatem nominis.

A. *Dij vos ament. D. si non graueret aures dare,
Breue est, quod expromere tibi huc accessimus.*

A. *Dabo, & secundas. L.ambo Iudeo sumus*

*S mine oriundi, patrios seruauimus
Hucusque ritus, donec edictum tuum
Meliora persuadens tenebras dispulit
Nostris ab oculis, lumen ut clarissimum.*

*Et cum deorum simus addictissimi,
Tuæq; maiestatis almo numini,
Pati nequimus esse nos ludibrio
Vetulo cuidam, nothen est Eleazar.*

Hic legum auitarum manet amantiissimus;

Atque tenacissimus, & deos, seque pariter

*Conspuas. Id si tu potes diutius
Perferre, mirabimur. Et addit ceteris
Animos sua hac audacia audacissimos.*

Moriatur ergo, si recuset obsequi.

Hac victima diis nulla erit iucundior,

Hac cade partem exaggerabis gloriam.

A. *Antiqua quod valere iussisti sacra,*

Fecistis hercle facinus insignissimum,

Resq; in statu locastis vestras optimo.

Et quia mei, diuūmq; cunctipotentium

Vos cura tenet eximia, dignor vos meo

Fauore, amicitiaq;. D. Dij ferant tibi

Optata semper. L. viuat Antiochus. A. ego

Tribune, tecum ducito lorarios,

Et hos amicos sequimini ad domicilium
 Capitis nefandi. Vinculis constringite
 Artissimis ceu bestiam. Perducite
 Ad me volentem, rapite nolentem. Canis,
 Quid sit docebo edicta regum spernere.
 Dabit aliis tua documentum insania.

ELEAZARVS.

Misissime parens, arbiter iustissime,
 Per temet ipsum, per thronum sanctum tuum
 Desige metam calamitatis. An sciet
 In omne tempus? misericordias tuas
 Non sentiemus amplius? noli Deus
 Hereditatem quam redemisti tibi
 Iactare trucibus deuorandam belluis.
 Miserere seruorum tuorum, & respice
 Aliquando amaras singulorum lacrymas.
 Querimonias audi, intuereq; gemitus
 Mœstissimos, quos continenter fundimus.
 Satis satis iam premiorum cepimus,
 Comissa luimus. ô flagellum proiice,
 Gladiumq; nostro inebriatum sanguine
 Vagina recipiat. reos fatemur, &
 Agnosimus: peccauimus cum patribus,
 Mala gessimus, & iniquitatem fecimus.
 At tu obsecro domine à furore tempera,
 Vultum priorem ostende placatissimum.
 Conuerte luctus omnium grauissimos

*In perpetuum, & in singulare gaudium.
 Finem tyrannus sortiatur debitum,
 Doleat ob innumerabilia maleficia
 A se impiè, superbè, auarè, immaniter,
 Diuq; designata, frustra que doleat.
 Morbo putrescat, quem manus nulla medici
 Leuet, ipse foetorem suum ferre nequeat,
 Viuentis vermes nutriantur carnibus:
 Opem tuam implorans nihil opis sentiat:
 Feditissimo lethi genere reddat animam.
 Pernoſcat hoc animal ferum, & dilucidè
 Intelligat te Principem esse Principum,
 Abs te potestatem venire quamlibet,
 Cælum, terrasq; in tua vnus manu
 Conſtare. Deinde virium tantum, precor,
 Largire, & impertire mihi robur animi,
 Néue cruciatus, néue qua aſſentatio,
 Néue vlla res amore me abiungat tuo,
 Et ſanctiõibus at auim salubribus.
 Vtique melius eſt emori cauſſa tua,
 Quam te repulſo in longa viuere ſpatia.
 Nam que ſine Deo vita nobis degitur,
 Mors viua redè, & vita fertur mortua.
 Nil aliud ego, quod poſtulem te, reperio:
 Niſi vt neceſſe ſi fuerit occumbere,
 Fortiter occumbam tuis pro legibus,
 Atq; ob tuum nomen, quem amo ſuper omnia.
 Que ſum precatuſ annuat tua bonitas.*

ACTVS TERTIVS.

TRIBVNVS, LORARI, ELEAZARVS.

- T. *Grandem feram in suo latentem latibule
Comprendimus: tenete prensam, vincula
Astringite vehementius, caute ne
Magicam per artem è manibus ipsis auolet,
Similiter vt auis è cauea. Ibi tum boues
Per terga vestra salient liberaliter.*
- L. *Si Iupiter magnus fores, non te in fugam
Hodie capessas, flagitium hominis. E. itane
Eleazarum nihil repugnantem, nihil
Penitus reclamantem, volentem denique,
Quinimo gaudentem ligari hostiliter?*
- T. *Scilicet in optatis fuerunt hi tibi
Nodi. E. fuerunt: nec reuinciri modò,
Sed verbera quoq;, vulneraq;, volo perpeti,
Sed huius etiam lucis vsuram libens
Letusq; reddere patriis pro legibus.*
- T. *Senem stolidiorem extitisse non reor:
Quem nauigare potius illam in insulam
Referat, vbi elliborum vorant, cerebrum quibus
Sanum est parum. Quanquam arbitror triplici fore
Anticyra opus, sanetur vt stultum hoc caput.
Temnit salutem, exitium amat. E. narras malè.*

Purgatione ista magis opus est tibi.

Non tenuit, aut tenet vlla me vesania.

Amo salutem, odi meum exitium. T. igitur

Dubitare noli, quin tua ex sententia

Cooperiendus sis acerbitatibus

Cruciatuum quamplurimorum vsq₃ ad necem.

E. Quod imperator calitum permiserit,

Id corpori meo facite: melior mei

Pars interire nescia, aeternum vicens

Viuensq₃ permanebit in superis locis.

T. Speciosa dicta funditare desine.

Viden' fores reserantur, & rex confides

Antiochus in solio, vt solet, transegimus

Tua iussa rex grandaeuus ecce sistitur.

ANTIOCHVS, ELEAZARVS.

A. Leuate manicio, liberum astare finite.

Tun' ille quem vulgus vocant Eleazarum?

E. Certè ille. A. quidnam functionis obtines?

E. Quod antecellit ceteris praestantia:

Manus sacerdotis obo. A. Sacerdotis? hem,

Non vnus es de grege, sed ipsemet gregis,

Quantum audio, magister, & custos. Placet.

Memora mihi, quam facris in vita diu.

E. Tricesimus ter annus agitur, cum parens

Me deposuit. A. est viridis hercle, & crudior

Senectas, quam anni flagitant: nec vultus hic

Aetatis hanc maturitatem nunciat.

Verum ista prateriens, rem ad ipsam deferor.

Nescire quæ sit conditio tua non potes

Eleazare: vides quo loco sint res tuæ,

Arbitrio versaris in meo, mea est

Tui potestas omnis. E. haud negauerim,

*A. Vtrum ergo me experiri amicum, & beneuolum
Mauis, an inimicum, & seuerum vindicem?*

*E. Quod melius est, & longius abest à malo,
Id malo, beneuolum: fatenda est veritas.*

*A. Quando igitur optimum quod est, eo cares,
Nimirum vt ipse noueris, quæ recta sint,
Saltem id quod huic vicinius complectere:
Audi monentem honesta, ne fanaticum
Rerum aestimator te bonus definiat.*

E. Cognosse festinat animus quid consulas.

*A. Venerabiles canos tuos, atque senium
Maturrimum reuecor, & benefacere
Cupio tibi, per ipsum Iouem, qui perspicit
Mentem meam, atq; sensuum abditissima.
Tantum hoc agas, facillimum, leuissimum:
Gusta suillam in hac sacrificatam arula.
Quid horruisti ad rem pusillam Eleazare?
Serua tibi te, ne morere tam turpiter.
Ætas senilis multa multos perdocet,
Quam omnes magistræ dicitant prudentiæ:
Te stupeo, qui in diem hunc sapere non didiceris,
Adhuc opinionibus præposteris
Patrum inuolutus, tota aberras à via.*

Cibos repudias esui quàm aptissimos,
 Donumq₃ nature, & voluptatem probam
 Sanè proteruè respuis. Quid quod mea
 Precepta, suppliciaq₃ in alios qua hæcenus
 Expendimus, nonne sopore altissimo
 Mersum excitarunt? nunc dies isthac nouum
 Vitæ genus, nouosq₃ mores postulat,
 Circumspice infelix, veternum discute,
 Da tute tibi consilium, & attentus vide
 Quonam tuas, pestem tibi quam compares.
 Miserare canitiem tuam: dulcissima
 Lux hac, eam tunc sine ratione fugies?
 Nec porro debet te metus hic incessere,
 Ne in aliquod incurras periculum, mihi
 Si parueris: interminatio grauis,
 Et dura mortis proposita necessitas
 Culpa impetrabunt (si est aliqua culpa) veniam.

E. Si copia datur, eloquat contra, meus
 Que animus hortatur. A. datur, loquere, licet.

E. Quod tantoperè te mea senectus commouet,
 Eiusq₃ caussa velle dici parcere,
 Grates ago, misericordia haud vtior tua.
 Nec mihi iuuentus, aut senectæ antiquior
 Vnquam esse possit sacrosanctis legibus,
 Seruare quas magis necesse existimo,
 Quam viuere. At tu edere suillam te putes
 Crimen adeo leue: non leue est perumpere
 Legem à Deo latam, vel in re paruula.

Nam cogita. Tu, Antioche, Rex magnus, potens.
 Syris tuis barbam vetasti radere,
 Hic iussus est tuus, Syri hoc omnes sciunt.
 Tamen aliqui rem ceu minutam negligunt.
 Raduntq; barbam, quanquam id ingratum tibi.
 Non censeas auctoritatem hinc regiam
 Esse violatam? non iniquo animo feras?
 Non imperabis tradi eos in carcerem?
 Non exulabunt? non capite pœnas luent?
 Atqui tu homo es Deo inferior, oh, partium
 Plusquam trecentis millibus. Legem in tuam
 Non ita grauem si quispiam offendit semel,
 Ut spretus ipse vindicas acerrimè:
 An minus erit spernere Deum, quam ladere
 Regem? minusq; puniat fontes Deus?
 Statuis ineptè nos philosophari, quia
 Natura qua nobis beneficia prœbuit,
 Minimeq; vitiosam voluptatem odimus.
 Caca laboras pœctus ignorantia.
 Nam nostra lex dum non finit edere omnia,
 Quæ venter, & gula appetunt, veram docet
 Nos temperantiam, & cupidinem monet
 Habere domitum, ac imperare libidini.
 Dicam in super, quo res patefcas clarius.
 Cur nos suilla temperare iusserit
 Deus. Luto est amica sus, & bestia
 Immunda; nunquam ad astra subrigens caput,
 Semper in humum proiecta toto corpore,

Ventiq₃ solum, pabuloq₃ seruiens.
 Apraq₃ macello, præterea ad aliud nihil.
 Hac ergo Deus ambage quadam præcipit,
 Ne nos voluptati, ac libidini velut
 Porci velimus tradere, oblitis ætheris,
 Omnisq₃ iustitia, & pereantibus ideo
 Tanquam sues pœnis necandi apud inferos.
 Haud vlla verò me ratio, nullus color
 Absoluet, vt tu credis, à piaculo.
 Quamcunq₃ legum rupero almi numinis.
 Pro quibus ad omne me offero lethi genus:
 Seu me illiges rota, ignibus seu concremes,
 Seu fustibus mactes, me' in seu verticem
 Gladio reuellas: in lucris hac deputo.
 Intaminatus ad auos profisciscar meos.
 Immanitate superior tyrannica.

THEOMACHVS, PHILIPHO-
 NVS, ELEAZARVS, AN-
 TIOCHVS.

- T. Modestia senex præstat arrogantia.
 Ridere supplicia queas, cum haud sentias:
 Cùm senseris, tum cantilenam aliam canes.
 Non tu ex chalybe, non ex silice compactus es.
- P. Patientia regis te abuti non decet,
 Neq₃ pestifera præponere salutaribus.
 Dimitte fastum, & tempori expergiscere.
- E. Equidem vigilo, & omnem in Deo fiduciam

Repono,

Repono, ab illo praesidia mihi spondeo.

O sancta lex, qua sum institutus ego puer,

Quam lacte cum nutricis infans imbibis:

Non te tueri, & predicare desinam.

O sancta parsimonia, ô frugalitas,

O temperantia, ô sacra moderatio.

Dum supero, semper habebo vos charissimas.

Verè sacerdotum decora dignitas:

In sempiternum non pudebit me tui.

A. Bestia, quid ais? hoc ne voluit mea lenitas?

An quia ego placidus, ideo tu es factus ferax?

Obtempera architecte scelerum, ne palam

Coram omnibus nunc nunc volens nolens edas

Porcinam. E. Edere profectò nolo, age quod lubet.

P. Iamne facinoris esu in hoc esse statum?

E. In lege frangenda scelus consciscitur.

P. Veniam dabit timore peccanti Deus.

E. Si das nihil timere, quò venia mihi?

P. Ne ceteros praestraftiores feceris

Cum ista obstinatione inexpugnabili,

E. Per fortitudinem datam diuinitus

Animosiores facio populares meos.

A. Iam conticescet lingua petulantissima.

Morem geres, an non geres? E. Deo gerans,

Vt gessi adhuc. A. Ego faciam vt nobis geras.

E. Sua est voluntas cuique, cogi non potest:

Si cogitur, non est voluntas amplius.

A. Seu tu voles, seu non voles, suillam edes.

- Tūne vt mihi quoad placeat illuseris?
Senum omnium nequissime senex, fac modum
Insaniendi, atque obsecunda regibus.*
- E. Illic meus Rex habitat, & dominus meus:
Illi obsecundo, & obsecundabo libens.*
- T. Rei in acie est nouacula, quod dicitur,
Accede ad aram, & sume carnis frustulum,
Valere tansisper Moysen tuum iubens.
Quid regis iram pergis, oro, accendere?*
- E. Captare ventos retibus conamini.*
- A. Satellites, ocyus ad aram impellite
Sacrificulum hunc superbia intolerabili.
Curate corpus ne moueat, aut brachia.
Tribune, tu vi summa in os carnem ingere.
Patebit verum sit penes victoria.*

TRIBVNVS, ELEAZARVS, ANTIO-
CHVS, THEOMACHVS,
PHILOPHONVS.

- TR. Escam capetibi grunientis belluæ.
Cur me obtueris sic atroci lumine?
Quin os apertum sit facis? cito, age, aperi os.*
- E. Non aperio. TR. aperi os, os aperi, & hoc glutias.
Silet nebulo, & immobilis manet vt lapis.
Ede ede improbe. E. ob laborem inanem suscipis.
Non comedo, quod comedere nos prohibet Deus.*
- A. Vrgete magis homunculum nefarium.*

TR. Quin

TR. *Quin tu hoc edis furcifer, ede. E. ô violentia*

*Non manderim, quascung, tandem machinas
Admoueritis. In corpus haud credo meum
Buccella descendes etiam minima minor.*

TR. *Impurus, en vt excreat: animam simul*

Heus excrea; vt te dij, deaq, perduins.

E. *Calum ante fiet peruium celocibus,
Et astra falsis emicabunt fluctibus,
Cum nocte fœdus iunget aeternum dies,
Mors vita, vita mors erit. Nolo facero*

*Quod Regis impietas in ipsumet Deum,
Qui procreauit, & gubernat omnia
Me postulat cum facinore scelestissimo
Committere: prius frustilatim siuero
Vellig, laniariq, corpus hoc meum.*

TR. *Rursum, vora. E. apage cum nefandis carnibus.*

Non comedo: cessa. Per Deum qui me aspicias,

Qui prasidet meo arbiter certamini,

Gustare nolo, quod sacra leges vetant.

Vos ista vestris ventribus largimini.

TR. *Nihil agimus, Rex ipse testis es, senis*

Adamanta vincit mira contumacia.

A. *Méne ergo captis (ô malum) desistere*

Vt victum, & expugna um ab hoc deterrimo?

U. cc posse persuadere ver'is mollibus?

Nec posse dictis cogere minacissimis?

TH. *Nullam scelestus meritis est clementiam.*

P. *Ex hominibus tollatur huius memoria.*

A. *Adeste*

- L.** *Adeste tortores, manus constringite,
 Abducite, flagellis in ipsum atrociter
 Insurgite, laniate carnes approbè:
 Siquidem ipse carnes ita refugit mandere.
 Tanquam fabri incudem, ita boum tergoribus hunc
 Validissimis plagis ferite gnauiter,
 Ut multus è visceribus exeat cruor,
 Torrentis in speciem: ac nisi exuat animum
 Illum priorem, coniicite in altam pyram,
 Vertatur in fauillam, & in cinerem abeat.
 Ipsos quoque cineres in vndas mittite.
 Et ossa permiscete pecudum cum ossibus.*
- P.** *Haud quicquam atrox nimis fieri in istum potest,
 Qui regem, & omnes incolas summi aetheris
 Ridere non formidat, & contemnere.*
- TH.** *Peccata grauius vindicanda grauissimè.*
- E.** *Viro bono, & amanti Deum, nec mortuo,
 Nec viuo aliquod obtingere quit incommodum.
 Viuatne, an ad plures ierit, haud interest.
 Domini sui est cum spirat, & post funera.*
- A.** *Periistis, hunc nisi subito ex oculis planum,
 Aretalogum, labem lutumq; abducitis.*

ACTVS QVARTVS.

TRIBVNVS, ELEAZARVS, DIODORVS, MEMNO, familiares
Eleazari.

T. *Ecquid hodie bonum antepositum est prandium.*

Eleazare tibi? ecquid epulis genialibus

Differtus es? num te flagris recreauimus

Quod experebas? an aliquid desideras

Quod nostra possit ars tibi hoc facere amplius?

E. *O procreator, ô salus rerum Deus,*

Spes Israël, vita, consolatio,

Quis potero iustas gratias persolvere,

Cum me beasti liuidis vibicibus,

Cum artus dedisti immanè vulnerantibus,

Hæ margarita sunt mea, hæ menilia

Mæa, omnis hæc gaza, omneq; patrimonium.

D. *Eleazare, mi Eleazare, agnosce rogo te*

Agnosce nos. E. Nosco viros amplissimos,

Mecumq; familiaritate arctissima

Confederatos. M. ô quod hodie vidimus

Spettaculum non absque multis lacrymis,

Cum tu flagris cooperatus es crudelibus.

O noster Eleazare, miseret ambos tui,

Quantum exprimere non possit vlla oratio.

E. *Miseremini miserorum, ego non sum miser.*

Tolerare

Tolerare namq̄ immerita, malaq̄ perpeti,
 Quia reuas agere malum, hoc in maxima
 Felicitatis parte ponendum autumo.

T. Ut largiloquum apud hunc senem responsio
 Nunquam imparata est, integrum solet diem
 Blaterando lacerare. D. sine nos quiddam leue
 Abs te impetrare. T. quid est? D. vs hunc sine
 vinculis,

Atque arbitris vobis seorsim congredi
 Patiare nobiscum. T. licet, resolute
 Heus vincla. Vos abscedite hinc, nos hoc loco
 Dum terminatur sermo consedebimus.

M. Eleazare huc concede sis pauillulum.

E. Verò, ac libenter: si quid opus est, dicite.

DIODORVS, ELEAZARVS,
 MEMNO.

D. Quae rebus in multis tua est, Eleazare,
 Spectata nobilitatæque sapientia,
 Nosti ipse amicitiam, & fidem firmissimam.
 Verissimamq̄ iudicari, quae velut
 Aurum in camino, ita in amici durissimis
 Temporibus elucet: nec vnà diffugit
 Florente cum fortuna. E. idem affirmauerim.

D. Nos ergo qui te amore cumulatissimo
 Dileximus, charumq̄, semper habuimus,
 Deesse tibi in hoc tristissimo casu tuo
 Noluimus. M. eheu, Regis imperia statim

- Ab initio exsecutus esses, heu, tibi
Obtemperandum censuisses, nunquam ita
Concisa pellis esset à carnificibus.*
- E.** *Tormenta, si vitare cam possem, tuli,
Mibimet tuli; mihi dolet, si quid dolet.*
- D.** *Nobis dolent etiam dolores hi tui,
Credas velim indubitate testificantibus.
Siquidem ea lex amantiura est, gaudere sic
Bonis amicorum, & malis dolere sic,
Quasi propriis. Verùm quoad permittitur
Libera potestas, dum in pyra nondum vreris,
Decede suscepta parum à sententia,
Diminue modicum hanc tetricam constantiam,
Emolliatur pectus hocce ferreum.*
- M.** *Truculentus hostis tibi met euadere potes?
Quò mens bona recebit? datur viuere, mori
Cur destinaisti? quis iubet? quis optat? aut
Quis imperat? quis cogit hanc te abrumpere
Lucem? D. quod haud vllam facit animal, hoc facio.*
- E.** *Qui. D. tuentur bestia pro viribus
Vitam suam, extingui timent mirum in modum:
Tu solus inuentus, necem tibi qui struas,
Tu qui sciens, videns, volens te ipse iugules.*
- E.** *Erratis, optimi viri, multum à scopo
Abestis, ac seruare me dum tenditis,
In fraudem apertam impellitis. M. meliora dicit.*
- D.** *Si tu paterna religione obstringeris
Vehementer adeo, vt constitueris omnia*

Lethi genera, tormenta sufferre omnia
 Prius, quam ab illa tantulum deflectere,
 Ne comede porcinam, tamen domo è tua
 Carnes quibus vesci haud nefas, ferri impera,
 Easq; degustando te edisse simul.
 Porcinam: vt ita supra tuum astantem caput
 Pestem suprenam effugere possis, quod potes.
 Simulare tantum suadeo, quid hoc mali?

M. Eleazare, simulare dissimulareq;
 In tempore, sapientis esse predicant.

E. Prò sancta lex, prò sancte legis conditor,
 Quas fabulas recitatis? aut que somnia
 Eloquentini? qua consilia depromitis?
 Non sic mihi atas acta ab incunabulis,
 Non moribus vixi hactenus tam perditis,
 Possim hoc vt in me scelus inexpiabile
 Admittere sine sempiterna infamia.
 Nec spiritus hoc sanguinis clarissimi,
 Nec ista canities, & ad gradum vltimum
 Senecta propagata mihi concesserit.
 Honestamens, quam vita turpis nemini
 Non debet esse millies optatior.
 Meam igitur animam prodigere satius erit,
 Quocunq; cruciatu, Antioche, decreueris,
 Quam illa via, quam vos mihi proponitis,
 Exasperare Deum, & iuuentutem meo
 Docere factò sanctitates patrias,
 Rempubicamq; prodere. D. Ob, quonam modo?

E. Si sinxero, quod fingere cohortamini,
 Ratiocinabitur utique adolescentia
 Secum hisce verbis. En hic annis obitus
 Eleazarus, praefectus aris, & sacris
 Interpretandis legibus, grauis, pius,
 Prudensq; vir ritus Syrorum amplectitur,
 Nostris salutem dixit. ó nos simplices,
 Et mente captos, quid moramur insequi
 Vestigia senis? cur trucidari iuuat
 Tanquam pecora? solis fruamur lumine:
 Ne quis cadere velit ante fatalem diem:
 Edamus escas, totus orbis quas edit.
 Papa, mihi qualem maculam ego inusserim?
 Quam sordidam labem senectæ asperserim?
 Et quid habet utilitatis elapsum è manu
 Mortalium supplicia cauisse breuia,
 Quando manum Dei, & furorem, & improbis
 Poenas ab ipso excogitatas non queo
 Neque viuus effugere, neq; etiam mortuus?
 Idcirco alacriter, animo promptissimo
 Pro legibus, quarum auctor ipsemet Deus,
 Grauisissimis, sanctissimisq; legibus
 Ad mortem eo, qua gloriosior alter:
 Non est, nec ad nostros nepotes clarior.
 Sic ego senectuti, senectus sic mihi
 Honori erit, potentq; iuuenes à sena
 Exempla fortitudinis pulcherrima.

D. Tute nimium inimicus tibi es, Eleazare.

E. Odisse

- E. *Odiffe qui se nescit, hic non bene se amat.*
 M. *Tam nihil apud te nostra valuisse monita?*
 E. *Quia vox Dei valet, apud me quàm plurimum.*
 D. *Omninõne voluntariam ad mortem rues?*
 E. *Vitam in beatam propero per mortem ingredi.*
 M. *Quĩ nam dolores sustinebis ignium?*
 E. *Diuina virtus potentior est ignibus.*
 D. *Orbari amicis nonne res miserrima?*
 E. *Miserior est orbare sese ipsum Deo,*
 Qui solus in re incerta amicus certus est.
 M. *Laniatus es flagris, rogam quare sitis?*
 E. *Cesset tyrannus persequi, haud siti uero.*
 D. *Cruciatus est horribilis in flamma emori.*
 E. *Pœna graues sermẽ breues, longæ leues.*
 Apud inferos maiora sunt incendia.

TRIBVNVS, DIODORVS, MEMNO,
 ELEAZARVS.

- T. *Iam desinat vestra ista fabulatio,*
 Nos tãdet hĩc trahere moras in vesperam.
 Tum vos, quod apparet, agitis nugas meras,
 Cum nescio quid huic vultu infundere seni.
 Est athiops, non fiet vnquam candidus.
 Heus vos, ligate malum, vt ante duriter.
 D. *Canos veremini.* M. *hominem habete mitius.*
 T. *Quem tu benignum reperias, si insensus es*
 Ipse tibi, vt hic sibi esse nondum desinit?
 M. *Vel nunc precamur, quid futurum expendito:*
 Serò sapere discas, modo aliquando sapias.

- D. Per ego deos, hominesq; te obtestor, fuge
Et mortem, & atrocissimum mortis genus.
- E. Mutare generosam haud libet sententiam,
Sint preparata mortium mille genera.
Quare supersedete vos negotiis.
- T. Ducite, rapite, trudite Acheronis pabulum.
Assandus est veruex. E. valete. D. aue, & vale.
- M. Ab qui valebit, quem rogos depascitur?

DIODORVS, MEMNO.

- D. Spes nostra Memno nos fefellit, sumpsimus
Laborem inanem, veterem amicum, aquisimum
Atq; humanissimum virum, heu, amisimus.
- M. Damnum haud mediocre fecimus, Eleazari
Sermonibus dulcedine superantibus
Mel omne, vultuq; illo amabilissimo,
Et suauitate morum, & innocentia
Priuari. D. an inuenire virtus huic parem
Vnquam poteris? M. haud poterit v. quã, existimo.
- D. Huius memoriam mihi dies nullus auferet.
- M. Facilius obliuiscar ego mei, quam vt hunc
Sinam è meo effluere animo. Sive vigilem,
Sive capiam somnos, videbo Eleazarum,
Amplectar, osculabor, colloquar senem
Post fata quoq; longè mihi charissimum,
Virtutis & satellitem rigidissimum.
- D. In regiam redeamus, id tempus monet.
Præstitimus herclè Eleazaro, quæ potuimus

*Officia, quæq; debuimus. M. ita est, & hoc
Iucundum eris meminisse, conscientia
Officij alit mentem stabili hilaritudine.*

ACTVS QVINTVS.

IOSIAS, ELISEVS, IACOB.

- IO.** Hoc igitur vnum scilicet nostris malis
Vexationibusq; & aduersissimis
Rerum calamitosissimarum casibus,
Quibus tyranni incredibilib; & omnibus
Iam nota terrarum angulis immanitas
Multauit, occidit, necauit, perdidit
Stirpem tuam Abrami Deo charissime:
Hoc deerat, inquam, Eleazar vt nostrum iubar,
Noster necessarius, & alter ceu parens,
Communione propter arctam sanguinis,
Vir omnium quos sol vides honestissimus
Iustissimus, multoq; sapientissimus
Raperetur ad tribunal, ad flagra, ad rogam.
- E.** O hunc diem infelicem, & illatabilem,
Quo tale columen horridica frementibus
Euris solo prosternitur: quo tanta lux
Occumbit. **IA.** ego memini dolor quantus meum
Cor vellicauerit, vbi Regis impij
Os illud importunum adire coactus est:

*Vbi flagellis sectus est atrociter,
Totumq; corpus est cruore perlitum,
Spectare quæ nos contigit cum lacrymis.*

IO. *Spectaculum inæstissimum intuiti sumus,
Cautibus item, & leonibus miserabile.*

E. *Stadio in eodem forsitan spectabimur,
Ferinde si Deus ut prius coniuerit.*

IA. *Deus cum sit Deus, facit quæcumq; vult,
Reprehensionem incurrere nec vllam potest,
Si quid vel agat ipse, vel agi non prohibeat.
Tradamus hortor nos ei, quanti sumus:
Si occiderit etiam, nocere non potest.
Signum sacerdos militare sustulit
Altissime, ductum ipsius fidentius
Sequamur, & ruamus in arma media.*

E. *Summoperè nobis quempiam dari obuium
Desidero, qui nuntium ad nos afferat
Super Eleazari vltimo certamine,
Astare cui nos vetuit immensus dolor.*

IO. *Quanquam arbitror, prorsusq; mihi persuadeo,
Similem fuisse sibi virum fortissimum:
Nihilominus tecum velim pernoscere
Qui totares processerit. IA. idipsum ardeo
Compertum habere, etsi absq; gemitu, & lacrymis
Audire funestum haud licebit exitum.
Viuentium fletus decora morientium
Sunt, & super amico atq; socio sanguinis
De debitum est plorare, sic suauissimum est.*

E. *Sed*

- E. Sed enim quis hic, quem cerno dirigere gradum
 Huc recta? IO. hic ipse nuntius quos querimus
 Fortasse nos afficies. IA. mœstus est homo,
 Fixos tenet oculos humi: apparet aliquid
 Secum volutare, atq; id haud latissimum.
 E. Aurem adhibeamus, nam loquetur quippiam.

NUNTIVS, IOSIAS, IACOB,
 ELISEVS.

- N. Si ego cruciatum ob inexplicabilem istius
 Eiusq; virtutem, & obitum doloribus
 Ferueo, necessitudo cui nulla cura, eo,
 Cognatio nulla fuit, ah, ut se gerens
 Cùm didicerint, quos ille familiariter
 Dilexit, aut quorum propinquus extitit?
 IO. Dixine vobis? E. nouit hic rei ordinem.
 IA. Vin' alloquar? E. nondum: audiamus cetera.
 N. Non me latet Eleazaro esse tres viros
 Cognatione copulatos, quos reor
 Ad se venire aliquem cupere, qui aspexerit
 Quintum quasi actum huius nouæ tragœdiæ.
 Senem bonum, senem optimum in flammis diem
 Conficere extremum. E. quiesce. N. Cuius ex
 Sermone penitus acta quæ sunt omnia
 Percipere derur, luctuosa quamlibet.
 E. Heus tu, mane parumper, in eos incidis
 Quos conuenire vis, ut aiebas modò.

N. Ipsine vos, quos quæritabam? Io. ipsissimè.

N. Iam agnosco facies: nil potuit hodie magis
Accidere charum. Vos volo, simul commodè
Vos obtulistis. E. tunc præsens omnibus
Coram affuisti, Eleazarus postquam ad pyram
Largissimè flagris onustus raptus est?

N. Nempe affui, oculis & meis, & auribus
Vidi, notavi facta, dicta singula.

IA. Ordire sis narrationem lugubrem,
Fletusq; granidam, tibi animos attendimus.

N. Vix est ut exponendo possim consequi
Proteruitatem, & insolentiam, & nouam
Petulantiam, quam itinere quo pertractus est
Usq; ad rogam, satellites tortoribus
Dum paria faciunt, in virum hunc exprompserint.
Niuium alius similem capillum vellere;
Barbam alter in pectus fluentem carpere:
Hic in caput pugnoscere vibrare; at hic genas
Et os sacratum verberare identidem.

E. Dura necis proemia, ô durissima.

N. Dicenda plura. Hic partem in illam, iste in aliam
Raptabat. Ille retrorabere audaciter,
Atrorsum alius, retrorsum alius impellere,
In crura calces, inq; latus impingere.

IO. O seuitia. N. quid contumelias, probra,
Maledicta, scommata memorem, toties quibus
Hominem lacefebant proceres admodum?

IA. Et hoc se rebat mente sedata senex?

N. Sedatiore tulisse quidquam neminem,

Nec posse ferre opinor. Vt vastissima
Rupes procellis imbrium atq; grandinis,

Rabieq; ventorum tumultuantium

Dum quatitur assiduo, resistit fortiter,

Immotaq; manens ridet omnes impetus:

Sic ille summa præditus constantia,

Istis nihil cedit, nihil turbatus est.

An ille cedat his? flagellorum ictibus

Horribilibus non cedit, igni denique

Flammas vomenti ad sidera nihil cedit. **Io. ab,**

Si passus est hæc innocens, nocentibus

Mercedis ergo quid erit? **IA.** inceptum precor

Pextere sermonem. **N.** in locum venere, vbi

Electum arietem concremari oportuit.

Struem ordinatam, ligna pice sudantia

Monent vt aspiciat. Obedit, aspicit

Interritus, vultuq; planè immobili.

E. Nihilné verborum edidit, dum ista fierent?

N. Paucissima, & quæ celsitatem pectoris,

Roburq; singulare satis ostenderent.

Considerate porrò, quam nil moueris

Eleazari fortuna carnifices truces.

Fœtore nares illius olentissimo,

Plenoq; pestilentia atq; sulphuris

Audent replere homines inhumanissimi.

Post hæc pedes ligatum, & à tergo manus

Constructum, in ipsum sic rogum immittere virum

Pergunt,

Pergunt, & ad medio eminentem stipitem (heu
 Dolor propemodum intercipit vocem mihi)
 Corpus ter, aut quater alligant contentius.
 Tum è silice scintillam ignis excutiunt, & hanc
 In fomite rapiunt, & arida subito
 Alimenta circumdant. Pyram inde fascibus
 Crepitantibus nituntur altam accendere.
 Subtexit aethera fumus, & fumo comes
 Repentè flamma attollitur sublimius.
 Hortatur alter alterum ad rogam probe
 Augendum. Ibi bacchantur omnes gaudio,
 Canunt triumphum, Eleazarumq; opprobriis.
 Dictisq; conscindere student iocularibus.
 IA. Nullámne vocem misit in flamma senex?
 Non eiulauit? N. neutiquam. Prioribus
 Cruciatibus qua mentis altitudine
 Resistit, etiam huic omnium sauisimo
 Resistit, & est perfectam adeptus gloriam.
 Verum híc ad ea, quae extrema sunt, attendite.
 Memorabo quam precationem effuderit
 Ipsum ad Deum, cum iam vstulatis artibus
 Ossa intima ignis edacitas allamberet.
 Itaq; oculos, quoniam manus pra vinculis
 Nequibat, ad caelum efferens sic satus est.
 Supreme Rex, quem nil fugit, quiq; omnia
 Quae praterita, futura, quae praesentia
 Solus tenes, nosti meos sensus, meum
 Erga te amorem, ergaq; mandatum tuum.

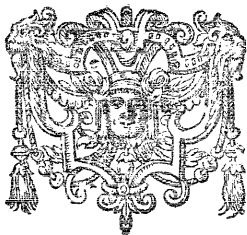
Ob quem

Ob quem nec illibenter, vltroq; haurio
 Supplicia crudelia, & obo crudeliter,
 Cum potuerim pœnis carere his omnibus,
 Multiq; perfrui bonis. Nunc te pater
 Suppliciter oro, tribue misericordiam
 Populo Israël, quem tibi esse proprium
 Statuisti, & aliis pratulisti gentibus.
 Quas meritis est pœnas luit, parce obsecro,
 Sanguis meus, tormenta mea, mors hac mea
 Miserrimis mortalibus veniam impetrent.
 Hac prolocutus corticuit, & piam animam
 Effudit: hic finis laborum, hic terminus.
 Praclara mors vitam secuta est inclytam:
 Habetis à me quæ cupistis discere,
 Abibo curatum negotia mea: vos
 Quæ decuerit viro huic date parentalia.

ELISEVS, IACOB, IOSIAS.

- E. Ite ite iam profusiores lacryma,
 Dudum repressa profilite largius.
 IA. Heu heu madessunt ora salso flumine.
 IO. Eleazare, ab ab abstinere flecibus
 Et gemitibus te sic perempto quis queat?
 E. Doctore spoliati sumus doctissimo.
 IA. Cum Eleazaro exusta est omnis felicitas,
 IO. Canus capite, & intelligentia quoque
 Canus, sacerdos antea sacrificiis.
 Et precibus operabatur, vt populo Deum
 Placabilem redderet, is hodie en hostiam

Se ipse immolauit, macula ab omni liberam,
 Plebisq; totius expiatrix. E. *o* virum
 Magnum, suaq; dignitate hæc imparem,
 Cibo execrando pollueret dentes sacros,
 Et os colendo exercitatum numine
 Fedare noluit. IA. *o* magister optime
 Cælestium mysteriorum, qui tuo
 Que alios docebas approbasti sanguine.
 Habent sacerdotes quod imitentur probè.
 Tu perdoce parere rationi, doces
 Motus domare turbidos, præcordiis
 Ex intimis Deum diligere. E. Amplissimum
 Decus Eleazarus Hebreis intulit.
 O debitam nature, ac ipsi patriæ
 Meritum potissimum solutam, *o* qualia
 Virtute sunt? IO. prosequantur posterè
 Grata memoria facinus excelsissimum,
Æternitas quod omnis intuebitur.

IMMOLATIO ISAAC.

P E R S O N A E.

PROLOGVS.	VOX DEI.
ABRAHAMVS.	NATURA.
SARA coniux.	RATIO.
EVILAS seruus atriensis.	ANGELVS.
SERVS corruptus.	FAMVLI duo.
ISACIVS.	DOMESTICI.

EPILOGVS.

PROLOGVS.

QUOD mihi, gregiq; nostro, vobiq; omnibus
 Faustum eueniat, spectatores lectissimi,
 Huiusq; ciuitatis ipsa lumina;
 Antiquam rem nouam, haud igno:ratam prius,
 At non (vt reor) oculis vsurpatam antea,
 Vestri causa in scenam deducemus hodie.
 Argumentum est breuissimum, & pulcherrimum,
 Grauitatis multa plenum, ac suauitudo.
 Id dum percurro, quaso aurem adhibete vacuam.
 Abrahamus singulare Hebraeorum decus,
 Fuit in amore sempiterno numini.
 Hunc Sara coniux sterilis & senex, senem
 Fecit vt esset genitor vnus filij,

Per quem auctum iri populum sponderat Deus
 Mirum in modum. Post hæc autem quid accidit?
 Dicam planissime, si animos attenditis.
 Togam virilem iam sumpserat Isacius,
 Cum Abrahæ fidem Deus & obedientiam
 Explorans, sacrificari mandat filium.
 Obsequitur ille iubenti, & se oblitus patrem,
 Nec cum quoquam deliberans domestico,
 Ad monstratum sibi montem properare properat:
 Ubi aram componens, & acinacem vibrans
 In ceruices vnigenæ, mox diuinitus
 Ictum suspendere iubetur. Tum laudibus
 Eximiam ob virtutem tollitur amplissimis.
 Hinc se continuò cum nato rursus domum
 Capeffit lætus, totam exhilarans familiam.
 Valetè, bonam boniq; date operam bonis.

ABRAHAMVS, SARA.

A. Nunquam mihi (vt quod res est promam audacia)
 Placere potuit quorundam hominum natio,
 Qui sese optant fieri senes, factos dolent,
 Atq; in senectutem æmina multa congerunt.
 Quæ, si animo vt aris æque, minima, aut nulla sunt.
 Ille arumnarum condimentum est optimum,
 Humana incommoda perferens humaniter,
 Nullumq; fortuna exhorrescens impetum.
 Aiunt se cogi nuntium remittere
 Voluptatibus, & auum in luctu degere.

Equidem

Equidem ego non habeo senectutem meam
 Quod accusem, quam nec onerisam sentio:
 Quippe velut sarcinam sustineo leuissimam:
 Nec paret, quas voluptates amiserim.

Vnum senio meo erat peripessu asperissimum,
 Vnum, inquam, perpetuo exedebat cor meum,
 Quoniam ex te nullos procrearam liberos:
 Omni hoc ducebam diritate dirius.

Dimidium tantum viuitur absque liberis.

S. Haud istuc mi vir tibi fuit acerbum magis
 Quam mihi. Voluisti audire pater? bene tu quidem,
 Ego item genetrix dulcissimorum liberum
 Vt redderet, quas non factitavi preces?

Quibus gemitibus non fatigavi polum?

Atqui non aliam ob causam indulsi Agat tibi
 Ancillulam, nisi vt susciperem filium.

Alieno ab vtero, quando non possem meo.

Nimirum has coniugibus inter se amanti bus

Opes, diuitias, thesaurumq; nobilem,

Hoc precipuum ornamentum vitæ existimō.

Gratus sol, grata cali lampades aurea,

Cum nox amictu terras inuoluit suo:

Tellus grata variis redimita floribus:

Similiter alia qua memorem, si opus foret:

Nihil tamen sic venustum est more alibus,

Quam ex se natorum lucem contemplarier,

Propriiq; sanguinis animatos fosculos.

A. Recte, si modo mentem animi possidens probans

Et se futuros frugi spem ostendunt bonam.

- S. *Id semper exoptandum duxi ante omnia:
Alioqui expediet nullos esse, quam improbor.*
- A. *Quid de Isacio communi censes filio?
Quidnam sentis vxor mea? S. oh, caue roges,
Quod ad vnguem nosti. Prapote verum sator
Nostrum Isaciam, neuum vtriusq₃ gaudium
Nobis incolumem prestet. A. Prestabit Deus
Propagatorem infinitarum gentium.*
- S. *Adolescentem malarum fugitantem artium,
Vercundum, prudentem, iustum, sobrium,
Parentibus dicto audientem sedulo.*
- A. *Nil perperam profata es, testatissima
Sunt que dixti, prolem nacti sumus optimam,
In qua mirifice conquiescit mens mea,
Cuius sermo aspectusq₂ omnem egritudinem
Exturbat mihi. Non angor in etate vltima
Hunc partum nobis donatum, quia talis est.
Neque valde concupisco plures filios:
Quoniam in Isacio filiorum myriadas
Inesse cerno, quas pollicitus est Deus.*
- S. *Me verò in vita oblectat, pascit, recreat
Natus solum: ille requies & salus mea.*
- A. *Amemus, sicut amamus, filium, & Deum
Laudare nullo intermittamus tempore,
A quo demum hoc obtinimus beneficium,
Qui cuncta que vult vobis perficit.*
- S. *Etiam, mi vir. A. Ego rus ibo, visam pecus,*

Pastoribusq; dabo mandata, & villico.
 Vale interibi Sara. S. Deus te custodiat
 Marice mi. A. Nunquid vis? S. cito redeas. A. licet.

A B R A H A M V S.

IL LA hinc abiit, ego rus tendo iter, vt dixeram,
 Instabo operis, & perlustrabo singula.
 Attensum patrem familiars me hodie geram.
 Deus, Deus hase curas, hac negotia
 Fecit tibi: illum in vtraque fortuna satis
 Condidicisti vehementem, sed fidum tamen.
 Hem vt longis, vt latioris oppidò
 Migrationibus tolerantiam tuam
 Tentavi? quam multis idem periculis
 Tuam obiectari passus est vitæ? æcumum
 Pacernam, cognatos, affines, patriam
 Deserere iussit, & locos incognitos
 Petere. Quam isthac parum iucunda euenerint,
 Memoria meministi Abrahame. & At contra mihi
 Recenseas, si pote, quibus etiam bonis
 Te cumulauerit. Hic omnis facundia silet,
 Centum lingua non poterunt omnia effariet.
 Quoties promissa dedit, qualia nulli prius
 Mortalium dederat, de meis nepotibus,
 Qui se stellis æquabunt multitudine.
 Me propter reges attriuit, mihi suam
 Auxilium affirmavit quam presentissimum.
 Ego benedictus, ego victor regum, ego pater

Multarum gentium, ego denique regum pater,
 Ditissimus agri, rerum felix omnium.
 Quid præterea requirat vel auarissimus?
 Aut quid ei magnum tandem, cui isthac parua sunt?
 Insuper habes, quem meritis heredem institueris
 Ex asse, tuum gnatum, verè vnum & vnicum,
 Tuum Isaac, uno, blandit, as mellitissimas.
 Mori Abrahamæ potes, nec enim eris beator.
 At enim segnius ingredimur, addamus gradum,
 Viam voremus reliquam, quò maturius
 Nos recipiamus ad grandævam coniugem,
 Et ad natam, commune amborum corculum.

SERVVS CORRUPTUS, EVILAS
Atrienfis.

S. Ut atriensem istum malè perdat, quidquid est
 Diuorum in calis, ita, me plagis contudit.
 Dolent scapulae, dolet caput, dorsum dolet,
 Dolent brachia, dolent crura, dolent omnia.
 Agrè incedo. Quasi incus essem, sic homo
 Nefarius me cooperiebat fustibus.
 Clamabam, obtestans per superos, & inferos
 Ne sauiret: ventis loquebar scilicet.
 Post vix me liberaui, & conieci in pedes,
 Tergumq; delassatum mandavi fugæ.
 Scitetur quis, cur verberavit? nescio,
 Quia gratia multum apud heros intelligit

Se posse.

Se posse, idcirco superba tollit cornua,
 Ac nos consputans triobolares seruulos,
 Sexcentoplagi pulchre nomen indidit.

- E. Quid blateras malè conciliate? quid hic restitas
 Ante ades? quin fugis mastigia? S. obsecro,
 Quid commerui? nolo profecto. E. Tenebrio,
 Vis exponam merita tua? S. scio me bonam &
 Fidelem seruitutem hero seruisse meo.
 Ad quem, vbi redieris, deferam nomen tuum,
 Qui seruum innoxium sic multes. E. fur, trifur,
 Vini calamitas, belluonum signifer,
 Venter edax, ipso somno somnolentior,
 Abi in malum cruciatum. S. quod capiti tuo
 Siet. E. ita gratias agis? ob hoc en rursus tibi.
- S. Perij, ob, ob. Ego si viuo te vlciscar probe.
 Sine veniat modò senex, efficiam vt mei
 Atq; adeo huius diei semper memineris.
- E. Te herus in carnisicinam dabit, cum redierit.
 Quare si sapias, in conspectum ei ne prodeas.
- S. Mina tuae sunt ex pelui tonitrua.
 Formidas ne virtutes enarrem tuas,
 Et ille dedat te in pristinum vsq; ad necem.
- E. Tace scelus, abscede à foribus. S. Quod rectius
 Videbitur mihi, id agam. Consternor miser,
 Totus tremo, iam fuisse quam esse maelium,
 Insultat cor meum intus præ nimio metu,
 Iam nunc membra gelida quatit horror frigidus,
 Ne me ob flagitia, quæ atriensem non latent,

*Herus reuersus discipulum tradat cruci.
 Sanè tenaces vngues, viscosas manus
 Sæpe habui, & me inuit aui sæpe plusculum,
 Somnoq; & otio primas sæpe abstuli.
 Iam è dignitate mea futurum iudico,
 Vt ego nunc istis adibus longum vale
 Dicam, & alicubi mendicorum numerum augeam.
 Sic fuerit consultum meis rationibus.
 Nam mendicus ideo interire non potest,
 Quia totius mundi ciuis, & alumnus est.
 Vale, & salue domus herilis, tuq; Euila
 Quare alium, cui sudorem abstergas fustibus.*

SARA, ISACIUS.

- S. Non dubitas, gnate mi, unctis cum animantibus
 Sui factus sint chari, tum vero hominibus
 Inprimis esse amabiles quos genuerint,
 Quibus nihil dedit natura dulcius.
 Nec illud ignorare potes, quin matribus
 Sint chariores liberi, quam patribus.*
- I. Nequaquam ignoro, mater mea. S. nec te fugit,
 Que causa ardeat tanti. I. Quia sunt mulieres,
 Quarum animus tenerior, & ad amandum pronior.
 Dein liberorum per se sunt avidissima,
 Supra viros. Adhæc cum gestant in utero
 Prolem, & quando enituntur, & quando educunt,
 Dolorum, curarum, laborum plurimum
 Sufferant: quare illas ad amorem magis*

*Irritant. Postremo auget hunc assiduitas
 Consuetudinis. Etenim comunt, peccunt, lauant,
 In vinis portant, & papillas porrigunt,
 In lectulis locant, è lectulis leuant.*

*S. Quam doctè fili, & matrum congrua sensibus?
 Veruntamen multa sunt caussa, ob quas ego
 Plus quam suos alia matres se diligam.*

*I. Haud aliter vnquam cogitavi, nisi tibi
 Charissimum me esse, vt tu mihi charissima.
 Nihilominus libenter caussas audiam
 Quas autumas. S. Animule mi, haud humanitus
 Vt cateri, sed caelesti miraculo,*

*Caelesti prorsus munere progeneratus es.
 Nimis annosa matre, nimis annoso patre.
 Vix ipsa credidi peperisse filium,
 Et si fouerem gremio, nutrirerem vberè.*

*Tum dixi, quod rependo dicam millies:
 Risum fecit mihi dominus. I. Teneo patri
 Promissum me, cum olympo delapsi angeli
 Ad vos diuerterunt: & natum gaudeo.*

*S. Dein datus es, senibus esses vt solatium.
 Leuamentum, festiuitas, ludus, iocus.
 Hoc quoq; non nihil est Isaci, quod vnicus.
 Ne se meus amor in plures disperiat.
 Tuo item patri tam similis es moribus,
 Atque ingenio, vt lac lacti non sit similis.
 Hec sunt, o dulce caput, ob qua plus ardeo.*

I. Quisquam, parens amantissima, semper tibi

Vt me probare possem studui gnauiter:

*Tamen cum aduertam me plus oculis, & anima
Charum tibi, nunc multò id conabor magis.*

- S. *Facis omnia quæ desent, nil postulo amplius.
Ast illud me sollicitat, ne graue quippiam
Contingat tibi, quod misera mihi mortem afferat.*
- I. *Non est quod de me quidquam formides graue:
Dominus auertet, si quid impendet mali.*
- S. *Impendere videtur aliquid. I. Cur hoc ais?*
- S. *Euius me noctis territant insomnia,
Pectusq; timidum curis mordent ac xis.*
- I. *Ehem, quid somniasti mater? ne tegas.*
- S. *O rex aterne calitum, prohibe nefas:
Defende cladem multò truculentissimam,
Mihiq; & huic gnato meo, qui solus est
Lux mea, columenq; familia, dexter veni.*
- I. *Per me, quem amas, pia mater supplex rogo,
Quæ sunt hæc somnia? S. Iam prima quietis cæperat
Concubia nocte omnes per artus serpere,
Gremio complecti visa sum meo hædulum
Bellissimum, quem deprecanti aggressus est
Rapere mihi, & rapuit ipse pater raus,
Districto vt ense daret Tonanti victimam.
Quid hoc præsagit? I. Ludunt mentem somnia,
Et quæ nunquam fient, nec facta sunt, iubent
Horrescere pauidos. Age expelle hunc metum,
Atq; ominare scustius, ne adduxeris
Me tecum pariter in eandem molestiam.*

Valeant

- Valeant nocturnæ imagines, eant, eant,
Istæc inania pectorum ludibria.
- S. *Tua me caussa laxabo his mœroribus:
Parebo, gnate, suadenti: at parebo sic,
Timere vt aliquantulum saltem me sinas
De charo capite tuo. I. miror quam maximè,
Cur istum hædillum me putes. Quid si hoc idem
Matri offeratur alteri per somnium,
An tu voles sic illam interpretarier?
Multi se dormientes aut submergi aquis,
Aut gladiis confodi, aut ruinis opprimi
Putauerunt, qui vitam sospites agunt.*
- S. *Dimitte curam filii: nam somnia neque
Sunt vera semper, neque semper mendacia.*
- I. *Certè: sed longè mentiuntur sapius.*
- S. *Succedamus tectis, & manearus patrem,
Quem celerius rebus confectis suspicor
Domi ffuturum. I. vt vis mater. S. prai, sequor.*

ABRAHAMVS, VOX DEI,
NATVRA.

- A. *Num me fefellit aliquid cogitatio,
Quam dudum secum versabat animus meus?
Nec omnes seruos impigros, nec desides
Omnes offensurum autumabam: factum ita.
Hos laudavi, hos castigavi. Que debui
Constituere, constitui: iussa dedi singulis,*

*Fiduciarum indipiscor, ex sententia
Rem processuram. Nunc domum Abrahamerepedas
Quantum es potius festinus. Nam te filius
Et coniux scis quam dudum expectent cum metu,
Quibus videris annum absuisse integrum.
Ecce autem portentum subitò. Quid sibilus
Significat? vah quid vult fragor? quid fulgurat?
Deum immortalem. vix esto ob formidinem.*

*V. Abrahamè, Abrahamè, audi Abrahamè. A. au-
vox hæc Dei est.*

*Pene riorior. V. quidquid tibi imperauiero,
Transactum fac reddas. A. domine Deus, impera.*

*V. illum ipsum quem Sara genuit solum tibi,
Charissimum, suauissimumq; filium
Isacium tolles, eundemq; manibus tuis
Iugulatum adolebis hostiam gratam mihi,
Nempe in loco illo, quem mox indicauero.*

*A. Papæ, noua, miranda nimium miris modis.
Verène accepi vocem missam ex æthere?
An me ludificat similitudo rucepiam?
Audiuin', an potius audisse me puto?
Num vigilo? num consisto? num verba facio?
Apertis ne sum oculis, apertis auribus?
Quid dicam, quid tibi inceptabo? stupeisco, hæreo.
Quo me vertam? quem interrogem? quem consulam?*

*N. Facessant quæstiones, isthanc consule,
Fideliorem qua non aliam reperies,
Quam à paruulo sensisti studiosam tui.*

A. Agno-

- A. Agnosco vultum. N. Quid iustus teter, ferox,
 Crudelis, impertunus, exitiabilis
 Te Abrahamæ percussit, velut hostem numinis?
 Etenim si odisset, quid mandare atrocius
 Poterat, quàm dilaniare ut tua viscera?
 Ah, ah, forsàn consciuisti scelus aliquod,
 Quapropter tales abs te pœnas exigit.
- A. Scelus nullum concepi, quod quidem sciam.
 N. O rerum maximarum in sperata vices.
 Olim pollicitis te mulcebat affatim,
 Amabat vnum præ sexcentis milibus:
 Hodie diuersum sese declarat Deum,
 Oblitus iusticiam tuam penitissimè.
- A. Difficile cernas, quorsum collimet Deus.
 N. Quorsum collimet? nihil hoc vno facilius.
 Priuare te vult filio quem diligis,
 Quem aspexit natum inusitato gaudio.
 Satisne latine? A. Intellego: at nondum queo
 Despicere, quid futurum sit. N. Peribitis
 Arbo, tam dulci despoliati pignore:
 Nunquam feretis huius pueri absentiam.
 Heu heu, Sara Sara mulierum sanctissima,
 Et coniugi fidiissima, & gnati: cui
 Amantissima, te miseram miseror, ter quater
 Miseror. A. Non ridebit; certum est, flebit diu.
- N. Vbi promissum de nascituris gentibus?
 An alterum Isacium Sara dabit? non dabit.
 Melius erat non generasse, & sine filio

*Diem clausisse suum, quam perdere filium.
Teq; ipsum nati imbuere ferram sanguine.*

- A. Acres mihi admoues stimulos, & acriter
Oppugnās, sed nondum expugnās. N. anne silices
Circum precordia geris? A. en Ratio venit:
Ea dictis (quod spero) tibi linguam occluserit.*

**RATIO, NATURA, ABRA-
HAMVS.**

- R. Quid fabulare, quid hic tibi est negotij?
Impostrix apage & Abrahamum missum face.*
- N. Nugæ, perinde hic ius meum est, sicut tuum.
Age res tuas, si vis: me finito agere meas.
Incommodas semper mihi. R. par refero pari.*
- A. Operæ pretium est ambarum audire iurgium.*
- R. Ab initio quæ effudisti, audiui omnia.*
- N. Quid te occultabas igitur? R. Ut profunderes
Quæ velles libere: ego contra liberrimè
Post id te confutarem consiliariam
Amentem, vecordem. N. maledictis tempera,
Ne Ratio rationis egeas. A. Ventum ad manus.*
- R. Tunc ut crudelitatis incuses Deum.
Causasq; mandati perscrutere altius?
Quid? num tyrannis conueniat vlla in Deum?
Et auctor causarum absq; causa aliquid agat?*
- N. Cur ergo iussit cari insolitum, ac dirum nefas?*
- R. Eia nefas. O verbum impium: nihil potest*

Præcipere Deus, quod factu non sit optimum.

Præterea exercet ille non raro suos,

Et quem diligit, eum non tractat molliter.

Credo experiri istius virtutem viri

Voluisse, an morem gesturus foret statim:

Non quis desiderarit hominis sanguinem.

A. Haud absurdè. Veruntamen ne me orbitas

Excipiat metuo. N. Faceret hosti tamen idem

Quod amico. R. Non pœna, sed caussa apud Deum

Discernunt homines. Patitur bonus, itidem malus

Patitur: hic ut pro facinore supplicium luat:

Ille, ut probatus maiora ferat premia.

Et audebis, pessima, Deum mutarier,

Aliumq; factum quam fuerit mentirier?

Non est similis hominum, manet immutabilis,

Tametsi non semper idem iubeat. N. Interius

Amittet Abrahamus amorem suum unicum,

Atque in nihilum promissum caeleste recidet.

R. Prius scivisse, sed nunc vanitudinis

Condemnas veritatem. Citius machina

Mundi evanescet omnis, quam fallacia

Divina sine promissa. N. morietur tamen

Isacius. R. hoc pro certo ne affirmaveris.

N. Vtiq; morietur. R. Deus ergo hoc dixit tibi?

N. Interfici iussit, nec mandabit aliud.

R. Faciet autem aliud forsitan. A. Utinam quidem.

Macte natum manibus istis horreo.

N. Vinum non servabis: morietur Isacius.

Si faxis modò, quod ut facias, Deus imperat.

*Interea ubi nam gentes innumera? A. Heu, quam
dolet,*

Cum mor:em afferre tibi compellor, gnate mi.

R. *Nondum eduxisti gladium, quid frustra times?*

Atque ut necesse prorsus sit eum interfici,

Non hunc redituuum ex mortuo reddere potest?

Nonne alium tibi dare filium potest Deus?

N. *Vix hunc dedit. R. nugatrix nugatissima*

Tace. De lapidibus homines creare potest,

Quanto magis ex hominibus quamcumq; senibus?

Tu Abrahame, vide ut fideliter, & citra moram

Imperium caeleste peragas. A. Ut consulis.

Sed me esse hominem sentio. N. ac hac esse postulas

Te adamante & chalybe duriolem. R. quin abis?

Quin te hinc moues? N. Abrahamum non desero

meum,

Rumparis licet inuidia. R. Porro nos domum

Pergamus. N. pro quid Saram dicturam putes,

Cum ex te cognorit rem longè mæstissimam?

Ut omne tectum ululatibus implebit suis?

A. *Istucne pandam coniugi, an silentio*

Compressum teneam, non liquet. R. rotum file:

Cela mulierem, turbas ut ne cor:iter:

Quin letitiam vultu assimula, quantum queas.

N. *Quod paulò post sciet, cur non sciat statim?*

R. *Sciet quando impedire non poterit virum.*

N. *De nato communi statuant communititer.*

R. Plus

R. Plus patri in filios, quam matribus licet.

N. Sed liberos occidere patri non licet.

A. Ut non enuntiem quod summus arbiter

Mandavit, quamuis difficile est: nihilominus
Occultum habeo apud uxorem, & domesticos.

A. Vultum fingere letum cum corde intimo

Premas dolorem, non est hoc cuiuslibet.

N. Humani Abrahamæ alienum abs te ducas nihil.

R. Caue, caue, ne percontando exsculperint

Confessionem. A. Curabo. R. En prodit foras

Mater cum filio, comitantur seruuli.

SARA, ISACIUS, ABRAHAMVS,
NATVRA, RATIO.

S. In horas expectatus ades, marite mi.

Saluus sis Abrahamæ. I. O salve salve pater.

Iuuat amplexari, & dexteras coniungere.

A. Salute vicissim vos omnes imperitor,

Teg, imprimis dulce decus, & lumen meum.

I. Vbi tam diu moratus es queso pater?

A. In agro filii, quod me hinc ire dixeram.

S. Non aliâs tantum consumpsisti temporis

In villa obeunda. A. non semper negotia

Æqualia sunt: hodie morandum erat amplius.

R. Bene respondes N. de vultu quarent pallido:

Quam vellem causam ediceres. R. non, sed alia.

S. Heu turbidior hæc facies quid nam vult sibi?

Amabo,

Amabo, quid tantum abes ab hilaritudine?

Quid ex alto suspiria ducis pectore?

I. *Mi pater, ab mi pater, cur tristibus oculis*

Me lustras? A. cura grauiores saepe faciem,

Quod nosti, commutare solent. I. Assentior

Pater: sed iam curas pelle precor terricas,

Ac te totum da nobis. S. in nos tuum animum

Transfer. A. quin totus in vobis meus animus

Moratur, nec alibi vsquam. I. ergo exporrige

Frontem, & supercilium remitte pater.

R. *Simulate lacum. A. Ecce faciem sine nubilo,*

Qualem optas. I. letor. At quare nam lacrymis

Videntur impleri lumina? S. Cur denuo

Trabis gemitum: N. Quoniam partes agit meas.

A. *In leti, ia quoq; se profundunt lacrymae,*

Suspiriaq; cientes diffusi spiritus.

R. *Nil respondiisse contra poteras aptius.*

S. *Omnino quippiam nouum occurrit tibi.*

R. *Huic nodo in proclius est inuenisse cuneum.*

A. *Hominibus indies ferè obtingunt noua.*

I. *Audisti, aut vidisti aliquid, quod nolles, pater.*

N. *Audiuit quod tu nolles, ô dulcis puer.*

A. *Ut instant, ut perurgent? vix contineo me*

Quin erumpam. R. Rege animum, rege, ne in-

cenderis

Domum luctibus. I. Hem, quò vultum auertis pater?

Si quidquam in te peccaui, emendabo lubens.

A. *Nihil peccauiisti. S. egone peccati rea?*

A. Nec

A. *Nec natus, nec mater, nec deliquit pater.*

N. *Si qua est culpa, ea residet penes solum Deum.*

I. *Ne queso nostrum gaudium contamines*

Merore tuo. A. mi fili, vsq; adeo ne videor

Mæstus tibi? I. vè ante hac nec semel. S. Nil
cervius.

A. *O vis natura valida. N. ô spicula, ô faces.*

A. *Si tristis sum, vos mihi tristitiam demite.*

I. *Medicina vt morbo incognito fieri nequit,*

ita dolore ignorato, solatia nihil

Conferre possunt. A. Sapienter charissime

Fili, & verissimè dicis, & isthoc magis

Conuulneras animum, quo intelligentior.

N. *Morietur hic adolescens prudentissimus.*

R. *Precide sermonem. A. ne curiosius*

Queratis que cognosse vos parum interest;

Mihirem totam relinquite, & hilarem hunc diem

Sumamus. R. perplacet. A. concedamus simul

In ades. S. Omnipotens auerruncet malum,

Quodcumq; aut filio, aut mihi, aut viro ingruit.

Aliquantisper canendum loco exodij,
vocibus aut fidibus, nempe in
medio dramatis.

NATVRA.

ERrare homines in vita fati nescios,
Sorti q; futura ignaros, atque prosperis

Sinistra succedere, & inter media bona
 Semper timendum esse aliquod infortunium,
 Opinor manifestè Abrahami exemplum docet:
 Qui de Isacio beatum se reputans suo,
 Redigitur ob eundem ad supremam miseriam.
 Virebat veluti flos in horto consitus,
 Veniebatq; in formoso virtus corpore,
 Adiungens animum ad qualibet honesta studia.
 Longè antecellebat cœtibus equalium:
 Erat amabile parentibus spectaculum,
 In quo molestias omnes deponerent.
 Quid sit? tempestas patrem improvisa obruit.
 Horreo meminisse. Filium sibi Deus
 Sacrificio dare iubet, planèque imperat
 Creatorem tot populorum occumbere neci.
 Iam illi iungenda vxor, iam dulces liberi
 Suscipiendi: istuc mandare melius erat.
 Interfici iubetur. Heu heu iussio
 Inuisa, atrox, horrenda, nec opinabilis.
 An parricida vt esset, factus est pater?
 Vt vulgi fabula fieret, ideo hoc tulit
 Abs te munus? suisne manibus victimam
 Sua viscera cadet? ergo tu istiusmodi
 Sacrificiis delectari potes Deus?
 A quo se tumulandum confidebat senex,
 Hunc cœne iugulabit? atq; has ipsi nuptias
 Parans, pro redib. funestum accendet rogam?
 Quo pacto gentium pater, qui filij

Nec vnus quidem esse pater permittitur?
 Miseret Abr ihami : sed Sara miseret magis,
 Quæ hoc est felicitior , quod nec dum prospicit
 Quid sit maritus perpetraturus hodie.
 Quod si pranosset, nunquam istuc fieri sinat,
 Et vlni charum circumfusa filium.
 Cum resonis tales ploratibus edat sonos.
 Eheu, quod tantum moliris piaculum?
 Naturam respice, & hominem esse te scias.
 Hunc solum & vnum habes natum , abstine manus
 Cruentas à carne tua, ne ne polluas
 Tam infanda cade mucronem, ne obsecro mei
 Partus dolores hac mercede remuneres,
 Néue educationi hac solue præmia.
 Hunc pepererim primum, eundemq; peri vltimum,
 Præter quem non est misera vllum solatium,
 Nulla soboles restat, quæ me matrem vocet.
 Quis nunc sedebit in medio nostrum ad æquulas?
 Quis turbatos leniat, iratos mitiget?
 Quis iam nostræ curam senectutis gerat?
 Carentes luce quis sepulcris inferat?
 Considera formam iuuenis, quam hostis quoq;
 Reuereatur. Considera animiq; indolem,
 Vitam integram, mores incorruptissimos.
 Hic scilicet precum mearum fructus est,
 Hac illa nostri generis illa immensitas.
 Te pefac prius in me ferrum, deinde quod lubet
 Huic facito, & communi ambos corupone tumulo.

*Ab ne intuear necatum à patre filium,
Néue suos Abrahamum iugulantem liberos.
Hac Sâra iurè iamentanuo dixerit.*

RATIO, NATURA.

- R. *Iterum lamenta, iterum nouas querimonias
Congeminat disputatrix callidissima.
Ocyus hinc te aufer, nil tibi hîc reliquum est loci.*
- N. *Quid tibi curatio est, quid ego dicam, aut querar?*
- R. *Quis totum quod agis, est mihi contrarium,
Inimicumq; meo regno, nec possum tibi,
Hac presertim in re, vllò coniungi fœdere.
Postulo ego vt Abrahamus perfectè pareat
Deo iubenti, & occidat gnatum suum,
Nec querites secum, cur Deus id voluerit,
Nec quomodo propagandi fuerint posteri,
Neue hîc vxorem adhibere in consilium velit:
Nam in consultando vix hilum mulier sapit.
Volo obsecundet regnatori maximo,
Nec in eo spem desistat vnquam figere.
Qui neq; amat omnes, quos impunitos sinit:
Nec odit omnes quo: vni seueriter:
Datam nec fallere fidem, ac promissum potest.
Quæ verò abstulerit, ea cum quaestu vberrimo
Reddit, parua bona bonis pensans maioribus.
Tu contra nihil horum tecum stulta reputans,
Amisionem filij quiritaris, &
In suspitione cuiusdam truciencia*

*Ac perfidia insistis ponere diuim patrem:
Et quod non capis, in eo es uttore loquacior.
Apage prestigiatrix procul hoc à limine.*

*N. Mei absente cum Abrahamo video quid egeris,
Illum solidè captiuum fecisti tuum.*

*R. Mei captiui seruitutem nesciunt,
Verissima sunt libertatis compotes.
Qui autem sequuntur cecam te caci ducem,
Hi quamuis liberi sunt, seruiunt tamen,
Sibi metipsis iniiciunt arctas compedes.*

*N. Actum ago, recedam paulisper, regnum tibi
Relinquam erit Abrahamus adhuc memor mei.*

*R. Siue adsis, siue absis, nunquam superaueris.
Tandem tandem effeci, ut abiret crepis aculum.
Nihil hoc monstro blandius est, aut disertius,
Nec cuius per venas medullasq; intimas
Citius permanet oratio. Ob hocce grauius
Timeo, ne Abrahamo, si redeat, os subitinas
Suis offucis. Quem ni diligeret Deus,
Non hunc in auditis exerceret modis.
Cuius virtutem ingenti afficiet gloria,
Ut eius nomen nulla obliuio deleat.
Scit ipse quid faciat, & quodcumq; egerit,
Nos equum est rectè factum confiterier:
Nam diuina voluntas sibi ipsi est regula.
Huic quo quidq; magis consonū, hoc bonum est magis.
Sed eccum Abrahamum, progreditur ex adibus,
Virum colloquet, ut extrema operi addam manum.*

IMMOLATIO
RATIO, ABRAHAMVS,
ISACIVS.

- R. *Ad iter accinctum te conspicio perlubens,
Cum mortariolo, viuis & carbonibus:
Nimirum vt operere sacris, comparatus es.*
- A. *Stat sententia holocaustum offerre debitum,
Tuasq; suasiones facto persequi.*
- R. *Tute hac re commedas tibi. At natus vbinam?
Celastin' matrem vt suaseram? A. natus adierit
Binis cum famulis, qui ligna burneris gestitent
Ad hostiam cremandam, & Sara horum nihil
Que sunt futura nouit: nec de familia
Quisquam credit me iugulaturum filium.*
- R. *Laudo equidem quando tam studiosè obtemperas.
Proin quod restat, vide animo excelso compleas,
Deumq; ante oculos propositum semper habeas,
Quem plus quam natum, quam uxorem, quam
animam tuam
Te fas amare. A. Nemo istuc negauerit.
En Isacium. Probè ne instructus est? R. probè.*
- A. *Patrandum est fili, vt audisti intus, in loco
Diuinitus mihi monstrato sacrificium.*
- I. *Audiui mi pater. A. Et huic te sacrificio
Necesse est interesse. I. Audiui istud quoq;*
- A. *Ergo paratus es, vt vnà te mecum in viam
Des modò? I. paratus, quo me cumq; duxeris.
Tuus sum, seu rotam me versa quò placet.*

- A.** *Macte indole: hec officium est filij boni,
Parentibus sese vt præstet promptissimum.*
- R.** *Paucissimos reperias nunc Isacius,
Facilius albos coruos, & cygnos nigros.*
- A.** *Corripiamus viam: sequimini: tu ad latus
Meum ambula. I. Sic, mi pater. A. nunquid propè
Iam contueris collem amœnum atq; viridem,
Leni assurgentem cliuo? I. Sanè. A. hic ipse est,
Super quo me sacris fungi Deus iubet.*
- I.** *Super hunc ne pater? A. Ita fili, vt dicebam, hunc
super.
Heus vos, lignorum fasces hic deponite,
Et nos, donec redeamus præstolamini:
Litantibus nobis vclò adesse neminem.*
- R.** *Testis sat magnus fueris ipsemet tibi.*
- A.** *Age fili, tu hanc solus portato sarcinam,
Fauxillum iireris restat, non multum premet.
Senectus mea non est ferendis oneribus.*
- I.** *Ego portabo pater, etiam si maior foret.
Leuiter incedo, non grauat onus. A. venimus
Ad destinatum. Conscendamus gnate mi.
Nunc ex humeris fascem reiicito. I. reiicio.
Verùm aspicio ligna, ignem, gladium denique:
Quæro vbi sit, quæm domino immolabis victimam.*
- A.** *Dominus ipse sibi providebit victimam,
Ne istuc moueat, fili. I. nihil iam sciscitor.*
- A.** *Necesse est rursum vt adiscemus arulam,
In qua occidatur, & cremetur hostia.*

I. *Ministro me utaris pater, si quid voles.*

A. *Ara excitata est, nunc dissolue sarcinas:
Nunc ligna in ordinem struamus desuper,
Ut ubi subiectum postea ignem arripuerint,
Imposita repente consumatur victima.*

I. *Et hoc factum, pater mi. Sed iam victima
Ubi est queso? nullam hic pecudem cernere queo.*

NATURA, RATIO, ABRAHAMVS,
ISACIVS.

N. *O durum imperium, o durissima necessitas.*

Tuum nunc ferrum in igne est. R. hem, ne concidas

Animo, tu amolire. A. Ah, fili dulcissime,

Ah fili mi. N. nouam rem pandet tibi pater.

R. *Audacter Abrahamae. A. mi isoci Isaci, Deus
Iubet, Deo resistere nec paulum licet.*

I. *Eho quid gemitus, & quid suspiria volunt?*

Mi pater, oro, dic claris verbis quidquid est.

N. *Miser est pater, misera mater, natus miser.*

R. *Felix mater, felix natus, felix pater.*

A. *Mi Isaci, postquam te votis creberrimis*

Ex coniuge sterili sum adeptus filium,

Omni te cura, & charitate feruida,

Si quis pater in terris alius enutri:

Cupiens id vnum, ut cum te fecisset virum

Etas mixtura, nostrum instaurares genus,

Hares mearum solus opum: & promiseras

Deus id mihi: sed aliter quando visum est ei,
 Nempe ut se tibi restituam hoc ipso tempore,
 Iuuentutis in ipso flore, haud me refugere
 Ac detrectare iussa domini conuenit,
 Nec quasi gigantem aduersus eum bella gererè:
 Praesertim cum recorder quæ in me effuderit
 Beneficia. Quia igitur te sibi poscit Deus,
 Mi fili, debes æqua mente id perpeti.
 Homo eras, homini moriendum tibi fuerat semel,
 Et semita lethi calcanda velut cæteris.
 Nunc gratulere tibi, quoniam præter hominum
 Morem aliorum morieris, atq; ipsi Deo
 Fies libamen, qui te pluris estimat
 Quam ut morbo, aut bello, aut huiuscemodi casibus
 Vita emigres: inter preces, & vota vult
 Ad se transferre spiritum tuum. Itaque ne
 Crudelem me erga te putes: adest in Deum
 Magis pius. R. Ut decuit locutus es Abraham.

N. Ab Isaci, quod responsum dabis patri?
 Tene ab eo iugulari, cuius satu editus?
 Illum tibi eripere vitam, qui debuit
 Vitam defendere tuam? R. adolescens optime,
 Imitare patrem, & complere nutum Dei.
 Ille Deo te occidit libenter, tu Deo
 Libenter occidi velis. Erit hoc tibi,
 Ut illi, post mortem aeternum memorabile.
 De posteris securi este, ipse viderit.

I. Tametsi natura iniucundum est emori,

Et imprimis nostra etas exhorret necem,
 Tamen sic de me statuas, mi pater, velim,
 Equo, ac libenti animo voluntatem Dei
 Atque tuam complexurum, quibus obistere
 Si coner, indignus sim: quem vellus ferat.
 Quod si vel sponte tua, nec iussus à Deo
 Me morti voluisses dedere, nec tantulum
 Adversaturum scito fuisse. R. bene Isaci,
 De nobili radice germen nobile.

- I. Quare moras tolle omnes, atq; vt victimam
 Me conditori sacrificæ, paratum habes.
- A. Heu fili, quantis curarum seror astibus,
 Et quo te promptum habeo magis, hoc perdo agrius.
- I. Ne dubita: obsidire Deo nil affert mali.
- A. O magne dominator, pareo iussu tuis,
 Quamquam natura reclamet. N. prò prò vident
 Vt veste spoliat? ah tragicam tragediam.
 En quomodo ante pectus constringit manus.
 Et pueri collum nudat mactator senex.
 At ille vt agnus mansuetissimus nihil
 Renititur. R. rectè facit. Vtrum sed magis
 Admirer? an illam qui ob amorem numinis
 Nec natum differt vnicum letho dare:
 An eum, qui patri vsq; ad mortem est obediens?
- I. Ne trepida pater, huius lucis cupido me
 Nulla tenet. A. tenet autem cupido me tui.
 Heu quam inuitus teneras tibi astringo manus.
 N. Magis ac magis exprimitur imago victima.

Ornatissime adolescens, quid commueras?
 Cur adeo fundi oportet sanguinem tuum?
 Purpurem, castum, & innocentem sanguinem.

I. Etiam pedes liga sis pater, vt victimam
 Perpulchrè amuler. A. ô quantum aueo pro te mori?
 Fili mi Isaci, Isaci fili mi, quis hoc
 Mihi tribuat, vt pro te moriar, heu gnate mi.

R. Ne quid nimis Abrahamæ. N. calis filius,
 Tam formosus, tam moratus, adhuc vnicus
 Lugeri non potest satis. A. nunc Isaci
 Superest, vt te extremam affatus super rogam
 Iam colloce. I. mihi longa est omnis mora:
 Proficisci ad dominum summoperè gestit animus.

A. Vale sclamen, vale ô dilecta soboles.
 Ora valete ô charissima, quæ de cætero
 Nusquam contemplabor. N. telum in pectus adigi
 Videtur, cum hæc intueor atq; audio: nimis
 Miseranda, & acerba sunt. R. Tamen exequen-
 da sunt,

Deus iubet. I. Vale cum matre, mi pater.
 Non possum brachiis collum stringere tuum,
 Sed osculum supremum hoc à me sumito.
 Iterum iterumq; vale. A. cor mihi discinditur.
 Multumq; reluctanti profiliunt lacryma.

R. Resiste dolori, neue quid contra Deum
 Iniquum, ac peruersum fas vnquam cogites.
 N. Ecce vt ouis placidissima, in ara componitur,
 Super firuem. R. quid tergiversaris, age, age.

Educ vagina gladium, vt amputes caput.

A. *Eheu quam torpida manu, quam digiti rigent?*

Verum Deus hortator suggeris audaciam.

O calix rex, o rerum sancte conditor,

En mandatis morem gero tuis, & meum

Gnatum vnicum, & me ipso amavi impensius,

Tibi belocaustum offero. Tu ne me deseras

Clementia tua: nam tu solus mihi

Prasidium, auxilium, spes, robur, & salus.

R. *Diu tardas, dies abit. N. factum bene,*

Quod aliquando cessas, & hinc abu.

A. *Isaci Isaci, iam te commendes Deo,*

Tuumq; spiritum: nunc nunc serio. I. feri.

ANGELVS, ABRAHAMVS, NA-
TVRA, ISACIVS, FA-
MULI DVO.

AN. *Abrahame, Abrahame. A. vnde hac vox aures
verberat?*

*Quis me appellas? AN. Abrahame audi. A. Audio,
& simul*

Perfusus horrore asto. AN. ne percusseris

Isacium, vagina extemplo redde gladium,

Mibiq; animum arrectis aduertas auribus.

Hac per me nuntiat diuūm atq; hominum parens.

Quando hanc rem difficilem, & dictu grauissimam

Es ausus aggredi, nec filio tuo,

Quem

Quem prater nullum creâras alterum,
 Voluisti parcere, quin vti mandaueram
 Iſto litares mihi, teſtem nunc inuoco
 Mœnet, perq̃ meum numen adiuro tibi.
 Benedicam te, vt alium benedixi neminem,
 Tuosq̃ tantum multiplicabo poſteros,
 Quantum ſtellarum eſt numerus innumerabilis,
 Aut quantum arenarum eſt qd pelagi littora.
 Gens belli ſtudiis aſpera, & intractabilis
 Regnabunt longè dilatatis ſinibus,
 Populoſq̃ victores ditione barbaros
 Tenebunt, atque reges ſeruitio prement.
 Hanc ego mercedem virtuti remetior,
 Tua pietati talem veſero gratiam.

A. Sûmne an non ſum, qui paulò ante fui? num meî
 Sum compos? ô Deum immortalem, vt hoc nouum,
 Ingens, immenſum, inſolitum, & admirabile
 Eſt gaudium? quod animus non capit meus.

N. Euax, triumphemus. triumphemus, datur
 Nunc exultandi occaſio largiſſima.
 Latentur quorquot ſunt lætitiæ. O miræ res
 Inopinatæq̃. A. Non occurrat, quidnam eloquat,
 Nec gaudia vocibus iter præbent peruium.
 Iſacius viuit mortis ipſo à ſumme
 Patri reſtiturus. N. ab ipſis orci ſaucibus
 Redditur Abrahamo filius. Iô, iô Deus
 Haſ miſericors conciliat nobis ferias.
 Diſſolue nati vincula, & complectere
 A mortuis reuocatum. A. mi Iſaci, Iſacô

Mi, Deus amat nos ambos, & saluos cupit.

- I. Deo sit laus, & sempiterna gloria,
 Qui tentare suos, & tentationibus
 Eripere nouit. Mi pater, mi pater, ego
 Natus sum, & tibi donatus de integro
 Mihi videor. A. ô stupenda commutatio.
- I. Mirificus est in operibus suis Deus.
 N. Iuuat exilire, & pedibus ter humum pellere.
 Iterum Abrahamo condonatus filius.
 Isacius uiuit, uiuit meus Isacius.
 Plaudamus omnes plausibus hilarissimis.
- A. Molitor ô sanctissime, ô clemens pater,
 Quae lingua, quae uerborum flumina
 Sapientiam, & bonitatem predicent tuam?
 Ex afflictissimo omnium mortalium,
 Subito reddis beatum. Quis nolit tibi
 Seruire totis ex medullis, tam bono,
 Tamq̃ fideli domino? I. ire properemus domum,
 Ut impleamus matrem hisce voluptatibus.
- A. Credo illam, id quod res hoc ipsum maestissimam
 Apud se suspicet, quam egritudinem
 Læticia non sperata ademerit. N. ô Sara,
 Quantam apportamus nunc hilaritatem tibi?
- A. Saluete famuli: num diu absuimus? F. Satius.
 Et nos ut ritè sacris fungeremini
 Optauimus. A. at nos non poenitet huius morae.
- I. Sacrum dedimus Deo quam placatissimo.
 A. Reuertimur pleni rerum incredibilium,
 Tanta est nouitas, & gaudio liquecimus.

F. *Quaerimus here, ut nobiscum rem communices,
Ut nos quoque tuum gaudeamus gaudium.*

A. *Domum audietis. Prasurrite, Saram viro
Atque Isacio prodire iubetote obuiam.*

F. *Fiet, volamus. I. Quare cum me abduceres
Id eam celabas? A. Occidisset nuntius
Tam infaustus, Isaci, afflictam matrem tuam,
Ut ulatibus pulsasset ipsa sidera.
De filiis ledendis qui cum coniuge
Consilium inicit, pugnam sibi atrocem creat:
Sic efflictim partus suos mater adaxiat.*

I. *Prudenter tacuisti, & factum probo, pater.
Nunc sensi non vano fuisse somnio
Exterritam. Nam sibi visa est gremio suo
Fouere hœdillum, quem diligeret teneriter,
Et illum abs te rapi, & ad aras interfici.*

A. *At ego me viuuum te reduciturum domum
Nec vigilans credere potui, nec somnians.
Aperitur ostium, bene mater cum familia.*

ABRAHAMVS, SARA, ISACIVS,
NATVRA, DOMESTICI.

A. *Satin' saluè? vxor mea. S. satis: hilarior nimis
Cum te, marite, & Isacium hunc gnatum meum
Aspicio reduces. Sed sacrificium, rogo,
Quo pacto processit vobis? A. dexterrimè:
Nam victimam immolauimus, & eam victimam
Viuam nihilominus reducimur domum.*

S. *Qua portenta hac? aut quando hoc vnquam contigit?*

Quae etas talem accepit aliquando fabulam?

I. *Sic est, mater mea: verum praedicit pater.*

S. *Quid memoras filii? non sanè assequor, & mihi Dari verba puto.* A. *non aliter se res habet,*

quam vt nos affirmamus. S. *Quaeso melius explica.*

A. *Ausculda dum.* S. *Ausculdo libens.* A. *viden' huncce puerum,*

Deliciolas nostras? S. *Video.* A. *hunc sibi calitus*

Pro victima casum manibus istis meis

Sacrari praecipit Deus. S. *quomodo?* A. *Scies*

A Principio. De villa regrediens domum,

Solus eram in agro, cum increbescente sonitu,

Et fulgure, & tonitribus, crepitu atq; strepitu,

Ruentem in terram vox affatur numinis.

Tolle, inquit, quem tantoperè amas Isacium,

Et hostiam mihi macta, in loco tibi

Quem demonstrâro. Quid censes? tremor, stupor.

Pauor, admiratio me tum circumstetit,

Ratiocinabar mecum, sed vicit Deus.

Atq; hoc te nescire fuit commodum, quia

Tibimet plorando detrimentum iniungeres.

Ergo te ignara proficiscimur ad locum

Monstratum, vbi cum iam ferire victimam

Hanc vellem, quam altare super collocaueram,

Celestis clamor prohibuit, & hinc laudibus

Ob studium parendi sum euectus maximis,

Facta q; rursus promissa ingentia mihi.

*Quæ tum ibi gaudia? qui complexus? quæne oscula?
Tu reputatò: en saluum tibi natum sistimus.*

N. *Iam se matrem ostendet Sara. S. anima mihi prope
Deficit hæc audienti. O melliculum meam,
O desiderium, ô vnica voluptas mea.
Teneon' ego te complexa nate? ô nate mi.
Videte mihi reductum à morte filium.*

DOM. *Videmus hem, & letitiis exultat animus.*

S. *Tantòne in discrimine fuisse te? I. sui,
Mater charissima; et me tibi reddit Deus.*

S. *Accipio, accipio donum præstantissimum,
Auro, lapillis, & gemmis pretiosius,
Et si quid aliud homines numerant in bonis.
Sine rursus amplecti nate, & pangere suauium.
Aliter facere haud queo sanè. I. Quantòem volest:
Nam tu hodie mortuum me, viuumq; recipis.*

S. *Ter sanctum numen, quas solutam grates tibi,
In eodem cum me partu bis marrem facis.
Nunc multo latius de vita exiuero,
Quandoquidem de te istuc actum est, ocelle mi.*

A. *Adquæ mors iam nunc mihi est optabilis,
Mi Isaci, postquam istuc rarum miraculum
In nobis perpetravit alisonans pater.
Solatium hodie, Sara, maius contigit
Ambobus, quam cum hic de sterilibus natus est.*

N. *Diem festum hunc agamus, ducentes choros.*

I. *Dulcissimi parentes, & gaudeo vobis,
Et vtriq; vestrum vitam gratulor meam.*

A. *Eamus intro. S. mi vir, camus ocyus.*

Foras huc prodeo spectatores optimi,
 Tribus vt verbi vobiscum pauca differam.
 Spectastis modò spectaculum gratissimum,
 Paternis, & maternis grauidum affectibus,
 Diuina bonitate refertum. & sapientia.
 Quin vestrum quisq; proprios adimet liberos,
 Vt Sara, & Abrahamus suum, nihil ambigo.
 Vnum velim vos obseruare singulos,
 Id quod Abrahami cunctos exemplum monet:
 Nempe vt iubenti, quacunq; iubet Deus,
 Obtemperetis quam potestis alacriter,
 Reponentes in eo solo fiduciam:
 Seu dura iusserit ille, siue mollia,
 Seu suauia, seu amara, facilia, difficilia.
 Quid durius, amarius, aut quid difficilius,
 Quam natum calitus genitum, tot gentium
 Futurum patrem, natum postremò vnicum
 Mactare ad aram? fecit tamen istud Abraham.
 Idcirco cum esset antea charus Deo,
 Euasit longè charior, & adeptus est
 Nullis honorem inter moriturum seculis.
 Nunc quiddam vos orare noster grex ait.
 Si non displicuimus cum ista actiuncula,
 Signum mittatis. Bene viuite, & applaudite.

STRATOCLES SIVE BELLVM.

Argumentum.

A Dolefcens ingenuus literarum pertafus, acrem militiã parat, libros loricis, galeis, enfibus matare cogitat: eum Doctõr nullis argumẽtis dimouere ab instituta ratione potest. Secum ducit alium adolefcentem, cui odium literarum perfuaferat. Militarẽ in modum ornati dum viam ineunt, obuiof habẽt duof milites fugitiuos, fibi olim nõ ignotof, veftitu laceros, efuritione confectof, & illuue immundos. Horum oratione vitam caftrenfem infectantium, ac deplorãtium, vt qui in re præfentĩ fuerint, adolefcẽtes ambo fic permouentur, vt veftigia relegant, & ad ftudia contempta, ac deferta reuertantur.

P E R S O N A E.

STRATOCLES ex ftudiofo miles.

EVEVLVS Magifter.

POLEMIVS alter ftudiofus, miles.

TREMONIUS

MISOMACHVS } fugitiui milites.

p^a

STRA -

STRATOCLES discip. EYBVLVS
Præcept.

5. *Vidi ego. & audiui, & lectitavi sapius
Varia cruciamenta, doloresq; maximos,
Quos in maleficos solet expendere carnifex.
Verum hercle verum, haud est talis moiestia,
Nullus eculeus, casta nulla, nulla crux,
Nullum tormentum Phalaridis, aut Mezentij
Cum studiosorum pœnis conferrî potest.
Illi demum mortales sunt miserrimi,
Illi omnium miserorum sunt miserrimi,
Nec vlla est gens in toto orbe arumnosior.
Paucis annis fit sutor, sartor optimus,
Lanius, pistor, pastor, fictor, lictor, cecus,
Figulus, faber, piscator, carbonarius,
Usurarius, learius, vitriarius,
Fullo, canicida, interpollator, pellio:
Isti, inquam, clari artifices euadunt breui:
Nobis ante obitum doctis fieri non licet.
Mors quando adueniens sera pulsat ostium,
Tunc primum aspiciamus, sed procul, sapientiam.
Natura nobis tunc nouerca dicitur.
Sexcentos, credo, annos largiri debuit,
Quibus literati bonas horas male perderent.
Fluxerunt anni plus, opinor, quindecim,
Cum me pater applicauit ad istas literas,
Ex illo discendo minus quam nihil scio.*

Orem iocosam, & ridiculariam affatim.
 Quadam in schola sedisse quendam predicantem
 Lapidum auditorem toto septennio.
 Ego sum, & τὸ ἐμὲν. Vt validè trini asserem?
 Orbilius noster valde plagosus homo erat,
 Meum sepe in ruborem mihi corium dedit,
 Sape haud sedere quivi præ vibicibus.
 Ita puerile scinditur corpusculum.
 Omnes parietes fletu & flagris personant.
 Ecce studiorum bellissima primordia.
 Grammaticam quid deinde sequitur? Poetica.
 Ista Poetica nihil est sacratius.
 Montes, & fontes, Musas, & Apollinem
 Colunt poeta: hinc versus tam dulces fluunt.
 Quingenta carminum illis genera, Dii boni.
 Mendaciorum quas appellant fabulas,
 Trecenta plaustra. Troporum dena millia.
 Ineptiarum numerus infinitus est.
 Hic etiam fuit herendum multo tempore,
 In Herculeis laboribus, & Atlanticis.
 Domina Calliope, quam esse narant virginem
 (Si virgo est, qua Linumq;, Rhesumq; peperit)
 Quamuis rogata, si memini, plus millies,
 Facere non vult. Nec sauebo illi amplius:
 Immo medium digitum mulieri porrigam.
 Rhetor etiam sui totum quadriennium.
 Quid didici? accipite vno verbo, nihil, nihil.
 Exordiorum ibi aspexi ingentem struem,

Epilogorum longissimas ibi series.

Breui complectar cetera. Et Logicus fui,

Solæcisimos pro syllogismis condidi.

Quid tum? quasi hunc morem primus introduce-
rim.

Nunc sum philosophus amplius sexennium.

(Vos supputate, si annos retuli quindecim)

Hoc me studium quàm miseris vexauit modis?

Quos peperit singultus, & quot suspiria?

Vt crebras misero saepe exciuit lacrymas?

Produxi ad multam noctem saepe vigilias,

Et incanatus discepsi saepe cubitum.

Legi, relegi paginam vnâ centies,

Non rem magis exsculpsi, quam ex punitibus a-
quam,

Vt Aristoteli isti mala cadant quam plurima.

Qui noluit à nobis sua scripta intelligi.

Ne viuam, si homini illi non effoderem oculos,

Siquidem ipse mihi effodit prope cerebrum.

Nihil est sapientibus istis insipientius,

Qui cum vencosi nosse iactent omnia,

Diuina, humana, supera, media, & infima,

Quis extiterit stultorum primus nesciunt.

Hæc & alia mecum plura cum considero,

Literarum studiis nil videtur vanius,

Morosius, crudelius, inhumanius.

Vires debilitant, succum membri detrahunt,

Pallorem inducunt vultibus, vt cadauerum,

Capitis dolorem, tussim, maciem, atq; scabiem,
 Morbos perennes, extremam ignorantiam.
 Deinde parentes ad paupertatem protrahunt,
 Quia sustentantur intolerandis sumptibus,
 At publica rei nec hilum commodant,
 Quae non libris, potius armis defenditur.
 Nunc ergo hoc mihi visum est factu longè opti-
 mum,

Studiis istis vt ego remittam nuntium.

Ac rectè militatum proficiſcar aliquid:

Nam hinc vitam perdo, gloriam, & pecuniam.

Hoc facere certum est, ita me amabunt calites.

Vade liber pessime, alium tibi quere dominum:

Si rebitas ad me, in latrinis saxo iaceas.

At at, quanam haec barba est, quae istinc prodis
 foras?

Præceptor est. Scio probè quid sibi velit:

Et si quid ipse acturus sit, nec dum sciat.

Frequenter abesse à ludo sollenne est meum,

Atq; in caupona perpetare ad vesperam,

Vt hodie diligentes discipuli solent.

Ea caussa me quaesitum processit domo.

Mirabitur, de bello quando audierit.

E. Saluus sis Stratocele. S. Et tu per me saluus fies.

E. Quid solus hic tecum es locutus tam diu?

Vbi nam vagatus continuos dies nouem?

Quid molitus? cur non dedisti mihi operam?

Responde, quid taces? S. Edictabo tibi

Quod res est, ut sciens sis, quam planissimè.

Non iam discere lubet, bellare lubet magis,

Rotare enses, telis, & ferro ludere.

Satisne apertè dictum? ecquid me intelligis?

E. Propemodum Stratocle. Pro deum atq; hominum fidem,

Quid audio? S. Quod verum est. E. verum?

S. verissimum.

E. Dormitas adolescens, loqueris per somnium.

S. Non sum in schola: vigilo, & vigilans fabulor.

E. Id est quod puto, te mihi narrare fabulam.

S. Quod ipse facit, omnes facere hoc existimat:

Dies, & annos fabulatur fabulas.

Rem dixi Eubule, si credis, credas licet.

Si non credideris, ego credam, nil te moror.

E. Ergone tu in bellum? **S.** Certè. **E.** quid monstri tui alii?

Quasi hinc ad te tumultandum humus non suppetat.

Canibus & volucribus vis dare conuiuium?

Refer sine furo, mi Stratocle, quid cogites.

Pugnâmne? S. Pugnam. E. cades? S. cades. E. vulnera?

S. Vulnera. **E.** iamne igitur penitus statuisti mori?

S. Videte ut mortem pertimescant philosophi.

Mori non equidem statui, sed viriliter

Stare in acie, ac hostilem elicere sanguinem,

Et hoc multos dextra sub Orcum mittere.

Quam inuiti credimus, quod factum nolumus.

E. Dic age. Tu literas deserere fixum habes?

- S. Habeo. E. Tu castra tendis, & Martem sequi?
- S. Ita, ita, ita: hem quoties iam sum confessus tibi?
- E. Saniusne es? S. sanissimus. An ad bella veniunt
Etiã agroti? E. Haud istuc rogo. S. Dic quid roges.
- E. Saniusne mentis es? S. Apage sis, qui me tuis
Insanum verbis concinnare postulas.
Fui insanus, qui atatem egi in literis.
Quod stultè feci, nunc sapienter corrigo.
Sapio, quanquam serò, & reduco calculum.
- E. O Stratocle, ó Stratocle, auscultia paulisper tuum
Præceptorem, qui fidus tibi semper fuit,
Qui te dilexit ceu germanum filium.
- S. Quacung₃ animus fert loquere, promptus audiam.
- E. Primum omnium labores cur perdas tuos
Tot annis positos in præclaris artibus?
Præsertim cum non mediocres effeceris
Progressus, idq₃ nostro testimonio,
Quibus per philosophiam nec mentiri integrum est,
Nec palpari aliquem, ut est moris adulantium.
Subita consilia raro sunt felicia.
Cur istuc aures est præteruictum tuas,
Quod vulgus iactare solet in proverbio?
Tria esse, quæ deliberanda sint diu:
Profiteri monachum, ducere vxorem domum,
Et, quod præcipuum, militia nomen dare.
Nunc tæmi Stratocle, per tuum genium obsecro,
Ut de re tam ardua amplius deliberes.
Noli expectare, dum te euentus monuerit.

Euentus namq; stultorum magister est.

Despice paulum, quot incommoda Mars afferat.

Principio, quod erat libertatis proprium,

Id funditus sublatum est: viuere ut velis.

Ducum imperia pro lege habenda sunt tibi.

Pugnare vis, manere te in castris iubent.

Excedere praelio cupis, pergere iubent.

Exuias, & spolia vis legere, illi vetant.

Nisi obedias, repente suffigunt cruci.

Vitam hominis, atq; belluæ iuxta æstimant.

Excubia sunt agenda in noctes singulas,

Viuendum ex rapto, esuries patienda, & sitis,

Bibendam flumen turbidum, & panis niger

Vorandus, ipso ferro & chalybe durior.

Longissima pedibus consicienda itinera.

Menses in multos non dabitur stipendium:

Nec minus eò laboris imperabitur.

In tergo etiam numismata cadentur tuo.

Ecquid probatam ducis hanc pecuniam?

S. *Verbera gratis ego inueniam quàm facillimè.*

E. *Quid de squalore dicam, quid de sordibus?*

Quid de vermicutis, immò de pediculis?

Quorum cateruas densas miittes alunt.

Tonsoribus haud vtuntur, tondent mutuùm

Pulcherrimè: namq; enses sunt nouacula.

Quibus abradunt cum crinibus totum caput.

Crebro item è venis mittunt putrem sanguinem.

Sed (quod parum salutiferum medici canunt)

Venas recludunt, & ressecant multas simul.

S. *Tales chirurgos nunquam ego mihi optauerim.*

E. *Heu quantos aestus, quam atrox frigus sustinent?*

Pro delicatis pellibus arma horrida gerant,

Arma aenea, & ipso pondere quam grauißima,

Sub aetheris axe nudo quid non perferunt?

Omnes molesias, omnes iniurias,

Pluuias, niues, tonitrua, nimbos, grandines,

Fulgura, fulmina, ventos, procellas, turbines.

Iam quoties morbi grassantur in exercitum?

Quam saepe castra inuadit pestilentia?

Adhac in bello pro quantum casus valet?

Communis Mars, bellorum incertus exitus,

Cadunt magnanimi, timidi sunt superstites.

Victorem quoties vis fortuna perculit,

Tergumq; victis dare coegit improba?

Age verò, interfectis quisnam funus facit?

Vbi nam amicorum mæsta comploratio?

(Hoc siquidem non negligendum duxit Solon,

Vacare fletu qui non vult mortem suam.)

Esto autem quis fiat redux in patriam,

Deum immortalem, quam deformatus redit?

Cicatricibus insignis horrendum in modum,

Plenus dorsus, pleni pedes, plenum caput,

Mutilata facies amputatis auribus,

Prætruncatus nasus inhonesto vulnere.

Interes coniux alteri nupsit viro,

Aut questum fecit prostituto corpore:

Nati viuunt aliena misericordia.

Si forte redeat ille, sus membra omnia,

Contemnit populus omnis, & pro ignaui habet.

O quam exploratum succinit parthenia?

Bellum dulce est inexpertis. Dicis mihi,

Tunc igitur nullum vis vnquam bellum geri?

Vis nos inermes hostibus dare iugulum?

Minimè volo: est quando bellum geri expedit,

Et verò debet: sed te, si miles ac tui

Adolescentes, prestanti multos indole,

Columina familie, egregium decus vrbiū,

Hos, inquam, à castis abstinendos autumo.

Quapropter, Stratocle, si quis est precibus locus,

Muta consilium in melius, & hanc mentem exue.

Quod tibi suadeo, meo suaderem filio.

Fallit te sententia, non rectam instas viam.

S. *Tua dicta, Eubule, nec tantillum me mouent.*

Ventis trado, ceptis nequeo desistere.

Sive mihi mens iniecta est hac diuinitus:

Sive potius mea mihi cupido sit Deus.

Clare sonantem ex audio taratantaram,

Micantes cerno clypeos, & gladios: cruces.

Nobile facinus, certando vitam amittere:

Effeminatum, in pluma, & in rosa emori.

Carebo sepulchro? nullo virtus indiget.

Et quisquis urnam non habet, hunc calum tegit.

Tu cupiebas magnum me fieri philosophum,

Factus sum, vitam & mortem contemno pariter:

Opes irrideo: cura possum perpeti:
 Amo patriam, cui consecro meum sanguinem.
 Hac quicumq; didicit, eruditus est satis,
 Arg; haud inutilis patria civis alitur.
 Quis autem est hominum, qui vivat sine legibus?
 Qui plane nullius imperio sit subditus?
 Malo imperare mihi fortissimum ducem
 In castris, quam turpem domi socordiam.
 Porro animosum nunquam oderit dux militem:
 Ignasum, ut tu discipulum, non potest pati.
 Situs, fames, paupertas, aestus, frigora,
 Omnia virtutis isthac instrumenta sunt.
 Maior apud vos pediculatorum messis est.
 Etiam in mediis morbi vagantur vrbibus,
 Seuq; pestilitas civitates opprimit.
 Nec vos ab omnibus exempti estis casibus.
 Iam quod cicatricum bene completa facies
 Deformis apparet tibi, quam ridiculus es?
 Turpia dices monumenta fortitudinis?
 Et te tantopere pulcher aspectus capis?
 Mihi quidem ob vulnera crebra consutum capus
 Consuta mala, frons, & nares deniq;
 Gratissimam videntur preferre faciem.
 Vxorem non duxi, non genui liberos,
 Nihil timendum interea, quid fiat domi.
 Bellum est in votis, in bello mihi omnia.
 Ad bellam currere mei gestiunt pedes.
 E. Et ad has di' furus quid tandem est senex pater?

Quid

Quid pia mater, cui tu vnico es magis vnicus?

Parentes ante obitum cur sic orbos facis?

Cur illu de te tam ingentes luctus ries?

Non me, putas, iratus obiurget pater?

Non à me repetat filium cum iurgio?

Non clamet? redde natum, redde liberos,

Quos fidei iam pridem commiseram tua.

Quid contra fabor, mi Stratocle? arrogans fuit,

Superbus, confidens, proteruus, contumax,

Meos explosit monitus pertinaciter.

A manter hominem collocutus, omnia

Tentaui, me miserum habuit ludibrios

Non potuimus mentem expugnare ferream.

S. *Facessant oro lamenta, & querimonia:*

Quamuis calum ruat, non id statuero.

Ac iam iam, si parum per hic me manseris,

Reuersus apparebo ornatu militis.

E. *Nihil ago, expectabo tamen, acturum redi.*

Hodie experior, si quidquam expertus sum prius,

Ad veritatis vt Lene collimet scopum,

Rebus qui scripsit geminis auerti à bono

Iuuentutem, imprudentia atq; viribus,

Istis nam elati, audent bellum capeffere:

Illa impediti, quod frugiferum est, non vident.

Nec admiratione est quidquam dignius

Adolescente in quo eluceat prudentia:

Facilius est coruum reperire candidum.

Qui stultos dixerit omnes, errabit parum.

Inde est quod sapiens sapienter sanxit Solon,
 Vt ne iuvenes aliquem magistratum gerant,
 Neu consiliis vnquam adhibeantur publicis.
 Etas iuuenilis est inconstantis animi,
 Leui momento huc illuc mox impellitur:
 Et cum quouis flectatur non egerrimè,
 In vitium, vt cera, flectitur facillimè.
 Innumeras voluit secum semper ineptias,
 Nectū diuq̃ continenter fomniat.
 De consequentibus malis, de funere,
 Deq̃ senectute nequis audire verbulum.
 Omnes delicias, & voluptates amat.
 Canibus, & equis alendis gaudet maximè.
 Festiuis interest auidè spectaculis.
 Potat libenter, & bene ludit aleam.
 Spernit Iudænam, spernit ipsam Palladem:
 Ac Venerem multò pulchriorem iudicat.
 Non etenim diligit valde sapientiam.
 Nil est sollicita vt magnas sibi congerat opes.
 Molles risus, & molles sermonum tocos,
 Et strepitum citharæ amplectitur supra modum.
 Monitores aspernatur, & prorsus fugit.
 Minatur damna, & exilium censoribus.
 Iras & animum in fronte & ore gestitat.
 Loquacula est, & tantum præbet, quantum habet.
 Maioris non sunt vspiciam spes & fides.
 Credit iuuentus multum, sperat omnia.
 Suis amica nimium est laudatoribus.

Qui-

Quicumq; verò illius studia non colunt,
 Cum huiusmodi nullam societatem coit.
 Iniurias placato animo haud sciunt pati,
 Eas quam possunt vindicant acerrimè.
 Inducere illos ad fraudem nullus labor:
 In hora circumscribuntur vel centies.
 Hec atas deniq; incerta, & multum est vaga,
 Mutationibus subiecta plurimis,
 Iamq; hunc propendet, iam illuc, iam aliò respicit,
 Nec quis adolescentis futurus exitus,
 Quis terminus, bonus an. malus, dici potest.

Explodit bombardulam egrediens Stratocles.

- S. Magister syllogismus hic dextèr fuit
 In posterum tales facturum sp̄ indeo.

Educit pugionem.

Hac maior propositio: ist hac erit minor:

Educit gladium.

Hac conclusio, quæ rem consummatam dabit.

Dic mihi, Eubule, placet ne hic tibi ornatus novus?

Meo iudicio non fui venustior.

- E. Meo iudicio non fuisti turpior.

Calige sunt dissecta, dissectus calceus,

Dissectus thorax. Scin' quid hec praesagiant?

- S. Quidnam? E. Tuum corpus ita disseccabitur.

- S. Non hercle, quin multos prius disseccuerim,

Et gladium hunc tepidis condiderim in pulmonibus.

- E. Formido ne Mars iam nunc in lingua fiet:

Postquam instabit conflictus, recidat in pedes,

Ac tu fugitor magnus fias pro milite.

- S. *Dij meliora. Eubule istuc noli edicere,
 Quinimmo victorem multarum gentium,
 Opimis indutum spoliis, si dij adiuuant,
 Visurus es aliquando Stratoclem. E. scilicet,
 Multis onustum vulneribus, & sceleribus
 Ego videbo. Sed te per caput oro tuum,
 Et quidquid in hac vita tibi est charissimum,
 Te circumspice, saltemq; ad punctum temporis
 Prudentem cogitationem suscipe,
 Mi Stratocle: ne tantum dolorem inusseris
 Parentibus, quorum perit solatium
 Te amisso. Per Diuos omnes quaeso, rogo,
 Per calum, & terram te obtestor, ne feceris.*
- S. *Hoc vnum tibi negare cogor: cetera
 Qua à me voles impetrare, feres ocus.*
- E. *Quonam ibi? ab quo duce facies stipendia?*
- S. *Ibo in Parr. iam auibus quam salicissimis,
 Ibi occidam Turcarum multa millia.*
- E. *Satis Thraconice. S. nunc, quod reliquum est, vale,
 Mi Præceptor, mi custos, mi dulcis pater.
 Nam si fuisset ex te natus, non potueras
 Plus quam fecisti amoris me amplexarier.
 Multa in me constant fateor tua beneficia,
 Quorum mihi memoriam nulla eripies dies.
 Quoad anima superabo mea, tui memor
 Ero, mi Eubule: & te rogo quàm maxime
 Per bonitatem tuam, quam sensi crebrius,*

*Vt negligentiam meam, atque ignauiam,
Omnesq; culpas condones humaniter.*

E. *Propemodum lacrymas tua verba excutiant mihi,
Quando ingenuo vt adolescenti pulchrum est facis,
Agisq; mihi tam liberales gratias.*

Vtinam hoc tuum exemplum sequantur ceteri:

Atque vtinam in te merita mea augere liceat.

Quod quia non licet, age Stratocle, salus e; vale.

Nam posthac vtrura te visurus sim, ambigo.

S. *Ego nihil ambigo. E. Deus te seruet. S. Vale.*

Ille hinc abiit: volo ego mecum hic meditarier

Accuratè, quo pacto me in acie geram,

Etenim imparatum sese hostibus opponere,

Si rectè cogito, praesens periculum est.

Ad hunc ergo modum volo enses stringere,

Ita pedem leuum, sic firmabo dexterum,

Immobilis consistam vt instar Herculis.

Positiones sic verò aduersarias

Eludam. Ita hostes casum summis viribus,

Lacertis retrorsum ductis ritè feriam,

Eosdem punctim tali tetigero impetu,

Ensem per costas exigens sauisimum.

Multorum viscera hoc ferrum rimabitur,

Vnde cerebrum fluet atro mistum sanguine.

Nonnullis digitos, aliis ceruices metam,

Atq; hu vt caules detruncabo brachia.

Claudos efficiam caso quosdam poplite.

Cadenrum gemitus aurea tangens fidera.

Sed vnum pane oblitus sum, quod maximum est,
 Et quàm quiduis aliud magis necessarium.
 Quo pacto vertar in fugam? sic, aestimo.
 Parum scitè curro: non est opus modò:
 Quando erit opus, pedibus alas dabit timor.
 Sed antequam vrbe excedo, sodales mihi mei
 Salutandi sunt, & complectendi vltimum.
 Quid enim, si sese monitis impulsus meis
 Addat socium vnus, & alter ad rem bellicam,
 Mecum vt facinora faciat immortalia?

TREMONIUS, MISOMACHVS.

T. Iú. M. Iú. T. Salue ó patrium solum. M. Salute vos
 Lares paterni, quos hoc per triennium
 Non vsurpauí luminibus, iamq; eminus
 Intueor, præ lætitiâ vix credens mihi.
 Quare seclis à vestro sinu procul absui,
 In externa regione, quæ me insania,
 Furorq; vecors rapuit? Quare vt hoc meum
 Ignosci itis peccatum, etiam atq; etiam precor.
 Si tale quidquam in posterum attentauero,
 Dispererem exemplo pessimo. T. Beatius
 Haud aliquid omnes philosophastri sinxerint,
 Quam esse in tuto, longè à castris, longè ab acie,
 Longè à vulneribus, longè ab Orci faucibus:
 A quibus absunt profectò propius milites,
 Quam nauigantes, qui à morte digitis tribus
 Dumtaxat distant. M. Mars mors ó vale, vale.

*Abi Mars, nil tibi mecum rei est, abi, vale,
Te perdat ipse Iupiter: cruoris es*

Nimum auidus, & homicida crudelissimus.

T. *Praclari bellatores fuimus. M. maxumè.*

Quos cepimus occidimus, & quos non cepimus

Adhuc habemus. T. ha ha ha, pediculi,

Vestesq; lacera nostra sunt stipendia.

Moriar, si in sacculo habeo assem vel vnicum.

M. *Curavi ego, vt mea pragnaret crumenula.*

T. *Curassem ego quoque, si furandi occasio*

Oblata fuisset. M. Quin tu linguam comprimis?

Nolo mihi mea strategemata memorarier.

Stolidè nimirum fecimus, qui in tam graue,

Præsensq; discrimen animas obtulerimus.

T. *Tantosq; labores hausimus sine gloria.*

M. *Nunc passim à notis conscindemur sibilis:*

Ludus erimus apud ciues, & iocus affatim.

T. *Vab, melius opinor sibilari centies,*

Quam iugulari semel. Vita nil carius.

Proin quantum dolebimus ludibrio,

Tantum letemur nos viuere, & hoc amplius.

Pergamus porrò. M. Qui sunt, qui vestigia

Contra ponunt? duo adolescentes scilicet.

T. *Quasi in bellum profecturi, atq; amentia*

Nostri futuri successores. M. alloquar.

MISOMACHVS, STRATOCLES,
TREMONIVS, POLEMIVS.

- M. *Heus iuuenes, sic, qua vultis, eueniant bona,
Quò tandem? quò teneris iter? at at scio
Iam qui sint. S. Et nos qui vos. T. Dÿ voſtram fidem.
Stratocles tu es, & hic Polemius patruelis tuus.*
- P. *Et tu es Tremonius, miles nunc, olim aulicus*
- S. *Tu faber ille fabricorum alpha, & homo horarum
omnium.*
- M. *Iungamus dextras. S. Vnde vos tam ſqualidi,
Pannofi, puluerulenti, ac ſordibus obſiti?*
- T. *Rogas? inde vbi vos duo perire ſtatuitis.*
- P. *Perire? non perire, pugnare volumus.
Faceſſe tu hinc cum dictis delirantibus.*
- S. *Quin meliora ominare. M. Rem verbis tribus
Omnem effudit. Nulla eſt, nulla eſt bello ſalus.
Bellum eſt miſeriarum pelagus altiſſimum:
Bellum malorum innumerorum compendium.*
- S. *Ignavis atq; imbellibus. P. Ita ſuſpicor,
Et vos eſſe credo fugitores acerrimos.
Scrietorum aſpectu concidiſtis enſium.
Fuerunt vobis in pedibus præcordia.
Premi poteſt vir fortis, ſed non opprimi. S. heni
Polemi, hoc verbum centum talentis emetum.*
- P. *Ineſt in hoc corpore virtus, ineſt tibi
Teſtata magnis ſæpe rebus indoles.
Nos quo inuitat virtus, & immortalitas.*

Ed diis fauentibus concedimus.

Durum bellum? dura pati praeſtit animus.

Tecum Stratocle caſus in omnes iuerim:

Habeat nos ſocios morſe eadem, aut victoria.

T. *Qui ſapiunt, illi ex alienis incommodis*

Sua norunt pulchrè praecūere incommoda.

Sunt multa, quae nunquam cuiquam experien-
da ſunt:

In his qui bellum numerat, non malè numerat.

M. *In pace clarum fieri non minus licet*

Quam in bello. S. Scimus hoc. M. At illa neutiquam
Scitis, quae nos perpetiando cognouimus.

P. *Narrate, dabimus operam. T. nōx citius diem*

Abſtuleris, ſi memorare velimus ſingula.

Atq; illud primū eſto: tales redibitis,

Quales videtis nos. Hui. contemplantini

Vtriuſq; cultum, vt placet? S. apage cum iſta tua

Predictione: auis ſiniſtra eſt, nihil agis.

P. *Ad Perſas, & Turcas cum iſto vaticinio.*

Torquati, & annulati, & aperti purpura

Cum diis volentibus in parriam redibimus.

M. *O adoleſcens, tui te fallent ſpiritus,*

Dabuntq; malum tibi, tuiq; grauiſſimum.

Que gloria bello capitur victis hoſtibus,

Ea penes imperatorem, non militem

Eſt: ille felix, ille victor dicitur:

Illius eſt triumphus, praeda illius eſt,

Illius ſunt captiui: noſtra vigilia,

*Hurricubationes, non in lectulis,
 Crebra itinera, frigus, aestus, esurios, fitis,
 Vulnere demum, & cades. T. Et his plura insuper:
 Nec vlla aliquando referri gratia solent.
 Canibus, equis, asinis vtuntur mirius,
 Quam nobis, quos tanquam pilas habent, & huc
 Et illuc iactant longè importunissimè,
 Si declinatis à prescripto paululum,
 Neque id consultò, sed per imprudentiam,
 Indicta caussa mox suspendunt arbori,
 Quamuis diues, formosus sis, ac nobilis:
 Quamuis per omnia sacra lacrymans obsecres.*

*M. Sexcentos vidi raptari ad suspendium,
 Etate, & forma iuuenes florentissimos,
 Vobis equales, quorum nos valde miseret.
 Quin mihi bis, serue iniecta iam restis j' r.
 Cum me lethali viuum de periculo
 Diuisa fors quadam seruauit. Hanc sibi
 Sperantem adire discrimina, non mentis est
 Sana. Quando visum est superis, ferunt opem,
 Non quando homines eorum auxilia postulant.*

*S. Memini hoc ipso die à docto quodam viro
 Similia multa audire, & exponi mihi
 Ad terrorem incutiendum copiosius,
 Quibus scateat bellum calamitatibus: & hac
 Oratio vestra, vt oculatorum testium,
 Quorum vel vnus superat auritos decem,
 Animum meum labascentem aliquantum impulit.*

- P. *Quid hoc Stratocle? siccine leues ratiuncula
Argumenta tibi videntur firmissima?
Tolle moras, fiat quod ceptum est viriliter.*
- S. *Nen hec tantum, nec illa tantum me mouent,
Verum utraq; Polemi, quando simul pondero.
Nunc demum intelligo, quans sapienter meus
Magister mihi castra, & bellum disuaserit.
Cecus qui eram, nunc dispicio clarissime.*
- P. *Rem portentosam: hic vir erat, nunc est femina:
Arma fremebat, calathos, & lanam cogitat.
Quod male amicum numen vos adduxit hodie?
Qui ex re confecta facitis infectissimam,
Sermonibus istis multo mendacissimis.
Agite negotium vestrum, finite via
Quam ingredimur nos proficisci recta ad Hungaras:
Nam vos e Belgica, ut reor, repedastis huc.*
- T. *Idem Mars hic, idem Mars ibi, eadem mala
Bellum bella, atibus affert vbiuis gentium.
Es nos animo bono, ac vestri cupidissimo
Conamur vos abducere ab hac sententia,
Quae de mansuetis reddit rabiosissimos,
Ex ouibus pardos, & leones, & lupos:
Hac monstrat apto viuunt, atq; sanguine
Aliarum animantium, quod faciunt milites.*
- M. *Geratur bellum ab iis, defendendi sui
Quos compellit necessitas, hi mutuo
Sese discerpant, dilanient, ferro necent.
Quo hic furor, atram bello mortem accersere?*

Imminet, ac per se tacitis venit ipsa pedibus.

Quod fatum est, tantis vos ingenis preditos.

Tam illustrium hominum filios, tam diuites,

Etate tam virenti in media arma ruere,

Nulla laesos iniuria? dum tempus est;

Con,ilia, obtestor, saniora capebite.

Ambis mutuam sumite prudentiam,

Si ipsi caretis: temeritas saepe nocuit.

T. Redite redite ad intermissam Palladem:

Ego rediturus seruitutem ad aulicam:

Ad incudem hic, & malleum se recipiet.

Desertam ad uxorem, & desertos liberos.

Cui dulce est praelium, nec pueri instar sapit.

S. Quid adhuc Polemius? **P.** Eundum est, surdo fabula

*Canitur. **S.** ô qui secutus es me deuium,*

*Sequere in viam redeuntem. **M.** Ne quid hesita,*

Largire vitam, annosq; tuos patria magis,

Quam incognitis, de te qui meuerunt nihil.

T. Gaudetis semper, si vos monitus audieris.

Si proieceris, eternum te pœnituerit.

P. Volenti nolenti persuaderis mihi.

Quoniam igitur vobis videtur omnibus,

Mibi literas, & me restitutam literis.

S. Factum optimè. Vos sequimini, ut labore pro

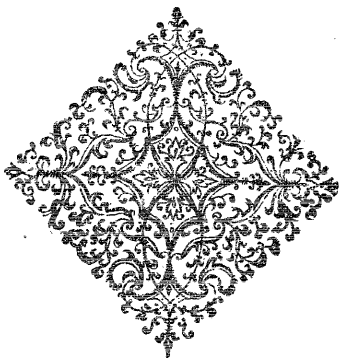
Vestro detur vobis cœna exstructissima.

T. Bene profectò: etenim iam diebus plus decem

*Incœnatus durat vterq;. **M.** Ego visam prius*

*Uxorem, tum ad vos accedam. **S.** pietas iubet.*

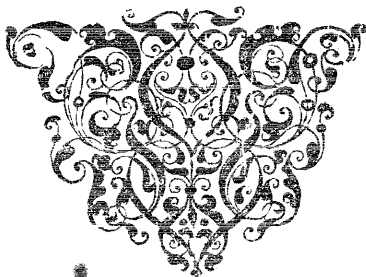
*M. In vita nihil vnquam adeo optatum contigit,
Nihil aequè faustum, letum, & gaudij plenum,
Mea vxori re hodie mea hac reuersio
Continget improvisa: de collo meo
Pendebis, os & lacrymis opplebit sibi.
Accurret ad genua mea dehinc pusillus grex
Natorum ingeminantium pater, pater, pater.
Ipse quoque mihi iterum natus videbor, &
Complexuum, osculorumq; haud satiâs erit.*

Hic Institutionum poeticarum LIBER,
quem R. P. IACOBVS PONTANVS
in vsum studiosæ iuuentutis in lucem
emittit, ob singularem vtilitatē quam
eiusdem accurata doctrina cōtinet, ty-
pis hic INGOLSTADII mandari po-
test.

PETRVS STEVARTIVS
Leodius, Collegij Theologici De-
cani vices hoc tempore gerens
& Acad. R E C T O R.

R E R V M

R E R V M
 ET VERBORVM
 INDEX IN POE-
 TICAM.

p. principium, *m.* medium, *f.* finem
 pagina significat.

A.

	CHILLIS sumulus.	213. p
	Adiurata Velle exprimere erroris est.	46. f
	Aeneis Virgilij libera oratione scripta, Vtrum esset poema.	11. m
	Aeschylus, Sophocles, et Euripides inuicem comparati.	115. m
	Aetates hominum quatuor secundum Pythagoram.	230. m
	Amor, parentum in liberos summus.	219. f
	Anacreontei versus leuios, & gratae. 138. m. suauitate. 139. f. & sequens.	
	Animus pacatus, ad omnia aptus est, sicut anxius ad ni- hil.	40. p. m
	Anser ex arbore pendens iaculis petitur.	194. f
	Apes in scribendo imitanda.	33. p. 39. m
	Apothegmata ornans Elegiam & alia carmina.	127. f
	Archilochus amarulentus poeta.	157. m
	Argumenta leuiora & sponte suscepta primis poetis vitia. 35. m. f. Expendendum priusquam ad scribendum in- cumbas.	36. p
	Aristarchum sibi fieri.	49. f
		Art

INDEX.

<i>Ars dux certior. 2. f. naturam humanam adiuuat. 15. m.</i>	15. m.
<i>merito etiam tradenda in poesi.</i>	24. m
<i>Asinius, furatus Catullo mappam.</i>	176. f

B.

B <i>elli Virtutes dua. 210. p. seq. incommoda.</i>	212 p
<i>Bucolica poesis: persona. 120. p. argumenta. 120. m. genus carminis. 120. f. distinctio.</i>	121. p

C.

C <i>alliphanes ineptus poeta.</i>	50. f
<i>Carmen propriè adhsbetur à Poeta. 10. f. 11. p. suauitas.</i>	17. p.
<i>Non licenter scribendum & sine cura. 47. p. Bonitas, non multitudo cõmendatur. 24. f. 25. p. Virtus & quomodo castigentur. 47. f. seq. Carminis cuiusq; proprietates. 133. p. melicium. 133. f. in quo præstet soluta oratio. 119. m. optima quomodo scribamus. 25. p. dupliciter ex poetis peti possunt, & in nostram scripturionem inferi. 28. p. Carmen suis pedibus illicare non satis poeta. 37. f. orium & mentem scribentis pacatam desiderat. 40. p. m. seq. immatura carmina premenda. 50. m. Dactylicum carmen. 74. p. Spondaicum. 74. p. m. Leonium in vitio est. 81. f. in participium desinere non est vitiosum. 83. f. in monosyllabâ desinere non est vitiosum. 84. f. seq. Verbis Euripidis multi ab hostibus liberantur.</i>	117. p
<i>Caroli V. sumulus.</i>	207. p
<i>Castitas floribus comparatur.</i>	221. p
<i>Catelli laus mira.</i>	179. f
<i>Causarum tria genera.</i>	175. f
<i>Centones vitiles.</i>	27. f
<i>Character poetandi triplex.</i>	36. f
<i>Chorus olim maximè maledicebat, quomodo fuerit compressus.</i>	90. p. m
<i>Cicero virum in suis Dialogis sic poeta. 11. p. laus illius à Catullo.</i>	179. m
	CINQUE

INDEX.

- Cinna novem annis poema scripsit.* 52. f
- Comici. eorum opera & actio unus aut duorum dierum.* 46. p. *erratis illorum ignoscendum.* 46. m
- Comœdia definitur.* 87. *Partes.* 100. m. *Prologus.* 100. m. *Protaſis.* 101. m. *Epitaſis.* 101. f. *Cataſtaſis.* 101. f. *Cataſtrophe.* 101. f. *Actus quid.* 102. p. *in ſcenas diſiſditur.* 102. f. *Actores.* 103. p. m. *perſona quomodo diſtinguantur.* 103. m. *quos ſimul loqui debeāt.* 104. p. *A Tragedia in quibus & quomodo differat.* 113. m. ſeq. *Inſcriptio cuiusq; Dramatis unde petēda.* 118. f. *Comœdia actiones humiles imitatur.* 56. f. 57. m. *In comœdia res agitur, nō exponitur* & *in ἑποποιίῃ* 58. f. *Comœdia origo.* 88. f. *Tempus quo inceperit.* 89. m. *genera varia.* 91. m. ſeq. *Antiqua* 174. f. *Palliata.* 91. m. *Togata.* 91. f. *Prætextata.* 91. f. *Trabeata.* 92. p. *In Tabernariis, Atsellana.* 92. p. *Rhynthonica.* 92. m. *Planspes.* 92. m. *&c. Quatuor ſpecies.* 94. p. m. *longitudo.* 95. f. *Falſa comœdia.* 94. p. *Actio.* 94. p. m. *mores perſonarum.* 96. p. *ſententia.* 98. f. *diſtictio.* 99. p. *apparatus.* m. *Geſtes.* 99. f. *Vide, Tragedia.*
- Conſolatio, ſuper obitu filia.* 178. f
- Cennii rex.* 196. m

D.

- Dēcianus à Martiale laudatur.* 179. m
- Defuncti: ſtatua, laudationes funebres.* 201. p. *leuē terra præcari.* 238. *Vide Epitaphium, & Latas.*
- Demosthenes, loco obſcuro & ſolo elucrabat.* 41. p
- Deus, SS. Trinitas quomodo ſimul; & quomodo ſecundūm perſonas, & proprietates hymnis celebranda.* 144. m
- Dialogiſmus non idem quod Dialogus.* 185. m
- Diſpoſitio, lux orationis.* 34. m
- Dithyrambica poeſis, carmen ſonorum & tumidum.* 22. f
- Doceri ab aliis, & emēdari noſtra nūquā erubeſcendū.* 45. p
- Docilis & attentus auditor qui reddatur.* 60. f
- Doctores hominum ordines varij.* 216. m. f

INDEX.

E.

- E**cho, quid, & eius usus. 186. m. seq. in simili sono extre-
marum, non primarum posita est. 188. m.
- Elegia** materia olim tristes. 122. m. 123. f. Unde dicta. 122. f.
oratio seu dictio qualis. 124. f. decus precipuum anti-
quitatis aspersio. 125. p. seq. qua huius carminis delicias
remorentur. 126. p.
- Εἰδήμια**, quid. 134. m
- Emblemati** notatio. 188. f. in pariete Vermiculatum, in pa-
pamento tessellatum, in lignis segmentatum dicitur. 189. p.
Quid sit. ibid. m. tria genera Emblematum. 189. f. non
quavis res in Emblemata cadit. ibid. f.
- Emendare**, & illustrare plus est, quam componere 50. p. cu-
ranimia in Vitis ponitur. 53. p.
- Empedocles Physiologus** non poeta. 7. m.
- Ἐνδοσιασμός** quid. 1. m.
- Epicedium**, seu Ἐπιμνηστικόν quid. 101. f.
- Epica** possis varias personas loquentes facit. 22. p. m.
- Errat** aliquando ob longitudinem operis. 46. p. principium
quale requirat. 59. p. m.
- Epigrammatis** Notatio. 165. f. sine numeris poeticis primo
scriptum. ibid. Quibus rebus olim fuerit inscriptum. 166. p.
Usus eius varius ac multiplex. 166. m. laus, & in quo re-
liqua poemata superet. 166. f. materia. 167. m. 174. p.
Difficultas. 167. f. finis. 167. f. confertur cum magnae
scriptione. 168. p. Definitio. 168. f. genera duo. 169. p. sim-
plex. 169. f. compositum. 170. p. Dividitur secundum tria
genera poematis. 172. p. Secundum tria genera causa-
rum. 175. f. Nomina ficta pro veris assumit, ut vera re-
prehendat. 175. p. A turpibus & lasciviis abstinendum.
175. m. Epigramma, in quo paria paribus, & contraria
sententiis referuntur. 182. p. Dialogicum. 183. m. Duae vir-
tutes arguta & brevis. 190. f. seq. suavis & reli-
qua eius nameta. 192. f. finis seu conclusio. 199. p. confertur
cum scorpione. 199. m. qua ponenda in conclusione. 199. f. Epi-
gramma semper licet scribere. 27. f.

INDEX.

<i>Ἐποποιία</i> definitur. 56. m. argumentum Unde petendum.	
57. p. m. Unde exordendum. 65. f. 70. f. <i>Ἐποποιία</i> tres partes.	60. f.
<i>Ἐπὶ</i> Ἐποποιία quid. 54. m. proprie versibus hexametris tribuitur, & cur id.	54. f.
<i>Ἐπιτάφιος</i> λόγος. 201. m. materia multiplex.	203. f.
<i>Epitaphium</i> quid. 201. f. Documenta ad scribendum <i>Epitaphium</i> . 236. m. Imperatorum, regū, etc. 206. p. seq. Ducū ac militū. 210. p. seq. iocosum & falsum. 234. f. Vide, <i>Laus</i> .	
<i>Errorū</i> insuavi lapsus in poesi, si iudicium nō aduoces. 43. p. f. quoniam precipuis & quomodo emendari possint. 48. p. m.	
51. p. 52. p. m.	
<i>Euripides</i> prestans <i>Tragicus</i> .	116. m. seq.
<i>Excrescens</i> maxime poeta necessaria est. 24. m. multiplex in carmine scribēdo. 26. p. seq. prodest si smitere simul. 29. m.	
Prima fit in rebus paruis.	35. m.
<i>Exordia</i> , orationum qualia esse debeant.	58. f.
<i>Exordia</i> poetarum <i>Epicorum</i> .	65. f.

F.

<i>Fabula</i> , argumentum poeseos. 9. p. <i>Fabulosa</i> fictio anima est poeseos. 8. f. mire oblectat.	17. f.
<i>Femina</i> sancta quomodo laudentur.	216. p.
<i>Fingere</i> quid.	3. f.
<i>Fortuiti</i> euentus.	172. m.
<i>Fur in apparuit</i> .	176. f. 177. m.

G.

<i>Græca</i> ad Latina transferre, & hæc vicissim ad græca perussile est.	26. f.
---	--------

H.

<i>Heracles</i> tumulus.	212. f.
<i>Heracles</i> labores à variis scripti.	27. p.
<i>Herostum</i> carmen, cur ita vocetur. 55. p. materia huius carmi-	

INDEX.

- carminis.* 55. m. f. seq. sit quàm ornatissimum. 59. p. Vide, Carmen.
- Alexametrum carmen; in Varias convenit materias.* 55. f. leges quibus elegans haberi possit. 73. f. seq. de terminatione illius vitiosa. 83. m. Vide Carmen.
- Historicus.* 87. p. nō habet imitationē. 8. p. *Stilis Poetis.* 67. m
- Historico nefas à Veritate recedere.* 8. m. amat Verba poetica. 66. m. f. in quo differat à poeta. 8. p
- Histrionica. quomodo imitetur, & artificium.* 19. p
- Homerus Poeta sine praeceptis.* 2. p. prater metrum nihil habet. 7. m. *Scientia summa.* 15. m. *divinus poeta sine imitatione.* 29. p. Vincit Virgilium ingenio & natura praestantia: Virgilius vincit iudicio. 42. f. Eius carmina adhibens cani voluit Alexander ob maiestatem. 56. p. sedatē incipit Odyssēam. 59. f
- Horatius in lyricis excellit.* 37. f. primus latinorum lyricus. 157. m
- Hymnus quid.* 142. f. *antiquitas.* 142. m. *inventores Hebraei.* 143. m. *Calites his maximè decorandi.* 143. f. in Deum quales. 144. m. seq. in D. D. *Calites.* 147. f. ὁμοιοτέλευτα fugienda. 150. f. in D. Matrem. 150. f. duo genera in illam. 151. m. *infestae illius.* 151. f. *metra hymnorum.* 153. f. *longitudo.* 154. m

I.

- Jambus convitiis aptissimus.* 123. m. f. 155. m. 158. f. *antiquitas.* 155. f. *utilitas.* 156. m. *argumentum.* 156. m. per pro ipso Versu accipitur. 158. p
- Imitatio maximè in Poesi cernitur.* 6. m. *necessaria Poetae.* 7. p. à morum doctrina non separanda. 17. m. *laus poetae praecipua si imitetur.* 22. m. *quam in poetis, & quomodo imitanda.* 28. m. 30. m. *Horatius quosnam imitatores irrideat.* 30. f. *imitandi optima ratio duplex.* 32. m. *dirigendum. Nolo, quod alio traxeris.* 33. p. in ἐπιποσειδᾶ maximè necessaria. 56. f
- Inge=

INDEX.

<i>Ingenium excolitur sicut terra.</i>	26. p. abest saepe à iudicio.
	42. m. f.
<i>Insula.</i>	196. p.
<i>Inuocatio necessaria in Poematis exordio.</i>	62. p. in ipso opere quando liceat adhibere.
	62. f. 63. p. Christianorum poetarum qualis.
	63. m.
<i>Irati sermo abruptus esse debet.</i>	79. p.
<i>Isocrates in epideictico genere illustris.</i>	63. m. suarum orationum diligens emendator.
	52. m.
<i>Iudicij necessitas, & quot hic errores committantur.</i>	42. m.
	oculus est ingenij. 43. p. necessitas, & eiusdem difficultas.
	47. m. alterius ad nostra censen ia adhibendum.
	49. f.
<i>Iurisconsulti laus.</i>	218. p.
<i>Iustitia simulacrum.</i>	184. f.

L.

<i>Lacedaemones.</i>	300. occisi apud Thermopylas.
	213. f.
<i>Lamenta, seu querela S. Ambrosij in Satyrum fratrem defunctum.</i>	226. p. seq.
<i>Laus Imperatorum, Regum, &c. defunctorum.</i>	206. p. seq.
	nobilium. 207. f. Sanctorum. 215. m. Religiosorum. 215. p.
	Doctorum. 216. m. consanguineorum. 219. f. amicorum.
	233. p. patris. 223. p. fratris. 223. f. seq. faminarum religiosarum. 216. p. Virginum. 220. f. matrum familiars.
	221. p. filij. 227. f. paruulorum. 228. m. infantium.
	229. p. amici.
	233. p.
<i>lectio assidua, & observatio utilis.</i>	28. f. excitat spiritum poeticum. 39. m. facit nos similes optimis poetis.
	40. p.
<i>Loca amena apta Versibus pangendis.</i>	41. f.
<i>Lucanus tumidus in principio sui operis.</i>	60. p. m.
<i>Lucianus poeta comicus, quàm materia.</i>	10. f.
<i>Lyrici materia.</i>	22. f. 136. p. praestantia. 132. m. suauitas propria lyricis Versibus. 133. m. Unde sic dicti. 133. m. dictio qualis.
	137. f.

M.

I N D E X.

M.

<i>M</i> artialis Epigrammata plena turpitudinis & nequissia scripsit.	175. m
<i>M</i> ateria Poetae ampla. 13 f. apta sumenda poeta.	34 p
<i>M</i> athematica laus.	218. m
<i>M</i> edici laus.	218. m
<i>M</i> iles à quibus laudetur.	210. m. 211. m. f
<i>M</i> ortis invidia in genus humanum.	219. m. 230. p

N.

<i>N</i> arratio poetarum in quo differat à narratione Oratorum. 64. f. 66. p. seq. 68. f. Narrationis tres Virtutes. 71. p. quomodo brevis. 71 m. perspicua. 71 f. seq. suavis. 72. m. Narrationis Epica ordo, & qua illam aliquando antecedant.	63. f
<i>N</i> ania quid.	203. m
<i>N</i> atura an potior sit arte in poesi.	2. m
<i>N</i> atura unamquamque rem attribuere decet.	78 m
<i>N</i> obilitas laudatur ab antiquitate.	207. f
<i>N</i> ox apta versibus & lucubrationibus.	41. p

O.

<i>O</i> bscuritas fugienda poeta in propositione.	61. m
<i>O</i> ccasionis iconisimus.	184. p
<i>O</i> di & odiatorum quid. 133. m. Odorum partes. 154. f. seq.	154. f. seq.
<i>O</i> ratio rebus & verbis constat. 39. p. Historicorum & oratorum grauis. 70. m. numerosa, & in qua contraria contrariis, &c. referuntur. 181. p. funerea quando habitabilis. 202. f. materia.	203. f. seq.
<i>O</i> ratoris laus. 218. m. qui in unoquoque genere caussarum maxime excelluerint.	36. m
<i>O</i> vidius suorum Poematum nimis amator. 44. p. m. in Metamorphosi historicus fabulosus.	65. p

INDEX.

P.

- P**oenitentia iconis *scelus*. 184. m.
- Parnassus, Helicon, Musa, &c.* quid per huiusmodi à poetis significetur. 1. f.
- Pentameter versus solus non reperitur. 121. f. incisio & exitus. 128. m. seq. monosyllaba quomodo ornent, & quomodo sitient hunc versum. 130. p. trisyllaba & utrum locum habeant in exitu huius carminis. 130. f. 131. p.
- Philosophi laus. 218. f.
- Plauti sales frigidi. 95. p. cum Terentio comparatur. 104. f. laus. 105. f.
- Plutarchi auctoritas in utteris gravis. S. m.
- Poema, poesis, poeta quomodo differant. 20. m. Poema lectum recreat. 39. f. Utilitas. 58. p. tria potissimum generum. 173. f. differt à poesi. 19. f. definitur. 20. m. Poematis per imitationem exempla. 21. f. Poematum appellationes varia græca & latinæ. 23. p. διγυματικὸν. 23. p. ὁρματικὸν. 23. m. μικτὸν. 23. f.
- Poesis è preceptis percipienda. 2. p. ingenium quale requirat. 3. m. artis necessitas. 2. m. definitur. 5. p. anima poeseos, qua. 8. f. pictura loquens. ibidem. Omnia explicata sunt carmine. 14. p. quomodo hominū actiones imitetur. 14. m. 16. m. imitatio tacita est. 19. p. est quadam Philosophia selecta fabulis. 15. p. differt à poemate. 20. m. 19. f. ampla est, aliq̄, ad aliud discendi genus nata. 36. f. 37. p. Ad Philosophiam proximè accedit. 69. p. prestantior quàm Historia. 69. f.
- Poeta unde & quid. 3. f. afflatus furore diuino. 1. m. nascuntur. 2. p. Cyclicus. 59. f. In singulari & in universale proponit. 68. f. 69. p. Poeta sua aliter tractat, quàm alij, licet eadē tractet. 69. f. lacte & melle dicuntur vesci. 3. m. impura arte abutuntur. 5. f. absq̄ imitatione non est poeta. 29. p. Poeta nomen proprie & improprie sumptum. 4. p. 10. m. Humanarū rerum statum & variè ab oculos proponunt. 6. p. Versi-

INDEX.

Verificatores qui. 6. f. *necessariò imitatur.* 7. p. 13. p. 16. p.
metrum necessariò faciet. 11. f. *Poetarum ordines Ga-*
rij. 12. p. *Poetarum tria genera.* 13. m. *materiam habent*
diffusam & amplam. 13. f. *contractior qua.* 14. m. *qua*
scientia pradii esse debeant. 15. m. f. *finis est docere &*
delectare. 16. m. *Varios motus excitando semper delectat,*
 18. p. *difficultas summa in varietate personarum & affe-*
ctionum exprimenda. 18. f. 19. p. *Poetarum oratio triplex*
à Platone affertur. 21. p. *Et excellas, excellentes quoq,*
sibi proponet. 29. f. *prapropere appetunt famam.* 51. f.
Ne onus impar humeris suis in scribendo imponat. 34. m.
Poetarum tyrocina qua. 35. m. f. *Poeta cum Nanarcho,*
poesis cum ipso mari confertur. 38. f. *Indicium illi opus*
est acerrimum. 43. f. 44. p. *de poetis variis, & eorum*
operibus indicia varia. 38. p. *Poeta numquam plus sibi*
suspectus sit, quam in proprio partu diiudicando. 44. p. f.
Peccatis eorum quibus ignoscendum, & quibus non. 45.
 m. f. *potestas illustrandi, vel inuertendi historiam.* 57. f.
Ut in sua poesi excellat: ob- *bit numerum.* 77. f. *Sci-*
ba. 78. f. *sonum.* 80. p. *tumulus seu Epitaphium poeta.*
 216. f. 218. m

Poetiv. proprie & per excellentiam poetis tribuitur. 4. f. 6. f.
metra fundere. 6. f.
A. Pelittani tumulus. 216. f.
Principis ornamenta. 206. f. *Virtutes eorum Isocrates de-*
scribit. 207. p.
Proposito in Epico carmine qualis. 61. p. m

R.

Religiosi notio. 214. f. 215. p. *laus hominis religiosi Ven-*
de ducatur. 215. p

S.

Sacerdotis dignitas. 217. f.
Satyra materia. 55. f. 161. f. *nomen & origo.* 159. p. m. na-
tura.

INDEX.

<i>tura.</i> 161. m. in quos intorqueri possit. 162. p. finis. 162. m.	
<i>utilitas.</i>	162. f
<i>Satyra quo artificio tractanda.</i>	163. p. seq.
<i>Satyræ in Tragædiis, & cur inducerentur.</i> 160. p. miscebantur	
<i>Comædiis.</i> 160. f. Chorus satyricus sublatus è Comædiis.	161. p
<i>Scriptioni accurata assuescendū.</i> 24. f. scripturo prius rerum	
<i>& Verborum supellex paranda.</i> 39. p. m. f. quinam scriptores sua diligentius perpoluerint.	52. m. f
<i>Senibus innuocanda.</i>	229. m
<i>Sermo mentis nostra interpres.</i>	18. f
<i>Socrates fabulas Aesopi pro argumento carminis scribendi sumpsit.</i>	9. p
<i>Solon leges suas Elegiis complexus.</i>	123. f
<i>Sophoclis præstantia & laus.</i>	116. p
<i>Statius tumidus in principio Achilleidos.</i>	60. m
<i>Stylus optimus magister.</i> 25. p. <i>Quintiliani de stylo præceptum.</i> 25. m. non minus agit cum delet.	50 p

T.

T erentius confertur cum Plauto. 104. f. laus.	105. p
<i>Theologi laus.</i>	218. f
<i>Tragædia Unde dicta.</i> 107. m. definitur. 108. f. materia.	
110. m. 174. cur delectet. 108. f. crudelia ab oculis remouentur. 111. p. affectus. 114. f. dictio. 111. f. 114. p. actio.	
112. m. persona. 97. f. 114. p. à Comædia differt. 113. m.	
<i>Utilior quàm Comædia.</i>	115. p
<i>Tragicocomædia quid.</i>	87. f
<i>Tragædus perfectus.</i>	37. p
<i>Tyræus poeta res bellicas Elegia conscripsit.</i>	123. f

V.

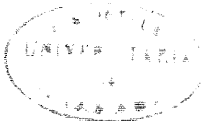
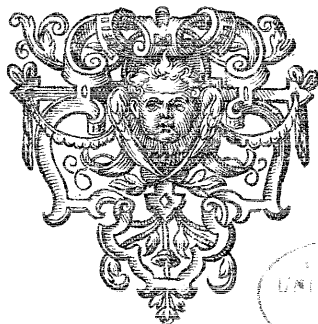
V er.	194. f
<i>Verba accommodanda naturæ rerum.</i> 78. m. 80. p. <i>Verba partium sonum.</i>	80. p
	Vergi-

I N D E X.

<i>Virgilius. eius scientia summa.</i>	15. m.
<i>laus operis illius.</i>	31. m.
<i>imitatio summum effecit.</i>	29. p.
<i>Opus suum à navigatione inceptit.</i>	64. p.
<i>Homerum & Empedoclem expressit.</i>	7. f.
<i>Aeneidem solutis Verbis ante composuit.</i>	11. m.
<i>Aliena carmina feliciter in sua opera transtulit, quàm ipsi auctores in suis posuerint.</i>	32. p.
<i>Cura in emendandis Georgicis.</i>	51. m.
<i>In reprehensionem vocatur, quod Aeneam ceruos figentem faciat in Africa.</i>	46. m.
<i>Ob Dido- nem amore Aenea incitatam.</i>	57. f
<i>Viri illustres qui, & quomodo laudandi.</i>	208. m. f
<i>Viri sancti qui laudari possint.</i>	215. m
<i>Vita humana scelera & calamitas.</i>	231. p.

E R R A T V M.

Pagella 313. versu I. Syntaxeos, lege Synaxeos.

1912

Biblioteca Universitaria

GRANADA

Colección

A

Estante

5

Título

Número

386